

Quality Publishing House

ရဲမြဲလွင်

သိပ္ပံပညာရှင်တို့၏

စားရသော

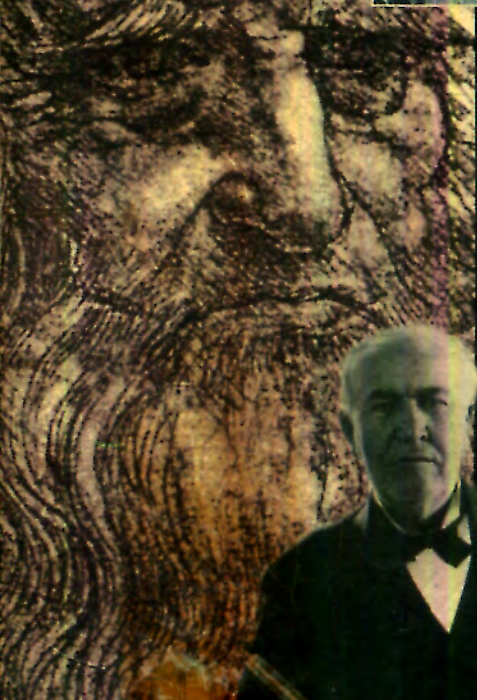
အငွေ

မျှကတိန်းများ

E.0016
M.300

ရိပ္ပံညာရှင်တို့၏
စူးရှသော
ငါးငါး
မျက်စိဝန်းပျား

စာအုပ်အမှတ် [၂၂]

QUALITY PUBLISHING HOUSE

အမှတ် ၅၆၊ ၅(ခ)လွှာ၊ ဝါးဇယ်မလမ်း၊ စမ်းချောင်း

ဖုန်း - ၇၀၆၄၁၄

ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါး

ပြည်ထောင်စုမပြိုကွဲရေး	-	ဒို့အရေး
တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်မှုမပြိုကွဲရေး	-	ဒို့အရေး
အချုပ်အခြာအာဏာ တည်တံ့ခိုင်မြဲရေး	-	ဒို့အရေး

ရဲမြလွင်

သိပ္ပံပညာရှင်တို့၏
စူးရှသော မျက်ဝန်းများ

စာမူခွင့်ပြုချက်အမှတ် - ၄၆၅/၂၀၀၀ (၆)
မျက်နှာပုံးခွင့်ပြုချက်အမှတ် - ၆၁၇/၂၀၀၀(၉)

စီစဉ်သူ

ကိုမြင့်ထွန်း

ပုံနှိပ်ခြင်း

ပထမအကြိမ် - (၂၀၀၀၊ စက်တင်ဘာလ)

အုပ်ရေ - (၁၀၀၀)

မျက်နှာပုံးပန်းချီ - ကိုကိုမြင့်

ကာလာခွဲ - Alpha

အတွင်းဖလင် - ဇမ္ဗူအေး

မျက်နှာပုံးနှင့် အတွင်းပုံနှိပ်

ဒေါ်စိန်စိန် (၀၅၄၀၄) ရောင်စဉ်အာဖ်ဆက်

အမှတ် ၁၆၃၊ ၄၈ လမ်း၊ ဗိုလ်တထောင်

ထုတ်ဝေသူ

ဦးကျော်ဆန်း၊ ရဲအောင်စာပေတိုက် (၀၉၃၂)

အမှတ် ၂၊ ချွန်း ၁ လမ်း၊ မင်္ဂလာတောင်ညွန့်

ရန်ကုန်မြို့

တန်ဖိုး -

မာတိကာ

နိဒါန်း

*

၁။	အရှုတို့တယ် (ဘိစိ ၃၈၄-၃၂၂)	.....	၁
၂။	အာခိးမိးဒီးစိ' (ဘိစိ ၂၈၈-၂၁၂)	.....	၅
၃။	လီယိုနာဒိုဒါဗင်ရှီ (၁၄၅၂-၁၅၁၉)	.....	၉
၄။	နီကိုးလပ်စ်ကော့ပါးနီးကပ်စ် (၁၄၇၃-၁၅၄၃)	.....	၁၃
၅။	ဂလီလီယို (၁၅၆၄-၁၆၄၂)	.....	၁၇
၆။	ဝီလျမ်ဒန်းပီးယား (၁၆၅၂-၁၇၁၅)	.....	၂၁
၇။	လူဝီဂီဂါလဗာနီ (၁၇၃၇-၁၇၉၈)	.....	၂၆
၈။	ဝီလျမ်ဟာရှဲလ် (၁၇၃၈-၁၈၂၁)	.....	၃၀
၉။	ဂျွန်ဒေါ်လတန် (၁၇၆၆-၁၈၄၄)	.....	၃၄
၁၀။	အာမဲဒီယိုအာဗိုဂါးဒရိုး (၁၇၇၆-၁၈၅၆)	.....	၃၈
၁၁။	ရစ်ချတ်အိုဝင် (၁၈၀၄-၁၈၉၂)	.....	၄၂
၁၂။	သောမတ်စ်ဂရောဟမ် (၁၈၀၅-၁၈၆၉)	.....	၄၆
၁၃။	ဝီလျမ်ဘွန်ဆင် (၁၈၁၁-၁၈၉၉)	.....	၅၀
၁၄။	ဂရော့ကိုမင်ဒဲလ် (၁၈၂၂-၁၈၈၅)	.....	၅၄
၁၅။	လူးဝစ်ဝ်ပါစရာ (၁၈၂၂-၁၈၉၅)	.....	၅၉
၁၆။	ဗျိုက်ဗလော့စ် (၁၈၂၃-၁၉၀၃)	.....	၆၃

၁၇။	အဲဖရက်နီဘယ်လ် (၁၈၃၃-၁၈၉၆)	.....	၆၇
၁၈။	ဒိုမီထရိုမင်းဒီးလိမ် (၁၈၃၄-၁၉၀၇)	.....	၇၁
၁၉။	ဝီလျမ်ပါကင် (၁၈၃၈-၁၉၀၇)	.....	၇၅
၂၀။	ဝီလျမ်ဂွန်ဂျင် (၁၈၄၅-၁၉၂၃)	.....	၇၉
၂၁။	သောမတ်စ်အယ်ဒီဆင် (၁၈၄၇-၁၉၃၁)	.....	၈၃
၂၂။	အဲလ်ဗတ်မိုက်ကယ်ဆွန် (၁၈၅၂-၁၉၃၁)	.....	၈၈
၂၃။	အင်ဒရီးယားမိုဟော်ရိုဗစ်ချ် (၁၈၅၇-၁၉၃၆)	.....	၉၃
၂၄။	မဒမ်ကျူရီ (၁၈၆၇-၁၉၃၄)	.....	၉၈
၂၅။	အဲလ်ဖရက်ဝဂ္ဂနာ (၁၈၈၀-၁၉၃၀)	.....	၁၀၂
၂၆။	အလက်ဇန်းဒါးဖလဲမင်း (၁၈၈၁-၁၉၅၅)	.....	၁၀၇
၂၇။	အဲလ်ဗတ်အိုင်းစတိုင်း (၁၈၉၅-၁၉၅၅)	.....	၁၁၁
၂၈။	အာဗစ်ရန်းမူးဝါး (၁၈၉၅-၁၉၅၇)	.....	၁၁၆
၂၉။	ဟယ်ရီဟက်စ် (၁၉၀၆-၁၉၆၉)	.....	၁၂၀
၃၀။	လက်ဖ်ရန်းဒေါင်း (၁၉၀၈-၁၉၆၈)	.....	၁၂၅

နိဂုံး

*

နိဒါန်း

သိပ္ပံပညာကို ဇွဲ၊ လုံ့လ အပြည့်နဲ့ သင်ယူလေ့လာနေတဲ့ ညီလေး...

ဘာကြောင့်များ ညီလေးက အခုလို သိပ္ပံဘာသာတွဲကို ယူပြီး ကြိုးစားနေတာလဲလို့ တစ်ဦးဦးက မေးလာခဲ့ရင် ဘယ်လိုဖြေမလဲကွဲ့။ သိပ္ပံဘာသာတွဲယူမှသာ ဆယ်တန်း အောင်တဲ့အခါ နာမည်ကြီးတဲ့ ဆေးတက္ကသိုလ်၊ စက်မှု တက္ကသိုလ်၊ စိုက်ပျိုးရေးတက္ကသိုလ် စတဲ့ အသက်မွေးဝမ်း ကြောင်း တက္ကသိုလ်ကြီးတွေကို ဝင်ခွင့်ရမှာပေါ့လို့ ညီလေးက ဖြေမလား မပြောတတ်ဘူး။ ဒီလိုဆို ဘာဖြစ်လို့ ညီလေးက အဲဒီတက္ကသိုလ်ကြီးတွေ ရောက်ချင်တာလဲကွဲ့လို့ မေးခဲ့ရင် ဝင်ငွေကောင်းပြီး ဂုဏ်ရှိတဲ့ ဆရာဝန်ကြီးတွေ၊ အင်ဂျင်နီယာ ကြီးတွေ၊ မန်နေဂျာကြီးတွေ ဖြစ်အောင်လို့ပေါ့ဗျာလို့ ဖြေ မလားကွဲ့။ ဒါဆိုရင် ညီလေးရဲ့ရည်ရွယ်ချက်က သိပ်မှားနေပြီ။ ဆရာဝန်ကြီးတွေ၊ အင်ဂျင်နီယာကြီးတွေ၊ မန်နေဂျာကြီးတွေ ဖြစ်ချင်တဲ့စိတ်ကို အစ်ကိုကြီး အပြစ်မဆိုပါဘူး။ အစ်ကိုကြီး တို့၊ ညီလေးတို့ရဲ့တိုင်းပြည် တည်ဆောက်ရေးမှာ ဒီပုဂ္ဂိုလ်ကြီး

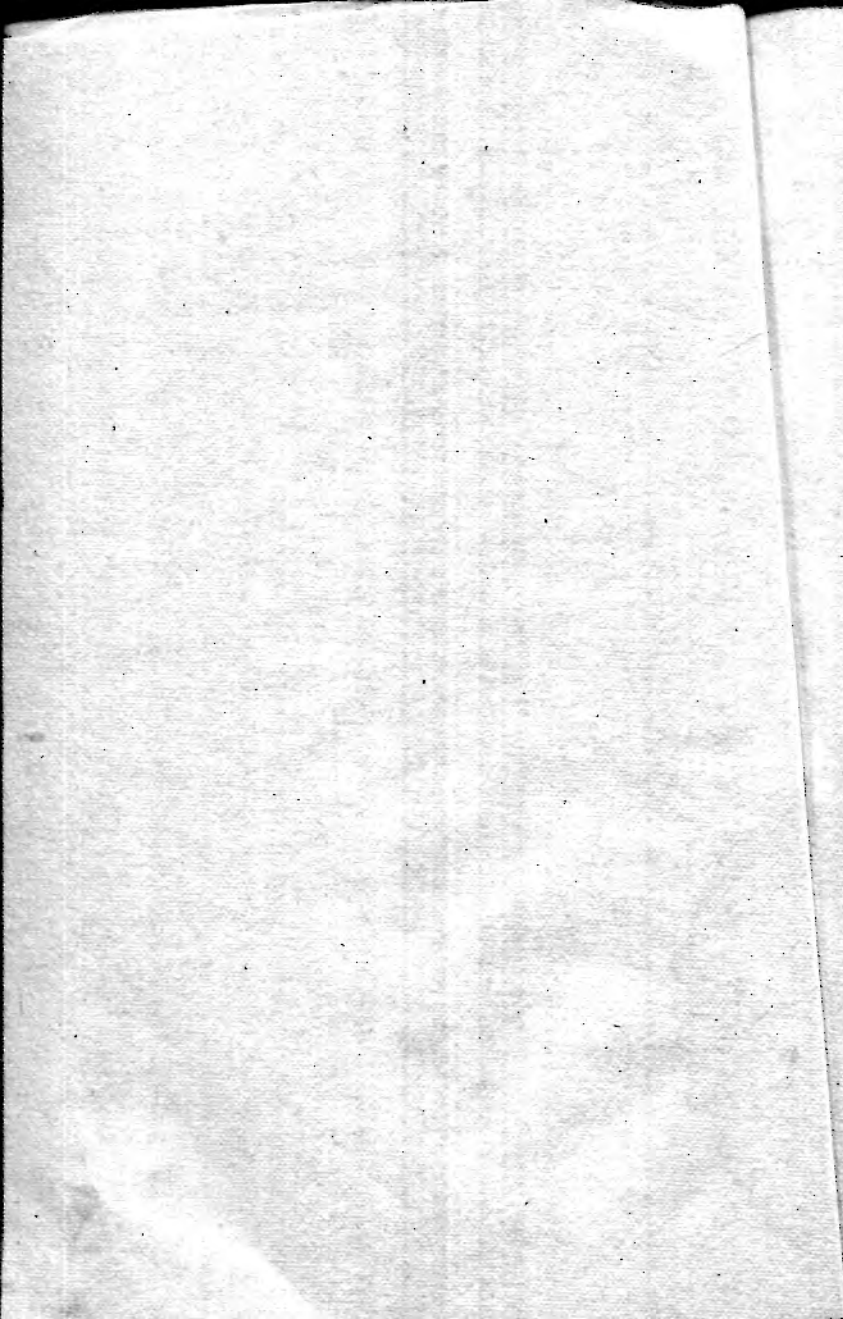
တွေဟာ အဓိကအခန်းက ပါဝင်ကြတယ်ဆိုတာကိုလည်း လူတိုင်း သိနေကြတာပါပဲ။ ဒါပေမယ့် ညီလေးက ကိုယ် ဝါသနာပါတဲ့ ဆရာဝန်၊ အင်ဂျင်နီယာ၊ မန်နေဂျာ၊ ကျောင်း ဆရာ စတဲ့ ဘယ်လို အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းကိုပဲ လုပ်လုပ် တစ်နေ့မှာ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီး ဖြစ်လာစေရမယ်ဆိုတဲ့ ရည်ရွယ်ချက်မျိုးကိုထားဖို့ အရေးကြီးတယ်ကွဲ့။ “သိပ္ပံထွန်းကား ပြည်ကြီးပွား” ဆိုတဲ့ စကားလည်း ရှိတယ် မဟုတ်လား။ ဒါကြောင့် ညီလေး ညီလေးအနေနဲ့ မိမိတစ်ကိုယ်တည်း ချမ်းသာကြွယ်ဝခြင်းထက် မိမိ ပေါက်ဖွားကြီးပြင်းလာတဲ့ အမိမြန်မာပြည်ကြီးပါ စည်ပင်ထွန်းကား တိုးတက်လာစေမယ့် သိပ္ပံပညာရှင်ကြီး ဖြစ်လာအောင် ကြိုးစားဖို့ သမိုင်းပေးတာဝန် တစ်ရပ် ဖြစ်တယ်ဆိုတာကို မှတ်ယူထားရမှာပေါ့။

ဒီလိုဆိုရင် သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးဖြစ်အောင် ဘယ်လို ကြိုးစားရမှာလဲလို့ ညီလေးက ပြန်မေးကောင်း မေးလိမ့်မယ်။ ကျောင်းမှန်မှန်တက် စာမခက် ဆိုတာလို ပထမဆုံးလိုအပ်ချက်ကတော့ ကျောင်းက သင်ကြားပို့ချလိုက်တဲ့ သိပ္ပံသင်ခန်းစာတွေကို မှန်မှန်ကြီး ကျက်မှတ်ရမှာပေါ့ကွယ်။ ဒါပေမယ့် ကျောင်းက သင်ကြားပို့ချလိုက်တဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးတွေရဲ့ အဆိုအမိန့်တွေ၊ သဘောတရားတွေကို အလွတ်ကျက်မှတ်ရုံနဲ့ တော့ သိပ္ပံပညာရှင်တွေ ဖြစ်မလာနိုင်ဘူးကွဲ့။ ဒီပညာရှင်ကြီးတွေဟာ ညီလေးတို့ ကျက်မှတ်နေကြတဲ့ သိပ္ပံသဘောတရားတွေ၊ သီအိုရီတွေကို ဘယ်ပုံဘယ်နည်းနဲ့ တွေ့ရှိနိုင်ခဲ့ကြတယ် ဆိုတဲ့ ဖြစ်စဉ်ကိုပါ လက်တွေ့လေ့လာကြရမယ်။ တစ်နည်း ပြောရရင် သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးတွေ တည်ဆောက်ထားခဲ့ကြတဲ့

အဆောက်အဦကြီးတွေကို ငေးမောအံ့သြနေမယ့်အစား အဲဒီ
အဆောက်အဦကြီးတွေကို ဘယ်ပုံဘယ်နည်း အုတ်မြစ်ချ
တည်ဆောက်ခဲ့ကြတယ်ဆိုတာကို စနစ်တကျ လေ့လာကြ
ရမယ်။ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးတွေ လျှောက်ခဲ့တဲ့လမ်းကို တစ်ကျော
ပြန်လျှောက်ပြီး သူတို့လိုပဲ စူးစမ်းလေ့လာကြရလိမ့်မယ်။
ဒီလို လေ့လာတဲ့အခါမှာ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးတွေက သဘာဝ
တရား ဆိုတဲ့ ဧရာမစာအုပ်ကြီးထဲကနေ လူသားတွေအတွက်
အကျိုးသက်ရောက်မယ့် သီအိုရီတွေ၊ နိယာမတရားတွေကို
စူးရှတဲ့ မျက်ဝန်းတွေကို အသုံးပြုပြီး ရှာဖွေခဲ့ကြတယ်ဆိုတာကို
သတိပြုကြရမယ်ကွဲ့။

ဒါကြောင့် ကမ္ဘာမှာ ထင်ရှားခဲ့တဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီး
(၃၀)ရဲ့ စူးရှထက်မြက်တဲ့ မျက်ဝန်းတွေအကြောင်းကို အစ်ကို
ကြီး မိတ်ဆက်ပေးလိုက်ပါတယ်။ အဲဒီမျက်ဝန်းတွေကို
အားကျအတုယူပြီး သူတို့လိုပဲ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးတွေ ဖြစ်လာ
အောင် ကြိုးစားကြပေါ့ကွယ်။

အစ်ကိုကြီး သိပ္ပံဆရာ
ရဲမြလွင်

ငါးနှင့်တူသော်လည်း ငါးမဟုတ်ကြောင်း

ခွဲခြားပြင်ခဲ့သော ထိုမျက်ဝန်း

အရစ္စတိုတယ်

ထိစိ ၂၄ - ၃၂

ဝေလငါးရယ်၊ ဖျံရယ်၊ လင်းပိုင်ရယ်မှာ ဘယ်သတ္တဝါဟာ ငါး အမျိုးထဲမှာ ပါသလဲလို့ ညီလေးတို့ကို မေးခဲ့လျှင် ဘယ်လိုဖြေကြမလဲ။ ဝေလငါးပါလို့ ဖြေမိကြမှာပေါ့။ အမှန်တော့ ဝေလငါးဟာ ငါးအစစ် မဟုတ်ဘူးကွဲ့။ ညီလေးတို့၊ အစ်ကိုကြီးတို့လို နို့တိုက်သတ္တဝါမျိုး ဖြစ်တယ် လို့ပြောလျှင် ညီလေးတို့တစ်တွေ “ဟယ်” ခနဲ အံ့သြသွားကြလိမ့်မယ်။ ညီလေးတို့က ဝေလငါ ကို ငါးဖြစ်တယ်လို့ ရုတ်တရက် ဖြေလိုက်တာကို အစ်ကိုကြီး အပြစ်မပြောလိုပါဘူး။ ကြည့်လေ- ဝေလငါးက ရေထဲမှာ နေတယ်။ ငါးတစ်ကောင်လိုပဲ အမြီးတွေ၊ ရေယက်တွေ ပါနေတယ်ဆိုတော့ ရုတ်တရက် ငါးလိုပဲ ထင်မိကြတာ မဆန်းဘူးပေါ့။

အမှန်တော့ သတ္တဝါတွေကို သူတို့နေတဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်နဲ့ ပြင်ပ ပုံပန်းကိုကြည့်ပြီး အမျိုးအစားသတ်မှတ်တာဟာ မပြည့်စုံဘူးကွဲ့။ မြန်မာ ပြည်မှာနေတိုင်း၊ ပုဆိုးဝတ်ထားတိုင်း မြန်မာလူမျိုးလို့ ပြောလို့မရသလိုပဲ

ပေါ့ကွယ်။ မျိုးခွဲနည်းပညာကို ကမ္ဘာပေါ်မှာ သိပ္ပံနည်းကျကျ ပထမဆုံး ဖော်ထုတ်ခဲ့သူကတော့ ဟိုးနှစ်ပေါင်း နှစ်ထောင့်သုံးရာကျော်လောက်က ဂရိနိုင်ငံမှာ ပေါ်ပေါက်ခဲ့တဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီး အရစ္စတိုတယ် ဖြစ်တယ်။ သူ့ကို ဘီစီ ၂၈၄ ခုနှစ်လောက်က ဂရိနိုင်ငံမြောက်ပိုင်း စတာဂဲလော့စ် မြို့ကလေးမှာ မွေးဖွားခဲ့တယ်။ အဲဒီအချိန်တုန်းက ဂရိနိုင်ငံဟာ ဥရောပ တိုက်တစ်တိုက်လုံးမှာ ယဉ်ကျေးမှုအထွန်းကားဆုံး နိုင်ငံတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့တာ ပေါ့ကွယ်။

အရစ္စတိုတယ်ဟာ အသက် ၁၇ နှစ်သား အရွယ်မှာ အဘိဇ္ဇာကို မြို့မှာရှိတဲ့ ပညာရှိကြီး ပလေတိုထံမှာ ပညာဆည်းပူးခဲ့တယ်။ သူဟာ ငယ်ငယ်ကလေးထဲက စူးစမ်းတာ ဝါသနာပါလေတော့ ကြက်ဥကနေ ကြက်ကလေး ဘယ်လို အဆင့်ဆင့်ပြောင်းလဲလာတယ်ဆိုတာ အသေးစိတ် တိတိကျကျလေ့လာပြီး ဖော်ပြခဲ့တယ်။ အခြားအကောင်အမျိုးမျိုး၊ အပင် အမျိုးမျိုးကိုလည်း စနစ်တကျလေ့လာခဲ့လို ပလေတိုရဲ့ အကယ်ဒမီးယား ဆိုတဲ့ ကျောင်းတော်ကြီးမှာ အတော်ဆုံးတပည့် ဖြစ်ခဲ့တယ်။ ဆရာကြီး ပလေတိုကတောင် “တစ်ခြားကျောင်းသားတွေရဲ့ ခေါင်းထဲမှာ အဝိဇ္ဇာပဲ ရှိတယ်။ အရစ္စတိုရဲ့ ခေါင်းထဲမှာတော့ ဉာဏ်ပညာတွေနဲ့ ပြည့်နေတယ် လို့” ချီးကျူးပြောဆိုခဲ့ရတယ်။

ဒီလိုနဲ့ အရစ္စတိုတယ်ဟာ အနှစ်နှစ်ဆယ်လုံးလုံး အရှေ့အလယ်ပိုင်း ဒေသတစ်ဝှမ်းလုံးကို လှည့်လည်သွားလာပြီး အပင်တွေ၊ အကောင်တွေကို လေ့လာကာ သိပ္ပံကျမ်းပေါင်းများစွာကို ရေးနိုင်ခဲ့တယ်။ အထူးသဖြင့် တိရစ္ဆာန်အမျိုးမျိုးကို ပိုပြီး စိတ်ဝင်စားခဲ့တယ်။ ဒါကြောင့်လဲပဲ နောင်လာ နောက်သားတွေက အရစ္စတိုတယ်ကို “ဇီဝဗေဒပညာ၏ ဖခင်ကြီး” ရယ်လို့ တင်စားခေါ်ဝေါ်ခဲ့တာပေါ့ကွယ်။

ရှေးတုန်းက ဝေလငါးဟာ အခုလို မရှားပါးသေးဘူး။ နေရာတိုင်း

မှာ တွေ့နိုင်တယ်။ ဂရိနိုင်ငံမှာလည်း အများကြီးတွေ့ရတယ်။ ဝေလငါးက ရေထဲမှာနေပြီး အမြီးတွေ၊ ရေယက်တွေနဲ့ ကူးခတ်သွားလာနေလေတော့ ဧရာမငါးသတ္တဝါကြီးတွေလို့ လူတိုင်းက ထင်မှတ်ခဲ့ကြတာ မဆန်းဘူးပေါ့ ကွယ်။ ဒါပေမယ့် အရစ္စတိုတယ်ကတော့ သူများတွေလို အပေါ်ယံလောက် ကိုသာကြည့်ပြီး အလောသုံးဆယ့် မဆုံးဖြတ်ဘူး။ ဝေလငါးဟာ ငါးနဲ့ တူတာ မှန်ပေမယ့် ငါးနဲ့ခြားနားချက်တွေကိုလည်း သတိထား ကြည့်ရှုမိ တယ်။ ငါးဆိုတာ အကြေးခွံ ရှိတယ်။ ပါးဟက်နဲ့ အသက်ရှူတယ်။ ဥက ပေါက်တယ်။ ဝေလငါးမှာက အကြေးခွံလည်း မရှိဘူး၊ ပါးဟက်နဲ့ အသက်မရှူဘဲ အဆုတ်နဲ့ အသက်ရှူတယ်။ ဥကမပေါက်ဘဲ အကောင် လိုက် မွေးဖွားတယ်။ ပြီးတော့ သားငယ်တွေကို နို့ချိုတိုက်ကျွေးပြန်သေး တယ်။ ဒီလိုဆိုရင် ဝေလငါးဟာ ရေထဲမှာနေတာ မှန်ပေမယ့်၊ ငါးနဲ့ တူပေမယ့် ငါး မဖြစ်နိုင်ဘူး။ ကုန်းပေါ်မှာနေထိုင်ကြတဲ့ သတ္တဝါတွေထဲက အဆင့်အတန်း အမြင့်မားဆုံးဖြစ်တဲ့ နို့တိုက်သတ္တဝါပဲ ဖြစ်ရမယ်လို့ အရစ္စတိုတယ်က ကောက်ချက်ချလိုက်တယ်။

သက်ရှိတွေရဲ့ တူညီတဲ့အရည်အချင်းတွေကို နှိုင်းယှဉ်ပြီး အုပ်စုခွဲတဲ့ ပညာကို သိပ္ပံပညာရပ်ဖဲမှာ တက်ဇိုနိုမီ(သရုပ်ခွဲလေ့လာပညာ)လို့ ခေါ် တယ်ကွဲ့။ ဒီလိုဆိုရင် အရစ္စတိုတယ်ဟာ သတ္တဗေဒဘာသာရပ်နယ်ပယ်မှာ သရုပ်ခွဲလေ့လာခြင်း ပညာရပ်ကို ပထမဦးဆုံး အသုံးပြုခဲ့တဲ့ ပညာရှင်ကြီးလို့ ခေါ်ရမှာပေါ့ကွယ်။ သူဟာ သတ္တဝါတွေရဲ့ အရိုးရှင်းဆုံး ဖွဲ့စည်းတည် ဆောက်ပုံကနေ အရှုပ်ထွေးဆုံးအဆင့်အထိ စနစ်တကျလေ့လာပြီး ဝေလငါးဟာ လူ၊ မြင်း၊ သမင် စတဲ့ အမြင့်မားဆုံး နို့တိုက်သတ္တဝါပဲ ဖြစ်တယ်လို့ ပြောင်မြောက်စွာ ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့တယ်။ ဒါဟာ သတ္တဗေဒ လောကကြီးမှာ အလွန်ကြီးမားတဲ့ အောင်မြင်မှုတစ်ခု ဖြစ်တယ်လို့ ဆိုကြရ လိမ့်မယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ သူမတိုင်ခင်က ပညာရှင်အားလုံးဟာ

ဝေလငါးတို့၊ လင်းပိုင်တို့ကို ငါးအုပ်မျိုးအုပ်စုယဲမှာ ထည့်ထားခဲ့ကြလို့ပဲ ဖြစ်တယ်။

အမှန်တော့ အရစ္စတိုတယ်ဟာ လုံးဝ အမှားကင်းတဲ့ ပညာရှင် တစ်ယောက်တော့ မဟုတ်ရှာပါဘူးကွဲ့။ သူ့ဆရာကြီးဖြစ်တဲ့ ပလေတိုရဲ့ သင်ကြားချက်ကို မျက်စေ့မှိတ်ယုံကြည်ခဲ့သူ ဖြစ်လေတော့ သဘာဝတရား ကြီးမှာ ရေ၊ လေ၊ မြေ၊ မီး ဆိုတဲ့ ဒြပ်စင်လေးမျိုးသာရှိပြီး လေဟာနယ် ဆိုတာ မရှိကြောင်း၊ ပိုးမွှား၊ ယင်ကောင်များသည် အမှိုက်သရိုက်မှတစ်ဆင့် ဖြစ်လာကြောင်း စသည်ဖြင့် ဒီနေ့သိပ္ပံအမြင်နဲ့ ကြည့်လိုက်ရင် အလွန် မှားယွင်းတဲ့ အယူအဆတွေကိုလည်း ဖော်ထုတ်ခဲ့သေးတယ်။ ဒါဟာလည်း ခွင့်လွှတ်သင့်တဲ့ အမှားတွေပေါ့ကွယ်။ သိပ္ပံပညာရပ်သဘာဝကို ထာဝရ အကြွင်းမဲ့မှန်ကန်တဲ့ တရားကို လက်မခံဘူးလေ။ နယူတန်ရဲ့လက်ထက်က အမှန်တရားဟာ အိုင်စတိုင်းလက်ထက်ကျတော့ သုံးမရတော့သလိုပေါ့ ကွယ်။

အခုလို သိပ္ပံပညာရပ်တွေ ဒီရေအလား တိုးတက်နေတဲ့ ခေတ်ကြီး မှာ သိအိုရီတို့၊ သဘောတရားတို့ဆိုတာ အမြဲပြောင်းလဲနေတတ်ကြောင်း ပိုပြီး ထင်ထင်ရှားရှား တွေ့လာရတာပဲ မဟုတ်လား။

ဒီတော့ မိမိရဲ့ တပည့်တပန်းတွေနဲ့ လွတ်လွတ်လပ်လပ် ဆွေးနွေး သုတေသနပြုမှုကြောင့် သိပ္ပံပညာရပ်ကြီးတစ်ခုလုံးရဲ့ အခြေခံစည်းမျဉ်း ကြီးတွေကို ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့တဲ့ ဆရာကြီး အရစ္စတိုတယ်ရဲ့ ကြီးမြတ်စူးရှ လှတဲ့ မျက်ဝန်းအစုံကိုတော့ အစ်ကိုကြီးတို့၊ ညီလေးတို့က ဂုဏ်ပြုအတုယူ ကြရမှာပေါ့ကွယ်။

အဝတ်အစားမေ့အောင် ပျော်ရွှင်သွားခဲ့သော

သိပ္ပံပညာရှင်ကြီး၏ပျက်ဝန်းများ

အာခိးမီးဒီးစ်

ဘီစီ ၂၇ - ၂၂

ညီလေးတို့သွားမယ့် လမ်းခရီးပေါ်မှာ ဧရာမကျောက်တုံးကြီးတစ်တုံးက ကန်လန်တည်နေခဲ့တယ် ဆိုပါတော့။ အဲဒီကျောက်တုံးကြီးကို ဖယ်ရှားပစ်ဖို့ လက်နဲ့တွန်းလို့ မရဘူးဆိုရင် ဘယ်လိုလုပ်ကြမလဲ။ တုတ်မာမာတစ်ချောင်း ကိုယူပြီး အောက်က ခဲခုကာ ကုတ်သဘောမျိုးနဲ့ ရွှေ့လိုက်ရင် အသာ ကလေး ရွှေ့သွားမှာပေါ့ကွယ်။ အဲဒီလို အားနည်းနည်း စိုက်ထုတ်ရုံနဲ့ အလုပ်များများလုပ်နိုင်တဲ့ ကုတ်ရဲ့စည်းမျဉ်းကို ကမ္ဘာပေါ်မှာ ပထမဆုံး တွေ့ခဲ့တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးကတော့ တခြားမဟုတ်ဘူးကွဲ့။ ညီလေးတို့ အဋ္ဌမတန်း အထွေထွေသိပ္ပံ စာအုပ်ထဲမှာပါတဲ့ အာခိးမီးဒီးစ် စည်းမျဉ်းဆိုတဲ့ စည်းမျဉ်း ဥပဒေကို ဖော်ထုတ်ပေးခဲ့တဲ့ အာခိးမီးဒီးစ်ပဲ ဖြစ်တယ်။

အာခိးမီးဒီးစ်ကို ဘီစီ ၂၈၇ ခုနှစ်လောက်က မြေထဲပင်လယ်တွင်းရှိ ဆီးသီးရီးယား ကျွန်းကလေးမှာ ချမ်းသာကြွယ်ဝတဲ့ မိသားစုက မွေးဖွားခဲ့ တယ်။ အာခိးမီးဒီးစ်ဟာ ငယ်ငယ်ကလေးထဲက စာပေကြိုးစားပြီး အရာရာ ကို စူးစမ်းလေ့လာတတ်တဲ့ ဝါသနာ ကြီးခဲ့တယ်။ သူ အရွယ်ရောက်လာတဲ့

အခါ မိဘများက ပညာ ဆက်လက်လေ့လာဖို့အတွက် ပညာထွန်းကားတဲ့ အိဂျစ်နိုင်ငံ၊ အလယ်ဇန်းဒရီးယားမြို့ကို ပို့လွှတ်ခဲ့တယ်။ အာခီးမီးဒီးစ်ဟာ အလက်ဇန်းဒရီးယားမြို့မှာ သင်္ချာဘာသာနဲ့ သိပ္ပံဘာသာရပ်တွေကို အထူးပြု လေ့လာခဲ့တယ်။ သူ့ရဲ့ဌာနေ ရှိလတ်စ်ဆာမြို့ကိုရောက်တော့ ဘုရင်မင်း မြတ်ထံမှာ ပညာရှိအဖြစ် ခစားပြီး အလွန်အံ့ဩဖို့ကောင်းတဲ့ စကားတစ်ခွန်း ကို ပြောခဲ့တယ်ကွဲ့။ “ကျွန်တော်မျိုးကို တုတ်ကြီးကြီးတစ်ချောင်းနဲ့ ကုတ် ထောက်ထားဖို့ နေရာတစ်ခု ထားပေးပါဘုရား၊ ကမ္ဘာမြေကြီးကို ရွှေပြ ပါမယ်”

ဘုရင်ကြီးလည်း အာခီးမီးဒီးစ်ရဲ့ စကားကိုကြားတော့ အံ့အားသင့် သွားပြီး ဒီလောက်တောင် အပြောကြီးလှတာ ပင်လယ်ကမ်းခြေမှာ သောင် တင်နေခဲ့တဲ့ ဧရာမသင်္ဘောကြီးကို ရွှေပြစမ်းလို့ ခိုင်းတော့တာပေါ့။ အဲဒီ သင်္ဘောကြီးကလည်း လူတွေ ရာထောင်ချီပြီး တွန်းတဲ့တိုင်အောင် မရွှေ့ လောက်အောင် ကြီးမားလေးလံတယ်တဲ့ကွယ်။ ဒါပေမယ့် အာခီးမီးဒီးစ်က “ဒါက အလွယ်ကလေးပါ ဘုရား၊ သင်္ဘောကြီးရွှေ့ဖို့ လူအနည်းငယ် ပေးသနားတော်မူပါ အရှင်မင်းကြီး၊ မျက်မှောက်မှာတင် ရွှေသွားအောင် ရွှေပြပါမယ်လို့ပြောပြီး သင်္ဘောကြီးရဲ့အောက်ခြေမှာ ခုတုံးတွေခံကာ တုတ်ချောင်းတွေနဲ့ ထိုးစိုက်ထားလိုက်တယ်တဲ့ကွယ်။ ပြီးမှ အာခီးမီးဒီးစ်က တုတ်ချောင်းတစ်ခုစီကို လူတစ်ယောက်စီက ကိုင်ထားစေပြီး “တစ်၊ နှစ်၊ သုံး”လို့ အချက်ပေးလိုက်တာနဲ့ အားလုံး ဝိုင်းပြီးဖိလိုက်တော့ သင်္ဘောကြီးဟာ အလွယ်တကူပဲ ရွှေ့လျားသွားပြီး ပင်လယ်ထဲကျသွားပါ လေရောတဲ့ကွယ်။ အဲဒီအခါကျမှ ဘုရင်ကြီးက “အာခီးမီးဒီးစ် ကမ္ဘာကြီးကို ရွှေပြမယ်မယ်ဆိုတာ ယုံလောက်ပါပေတယ်” လို့ ဆိုပြီး သူ့ကို ဆုလာဘ် တွေအများကြီး ချခဲ့တယ်ကွယ်။

အာခီးမီးဒီးစ်ဟာ ကုတ်ရဲ့သဘောတရားကိုသာမကဘဲ အခြား

အသုံးဝင်တဲ့ လက်နက်ကိရိယာတွေကိုလည်း အများကြီး တီထွင်ခဲ့တယ် ကွဲ့။ လယ်သမားတွေဟာ သူ့ရဲ့လယ်ထဲကို ရေသွင်းတဲ့အခါ တစ်နေကုန် တစ်နေခန်း လက်နဲ့ခပ်နေရတာကိုကြည့်ပြီး သနားလာတဲ့ အာခီးမီးဒီးစ်ဟာ လက်လှည့်ဝက်အူရစ် ရေတင်စက်ကို တီထွင်ပေးခဲ့တယ်။ တစ်ခါ သူတို့ တိုင်းပြည်ကို ရေကြောင်းက စစ်သင်္ဘောတွေ လာရောက်တိုက်ခိုက်တဲ့အခါ မှာလည်း ရောမလေးခွကြီးတွေ တီထွင်တိုက်ရုံမျှမကဘဲ အလွန်ကြီးမားတဲ့ ကြေးမုံခွက်ကြီးနဲ့ နေရောင်ခြည်ကို ရောင်ပြန်ဟပ်ပြီး ပင်လယ်ထဲက ရန်သူသင်္ဘောကြီးတွေကို မီးရှို့ဖျက်ဆီးခဲ့တယ်တဲ့ကွယ်။

ညီလေးတို့ အဋ္ဌမတန်းမှာ အာခီးမီးဒီးစ် စည်းမျဉ်းကို ကျက်မှတ် ကြရမှာပေါ့။ “အရာဝတ္ထုတစ်ခုသည် အရည်တစ်ခုတွင် အားလုံးဖြစ်စေ၊ တစ်ပိုင်းတစ်စဖြစ်စေ နစ်မြုပ်ပါက အလေးချိန် လျော့သွားဟန် ရှိသည်။ ထိုလျော့သွားဟန်ရှိသော အလေးချိန်သည် အရာဝတ္ထုက ဖယ်ထုတ်လိုက် သော အရည်၏အလေးချိန်နှင့် တူညီသည်” လို့ ဖော်ပြပြီး ရေလျှံခွက် စပရင်ချိန်ခွင် စတာတွေနဲ့ သက်သေပြကြရမယ် မဟုတ်လား။ စာအုပ်ထဲ မှာ ရေးထားတဲ့အတိုင်း ကျက်မှတ်ဖြေဆိုရတာ လွယ်ကူပေမယ့် ဒီစည်းမျဉ်း ကို တွေ့ရှိဖို့အတွက် အာခီးမီးဒီးစ်အတွက်ကတော့ အလွန်ခက်ခက်ခဲခဲ ကြီးစားခဲ့ရတယ်ကွဲ့။

တစ်နေ့မှာပေါ့ကွယ်။ ဘုရင်ကြီးက သူ့ကိုခေါ်ပြီး “ဟောဒီ ရွှေ သရဖူကို ပန်းထိမ်ဆရာက ငွေရောပြီး လုပ်ထားတယ်လို့ သတင်းစကား တွေ ဖြစ်နေတယ်။ အာခီးမီးဒီးစ်၊ မောင်မင်းအနေနဲ့ သရဖူကို လက်ရာ မပျက်စေဘဲ ရွှေ စစ်၊မစစ် စမ်းပြရမယ်” လို့ အမိန့်ထုတ်တော့တာပေါ့။ မင်းတို့စကား မိုးကြိုးသွားဆိုတာကို ရွှေ စစ်၊မစစ် စမ်းမပြနိုင်လျှင် ကြီးစွာသောအပြစ် ကျရောက်တော့မှာမို့ အာခီးမီးဒီးစ်ဟာ နေ့မအိပ် ညမအိပ် ကြီးစားစမ်းသပ်ပေမယ့် လွယ်လွယ်နဲ့ မရခဲ့ဘူးတဲ့ကွယ်။ ဒါနဲ့

အာခိးမိးဒီးစံဟာ ဘုရင်ကြီးရဲ့ ရွှေသရဖူအကြောင်းကိုပဲ အချိန်ရှိသရွေ့ စဉ်းစားရင်း ရေချိုးခန်း ဝင်ခဲ့တာပေါ့။ အနောက်တိုင်းသားတွေ ရေချိုးတာက အစ်ကိုကြီးတို့လို ခွက်နဲ့ ခပ်မချိုးဘူးတဲ့။ သူတို့တစ်ကိုယ်လုံးကို စည်ထဲမှာနှစ်ပြီး ချိုးလေ့ရှိတယ်။ အာခိးမိးဒီးစံဟာ သူ့ကိုယ်ကို ရေစည်ထဲကို နှစ်လိုက်တဲ့အခါမှာ သူ့မျက်ဝန်းတွေဟာ ထူးဆန်းတဲ့ အချက်တစ်ချက်ကို သတိထားလိုက်မိတော့တယ်။ သူ့ခန္ဓာကိုယ် အလေးချိန်က ပေါ့သွားသလို ရေစည်ပိုင်းထဲက ရေတချို့ လျှံကျသွားတယ်။ ဒီလိုဆို ပေါ့သွား၊ လျှော့သွားတဲ့ အလေးချိန်ဟာ လျှံကျသွားတဲ့ရေရဲ့ အလေးချိန်နဲ့ ဆက်စပ်နေရမယ်လို့ ယူဆပြီး စနစ်တကျ စမ်းသပ်တိုင်းတာကြည့်တော့ တူညီနေတာကို တွေ့လာရတယ်။ ဆက်လက်ပြီးတော့ အလေးချိန်တူညီတဲ့ အရာဝတ္ထုအမျိုးမျိုးကို ရေစည်ထဲ နှစ်ကြည့်တဲ့အခါမှာ အရာဝတ္ထုမတူရင် လျှံကျလာတဲ့ရေဟာလည်း မတူညီတဲ့အကြောင်း တွေ့တဲ့အခါမှာ “ဟိုက် ဒီလိုဆို ဘုရင်ကြီးရဲ့ ရွှေသရဖူ ရွှေ စစ်၊မစစ် စမ်းဖို့ အပျော်ကြီး ပျော်သွားတယ်။ ဘယ်လောက်ပျော်သလဲဆိုရင် ရေချိုးခန်းထဲက အဝတ်အစားပြန်ဝတ်ဖို့ သတိမရနိုင်တော့ဘဲ ကိုယ်လုံးတီးနဲ့ “အယ်အူလဲတား၊ အယ်အူလဲတား” (တွေ့ပြီကွ၊ တွေ့ပြီကွ)လို့ အော်ကာ မြို့ထဲ လျှောက်ပြေးနေတဲ့အထိပဲကွ။ ဒါနဲ့ ဘုရင်ကြီးအရှေ့မှာ သရဖူနဲ့ အလေးချိန်တူ ရွှေတုံးတို့ကို ရေလျှံခွက်ထဲကို တစ်ပြိုင်နက်နှစ်ပြပြီး လျှံကျလာတဲ့ရေက မတူတဲ့အတွက် ရွှေမစစ်ကြောင်း စမ်းသပ်ပြခဲ့တယ်။ ဘုရင်ကြီးလည်း သဘောကျပြီး ဆုတော်လာဘ်တော်တွေ ပေးသနားပြန်တာပေါ့။ အာခိးမိးဒီးစံရဲ့အဖြစ်ကို ကြည့်ပြီး သိပ္ပံစမ်းသပ်ချက်တစ်ခု အောင်မြင်တွေ့ရှိတယ်ဆိုတာ ထိပေါက်တာထက် ပျော်စရာကောင်းတဲ့အကြောင်း ညီလေးတို့ သဘောပေါက်ကြမှာပေါ့ကွယ်။

အတော်ဆုံးပန်းချီဆရာ၏ သိပ္ပံပျက်ဝန်းပျား

လီယိုနာဒိုဒါဗင်ရှိ

၁၄၅၂ - ၁၅၁၉

ဟိုးလွန်ခဲ့တဲ့ နှစ်ပေါင်း ၅၀၀ လောက်ကပေါ့ ညီလေးရယ်။ နှစ်ပေါင်းများစွာ အမှောင်ခေတ်ပုံးလွမ်းနေခဲ့တဲ့ ဥရောပတိုက်ကြီးမှာ သိပ္ပံပညာတွေ၊ စက်မှုလက်မှုပညာတွေဟာ ထူးထူးကဲကဲ တိုးတက်ထွန်းကားလာခဲ့တယ်။ အဲဒီလို ထူးကဲထွန်းကားလာတဲ့ ကာလကို ဥရောပတိုက်သားတွေက ရီနေဆန် (ဉာဏ်သစ်အရေးတော်ပုံ) လို့ တင်စားခေါ်ဝေါ်ကြတယ်။ ရီနေဆန်ခေတ်ကြီးတစ်ခုလုံးမှာ စံထားစရာ ပညာရှင်ကြီးကို ပြပါလို့ဆိုရင် လီယိုနာဒိုဒါဗင်ရှိကိုပဲ ပြရတော့မှာပေါ့ကွယ်။ ဘယ်လောက် တော်သလဲဆိုရင် လီယိုနာဒိုဒါဗင်ရှိဟာ ဒီနေ့အထိတောင် ပြိုင်ဖက်ကင်းလောက်အောင် ကမ္ဘာပေါ်မှာ အတော်ဆုံးပန်းချီဆရာကြီးရယ်လို့ အသိအမှတ်ပြုကြတုန်းပဲတဲ့။

ဒါဗင်ရှိကို အီတလီနိုင်ငံမှာ ၁၄၅၂ ခုနှစ်က ဖွားမြင်ခဲ့တယ်။ အစ်ကိုကြီးတို့၊ ညီလေးတို့တတွေက ဘာကြောင့် လီယိုနာဒိုဆိုတဲ့ ပန်းချီဆရာကြီးကို ကမ္ဘာမှာ အတော်ဆုံးလို့ သတ်မှတ်ထားရသလဲဆိုတာကို

လေ့လာကြည့်ကြပါစို့လား။

ပထမတော်တဲ့အချက်ကတော့ ဒါဗင်ရှိဟာ လူသားတွေရဲ့ ရုပ်ပုံကို သရုပ်ပါ အသက်ဝင်အောင် ရေးဆွဲနိုင်တာပဲကွဲ့။ သူတို့ခေတ်တုန်းက ပန်းချီဆိုတာက ဘုရားကျောင်းကန်တွေက ဆေးရေးပန်းချီလို ကောက်ကြောင်းတွေ၊ တန်ခိုးရှင်နတ်တွေရဲ့ ခေါင်းနောက်က ရောင်ခြည်စက်ဝန်းတွေနဲ့ ပြည့်နှက်နေမှ ကောင်းမွန်တဲ့ ပန်းချီကားရယ်လို့ အသိအမှတ်ပြုကြတယ်ကွဲ့။ ဒါဗင်ရှိက လူနဲ့မတူတဲ့ နတ်ဘုရားရုပ်ပေါက်နေတဲ့ အဲဒီခေတ်ဟောင်းပန်းချီရေးဟန်ကနေ ခွဲသွက်ပြီး တစ်ခုခုကို ပြောမည့်ဟန်ပြင်နေတဲ့ ပါးစပ်၊ ဒေါသကြောင့် ငိုဝင်တောက်နေတဲ့ မျက်လုံး၊ ကြောက်ရွံ့လို့ တုန်ယင်နေရာတဲ့ လက်သည်းဖြင့် အသက်ဝင်နေတဲ့ လူပုံတွေကိုပဲ ဆွဲခဲ့တယ်။ ဒုတိယအချက်ကတော့ ဒါဗင်ရှိဟာ လူပုံကို ရေးဆွဲတဲ့အခါမှာ ပုံပန်းကိုသာမကပဲ လူရဲ့အတွင်းစိတ်ကိုပါ ပေါ်လွင်အောင် ရေးဆွဲပြနိုင်ခဲ့တယ်။ သူ ရေးဆွဲတဲ့ အတွင်းစိတ်ဆိုတာကလည်း အောက်တန်းကျတဲ့စိတ်မျိုး မဟုတ်ဘဲ လူသားအားလုံးက စံနမူနာထားရလောက်အောင် မြင့်မြတ်တဲ့စိတ်မျိုး ဖြစ်တယ်ကွဲ့။ သူ ရေးဆွဲခဲ့တဲ့ ကမ္ဘာကျော် မိုနာလီဇာ ပန်းချီကားကို ကြည့်မယ်ဆိုရင် မိုနာလီဇာက ဂမ်းနည်းစိတ်ပျက်နေသူများကို အားပေးနေသယောင်၊ ပျော်ရွှင်ဝမ်းသာနေတဲ့သူများကို ကြည့်နူးစွာ ပြုံးပြနေသယောင် ထင်မှတ်ရတယ်လို့ ကမ္ဘာပန်းချီပညာရှင်အားလုံးက ယနေ့ထက်အထိ ချီးကျူးနေကြသေးတယ်ကွဲ့။ တစ်နည်းအားဖြင့် ပန်းချီကားကတစ်ဆင့် ပန်းချီဆရာဟာ သူ့ရဲ့ မြင့်မြတ်တဲ့စိတ်ထားတွေကို သွယ်ဝိုက်ဖော်ပြနေတယ်လို့ ဆိုရမှာပေါ့ကွယ်။

လီယိုနာဒိုဒါဗင်ရှိရဲ့ ဘဝကို ပြန်ပြီးလေ့လာမယ်ဆိုရင် အားလုံးအဆင်ပြေတာတော့ မဟုတ်ဘူးကွဲ့။ သူငယ်ငယ်ကလေးတည်းက မိခင်အရင်းနဲ့ ခွဲခဲ့ရတယ်။ အထီးကျန်ဖြစ်ခဲ့ရတဲ့ ဒါဗင်ရှိဟာ သူ့ရဲ့ လူငယ်ဘဝ

မှာ ကိုယ့်ဒူးကိုယ်ချွန် ကြိုးစားခဲ့ရရှာတယ်။ သူ့ဦးလေးအိမ်မှာ နေရတော့ ညီအစ်ကိုဝမ်းကွဲတွေရဲ့ အနိုင်ကျင့်ခြင်းကိုလည်း သည်းခံပြီး နေခဲ့ရတယ်။ ကြီးလာတော့လည်း နိုင်ငံရေးအရုပ်အထွေးတွေရဲ့ သံသရာထဲမှာ တဝဲလည်လည် ဖြစ်လိုက်ရသေးတယ်။ ထူးချွန်ပြောင်မြောက်လာတဲ့ ဒါဗင်ရှိကိုဘဝတူ ပန်းချီဆရာတွေကလည်း မနာလိုဝန်တို ဖြစ်ကြတယ်ကွဲ့။ အဲဒီလို အခက်အခဲအမျိုးမျိုးကို အောင့်အီးသည်းခံပြီး ဇွဲနဲ့ရင်ဆိုင်ခဲ့လို့လည်း ဒါဗင်ရှိရဲ့စိတ်ထားတွေက သိမ်မွေ့မြင့်မြတ်လာသလား မပြောတတ်ပါဘူးကွယ်။

တတိယအချက်ကတော့ တခြားပန်းချီဆရာတွေမှာ တွေ့နိုင်ခဲ့တဲ့ သိပ္ပံနည်းကျမှုပဲကွဲ့။ ဥပမာ ဒါဗင်ရှိဟာ အဝတ်အစားဝတ်ထားတဲ့ လူပုံကို ရေးဆွဲတဲ့အခါတောင်မှ အဝတ်အောက်မှာရှိတဲ့ အသားဆိုင်တွေ၊ အရိုးအကြောတွေရဲ့ ဖွဲ့စည်းမှုကို စနစ်တကျလေ့လာပြီးမှ ရေးဆွဲလေ့ရှိတယ်ကွဲ့။ အစွဲအလမ်းတွေ၊ အယူသည်းမှုတွေ သိပ်ကြီးမားနေတဲ့ကာလ ဖြစ်ပေမယ့် ဒါဗင်ရှိဟာ ညအချိန်မှာ သချိုင်းကို လျှို့ဝှက်စွာသွားပြီး လူသေကောင်သုံးဆယ်လောက်ကို ပယ်ပယ်နယ်နယ် ခွဲစိတ်လေ့လာပြီး အလွန်စနစ်ကျတဲ့ ခန္ဓာဗေဒ သရုပ်ဖော်ပုံတွေကို ရေးဆွဲခဲ့တယ်။ လွန်ခဲ့တဲ့ နှစ်ပေါင်း ၅၀၀ လောက်က ရေးဆွဲခဲ့တဲ့ ခန္ဓာဗေဒ ပုံကြမ်းတွေဟာ ဆေးပညာတွေ ခေတ်မီတိုးတက်လာတဲ့ အခုလိုခေတ်မျိုးမှာဆွဲတဲ့ ပုံတွေထက် အဆင့်မနိမ့်ဘူးဆိုတာကို ပညာရှင်တိုင်းက လက်ခံကြတယ်။ ဒါဗင်ရှိဟာ ခန္ဓာကိုယ်အတွင်းပိုင်း အင်္ဂါရပ်တွေကို ဆွဲတဲ့အခါမှာလည်း အဲဒီအင်္ဂါရပ်တွေရဲ့ လှုပ်ရှားမှုကိုပါ အချိန်ယူလေ့လာပြီး ရေးဆွဲလေ့ရှိတယ်။ ညီလေးတို့ အထက်တန်းကျောင်းမှာ လေ့လာနေကြတဲ့ ဇီဝဗေဒဘာသာရပ်ထဲက မျက်စိသည် ကင်မရာကဲ့သို့ အလုပ်လုပ်ပုံ၊ နံရိုးကြားကြွက်သားနှင့် ကန့်လန့်ကာကြွက်သားတို့၏ အကူအညီဖြင့် အဆုတ်ကအသက်ရှူပုံ၊ အရိုးနှင့် ကြွက်သားတို့ဆက်သွယ်၍ အလုပ်လုပ်ကြပုံ၊ နှလုံး၏ အခန်းကြီးလေးခန်း

စတဲ့ အကြောင်းအရာတွေကို ဒါဗင်ရှိက ဟိုးနှစ်ပေါင်း ၄၀၀ ကျော် ကတည်းက ရေးဆွဲဖော်ပြခဲ့ပြီးသား ဖြစ်နေပြီကွဲ့။

ဒါဗင်ရှိဟာ အပင်တွေအကြောင်းကို လေ့လာတဲ့ ရုက္ခဗေဒ၊ အကောင်တွေအကြောင်းကို လေ့လာတဲ့ သတ္တဗေဒ၊ မြေသားကျောက်လွှာ တွေအကြောင်းကို လေ့လာတဲ့ ဘူမိဗေဒ စတဲ့ သိပ္ပံပညာတွေအပြင် ဂျီဩမေတြီ၊ ဗုံဆွဲပညာ၊ ဗိသုကာပညာတွေကိုလည်း အစုံအစေ့ လေ့လာခဲ့ တယ်။ မိရာနိုမြို့ရဲ့ ကွင်းပြင်ကျယ်ကြီးထဲက ဧရာမကြေးသွန်းမြင်းရုပ်ထု ကြီးကိုလည်း တီထွင်ပေးခဲ့သေးတယ်။ ဒါတွေအပြင် ဗုံသွင်းမိုက် ဖိအား ပေးစက်၊ ဝန်ချီစက်၊ ယက်ကန်းစက်၊ ခေါက်ချိုးတံတား၊ ရေငုပ်သင်္ဘော၊ စက်သေနတ်၊ တင့်ကား၊ ဟယ်လီကော့ပတာ၊ ဂျက်အင်ဂျင်စတာတွေကို လည်း ကြိုတင်မှန်းဆပြီး စိတ်ကူးနဲ့ ရေးဆွဲခဲ့တယ်။ သူ့ရဲ့ စိတ်ကူးချက် တွေဟာ စက်မှုလုပ်ငန်း တိုးတက်ရေးအတွက် အလွန်အရေးပါခဲ့တယ်။

အမှန်တော့ ဒါဗင်ရှိဟာ ပန်းချီဆွဲတဲ့အခါမှာ တိကျစေချင်လွန်းလို့ သဘာဝကို စနစ်တကျ စူးစမ်းလေ့လာခဲ့တဲ့အတွက် သူ့မျက်ဝန်းတွေဟာ စူးရှထက်မြက်တဲ့ သိပ္ပံမျက်ဝန်းတွေအဖြစ် ပြောင်းလဲသွားပြီး အဖိုးထိုက် တန်တဲ့ သိပ္ပံသဘောတရားတွေကို တွေ့ရှိခဲ့တာပဲလို့ ဆိုရမှာပေါ့။ အခုလို သိပ္ပံမျက်ဝန်းနဲ့ ပန်းချီဆရာမျိုးဟာ သမိုင်းမှာ တစ်ယောက်မျှ မရှိခဲ့ဘူးကွဲ့။ ဒါကြောင့်လည်း သူ့ကို သိပ္ပံတစ်ဝက်၊ ပန်းချီတစ်ဝက် ပေါင်းစပ်ထားတဲ့ ပညာရှိကြီးလို့ အများက တင်စားခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြတာပေါ့။ အဲဒီပညာရှိကြီးရဲ့ တောက်ပတဲ့ မျက်ဝန်းအစုံဟာ ၁၅၁၉ ခုနှစ်ရောက်တော့ ပြင်သစ်ပြည်မှာ ငြိမ်းချမ်းစွာ မှေးစက်သွားခဲ့တယ်တဲ့ကွယ်။

ပုန်ကန်သော စကြာဝဠာ၏ သဘောတရားကို

ရှာဖွေတွေ့ရှိခဲ့သည့် ထိုမျက်ဝန်း

နီကိုလပ်စ်ကောပါးနီးကပ်စ်

၁၅၇၃ - ၁၅၈၃

ဂြိုဟ်တုတွေ၊ ဒုံးပျံတွေဟာ တစ်စက္ကန့်ကို ရှစ်ကီလိုမီတာလောက် မြန်အောင် ပြေးနိုင်ကြတဲ့အတွက် ညီလေးက အံ့သြကောင်း အံ့သြနေလိမ့်မယ်။ ဒါပေမယ့် ကမ္ဘာကြီးဟာ ညီလေးတို့အပါအဝင် ကမ္ဘာမြေပေါ်က သက်ရှိသက်မဲ့ အရာအားလုံးဟာ မြန်ပါတယ်ဆိုတဲ့ ဂြိုဟ်တုကြီးတွေ၊ ဒုံးပျံကြီးတွေထက် လေးဆလောက် (ဆယ်စက္ကန့်လျှင် ကီလိုမီတာသုံးဆယ်ခန့်) ပိုပြီး မြန်အောင် ပြေးနေတယ်ဆိုတာကိုတော့ ညီလေးတို့ သတိမထားမိကြဘူး မဟုတ်လား။

ညီလေးတို့တင် မဟုတ်သေးဘူး။ ရှေးရှေးတုန်းက လူကြီးတွေလည်း ဒီလိုပဲ၊ မယုံခဲ့ကြဘူး။ ရှေးကပညာရှိကြီးတွေက ကမ္ဘာမြေကြီးဟာ စကြာဝဠာကြီးရဲ့ အလယ်ဗဟိုမှာ မလှုပ်မရှား တည်ငြိမ်နေတယ်။ နေတွေ၊ လတွေ၊ ဂြိုဟ်တွေ၊ ကြယ်တွေနဲ့ နက္ခတ်တာရာတွေကသာ ကမ္ဘာကြီးကို ဗဟိုပြုပြီး လှည့်ပတ်ပြေးလွှားနေကြတယ်လို့ ယူဆခဲ့ကြတယ်။

ဟိုးလွန်ခဲ့တဲ့ နှစ်ပေါင်းငါးရာလောက်ကတော့ လူတစ်ယောက်ဟာ လူတွေ အရိုးစွဲယုံကြည်လာခဲ့တဲ့ အယူအဆကိုဆန့်ကျင်ပြီး စကြာဝဠာရဲ့ အလယ်ဗဟိုဟာ ကမ္ဘာကြီးမဟုတ်ဘဲ နေမင်းကြီးသာဖြစ်တဲ့ အကြောင်း၊ ကမ္ဘာအပါအဝင် ဂြိုဟ်ကြီးကိုးလုံးက နေကို လှည့်ပတ်ဝန်းရံ ပြေးလွှားနေတဲ့အကြောင်း ဖော်ထုတ်လာခဲ့တယ်။ သူ့အမည်က နီကိုလပ်စ် ကောပါးနီးကပ်စ်လို့ ခေါ်တယ်ကွဲ့။

ကောပါးနီးကပ်စ်ကို ၁၄၇၃ ခုနှစ်က ပိုလန်နိုင်ငံက မြို့ကလေး တစ်မြို့မှာ မွေးဖွားခဲ့တယ်။ ပိုလန်နိုင်ငံဟာ ဥရောပတိုက်ကြီးရဲ့ အရှေ့ပိုင်းနဲ့ အနောက်ပိုင်းကို ပေါင်းကူးဆက်သွယ်ထားတဲ့ နိုင်ငံဖြစ်လို့ ကုန်သွယ်ရေး လုပ်ငန်းတွေရဲ့ အချက်အချာကျပြီး စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးခဲ့တယ်။ ကောပါးနီးကပ်စ် မွေးဖွားခဲ့တဲ့ တော်လွန်းမြို့ကလေးဟာ ဗစ်ထရာမြစ်ကမ်းပေါ်မှာ ရှိတဲ့အတွက် ဓာတ်သတ္တုတွေ၊ ချည်ထည်ပိုးထည်တွေ တင်ဆောင်လာတဲ့ သင်္ဘောကြီးငယ်တွေဟာ နေ့စဉ် ဝင်ထွက်သွားလာနေခဲ့ကြတယ်။

ကောပါးနီးကပ်စ်ရဲ့ဖခင်ဟာ အဲဒီမြို့ကလေးက အလွန်ချမ်းသာ ကြွယ်ဝတဲ့ ကုန်သည်ကြီးတစ်ယောက်ပဲကွဲ့။ ဒါကြောင့် ကောပါးနီးကပ်စ် ကလေးဟာ သူ့ဖခင်ပိုင်တဲ့ ဥယျာဉ်ခြံတွေနဲ့ မြစ်ကမ်းပါးက ဂိုထောင်ကြီးတွေမှာ ဆော့ကစားရတာကို အတော်ကြီး နှစ်သက်ခဲ့တယ်။ ဂိုထောင်ကြီးတွေပေါ်ကနေပြီး ဗစ်ထရာမြစ်အတွင်းမှာ စုန်ဆန်သွားလာနေတဲ့ လှေတွေ၊ သင်္ဘောတွေကို မျက်တောင်မခတ်ဘဲ စိုက်ကြည့်နေတတ်သေးတယ်။ သည်လို စိုက်ကြည့်ဖန်များတော့ တကယ်စီးဆင်းနေတဲ့ ဗစ်ထရာမြစ်ရေတွေက မရွေ့လျားတော့ဘဲ သူ့အပါအဝင် ကမ်းပါးပေါ်က သစ်ပင်တွေ၊ ဂိုထောင်တွေအားလုံးဟာ ရွေ့လျားနေကြတယ်လို့ ထင်မှတ်လာခဲ့တော့ တာပဲပေါ့ကွယ်။

ကောပါးနီးကပ်စ် ဆယ်နှစ်သားအရွယ်လောက်ရောက်တော့ သူ့

ဖခင်ကြီး ဆုံးသွားတယ်။ ကောပါးနီးကပ်စ်ကလေးကို ဦးလေးဖြစ်သူက ခေါ်ယူမွေးစားပြီး ပညာသင်ပေးခဲ့တယ်။ သူ့ဦးလေးက သူ့လို ခရစ်ယာန် ဘုန်းတော်ကြီး ဖြစ်စေချင်တဲ့အတွက် ဘာသာရေးပညာနှင့် ဆေးပညာကို လိုက်စားခိုင်းတယ်။ ကောပါးနီးကပ်စ်ဟာ နက္ခတ်ဗေဒကိုလည်း ဝါသနာ ပါတဲ့အတွက် အိတ်လီနိုင်ငံအထိသွားပြီး လေ့လာလိုက်စားခဲ့တယ်။ ဘွဲ့ရပြီး တက္ကသိုလ်ကထွက်လာတော့ ဦးလေးရဲ့ဆန္ဒအတိုင်း ဘုန်းတော်ကြီးဝတ်ပြီး တစ်ဖက်ကလည်း သူတတ်ထားတဲ့ ဆေးပညာနဲ့ မရှိဆင်းရဲသားတွေကို အခမဲ့ ဆေးကုသပေးခဲ့တယ်။ ဒါတင်မကသေးဘူး။ တော်လှန်မှု၊ ရဲ့ လူမှုရေးလုပ်ငန်းတွေကိုလည်း တက်တက်ကြွကြွ ပါဝင်လုပ်ဆောင်ခဲ့ တယ်ကွဲ့။

ဒီလောက်တောင် လက်မလည်အောင် အလုပ်တွေများတဲ့ကြားကပဲ ကောပါးနီးကပ်စ်ဟာ ညရောက်လို့ အလုပ်အားတဲ့အချိန်မှာ ကောင်းကင်က ကြယ်တွေ၊ ဂြိုဟ်တွေ၊ နက္ခတ်တာရာတွေကို စူးစမ်းလေ့လာနေခဲ့ပြန်တယ်။ ၁၅၄၃ ခုနှစ်ရောက်တော့ သူဟာ “ဂြိုဟ်များ၏ ရွေ့လျားမှုသဘောတရား” ဆိုတဲ့ စာအုပ်ကြီးကို ရေးသားထုတ်ဝေနိုင်တဲ့အတွက် နာမည်ကျော်ကြားခဲ့ ရတာပေါ့ကွယ်။

ကောပါးနီးကပ်စ် မတိုင်ခင်ကလည်း ကောပါးနီးကပ်စ်လို စကြာ ဝဠာ၏ဗဟိုတွင် ‘နေ’ရှိသည်ဆိုတဲ့ သဘောတရားမျိုးကို တွေးတော ရေးသားခဲ့တဲ့ လူတွေ အနည်းအကျဉ်း ရှိခဲ့တယ်။ ဒါပေမယ့် သူတို့ဟာ ကောပါးနီးကပ်စ်လောက် စာရင်းဇယား အထောက်အထား ပြည့်ပြည့်စုံစုံနဲ့ သက်သေမပြနိုင်ကြဘူးကွဲ့။ အဲဒီအချိန်တုန်းက လွမ်းမိုးခဲ့တဲ့ ဘာသာရေးက လည်း ဒီလိုအယူအဆသစ်မျိုးကို ရဲရဲဝံ့ဝံ့ဖော်ပြခွင့် မပြုခဲ့ဘူး။ “သူရိယ နေမင်းကြီးသည် မြင်းစီးသူရဲကောင်းကဲ့သို့ အရှိန်အဟုန်ကြီးစွာဖြင့် ပြေးလွှားနေ၏” လို့ ဘာသာရေးကျမ်းစာထဲမှာ အတိအလင်း ရေးသားထား

လေတော့ ဘာသာရေးအယူအဆကို ဆန့်ကျင်ပြီး ဘယ်သူက ရဲရဲဝံ့ဝံ့ တင်ပြဝံ့ကြမှာလဲ။

ကောပါနီးကပ်စ်ကတော့ လူတစ်မျိုးပဲ။ သူ့ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်နဲ့ ကိရိယာတွေကို တပ်ဆင်အသုံးပြုပြီး ကောင်းကင်ပေါ်က ဂြိုဟ်တွေ၊ နက္ခတ်တွေရဲ့ ရွေ့လျားမှုကို စနစ်တကျ တိုင်းတာလေ့လာခဲ့တယ်။ အဲသည်လို အပြန်ပြန်အလှန်လှန်လေ့လာလို့ ရရှိလာတဲ့ အမှန်တရားကို သိပ္ပံပညာရှင် ပီသတဲ့ ကောပါနီးနီးကပ်စ်ဟာ သူ့ကိုယ်တိုင် ဘုန်းတော်ကြီး ဖြစ်နေသည့် တိုင်အောင် ဘာသာရေးသဘောတရားကို ဆန့်ကျင်ပြီး ရဲရဲဝံ့ဝံ့ ရေးသားခဲ့တော့တယ်။ သူ ငယ်စဉ် ကလေးဘဝတုန်းက ဗစ်ထရာမြစ်ကမ်းမှာ လှေတွေ စုန်ဆင်းသွားလာနေတာကို အေးချမ်းငြိမ်သက်စွာ စူးစမ်းလေ့လာခဲ့တဲ့ မျက်ဝန်းအစုံဟာ ကမ္ဘာပေါ်မှာ အလွန်ထူးခြားလှတဲ့ ဧရာမ သဘောတရားကြီးတစ်ရပ်ကို ရှာဖွေတွေ့ရှိခဲ့တယ်လို့ ဆိုရမှာပေါ့ကွယ်။ ကံမကောင်းချင်တော့ ကောပါနီးနီးကပ်စ်ရဲ့ သဘောတရားကို သူသေပြီး နှစ်ပေါင်းတစ်ရာကျော်လောက်ကြာမှ လူတွေက လက်ခံခဲ့ကြတယ်။

၁၉၆၇ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ (၁)ရက်နေ့မှာ အပိုလို (၁၁) လဆင်းယာဉ်မှာ လိုက်ပါသွားကြတဲ့ အာကာသသူရဲကောင်းတွေဟာ လပေါ်မှာတွေ့ရတဲ့ ခရေတာချိုင့်ဝှမ်းကြီးတွေကို ကမ္ဘာပေါ်က ထင်ပေါ်ကျော်ကြားတဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးတွေရဲ့ အမည်တွေနဲ့ ခေါ်ဝေါ်မှည့်ထွင်ပေးခဲ့ကြတယ်။ အဲဒီအထဲမှာ အကြီးဆုံး ခရေတာချိုင့်ဝှမ်းကြီးကို “ကောပါနီးကပ်စ်ချိုင့်ဝှမ်း” လို့ အမည်ပေးလိုက်တာဟာ နီကိုလပ်စ်ကောပါနီးကပ်စ်ရဲ့ ထူးခြားပြောင်မြောက်လှတဲ့ မျက်ဝန်းအစုံကို ဂုဏ်ပြုလိုက်တာပဲပေါ့ကွယ်။

ဆရာဝန်ပဖြစ်လိုသော
သိပ္ပံပညာရှင်ကြီး၏ မျက်ဝန်းများ

ဂလီလီယို

၁၅၆၄ - ၁၆၄၂

တကယ်လို့ ညီလေးက ဆယ်တန်းစာမေးပွဲမှာ ဘာသာတိုင်း ဂုဏ်ထူး ထွက်လို့ အမှတ်တွေ အများကြီးရတယ် ဆိုပါစို့ကွာ။ တက္ကသိုလ်ဝင် လျှောက်လွှာ တင်တဲ့အခါ ညီလေး ဘယ်လိုင်းကို ရွေးမလဲ။ များသော အားဖြင့် ဆေးတက္ကသိုလ်ကိုပဲ လျှောက်ထားမှာပဲပေါ့။ ဘာကြောင့်လဲဆို တော့ ဆေးတက္ကသိုလ်ကိုရောက်မှ ဆရာဝန် ဖြစ်မယ်။ ဆရာဝန်ဖြစ်မှ ဝင်ငွေကောင်းပြီး ဂုဏ်ရှိမယ် မဟုတ်လား။ သမိုင်းမှာ ဆရာဝန် ဖြစ်နိုင် ပါလျက် ဆရာဝန်မလုပ်ဘဲ ကိုယ်ဝါသနာပါရာ ပညာကို ထူးထူးချွန်ချွန် လိုက်စားခဲ့တဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးတစ်ဦး ရှိခဲ့ဖူးတယ်ကွဲ့။ သူ့နာမည်ကတော့ ဂလီလီယိုလို့ ခေါ်တယ်။

ဂလီလီယိုကို ၁၅၆၄ ခုနှစ်တုန်းက အီတလီပြည်၊ ပီဆာမြို့မှာ နေထိုင်တဲ့ အထည်ကုန်သည် မိသားစုက မွေးဖွားခဲ့တယ်။ သူငယ်ငယ် တုန်းက “လူလေးကြီးလာရင် ဘာလုပ်မလဲ” လို့ မေးတဲ့အခါ “ဘုန်းကြီး ဝတ်မယ်” လို့ ဖြေခဲ့တဲ့အတွက် ဖခင်ဖြစ်သူရဲ့ အကြီးအကျယ် ဒေါပွခြင်းကို ခံခဲ့ရတယ်။ သူ့ဖခင်က သူ့ကို ဆရာဝန်ကြီး ဖြစ်စေချင်တဲ့အတွက် ဆေးတက္ကသိုလ်ကို ဇွတ်အတင်း ပို့ပေးတယ်။ ဆေးတက္ကသိုလ်ကို

ရောက်သွားပေမယ့် ဂလီလီယိုက စိတ်မဝင်စားဘူး။ ဆရာပြောတာကိုပဲ ငြိမ်ပြီး နားထောင်ရတဲ့ အလုပ်မျိုးကို သူက ငြီးငွေ့လာတယ်။ ဒါကြောင့် သူ့အဖေ မသိအောင် ရူပဗေဒနဲ့ သင်္ချာဘာသာရပ်တွေကို လေ့လာလိုက်စား ခဲ့တယ်။ အထူးသဖြင့် အာခီမီးဒီးစ်ရဲ့ စည်းမျဉ်းနဲ့ ပေါ်လောပေါ်နီယာမ စတာတွေကို အလွန်သဘောကျခဲ့တယ်။

ဘုန်းကြီးဖြစ်ချင်တဲ့ ဂလီလီယိုဟာ မကြာခဏဆိုသလို ဘုရား ကျောင်းတွေကို အလည်အပတ် သွားလေ့ရှိတယ်။ တစ်နေ့မှာ ပီဆာမြို့က ဘုရားကျောင်းကို ရောက်သွားတဲ့အခါ ကျောင်းမျက်နှာကျက်မှာ ချိတ်ဆွဲ ထားတဲ့ မီးအိမ်တစ်ခု ယိမ်းထိုးလှုပ်ရှားနေတာကို ကြည့်ရင်း သူ့ရဲ့ စူးရှတဲ့မျက်ဝန်းတွေက ထူးဆန်းတဲ့ အချင်းအရာတစ်ခုကို သတိပြုမိလိုက် တော့တယ်။ အဲဒီမီးအိမ်ဟာ အလှမ်းကျယ်ကျယ်ပဲလွဲလွဲ၊ အလှမ်းစိတ်စိတ်ပဲ လွဲလွဲ အသွားအပြန်ခရီးအတွက် ကြာတဲ့အချိန်က အတူတူဖြစ်မှာပဲလို့ သံသယဝင်လာမိတယ်။ အချိန်ကို တိတိကျကျ တိုင်းကြည့်ဖို့ကလည်း သူ့မှာ နာရီ မရှိဘူး။ မတတ်သာတဲ့အဆုံး သူ့လက်ကောက်ဝတ်က သွေးခနဲနုနုနဲ့ တိုင်းတာကြည့်လိုက်တဲ့အခါ သူထင်တဲ့အတိုင်း မှန်နေတာကို တွေ့ရတော့တယ်။ သူ့ရဲ့ တွေ့ရှိမှုကြောင့် နောင်အခါမှာ ချိန်သီးတပ် တိုင်ကပ်နာရီကြီးတွေ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့တာပေါ့ကွယ်။

ဂလီလီယိုဟာ ရူပဗေဒဘာသာရပ်တွေကို လေ့လာရင်း လေးလံ သောအရာတို့သည် ပေါ့ပါးသောအရာများထက် ပိုမိုလျင်မြန်စွာ ကျဆင်း ကြသည်လို့ မိန့်ကြားခဲ့တဲ့ ရှေးဟောင်း ဂရိပညာရှိကြီး အရစ္စတိုတယ်ရဲ့ စကားကို သံသယ ဝင်လာမိပြန်တယ်။ သိပ္ပံပညာရှိကြီးပီပီ ဂလီလီယိုဟာ မိမိရဲ့ တွေးဆချက်ကို လက်တွေ့စမ်းသပ်ကြည့်ဖို့ ကြိုးစားတော့တယ်။ ပီဆာမြို့က လျှင်ဒဏ်ကြောင့် တစ်ဖက်ကိုစောင်းနေတဲ့ ဧရာမမျှော်စင်ကြီး တစ်ခု ရှိတယ်။ ဂလီလီယိုဟာ အဲဒီမျှော်စင်ကြီးရဲ့ အပေါ်ဆုံးအထပ်ကို

တက်သွားပြီး ငှက်မွေးတွေ၊ သစ်သားတုံးတွေ၊ ဝှမ်းစတွေကို အလုံးသဏ္ဍာန် ပြုလုပ်ကာ မြေပြင်ပေါ်ကို အကြိမ်ကြိမ်ပစ်ချကြည့်တယ်။ ဒါပေမယ့် အဲဒီစမ်းသပ်ချက်ကို သိပ်မကျေနပ်သေးတာနဲ့ ပြင်ညီစောင်းတစ်ခုနဲ့ စမ်းသပ်ကြည့်ဖို့ စဉ်းစားမိတယ်။ ဒါနဲ့ ပြင်ညီစောင်းကို ပြောင်လက် ချောမွေ့နေအောင် ပွတ်တိုက်ပြီး အလေးချိန်မတူတဲ့ အလုံးအမျိုးမျိုးကို အမြင့်ကနေ လှိမ့်ချကြည့်တဲ့အခါ အတူတူပဲ ကျဆင်းကြတာကို သွားတွေ တော့တယ်။

သိပ္ပံပညာရှင်ဆိုတာ သူတစ်ပါးပြောတာကို မျက်စိမှိတ်လက်ခံလိုတဲ့ စိတ် မရှိဘူးကွဲ့။ ကိုယ်တိုင် စမ်းသပ်တွေ့ရှိတော့မှ လက်ခံယုံကြည်တတ် တာဆိုတော့ ဂလီလီယိုဟာ ရှေးပညာရှိကြီး၏ အဆိုအမိန့်နဲ့ လက်တွေ့ စမ်းသပ်ချက်တို့ မကိုက်ညီတာကို တွေ့လာရတဲ့အခါ သူ့ရဲ့အယူအဆကို ရဲရဲဝံ့ဝံ့ တင်ပြလာတော့တယ်။ သူက “တကယ်လို့သာ လေ ဆိုတဲ့ ကြားခံပစ္စည်းသာ မရှိဘူးဆိုရင် လေးတဲ့အရာပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ပေါ့တဲ့အရာပဲ ဖြစ်ဖြစ် အတူတူကျဆင်းရမယ်လို့ တင်ပြခဲ့တယ်။ အဲဒီတုန်းက အရှေ့တို တယ်ရဲ့ အယူအဆက လွှမ်းမိုးလွန်းနေလေတော့ ဂလီလီယိုရဲ့စကားကို ဘယ်သူကမှ အလေးမထားခဲ့ကြဘူးပေါ့ကွယ်။

ဂလီလီယိုဟာ ပီဆာတက္ကသိုလ်ကနေ ဘွဲ့ရတဲ့အခါမှာ ပါဒေါ်ဘာ တက္ကသိုလ်မှာ သင်္ချာဆရာအဖြစ်နဲ့ ၁၈ နှစ်တိုင်တိုင် အမှုထမ်းခဲ့တယ်။ အဲဒီအချိန်အတောအတွင်းမှာ သူဟာ တယ်လီစကုပ်လို့ခေါ်တဲ့ အဝေး ကြည့်မှန်ပြောင်းတစ်ခုကို တီထွင်ပြီးတော့ အလွန်ဝေးလံတဲ့ ကြယ်တွေ၊ ဂြိုဟ်တွေကို လေ့လာခဲ့တယ်။ သူ့မှန်ပြောင်းက နဂိုအရွယ်ထက် အဆ ပေါင်းတစ်ရာလောက် ချဲ့ပြီး မြင်နိုင်တယ်ဆိုတော့ ဂျူပီတာလို့ခေါ်တဲ့ ကြာသပတေးဂြိုဟ်ကို လေ့လာတဲ့အခါ ဂျူပီတာရဲ့ ဘေးမှာလည်း လကမ္ဘာ လို အရန်ဂြိုဟ်တွေ ရှိတဲ့အကြောင်းကို တွေ့လာရတော့တယ်။ ဂလီလီယို

ဟာ သူ့မှန်ပြောင်းကြီးနဲ့ စကြာဝဠာထဲက အမှန်တရားတွေကို တစ်ခုပြီး တစ်ခု ဖော်ထုတ်နေရင်းက အလွန်ကြီးမားတဲ့ ပြဿနာတစ်ခုနဲ့ ရင်ဆိုင် လိုက်ရတော့တယ်။

ဒါက ဒီလိုကွဲ့။ အဲဒီအချိန်တုန်းက လူတွေဟာ နေ၊ လ၊ ကမ္ဘာ၊ ကြယ်၊ နက္ခတ်တာရာတို့သည် ကမ္ဘာပထဝီမြေကြီးကို ဗဟိုပြု၍ လှည့်ပတ် သွားလာနေကြသည်လို့ ဖော်ပြထားတဲ့ စကြာဝဠာရွှေ့ သဘောတရားကို အရိုးစွဲ ယုံကြည်ထားကြတယ်။ ဂလီလီယိုကလည်း သူ လက်တွေ့ တိုင်းတာချက်အရ ဒီအယူအဆဟာ မမှန်ဘူး။ ကမ္ဘာမြေကြီးဟာလည်း နေတွေ၊ လတွေ၊ ဂြိုဟ်တွေ၊ ကြယ်တွေလိုပဲ ရွှေ့လျားနေတဲ့ အလုံးကြီးပဲလို့ ငြင်းတော့တာပေါ့။ ရှေးတုန်းက အယူအဆကို မျက်စိမှိတ်လက်ခံထားတဲ့ ရိုမန်ကက်သလစ် ဘုန်းကြီးတွေက ဂလီလီယိုကို တရားစွဲပြီး ရုံးတင်စစ်ဆေး တော့တာပေါ့ကွယ်။ ရေများ ရှေးနိုင်၊ မီးများ မီးနိုင် ဆိုတဲ့ စကားလို ပေါ့ကွယ်။

အမှန်တရားဆိုတာ တစ်ခါတစ်ခါ ခေတ္တခဏ ရှုံးနိမ့်သွားတတ် တယ်ကွဲ့။ အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်း ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်တွေရဲ့ အကျပ်ကိုင်မှုကြောင့် ဂလီလီယိုဟာ အများရှေ့မှာပဲ “ကမ္ဘာကြီး ရွှေ့လျား တယ်လို့ သူပြောတာ မှားတဲ့အကြောင်း၊ နေ၊ လ၊ နက္ခတ်တာရာနဲ့ ကြယ်တွေဟာ ကမ္ဘာကြီးကို ဗဟိုပြုပြီး ဝန်းရံလှည့်ပတ်နေတယ်ဆိုတဲ့ အဆိုဟာ မှန်ကန်ကြောင်း” မျက်ရည်လည်ရွဲနဲ့ ဝန်ခံခဲ့ရုံသာတော့ကွယ်။ ဒီလိုပြောလိုက်မှ ဂလီလီယိုကို အပြစ်ဒဏ်မချဘဲ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ပေးလိုက်ကြတော့တယ်။ တရားရုံးတော်ကအထွက်မှာ ဂလီလီယိုက “ဟင်း ဘယ်ရမလဲ၊ တကယ်က ကမ္ဘာမြေကြီးလည်း ရွှေ့လျားတာပါပဲ” လို့ တိုးတိုးကလေး ရှေ့ပြန်သွားရုံသာတော့ကွယ်။

ပိုးလေဝသပညာရှင် ဖြစ်လာသော
ပင်လယ်ဓားပြကြီး၏ ပျက်ဝန်းများ

ဝီလျမ်-ဒန်းပီးယား

၁၆၅၂ - ၁၇၀၅

ညီလေးတို့ သတင်းစာဖတ်တဲ့အခါ ကမ္ဘာ့အရပ်ရပ်က လေယာဉ် အနုကြမ်း
စီးတဲ့ သတင်းတွေကို မကြာခဏ တွေ့ကြရမှာပေါ့။ လူတွေကလည်း
လူတွေပဲကွဲ့။ ကုန်းပေါ်မှာ ဓားပြတိုက်ရုံတင် အားမရသေးဘူး။ လေယာဉ်
ပျံပေါ် တောင်အမြင့်ကြီး လိုက်တက်ပြီး ဓားပြတိုက်ကြတယ်။ အနုကြမ်း
စီးကြတယ်ဆိုတော့ လွန်တာပေါ့ကွယ်။ သိပ္ပံပညာတိုးတက်ပြီး ခေတ်မီ
လာတာနဲ့အမျှ အန္တရာယ်တွေလည်း ပိုများလာတယ်လို့ ဆိုရမှာပေါ့ကွယ်။
ရှေးတုန်းကတော့ ပင်လယ်ထဲကိုလိုက်ပြီး ဓားပြတိုက်တာ အလွန်ခေတ်စား
ခဲ့တယ်ကွဲ့။

ပုံပြင်ဝတ္ထုတွေ၊ ရုပ်ရှင်တွေထဲမှာ ပင်လယ်ဓားပြကြီးတွေရဲ့
အကြောင်းကို ညီလေးတို့ ဖတ်ဖူး၊ မြင်ဖူးကြမှာပေါ့။ အဲဒီဝတ္ထုတွေ၊
ရုပ်ရှင်တွေထဲမှာတော့ ပင်လယ်ဓားပြကြီးတွေက တကယ့်လူစွမ်းကောင်း
ကြီးတွေပဲကွဲ့။ အမှန်တကယ်က အဲဒီပင်လယ်ဓားပြကြီးတွေဟာ ညီလေး

တို့ထင်နေသလို ဇာတ်လိုက်တွေ၊ လူကောင်းသူကောင်းတွေ မဟုတ်ဘူးကွဲ့။ ကုန်းပေါ်မှာ ပြစ်မှုကျူးလွန်လို့ဖြစ်စေ၊ ပင်လယ်ခရီးသွားတွေဆီက ငွေကြေးနဲ့ အဖိုးတန်ပစ္စည်းတွေကို မတရားယူချင်လို့ဖြစ်စေ၊ ပင်လယ်ထဲကိုသွားပြီး တိုက်ခိုက်လုယက်နေကြတဲ့ လူဆိုးကြီးတွေကွဲ့။ သူတို့သင်္ဘောကြီးတွေဟာ အေးချမ်းစွာ သွားလာနေကြတဲ့ သင်္ဘောကြီးတွေနားကို ရောက်တဲ့အခါ အရိုးခေါင်းအလံကြီးကို လွင့်ထူကြပြီး တိုက်ခိုက်ကြတယ်။ ပြန်လည်ခုခံတဲ့ သူတွေကိုတော့ သေနတ်နဲ့ပစ်၊ ဓားနဲ့ခုတ်ပြီး ရက်ရက်စက်စက် သတ်ပစ်ကြတယ်။ အပြစ်မဲ့တဲ့ ပင်လယ်ခရီးသွားတွေအတွက်တော့ ပင်လယ်ဓားပြတွေဟာ ကျားတွေ၊ ခြင်္သေ့တွေထက်တောင် ပိုပြီးကြောက်စရာကောင်းကြတယ်။ အဲဒီလို သွေးခင်းတဲ့လမ်းပေါ်မှာ လျှောက်လှမ်းရင်း သိပ္ပံပညာရှင်ကြီး ဖြစ်လာခဲ့တဲ့ ဓားပြကြီးတစ်ယောက် ရှိခဲ့ဖူးတယ်ဆိုရင် ညီလေးတို့ ယုံကြမလား။ သူ့နာမည်ကတော့ ဝီလျမ် ဒန်းပီးယားလို့ ခေါ်တယ်ကွဲ့။

ဒန်းပီးယားကို ၁၆၅၂ ခုနှစ်မှာ အင်္ဂလန်နိုင်ငံ ဆမားဆက် ဆိုတဲ့ မြို့ကလေးမှာ နေထိုင်ကြတဲ့ တောင်သူလယ်သမား မိသားစုက မွေးဖွားခဲ့တယ်။ သူဟာ မိဘတွေက ဆင်းရဲလွန်းတော့ ကျောင်းကို ဆုံးအောင်မနေနိုင်ရှာဘဲ ငယ်ငယ်ရွယ်ရွယ်နဲ့ စစ်တပ်ထဲကို ဝင်ခဲ့ရရှာတယ်။ စစ်တပ်ထဲမှာလည်း သူ ကြာကြာမပျော်ပိုက်ဘူး။ အသက် ၂၂ နှစ်အရွယ်မှာ ပင်လယ်ဓားပြဂိုဏ်းထဲကို ဝင်တိုက်တယ်။ ဒါနဲ့ သူဟာ အနောက်ဂျာမနီကမ်းခြေတစ်ဝိုက်မှာ တိုက်ခိုက်လုယက်ရင်း အချိန်ကုန်နေခဲ့တော့တယ်။ ကုန်သင်္ဘောတွေပေါ်တက်ပြီး လူတွေကို ကြီးနဲ့တုပ်ကာ ပစ္စည်းတွေ လုယက်ရတာ၊ သင်္ဘောပေါ်မှာပါလာတဲ့ ဘီယာအရက်တွေကို သောက်စားမူးယစ်ရတာတွေကို ဒန်းပီးယားတို့တစ်တွေက ပျော်စရာလို့ သဘောထားခဲ့ကြတယ်။ ပျော်လွန်းအားကြီးတော့ သီချင်းတွေ အော်ဟစ်သီဆိုခဲ့ကြတယ်။ ဒန်းပီးယားတို့ ပင်လယ်ဓားပြတွေ အများဆုံးဆိုခဲ့တဲ့ သီချင်းတွေကတော့-

“လူလောကကြီးမှာကွယ်

လူသေကောင်တွေ တောင်လိုပုံလိုရယ်

အရက်ပုလင်းတွေနဲ့ ပျော်ပျော်နေပစ်မယ်”

စတာတွေပေါ့ကွယ်။ အဲဒီလို ပင်လယ်ဓားပြတွေ သီဆိုနေကြတဲ့ သီချင်းတွေ အများကြီးထဲက ဒန်းပီးယား သဘောအကျဆုံး သီချင်းကလေးတစ်ပုဒ် ရှိတယ်ကွဲ့။ အဲဒါကတော့-

“ဇွန်လမှာ စောသေးတယ်

ဇူလိုင်ဆိုရင် အသင့်ပြင်လိုရယ်

ဩဂုတ်ကျတော့ သတိထားတော့ကွယ်

စက်တင်ဘာမှာ သတိရစရာ

အောက်တိုဘာဟာ ပြီးခဲ့ပါပေါ့ဗျာ” ဆိုတဲ့ သီချင်းကလေးပဲကွဲ့။

ဒီသီချင်းကလေးကတော့ အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာထဲကို ရောက်လာတတ်တဲ့ ဟာရီကိန်းမုန်တိုင်းနဲ့ ပတ်သက်ပြီး သတိပေးထားတဲ့ ရိုးရာတေးတစ်ပုဒ်ပဲကွဲ့။ အတိတ်ကိုမေ့ပြီး ပစ္စုပ္ပန်မှာသာ ထင်သလို ပျော်နေတတ်ကြတဲ့ ပင်လယ်ဓားပြတွေရဲ့ ကြားမှာ ဒန်းပီးယားကတော့ အနာဂတ်မှာ ပျော်ပျော်နေထိုင်နိုင်ဖို့အတွက် ပစ္စုပ္ပန်ကို စူးစမ်းတဲ့မျက်ဝန်းအစုံနဲ့ လေ့လာနေခဲ့ရှာတယ်။ သူတို့ပင်လယ်ဓားပြတွေရဲ့ အကြီးမားဆုံးရန်သူတွေဖြစ်တဲ့ မိုးသက်မုန်တိုင်းကြီးတွေနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ မိုးလေဝသပညာကို လိုက်စားခဲ့တယ်။

ဒန်းပီးယားတို့တတွေဟာ မက္ကဆီကို၊ ပီရူး၊ ချီလီ စတဲ့ ကမ်းခြေဒေသတွေကနေ ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာကြီးကို ဖြတ်ကျော်ပြီး ဖိလစ်ပိုင်နဲ့ အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာအထိ လှည့်လည်တိုက်ခိုက်နေကြတယ်။ အဲဒီအခါမှာ ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာထဲက “တိုင်ဖုန်း” မုန်တိုင်းတွေနဲ့ ရင်ဆိုင်ရတော့တာပဲ။ အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာထဲကျတော့ “ဆိုင်ကလုံး” မုန်တိုင်းကို တွေ့ကြပြန်ရော။ ဒီလို

ခါးသီးတဲ့ အတွေ့အကြုံတွေကို ရင်ဆိုင်ရဖန်များတော့ ဒန်းပီးယားဟာ အဲဒီဒေသတွေရဲ့ လေတိုက်ခတ်ရာလမ်းကြောင်းနဲ့ မှန်တိုင်း ဖြတ်ကျော်သွား တတ်တဲ့ ဒေသတွေကို စနစ်တကျ မှတ်တမ်းတင်ထားတယ်။ သူ့စာအုပ် ထဲမှာ “အာရှတိုက်မှ တိုင်ဖုန်းမှန်တိုင်းသည် ဇူလိုင်၊ ဩဂုတ်၊ စက်တင်ဘာ လများတွင် လှုပ်ရှားတိုက်ခတ်လေ့ရှိသော လေပြင်းဝဲကတော့ကြီးဖြစ်သည်” လို့ မှတ်ချက်ရေးခဲ့တယ်။

အဲဒီလို ဓားပြတိုက်တဲ့လုပ်ငန်းထက် မိုးလေဝသမှတ်တမ်းတွေ ကိုချည်း တကုပ်ကုပ်လုပ်နေတဲ့ ဒန်းပီးယားကို အပေါင်းအသင်းဓားပြ တွေက မကျေနပ်တော့ဘူးပေါ့ကွယ်။ တစ်နေ့တော့ သူ့ကို စုမတ်ကြား ကျွန်းအနောက်ဘက်က နီကိုဘားလ် ကျွန်းကလေးမှာ တစ်ယောက်တည်း ထားပစ်ခဲ့ကြတော့တယ်။ ဒန်းပီးယားဟာ သုံးနှစ်လုံးလုံး ကျွန်းပေါ်မှာ ဒုက္ခအမျိုးမျိုး ခံစားနေခဲ့ရပြီး မလေးလူရိုင်းတချို့ရဲ့ ကျေးဇူးကြောင့် အင်္ဂလန်ကို ပြန်လာနိုင်ခဲ့တယ်။ အင်္ဂလန်ရောက်တော့ သူတစ်သက်လုံး မှားယွင်းကျူးလွန်ခဲ့တဲ့ ပင်လယ်ဓားပြလုပ်ငန်းတွေကို စွန့်လွှတ်ပြီး စာအုပ် တစ်အုပ်ကို ထိုင်ရေးတော့တယ်။ သူ့ဘဝမှာ ကြုံတွေ့ခဲ့ရတဲ့ ခါးသီးလှတဲ့ အတွေ့အကြုံတွေကို အခြေခံပြီး ရေးထားခဲ့တဲ့ သူ့စာအုပ်ကို “ကမ္ဘာ ရေကြောင်းမှတ်တမ်း” လို့ အမည်ပေးခဲ့တယ်။

သူ့စာအုပ် ထွက်လာတော့ မိုးလေဝသပါရဂူကြီးတွေကတောင် လက်ဖျားခါရလောက်အောင် သိပ္ပံနည်းကျကျ လေ့လာရေးသားထားတာကို တွေ့လိုက်ရတယ်။ ကမ္ဘာ့မိုးလေဝသ သိပ္ပံပညာရဲ့ သမိုင်းမှာလည်း “ဒန်းပီး ယား” ဆိုတဲ့ အမည်ဟာ ရှေ့တန်းကို ရောက်လာခဲ့တော့တယ်။ အင်္ဂလန် နိုင်ငံ သုရင်မင်းမြတ်ကလည်း ဒန်းပီးယားကို ဆုတော်လှောက်တော်တွေ အများကြီးချပြီး ဩစတြေးလျ၊ နယူးဂီနီယာ စတဲ့ ဒေသတွေကိုပါ သွားပြီး လေ့လာခိုင်းတော့တယ်။ သူ့ဘဝမှာ သဘာဝအခက်အခဲ မှန်တိုင်းအမျိုးမျိုး

ကို ရင်ဆိုင်တွေ့ကြုံရပမယ့် ကြံကြံခံကာ ကြိုးစားလေ့လာပြီး သိပ္ပံပညာရှင် ဖြစ်လာခဲ့တဲ့ ဒန်းပီးယားရဲ့ မျက်ဝန်းအစုံဟာ အသက် (၆၃) နှစ်အရွယ် ရောက်တဲ့အခါမှာ လန်ဒန်မြို့မှာပဲ အေးချမ်းစွာ မှေးစက်အနားယူသွားခဲ့ တော့တယ်။

တကယ်လို့များ ညီလေးတို့တတွေဟာ ကမ္ဘာမြေပုံကို လေ့လာဖို့ အခွင့်ကြံ့ခဲ့လျှင် ဩစတြေးလျနဲ့ နယူးဂီနီကျွန်းတို့ရဲ့ ကြားမှာ ဒန်းပီးယားကို ဂုဏ်ပြုမှည့်ထားတဲ့ ဒန်းပီးယားကျွန်းရဲ့ ဒန်းပီးယားရေလက်ကြားတို့ကို မတွေ့တွေ့အောင် ရှာဖွေကြည့်ရှုရင်း အောက်မှာဖော်ပြထားတဲ့ ကဗျာလေး ကို ဆင်ခြင်ကြည့်ကြပါလားကွယ်။

“မှားတာဟာ လူသား
အမှားမှာပျော်လျှင် မသူတော်
အမှားကိုပြင်လျှင် သူတော်စင်”

လျှပ်စစ်နှင့် ဖားကလေးပျားကို
သတိထားကြည့်ခဲ့သော ထိုပျက်ဝန်း
လူဝီဂီ ဂါလဗာနီ

၁၇၃၇ - ၁၇၉၈

မိုးဦးကျပြီဆိုတာနဲ့ ညီလေးတို့ရဲ့ပတ်ဝန်းကျင်မှာ “အုံးအင်၊ အုံးအင်” လို့ အော်မြည်ပြီး ဖားကလေးတွေဟာ တစ်ဆောင်းလုံး၊ တစ်နေ့လုံး တွင်း အောင်းနေကြရာက အပြင်ကို ထွက်လာတာကို ညီလေးတို့ တွေ့ကြရမှာ ပေါ့။ သိပ္ပံပညာရှင်တွေထဲမှာ ဖားကလေးတွေအတွက် ရိုးတွင်းချဉ်ဆီထဲက တူးတူးခါးခါး မုန်းတီးရမယ့် ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတစ်ဦး ရှိခဲ့ဖူးတယ်ကွဲ့။ သူကတော့ အီတလီပြည်၊ ပိုလိုနီးယားမြို့မှာ မွေးဖွားခဲ့တဲ့ လူဝီဂီ ဂါလဗာနီ ဆိုတဲ့ ဇီဝဗေဒပါမောက္ခကြီး တစ်ဦးပေါ့ကွယ်။

တခြားလူတွေက ဖားကလေးတွေကို ဟင်းချက်စားဖို့ ရိုက်သတ်ကြ တယ်။ ဂါလဗာနီကတော့ ၁၂ နှစ်လုံးလုံး ဖားတွေ ထောင်သောင်းချီအောင် ဖမ်းပြီး လျှပ်စစ်ဓာတ်နဲ့ တို့သတ်ခဲ့တယ်လေ။ ဂါလဗာနီက ဇီဝဗေဒပညာ ရှင်၊ ခွဲစိတ်ပါရဂူဆိုတော့ ဖားကလေးတွေသာမကဘူး။ ယုန်ကလေးတွေ၊ ပူးကလေးတွေကိုပါ ခွဲစိတ်လေ့လာရမှာ သူ့အလုပ်ပေါ့။ ဒီလောက် အပြစ်

ကလေးနဲ့ကတော့ ဖားကလေးတွေကလည်း သူ့ကို အကြီးအကျယ်မုန်းတီး
ဖို့ အကြောင်းမရှိဘူးလို့ ဆိုရမှာပေါ့ကွယ်။

အဖြစ်က ဒီလိုကွဲ့။ တစ်နေ့မှာ ဂါလဗာနီဟာ လက်တွေ့ခန်းထဲမှာ
ဖားကလေးတစ်ကောင်ကို ခွဲစိတ်ရင်း ခြေထောက်တွဲလောင်းနဲ့ ပစ်ထားခဲ့
တယ်။ တစ်ချိန်တည်းမှာ တခြားစားပွဲပေါ်က လျှပ်စစ်ထုတ်ကိရိယာ
ဂျင်နရေတာကို လှည့်လိုက်မိတယ်။ အဲဒီကိရိယာမှာရှိတဲ့ လက်လိုမ့်ဘီးကြီး
တွေကို ဝက်မှင်ဘီးက ပွတ်သွားတဲ့အခါ လျှပ်စစ်ဓာတ်တွေ ထွက်လာခဲ့တာ
ပေါ့။ အဲဒီအချိန်မှာ မဆီမဆိုင် စောစောပိုင်းက သူ ခွဲစိတ်ပြီး ပစ်ထားခဲ့တဲ့
ဖားကလေးရဲ့ ခြေထောက်ကလေးတွေက တွန့်ခနဲ၊ တွန့်ခနဲ ဖြစ်သွားတာ
ကို သတိပြုလိုက်မိတယ်။ ဂါလဗာနီရဲ့ တောက်ပတဲ့မျက်ဝန်းတွေဟာ
ဘာကြောင့် ဒီလိုဖြစ်သွားရတာလဲလို့ စူးစမ်းလိုတဲ့ အရိပ်အရောင်တွေ
သန်းလာတော့တယ်။ ဒါကြောင့် ဖားကလေးတွေ အများကြီးဖမ်းပြီး
တစ်ကောင်ပြီးတစ်ကောင် နေရာအမျိုးမျိုးမှာထားကာ စမ်းသပ်တော့တာ
ပေါ့။ သူ့စမ်းသပ်မှုက ဘယ်လောက်များသလဲဆိုရင် ဗိုလိုနီးယား
ဓာတ္တသိုလ်ဝန်းကျင်က ရေအိုင်တွေမဟာ ဖားတစ်ကောင်မှမကျန်အောင်
ပြောင်တလင်းခါ သွားတော့တယ်။ ဂါလဗာနီကလည်း တခြားရနိုင်တဲ့
နေရာကနေ ဖားတွေကို ရသလောက်ဖမ်းပြီး ဆက်လက်စမ်းသပ်ခဲ့တယ်။

ဒီလိုနဲ့ ၁၂ နှစ်လောက် ကြာတဲ့အခါမှာ ဂါလဗာနီဟာ သိပ္ပံပညာ
အတွက် အဖိုးထိုက်လှတဲ့ သဘောတရားအသစ် များစွာကို တွေ့ရှိခဲ့တော့
တယ်။ ဖားကလေးတွေရဲ့ ခြေထောက်တွေဟာ လျှပ်စစ်နဲ့တို့ရုံမျှမက
မိုးချွန်းတဲ့အခါ၊ မျိုးကွဲသတ္တုအချင်းချင်း ပွတ်တိုက်မိတဲ့အခါမှာလည်း
တွန့်သွားတတ်ကြောင်း သိရှိလာခဲ့တယ်။ ပင်လယ်ထဲမှာ တွေ့ရတတ်တဲ့
ငါးရှဉ့်တွေ၊ ငါးတွေရဲ့ကိုယ်က ဘာကြောင့် လျှပ်စစ်ဓာတ်တွေ ထုတ်လွှတ်
ရတယ်ဆိုတဲ့ အကြောင်းရင်းကိုလည်း သိပ္ပံနည်းကျကျ ရှင်းပြနိုင်ခဲ့တယ်။

အဲဒီအကြောင်းတွေကို သူက ဗိုလ်ဦးဦးယားတက္ကသိုလ်ရဲ့ နှစ်လည်မဂ္ဂဇင်းထဲမှာ အသေးစိတ် ရေးသားတင်ပြလိုက်တယ်။ ဂါလဗာနီရဲ့ စာတမ်းလည်း ထွက်လာရော သိပ္ပံပညာရှင်တွေရဲ့ လောကမှာ ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးကြီးကို ကြားလိုက်ရသလို ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်သွားခဲ့ကြတော့တယ်။ ဂါလဗာနီ ပြောတာကို မှန်မမှန် လက်တွေ့သိချင်တာနဲ့ သူ့ထက်ငါ ဖားကလေးတွေကို အပြိုင်အဆိုဖမ်းဆီးပြီး စမ်းသပ်ကြည့်ကြပြန်တယ်။ အဲဒီလို ဖမ်းဆီးကြတဲ့အထဲမှာ ဗိုလ်တာ ဆိုတဲ့ နာမည်ကျော် သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးတစ်ယောက် ပါခဲ့တယ်ကွဲ့။

သူဟာ ဂါလဗာနီကို အားကျပြီး ဖားတွေကို ထောင်နဲ့ချီကာ ဖမ်းဆီးစမ်းသပ်ကြည့်တယ်။ ဒီလိုစမ်းသပ်ရင်းကနေ လျှပ်စစ်ဓာတ်ဆိုတာ ဟာ ဂျင်နရေတာလို ပစ္စည်းမျိုးကမှ ထုတ်လို့ရတာမဟုတ်ဘဲ မျိုးမတူတဲ့ သတ္တုတွေကို အက်ဆစ်လို ဓာတ်ရည်ထဲမှာစိမ်ပြီး ထားရင်လည်း ရရှိနိုင်ကြောင်း နားလည်လာခဲ့တော့တယ်။ တစ်နည်းပြောရရင် လျှပ်စစ်စွမ်းအင်ကလည်း ထုတ်လုပ်နိုင်ကြောင်း သိရှိလာခဲ့တယ်။ ပြီးတော့ သက်ရှိသတ္တဝါတွေရဲ့ အာရုံကြော၊ ကြွက်သားတွေထဲမှာလည်း လျှပ်စစ်စွမ်းအင်များ တည်ရှိနေကြောင်း နားလည်လာခဲ့တော့တယ်။ အသက်ရှိနေတဲ့ ကြွက်သားဆဲလ်တွေမှာ အတွင်းပိုင်းက လျှပ်စစ်အမုန့် အပြင်ပိုင်းက လျှပ်စစ်အဖိုဆောင်နေကြတဲ့အတွက် လျှပ်စစ်အဖိုနဲ့ အမကြားမှာ ဗိုအားကွာခြားမှု အနည်းငယ် ရှိတယ်ကွဲ့။ တကယ်လို့ အဲဒီလိုတည်ငြိမ်တဲ့ အခြေအနေမှာ ရှိတဲ့ လျှပ်စစ်ကို ပြင်ပကနေ လှုံ့ဆော်မှုတစ်မျိုးမျိုး ပေးလိုက်တဲ့အခါ အရွေ့စွမ်းအင်အဖြစ်နဲ့ ပြောင်းလဲပြီး တုံ့ပြန်ကြတာပေါ့ကွယ်။ ဒါကိုပဲ အာရုံတုံ့ပြန်မှုကို ဇီဝဗေဒပညာရှင်တွေက ခေါ်ဆိုကြတာပေါ့။

ဂါလဗာနီရဲ့ အယူအဆတွေထဲမှာ သိပ္ပံနည်းမကျတဲ့ အချက်တွေလည်း အများကြီးပါခဲ့တာတော့ အမှန်ပဲကွဲ့။ ဘယ်လိုအမှားတွေ ပါပါစေ

သူ့ရဲ့တွေ့ရှိချက်တွေကို သေသေချာချာ လေ့လာကြည့်မယ်ဆိုရင် လူသားတွေအတွက် အကျိုးပြုတဲ့ အချက်ကြီးနှစ်ချက်ကို တွေ့ရတယ်။ ပထမအချက်ကတော့ ဂါလဗာနီရဲ့စာတမ်းကို ဖတ်လိုက်ရတဲ့အတွက် ဗိုလတာလို ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးဟာ လျှပ်စစ်သဘောတရားအပေါ်မှာ ပိုပြီးစိတ်ဝင်စားကာ တီထွင်လိုတဲ့စိတ်တွေ ပြင်းပြလာခဲ့ရတယ်။ တစ်ဆက်တည်းမှာပဲ လျှပ်စစ်သံလိုက်ပညာရပ်နဲ့ အီလက်ထရွန်းနစ် ပညာရပ်တွေကို ခုန်ပျံကျော်လွှား တိုးတက်စေခဲ့တဲ့ ဖိုးလ်ဂိတ်ဓာတ်အိုးကို တီထွင်နိုင်ခဲ့တယ်။ ဒုတိယအချက်ကတော့ ဆေးပညာလောကမှာ အာရုံကြောပညာရပ်တွေကို လျှပ်စစ်ပညာနဲ့ ပူးတွဲသုတေသနပြုလာတဲ့အတွက် ကြီးမားတဲ့အောင်မြင်မှုတွေကို ရရှိစေခဲ့တယ်။

ဒီကျေးဇူးတွေကြောင့်မို့လား မပြောတတ်ပါဘူးကွယ်။ စစ်ဘုရင်ကြီး နပိုလီယန်ဟာ အီတလီနိုင်ငံကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်တုန်းက အိုးအိမ်တွေကို မီးရှို့ကာ လူတွေအများကြီး သတ်ခဲ့ပေမယ့် ဂါလဗာနီရဲ့အိမ်ကို ကျတော့ လက်ဖျားနဲ့တောင် မတို့တဲ့အပြင် သူ့ အသက်ရှင်နေသရွေ့ သုတေသနပြုနိုင်ဖို့အတွက် ဆုတော်လာဘ်တော်တွေတောင် ပေးသနားခဲ့တယ်တဲ့ကွယ်။

လောကကြီး၏ အကြီးမားဆုံးအရာကို
ပြင်ခဲ့သော ထိုမျက်ဝန်း
ဝီလျမ်-ဟာရှဲလ်

၁၇၃၈ - ၁၈၂၀

လောကကြီးမှာ အကြီးမားဆုံးအရာဟာ ဘာလဲလို့ မေးလာခဲ့ရင် စကြာဝဠာ
ကြီးပဲလို့ ဖြေရမှာပေါ့။ ညီလေးရယ်။ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားကလည်း
စကြာဝဠာအနန္တလို့ ဟောကြားတော်မူခဲ့တယ် မဟုတ်လား။ ဒီလောက်
တောင် အပြောကျယ်လှတဲ့ စကြာဝဠာကြီးကို မြင်အောင် ကြည့်နိုင်ခဲ့တယ်
ဆိုတော့ ဘယ်လောက် ထက်မြက်စူးရှတဲ့ မျက်ဝန်းလဲဆိုတာ ညီလေးတို့ပဲ
စဉ်းစားကြည့်ကြပေတော့ကွယ်။ အဲဒီပုဂ္ဂိုလ်ကြီးရဲ့အမည်က ဝီလျမ်ဟာရှဲလ်
လို့ ခေါ်တယ်ကွဲ့။

သူ့ကို ၁၇၃၈ ခုနှစ်တုန်းက ဂျာမနီပြည်မှာ မွေးဖွားခဲ့တယ်။
စစ်တီးဝိုင်းခေါင်းဆောင်ဖြစ်တဲ့ သူ့ဖေဖေဟာ သားဖြစ်သူကို ငယ်စဉ်က
တည်းက သီချင်းတွေ၊ ဂီတတွေအကြောင်းကို သင်ကြားပြသခဲ့တယ်။
ညအခါမှာ သားအဖနှစ်ယောက် သီချင်းတကျော်ကျော်သီဆိုကြရင်း
ကောင်းကင်ပေါ်မှာ စိန်မှုန်ကလေးတွေ ဖြန့်ကြဲထားသလို တဖျပ်ဖျပ်ဝင်းလဲ့

နေတဲ့ ကြယ်ကလေးတွေရဲ့အကြောင်းကိုလည်း ပြောပြခဲ့တယ်။ ဖခင် ဖြစ်သူရဲ့ ပညာအမွေဟာ သားရဲ့ဘဝကို အကြီးအကျယ် ပြောင်းလဲစေခဲ့ တယ်။

ဟာရွဲလ် အသက် ၁၉ နှစ်သား အရွယ်ရောက်တော့ ဖခင်ဖြစ်သူနဲ့ အတူ အင်္ဂလန်ကိုလိုက်သွားပြီး တယောပညာ၊ နဲ့မူတ်ပညာတွေကို လိုက်စားကာ ဂီတနဲ့ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ပြုခဲ့ရှာတယ်။ အားလပ်တဲ့ ညချမ်းအချိန်အခါမျိုးမှာ ကြယ်ကလေးတွေကို မော့ကြည့်ရင်း နက္ခတ် တာရာတွေ၊ ကြယ်တွေအကြောင်းကို လေ့လာနေခဲ့ပြန်တယ်။ သူဟာ ဘုရားကျောင်းတစ်ကျောင်းမှာ အော်ဂင်တီးသမားအဖြစ် အလုပ်လုပ်ရင်း စက္ကူလိပ်ကြီးတွေ၊ မှန်ဘီလူးတွေနဲ့ အဝေးကို မျှော်ကြည့်နိုင်တဲ့ အဝေးကြည့် တယ်လီစကုတ်ကို တီထွင်ပြန်တယ်။

သူ ပထမဦးဆုံး တီထွင်ခဲ့တဲ့ စက္ကူလိပ်မှန်ပြောင်းနဲ့ပဲ နေစကြာ ဝဠာထဲက အကြီးဆုံးဖြစ်တဲ့ ဂျူပီတာဂြိုဟ် (ကြာသပတေးဂြိုဟ်)ကို စတင် တွေ့ရှိနိုင်ခဲ့တယ်။ ဒါပေမယ့် သူ့မှန်ပြောင်းက ဝေးလွန်းတဲ့ ကြယ်ကလေး တွေကို မမြင်နိုင်သေးတဲ့အတွက် သည်ထက်ကောင်းတဲ့ မှန်ပြောင်းကိုလုပ်ဖို့ ကြိုးစားပြန်တယ်။ ဆိုင်က အရည်အသွေးကောင်းတဲ့ မှန်ပြောင်းတွေကျပြန် တော့ ငွေကြေးမတတ်နိုင်တဲ့အတွက် မဝယ်နိုင်ရှာဘူးကွဲ့။ ဒီတော့ လက်ရှိ မှန်ပြောင်းကိုပဲ ကောင်းသည်ထက်ကောင်းအောင် မွမ်းမံရတော့တာပေါ့ ကွယ်။

ဈေးသက်သာပြီး အရည်အသွေးကောင်းတဲ့ မှန်ပြောင်းကို ရဖို့ အတွက် ဟာရှဲလ်ခဲမျာ တစ်နေကုန်တစ်နေခန်း ချွေးတလုံးလုံးနဲ့ မှန်တွေကို ထိုင်သွေးရတယ်။ မှန်ပေါင်း အချပ်နှစ်ရာလောက် ကုန်တော့မှပဲ အချင်း ၃၇ စင်တီမီတာလောက်ရှိတဲ့ အလွန်အားကောင်းတဲ့ မှန်ဘီလူးကြီးကို ရရှိတော့တယ်။ အဲဒီအချိန်မှာ ဟာရှဲလ်ရဲ့အသက်က (၃၆)နှစ် ရှိနေပြီ။

ညရောက်တဲ့အခါမှာ ညီမဖြစ်သူနဲ့အတူ ဟာရဲလ်ဟာ ကောင်းကင်က
ကြယ်တွေကို မော့ကြည့်နေခဲ့ရာက ယူရေးနပ်စ်ဂြိုဟ်ကို စတင်တွေ့ရှိကြပြန်
တယ်။ သူရဲ့ တွေ့ရှိအောင်မြင်ချက်တွေကြောင့် အင်္ဂလန်အစိုးရက ဆုငွေ
တွေအများကြီး ပေးခဲ့ပြီး သူတေသန ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ဖို့အတွက်
နှစ်စဉ်ထောက်ပံ့ကြေးတွေ ပေးခဲ့ပြန်တယ်။ ဒီတော့ ဟာရဲလ်အဖို့ ဂီတ
လုပ်ငန်းကို စွန့်လွှတ်ပြီး နက္ခတ္တဗေဒကို စောက်ချလေ့လာနိုင်ခဲ့တာပေါ့
ကွယ်။

ဟာရဲလ်ရဲ့ တီထွင်တွေ့ရှိချက်တွေအားလုံးဟာ လောကရဲ့ အကြီး
မားဆုံးအရာကို မြင်တွေ့နိုင်ဖို့ လမ်းညွှန်ပေးသလို ဖြစ်နေတယ်။ ဒီလိုနဲ့
ဘယ်သူမှ မစဉ်းစားဝံ့တဲ့ ဧရာမအကြံအစည်ကြီးတစ်ခုကို ဟာရဲလ်က
ကြံစည်လိုက်တယ်။ ပထမဆုံး သူက ကောင်းကင်မှာရှိတဲ့ ကြယ်တွေ
အားလုံးကို ရေတွက်ဖို့ ကြိုးစားတယ်။ ကောင်းကင်ပြင်ကြီးတစ်ခုလုံးကို
သူက အကွက်ကလေးပေါင်း ၁၀၈ ကွက် ခွဲလိုက်ပြီး တစ်ကွက်ချင်းမှာ
ပါဝင်တဲ့ ကြယ်တွေရဲ့ အရေအတွက်ကို အချင်း ၅၅ စင်တီမီတာလောက်
ရှိတဲ့ ဧရာမမှန်ပြောင်းကြီးနဲ့ ကြည့်ရှုရေတွက်တယ်။ ဒီအချိန်ကစပြီး
ဂဲလက်ဆီလိုခေါ်တဲ့ နဂါးငွေ့တန်း စကြာဝဠာတစ်ခုလုံးရဲ့ ရုပ်သွင်ကို
မြင်နိုင်ဖို့ နိဒါန်းစလာခဲ့တော့တယ်။

စကြာဝဠာကြီးထဲမှာ တွေ့ရတဲ့ ကြယ်တွေဟာ နီးတဲ့ကြယ်တွေက
တောက်ပပြီး ဝေးတဲ့ကြယ်တွေကတော့ မှေးမှိန်ကြတယ်ကွဲ့။ ကြယ်အမျိုး
မျိုးကို လိုက်လံရေတွက်ရင်းက ဟာရဲလ်ရဲ့ မျက်ဝန်းအစုံမှာ စကြာဝဠာ
ကြီးရဲ့ရုပ်သွင်က အထင်းသားပေါ်လာတော့တယ်။ သူက စကြာဝဠာကြီးကို
အတူ တစ်စင်တီမီတာနဲ့ အချင်း ၅ စင်တီမီတာလောက်ရှိတဲ့ မှန်ဘီလူးခုံး
ကြီးတွေနဲ့ တူတဲ့အကြောင်း၊ စကြာဝဠာကြီးရဲ့အချင်းဟာ အလင်းနှစ်
၇၀၀၀ လောက် ရှိတဲ့အကြောင်း စာအုပ်တွေ ရေးခဲ့တယ်။

ကြယ်တွေရဲ့အကွာအဝေးကို သိပ္ပံနည်းကျကျ တိုင်းတာလာပြီး တွင်းနက်ကြီးကိုတောင် ရှာဖွေတွေ့ရှိနိုင်ခဲ့တဲ့ အခုလိုခေတ်မှာ စကြာဝဠာကြီးရဲ့ပုံပန်းဟာ အလင်းနှစ် တစ်သိန်းလောက်ရှိတဲ့ နှစ်ဖက်ခုံး ပေါင်မုန့်အပိုင်းကြီးနဲ့ တူတဲ့အကြောင်း သိလာရတယ်။ လွန်ခဲ့တဲ့နှစ်ပေါင်း ၂၀၀ ကျော် ဟာရှဲလ် ခန့်မှန်းချက်နဲ့ အရွယ်အစား ကွာဟနေပေမယ့် ပုံသဏ္ဍာန်ချင်း တစ်ထပ်တည်းတူနေတာကို တအံ့တဩ တွေ့ကြရတော့တယ်။ ဒါကြောင့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများစွာက ဟာရှဲလ်ကို အမျိုးမျိုး ဂုဏ်ပြုချီးကျူးကြပြီး ဆုငွေတွေလည်း အများကြီး ပေးခဲ့ကြတော့တယ်။

သိပ္ပံပညာရှင် ဟာရှဲလ်ကတော့ အဲဒီဂုဏ်ပြုလက်ဆောင်တွေ၊ ဆုငွေတွေနဲ့ တင်းတိမ်မနေဘူးကွဲ့။ သူ့ဘုတေစ်လျှောက်လုံးမှာ အာကာသသိပ္ပံကို ဆက်လက်သုတေသန ပြုနေခဲ့ရှာတယ်။ ဒီလိုနဲ့ အသက် ၈၃ နှစ်အရွယ်မှာ ကွယ်လွန်ခဲ့ရတော့တယ်။ သူ မကွယ်လွန်မီ ၂ လလောက်အလိုမှာတောင် ကမ္ဘာလူသားတွေအတွက် တွေ့ရှိချက်အသစ်တစ်ခုကို နှုတ်ဆက်လက်ဆောင် ပေးခဲ့ရှာတယ်။ အဲဒါကတော့ စကြာဝဠာကြီးအတွင်းက လေဟာနယ်ကို တွေ့ရှိခဲ့တာပါပဲကွယ်။

တတုဗေဒဖခင်ကြီး၏ အရောင်ကန်းသော ပျက်ဝန်းများ

ရွှန် ဒေါ်လတန်

၁၇၆၆ - ၁၇၄၄

ညီလေးတို့ လမ်းဖြတ်ကူးတဲ့အခါမှာ အချက်ပြစီးပွိုင့်ကို ကြည့်ပြီးမှ ဖြတ်ကူးကြရတယ် မဟုတ်လား။ ‘အစိမ်းရောင်’ ပြတဲ့အခါ ‘သွားနိုင်ပြီ’ လို့ အဓိပ္ပာယ်ရပြီး ‘အနီရောင်’ ပြတဲ့အခါ ‘ရပ်ပါ’ လို့ အဓိပ္ပာယ်ထွက်တဲ့ အကြောင်းကိုလည်း နားလည်ကြမှာပေါ့နော်။ တကယ်လို့များ လူတစ်ယောက်ဟာ အစိမ်းရောင်နဲ့ အနီရောင်ကို မခွဲခြားနိုင်ဘူးဆိုရင် သူ့အဖို့ ရပ်ပဲ ရပ်နေရမလား၊ ဒါမှမဟုတ် ကူးပဲ ကူးရမလားဆိုတာ ဝေခွဲမရနိုင်ဘဲ အတော်ကြီး ဒုက္ခရောက်မှာ သေချာတယ်ကွဲ့။ အဲဒီလို အရောင်ကို မခွဲခြားနိုင်တဲ့ သူတွေကို အရောင်ကန်း Colour Blind လို့ ခေါ်တယ်ကွဲ့။

သိပ္ပံပညာရပ်မှာ ဓာတုဗေဒဘာသာ၊ ဆေးသိပ္ပံဘာသာတွေဟာ ဓာတ်ပစ္စည်းတွေရဲ့အရောင်ကို တိတိကျကျ ခွဲခြားနိုင်ဖို့ အလွန်အရေးကြီးတယ်ကွဲ့။ ဒါကြောင့်လည်း အရောင်ကန်းတဲ့သူတွေဟာ အဲဒီဘာသာရပ်တွေကို မလိုက်စားသင့်ဘူးလို့ အများက ယူဆထားကြတယ်။ တကယ်လို့များ ညီလေးတို့အထဲမှာ အရောင်ကန်းတစ်ယောက်ယောက်များ ပါလာခဲ့ပြီး သူကလည်း ဓာတုဗေဒဘာသာရပ်ကိုမှ စိတ်ဝင်စားတယ်ဆိုရင် သူ့ဘဝပေးအခြေအနေအရ ဝမ်းနည်းစရာကြီး ဖြစ်ကုန်တော့မှာပေါ့။ အမှန်တော့

ဝမ်းနည်းစရာ မဟုတ်ပါဘူးကွယ်။ သမိုင်းမှာ ဓာတုဗေဒပညာရပ်ရဲ့ ဖခင်ကြီးလိုတောင် အချိုးကျူးခံခဲ့ရတဲ့ 'ဂျွန်ဒေါ်လတန်'ဆိုတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးဟာ အရောင်ကန်းတစ်ယောက်ဆိုရင် ညီလေးတို့ အံ့ဩမိကြမလား မပြော တတ်ဘူး။

ဂျွန် ဒေါ်လတန်ရဲ့ဘဝဟာ ပြောင်းလဲမှု အလှည့်အပြောင်းတွေနဲ့ ပြည့်နှက်နေခဲ့တယ်ကွဲ့။ သူ့ကို ၁၇၆၆ ခုနှစ်လောက်တုန်းက အင်္ဂလန်နိုင်ငံ မှာရှိတဲ့ ရွာကလေးတစ်ရွာမှာ လက်ယက်ကန်းသည် ဆင်းရဲသားမိသားစုက မွေးဖွားခဲ့တယ်။ အဲဒီအချိန်က စက်ယက်ကန်းတွေ စတင်ပေါ်ပေါက်လာတဲ့ အတွက် လက်ယက်ကန်းလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်တဲ့ ဒေါ်လတန်တို့မိဘတွေဟာ စီးပွားရေး အကြီးအကျယ် ကျဆင်းသွားခဲ့ရတယ်။ မိဘတွေ မချောင်လည် တော့ ဒေါ်လတန်ဟာ တစ်ဖက်က အိမ်တွေကိုစာလိုက်ပြရင်း ဆင်းဆင်း ရဲရဲနဲ့ ကျောင်းနေခဲ့ရရှာတယ်။ သို့ပေမယ့် ဗည်း စိတ်ဓာတ်ကျဆင်းခြင်း မရှိဘဲ ကိုယ်ဝါသနာပါတဲ့ သိပ္ပံနဲ့ သင်္ချာဘာသာရပ်ကို ကြိုးစားလေ့လာခဲ့ တယ်။ တစ်ချိန်လုံး အလုပ်နဲ့ ကျောင်းစာမှာသာ နစ်မြုပ်ပြီး ကြိုးစားခဲ့ရလို့ ဒေါ်လတန်ဟာ အချစ်ရေးကို ဦးစားမပေးနိုင်ရှာဘဲ တစ်သက်လုံး လူပျိုကြီး ဘဝနဲ့ အရိုးထုတ်ခဲ့ရရှာတယ်။

ခွဲကောင်းတဲ့နေရာမှာတော့ ဒေါ်လတန်လိုလူမျိုးဟာ ရှာမှရှားပဲ။ မိုးလေဝသကို စိတ်ဝင်စားတဲ့ ဒေါ်လတန်ဟာ ၅၇ နှစ်လုံးလုံး ရေးသွားတဲ့ ဒိုင်ယာရီရဲ့ စာမျက်နှာတိုင်းမှာ “ယနေ့ မိုးဖွဲဖွဲရွာသည်။ တိမ်ထူသည်။ လေပြင်းတိုက်သည်” စလို့ တစ်နေ့မပြတ် မှတ်တမ်းတင်သွားခဲ့တယ်။ ပြီးတော့ နေ့စဉ်နေ့တိုင်း အချိန်မှန်မှန် လမ်းလျှောက်တတ်တယ်။ သူ့နေတဲ့ မန်ချက်စတာမြို့က မြို့သူမြို့သားတွေကတောင် ဒေါ်လတန်ကို အချိန်မှန် နာရီကြီးလို့ တင်စားခေါ်ဝေါ်ကြရတဲ့အထိပါပဲကွယ်။

ဒေါ်လတန်ရဲ့ အရည်အချင်းတစ်ခုက သူ့ဟာ ဘဝကို လွယ်လွယ်

နဲ့ အရှုံးမပေးတတ်ဘူး။ ဓာတ်ခွဲခန်းမှာ လက်တွေ့စမ်းသပ်ရင်းက သူ့ကိုယ်သူ့ အရောင်ကန်းနေမှန်း သိလာရတဲ့အခါ စိတ်ဓာတ် ကျမသွားခဲ့ဘူး။ စမ်းသပ်မှုတွေကို ဖြစ်တဲ့နည်းနဲ့ ဆက်လက်ကြိုးစားခဲ့တယ်။ တစ်ခါတစ်ခါ ကြီးမားလေးလံလှတဲ့ ဖန်ဘူးကြီးတွေကို တောင်ထိပ်ပေါ်ရောက်တဲ့အထိ ဇွဲနဲ့ သယ်ပိုးသွားတတ်တယ်။ ဒီလို ကြိုးစားစမ်းသပ်ခဲ့တဲ့အတွက် ဓာတ်ငွေ့ နဲ့ပတ်သက်ပြီး အလွန်အရေးကြီးတဲ့ နိယာမကြီးတစ်ခုကို တွေ့ရှိလာတော့တယ်။ ဒါက ဓာတ်ငွေ့တွေဟာ တောင်အောက်မှာဖြစ်စေ၊ တောင်ပေါ်ကို ယူသွားတဲ့အခါမျိုးမှာဖြစ်စေ ပါဝင်တဲ့ ပစ္စည်းအမျိုးအစားတွေဟာ လုံးဝ မပြောင်းလဲတာကို တွေ့ရတဲ့အတွက် ဒေါ်လတန်ဟာ ဒြပ်ဝတ္ထုတွေကို ဖွဲ့စည်းထားတဲ့ အသေးဆုံးအမှုန် ‘အက်တမ်’ကို စိတ်ကူးမိလာတော့တယ်။ အက်တမ်တစ်ခုကို ဝလုံးကလေးတစ်လုံးနဲ့ ဖော်ပြပြီး အဲဒီဝလုံးကလေး ထဲမှာ အမှုန်အစက်ကလေးတွေ၊ အချောင်းကလေးတွေကို ပုံစံအမျိုးမျိုးနဲ့ ထည့်ပြီး ဒြပ်စင်အမျိုးမျိုးရဲ့ မတူတဲ့ပုံစံတွေကို ဖော်ပြခဲ့တယ်။ နောက်ဆုံးမှာ သူ့ဟာ ‘ဓာတုဗေဒအယူအဆသစ်’ ဆိုတဲ့ ကျမ်းတစ်စောင်ကို ရေးပြီး သူ့ရဲ့နာမည်ကျော် “အက်တမ်သီအိုရီကြီးကို ဖော်ပြခဲ့တယ်။ သူ့ရဲ့ သီအိုရီကတော့-

- (၁) ဒြပ်ဝတ္ထုအားလုံးကို အက်တမ်တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားကြတယ်။
- (၂) အက်တမ်များမှာ အမျိုးမျိုးရှိကြ၍ တူသောအက်တမ် အချင်းချင်းသည် အရွယ်အစား၊ အလေးချိန်၊ ဂုဏ်သတ္တိမှစ၍ အစစအရာရာတူညီပြီး မျိုးမတူသော အက်တမ်အချင်းချင်း တစ်ခုနှင့်တစ်ခု အစစအရာရာ ခြားနားကြသည်။
- (၃) ဒြပ်ပေါင်းများ ဖြစ်ပေါ်ရာတွင် ဒြပ်စင်အက်တမ်များသည် ရိုးရိုးအမျိုးဖြင့်သာ ပေါင်းစပ်ကြသည်” လို့ ရေးသား ဖော်ပြခဲ့တယ်။ အဲဒီ ဒေါ်လတန်ရဲ့ အက်တမ်သီအိုရီကို အသုံးပြု

ပြီးတော့ ဒြပ်စင်အမျိုးပေါင်း ၂၀ လောက်ရဲ့ အက်တမ် အလေးဆကို တွက်ယူလာနိုင်ခဲ့ကြတယ်။

တကယ်တော့ ဒေါ်လတန်ရဲ့ အက်တမ်သီအိုရီဟာ ပြီးပြည့်စုံအောင် မှန်ကန်လှတာ မဟုတ်ဘူးကွဲ့။ နောက်ပိုင်းမှာ သူ့ရဲ့ သီအိုရီကို အမျိုးမျိုး ပြင်ဆင်ခြင်း ခံခဲ့ရတယ်။ ဒါပေမယ့် အခု ဖွံ့ဖြိုးပါတယ်ဆိုတဲ့ ခေတ်သစ် ဓာတုဗေဒ ပညာရပ်ဟာ ဒေါ်လတန်ရဲ့ အက်တမ်သီအိုရီအပေါ်မှာ အခြေခံ ပြီး ဖွံ့ဖြိုးလာခဲ့ရတဲ့အတွက် ဒေါ်လတန်ကို ‘ခေတ်သစ်ဓာတုဗေဒ၏ ဘိုးအေကြီး၊ အက်တမ်သီအိုရီ၏ ဖခင်ကြီး’ ရယ်လို့ ဂုဏ်ပြုခေါ်ဝေါ်ကြ တာပေါ့ကွယ်။

ဘဝကို ကြံကြံခံရင်း အနိုင်မခံ အရှုံးမပေးစိတ်ဓာတ်နဲ့ ကြိုးပမ်း ခဲ့တဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီး ဒေါ်လတန်ဟာ ၁၈၄၄ ခုနှစ်မှာ လေဖြတ်ရောဂါ ကြောင့် အိပ်ရာထဲမှာ ဗုန်းဗုန်းလဲခဲ့ရရှာတော့တယ်။ ဒေါ်လတန် မကွယ် လွန်မီ နောက်ဆုံးနေ့အထိ ရေးသွားတဲ့ ဒိုင်ယာရီရဲ့ နောက်ဆုံးစာမျက်နှာ မှာတော့ “ယနေ့ မိုးရွာသည်” လို့ မှတ်သွားခဲ့သေးတယ်ကွဲ့။ သိပ္ပံပညာရှင် ကြီး ဒေါ်လတန်ရဲ့ အသုဘကို မန်ချက်စတာတစ်မြို့လုံးက မြို့သူမြို့သား လူထုကြီးက လိုက်ပါပို့ဆောင်ပြီး ခမ်းခမ်းနားနား ဂုဏ်ပြုလိုက်ကြတယ် တဲ့ကွယ်။

မော်လီကျူးကို စတင်တွေ့ခဲ့သော

ပုတ်သင်ညို၏ ပျက်ဝန်းပျား

အာမဲဒီယိုအာဗိုဂါးဒရီး

၁၇၇၆ - ၁၇၇၆

ညီလေး အထက်တန်းကျောင်းတော်သားကြီး ဖြစ်တဲ့အခါမှာ ဓာတုဗေဒ
ဘာသာရပ်ကို သင်ရလိမ့်မယ်။ ဓာတုဗေဒပုစ္ဆာတွေ တွက်တဲ့အခါ အာဗို
ဂါးဒရီးကိန်း ဆိုတဲ့ ကိန်းကို မကြာခဏ ထည့်သွင်းအသုံးပြုရလိမ့်မယ်။
ဒီလိုဆို အဲဒီကိန်းကို တီထွင်ခဲ့တဲ့ အာဗိုဂါးဒရီး ဆိုတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးရဲ့
ရုပ်သွင်ကို မှန်းဆကောင်း မှန်းဆကြည့်မိကြလိမ့်မယ်။ အာဗိုဂါးဒရီးဟာ
လူချောလူခန့်ကြီးတစ်ယောက် မဟုတ်ရှာဘူးကွဲ့။ အထူးသဖြင့် သူ့မျက်လုံး
တွေက ရှိခိုးကောင်ရဲ့ မျက်လုံးတွေလို ပြူးထွက်နေပြီး ပုတ်သင်ညိုရဲ့
မျက်လုံးတွေလို သေးငယ်တဲ့အတွက် အလွန်ကြည့်ရဆိုးတယ်။ သည်ကြား
ထဲမှာ မျက်နှာပုံပန်းက ကြွက်စုတ်တစ်ကောင်လို စုတ်ချွန်းချွန်းဖြစ်နေပြီး
နှုတ်ခမ်းမွှေး၊ မုတ်ဆိတ်မွှေးတွေနဲ့ဆိုတော့ ပိုလို့တောင် အကျည်းတန်နေတာ
ပေါ့ကွယ်။ အဲဒီလို ရုပ်ဆိုးကြီး အာဗိုဂါးဒရီးဟာ ကမ္ဘာလူသားတွေအတွက်
အလွန်အဖိုးတန်လှတဲ့ သဘောတရားတွေကို ရှာဖွေပေးခဲ့တယ်ကွဲ့။ ဓာတု

ဗေဒလောကမှာ မော်လီကျူးဆိုတဲ့ ဝေါဟာရကို သုံးလိုက်တာနဲ့ အာဗိုဂါး
ဒရီး ဆိုတဲ့ အမည်ကို ခွဲလို့မရနိုင်တဲ့အတွက် သိပ္ပံပညာရှင်အများစုက
မော်လီကျူး အယူအဆကို အာဗိုဂါးဒရီး အယူအဆလို့ အသိအမှတ်
ပြုကြရမယ်။

အာဗိုဂါးဒရီးကို အီတလီနိုင်ငံတော် မီနိုမြို့မှာ ၁၇၇၆ ခုနှစ်က
မွေးဖွားခဲ့တယ်။ သူ့ကို မွေးဖွားစဉ်တုန်းက ကမ္ဘာ့သိပ္ပံနယ်ပယ်မှာ ရှင်းလို့
မရနိုင်တဲ့ ဓာတုဗေဒပြဿနာကြီးတစ်ခု ပေါ်ပေါက်ခဲ့တယ်။ ဒီပြဿနာက
တော့ ဓာတုဗေဒပညာရှင်တွေဟာ ဒေါ်လတန်ရဲ့ အက်တမ်သီအိုရီအရ
အရာဝတ္ထုအားလုံးကို အက်တမ်လို့ခေါ်တဲ့ အသေးငယ်ဆုံးအမှုန်တွေနဲ့
ဖွဲ့စည်းထားတယ်ဆိုတဲ့ အယူအဆကို လက်ခံထားကြတယ်။ ပြီးတော့
အလေးချိန်တူတဲ့ နိုက်ထရိုဂျင်၊ ဟိုက်ဒြိုဂျင် ဆိုတဲ့ ဓာတ်ငွေ့တွေဟာ
တူညီတဲ့ဖိအားနဲ့ အပူချိန်အောက်မှာ တူညီတဲ့ထုထည် ရှိကြတယ်လို့လည်း
ယုံကြည်ကြတယ်။ ဒါ့အပြင် တူညီတဲ့ထုထည်ရှိတဲ့ ဓာတ်ငွေ့တွေမှာ
တူညီတဲ့ အက်တမ်အရေအတွက် ရှိရမယ်လို့ ယူဆကြတယ်။ ဒီလိုဆိုရင်
နိုက်ဒရိုဂျင်ဓာတ်ငွေ့ ထုထည် တစ်ဆနဲ့ ဟိုက်ဒရိုဂျင်ဓာတ်ငွေ့ ထုထည်
သုံးဆ ပေါင်းစပ်တဲ့အခါမှာ ဘာကြောင့် ထုထည်လေးဆ ဖြစ်မလာဘဲ
ထုထည်နှစ်ဆတည်းသာ ရသလဲဆိုတဲ့ ပြဿနာက ပေါ်လာတော့တယ်။

အဲဒီခေတ်မှာ ပေါ်ပေါက်နေတဲ့ အက်တမ်သီအိုရီက ဒီပြဿနာရဲ့
အဖြေကို ဘယ်လိုမှ မဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့ဘူး။ နောက်ဆုံးမှာ ဓာတုဗေဒပညာရှင်
ကြီးတွေ ခေါင်းရှုပ်အောင် စဉ်းစားရတဲ့ ပြဿနာရဲ့အဖြေကို ဖော်ထုတ်
ပေးနိုင်တဲ့ သူရဲကောင်းကြီးတစ်ယောက် ပေါ်ပေါက်လာရတော့တယ်။
သူကတော့ အာဗိုဂါးဒရီးပဲ ဖြစ်တယ်။ အာဗိုဂါးဒရီးဟာ သူ့ယခင်က
သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးတွေရဲ့ အယူအဆကို လေးလေးနက်နက် စဉ်းစားရင်း
အတွေးတစ်ခု ဖြစ်လာတယ်။ အက်တမ်တွေကို နောက်ထပ်ခွဲစိတ်လို့

မရဘူးဆိုတာကိုတော့ သူကလည်း လက်ခံခဲ့တယ်။ ဒါပေမယ့် အဲဒီ အက်တမ်တွေဟာ တစ်ခုချင်း လွတ်လွတ်လပ်လပ် နေကြသလားဆိုတော့ နေချင်မှ နေကြလိမ့်မယ်။ အထူးသဖြင့် ဓာတ်ငွေ့ဒြပ်စင် အက်တမ်တွေဟာ တစ်ခုနဲ့တစ်ခု ပူးတွဲပြီးနေကြလိမ့်မယ်လို့ အာဗိုဂါးဒရိုးက ယူဆလိုက် တယ်။ အခုခေတ် မော်လီကျူး သီအိုရီအရ စူးစမ်းတွက်ချက်ကြည့်တဲ့အခါ မှာ အာဗိုဂါးဒရိုးရဲ့ အယူအဆဟာ လုံးဝမှန်ကန်နေတယ်ဆိုတာကို သွား တွေ့ရတယ်။ ဒါနဲ့ အာဗိုဂါးဒရိုးက “တူညီသော အပူချိန်နှင့် ဖိအား အောက်တွင် မျိုးတူဓာတ်ငွေ့တို့သည် ထုထည်ချင်းတူညီပါက ပါဝင်သော မော်လီကျူး အရေအတွက်ချင်း တူညီရမည်” “ဓာတ်ငွေ့အလေးချိန် တစ်မိုးလ်တိုင်းတွင် မော်လီကျူးအရေအတွက် 6×10^{23} ရှိရမယ်” လို့ ထုတ်ဖော်တင်ပြခဲ့တယ်။

အဲဒီအချိန်တုန်းက အာဗိုဂါးဒရိုးဟာ အသက်(၃၅)နှစ်သားပဲ ရှိသေးတယ်။ ဒါပေမယ့် ကမ္ဘာ့ဓာတုဗေဒပညာရှင် အသိုင်းအဝိုင်းက အာဗိုဂါးဒရိုးရဲ့ ကြေညာချက်ကို တန်ဖိုးထားခြင်း မရှိခဲ့ကြဘူးကွဲ့။ ဘာ ကြောင့်လဲဆိုတော့ အာဗိုဂါးဒရိုးဟာ ဓာတုဗေဒပညာရှင်မှ မဟုတ်ဘဲ။ သူက ရှေ့နေ၊ ဝါသနာအလျောက် သင်္ချာနှင့် ရူပဗေဒဘာသာကို လိုက်စား ရင်းက မီးယားနီးတက္ကသိုလ်မှာ ရူပဗေဒပါမောက္ခ ဖြစ်လာခဲ့တယ်။ အပူ၊ အလင်း၊ အသံ၊ မိုးလေဝသပညာ စတဲ့ အကြောင်းအရာတွေကိုပင် လေ့လာ လိုက်စားခဲ့တဲ့သူ ဖြစ်လေတော့ သူ့ကို ဘယ်သူကမှ ဓာတုဗေဒပညာရှင်လို့ အသိအမှတ် မပြုကြဘူးပေါ့။ ဓာတုဗေဒပညာရှင်မဟုတ်တဲ့ လူတစ်ယောက် က ဓာတုဗေဒ သဘောတရား အသစ်တစ်ခုကို ဖော်ထုတ်တယ်ဆိုတော့ ဘယ်လေးစားကြပါ့မလဲကွယ်။

အာဗိုဂါးဒရိုးကလည်း လူတစ်မျိုးကွဲ့။ သူ့မိသားစုအတွင်းမှာ သားသမီး(၆)ယောက်တောင် ရှိတယ်။ သူ့သားမီးတွေကို အလွန်ချစ်ခင်

ကြင်နာတတ်တဲ့ဖခင် ဖြစ်လေတော့ အရာရာကို တင်းတိမ်ရောင်ရဲတတ်
 တယ်။ ကြားဝါတာတို့၊ အောင်မြင်မှုအတွက် ဂုဏ်ယူမိတာတို့ကိုလည်း
 သိပ်ပြီး မမက်မောလှဘူး။ ဒီတော့ သူ့တွေ့ရှိချက်ကို လူသိများအောင်
 ချဲ့ကားပြီး ဝါဒဖြန့် မနေတတ်တော့ဘူးပေါ့ကွယ်။ ဒီလိုနဲ့ သူ့ရဲ့ အဖိုးတန်
 လှတဲ့ သဘောတရားကို နှစ်ပေါင်းငါးဆယ်လောက် ကြာသည်အထိ
 လူတွေမသိဘဲ ဖြစ်ခဲ့ရရှာတယ်။ ဒါပေမယ့် အမှန်တရားဆိုတာမျိုးဟာ
 ဖုံးလို့ဖိလို့ မရဘူးကွဲ့။ တစ်နေ့တော့ သူ့အယူအဆကို အားလုံးက
 လက်ခံလာကြတော့တယ်။ 6×10^{21} ဆိုတဲ့ ကိန်းကိုလည်း သူ့ကို
 ဂုဏ်ပြုတဲ့အနေနဲ့ အာဗိုဂါးဒရီးကိန်းလို့ မှည့်ထွင်လိုက်ကြတယ်။ မော်လီ
 ကျူး အယူအဆကိုလည်း အာဗိုဂါးဒရီး အယူအဆလို့ ခေါ်ဆိုလာကြ
 တယ်။ ဝမ်းနည်းဖို့ကောင်းတာက အဲဒီလို ပညာရှင်တိုင်းရဲ့ နှုတ်ဖျားမှာ
 အာဗိုဂါးဒရီး ဆိုတဲ့ နာမည်က ခေတ်စားလာတဲ့အချိန်ကျတော့ အာဗိုဂါး
 ဒရီး ဆိုတဲ့ သိပ္ပံပညာရှင် ကိုရုပ်ဆိုးကြီးဟာ ဒီလောကကြီးမှာ မရှိရှာတော့
 ဘူးကွဲ့။ အသက်(၈၀) အရွယ်မှာပဲ ပုတ်သင်ညိုရဲ့မျက်လုံးလို သေးငယ်
 ပြူးထွက်နေပြီး အလွန်စူးရှထက်မြက်လှတဲ့ မျက်ဝန်းအစုံဟာ ဒီလောကကြီး
 ကနေ ထာဝရ မေးစက်အနားယူသွားခဲ့ပြီ။

အမှန်တော့ ဥပဒေပညာရှင် ရှေ့နေပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ကျောင်းဆရာပဲ
 ဖြစ်ဖြစ် အပြောကျယ်လှတဲ့ သိပ္ပံပညာရပ်ကြီးရဲ့ အမှန်တရား ဟူသမျှကို
 ဘယ်သူမဆို ထုတ်ဖော်နိုင်ခွင့် ရှိတယ်လို့ ယူဆကြရမှာပေါ့ကွယ်။ ညီလေး
 တို့စာအုပ်ထဲမှာ ဟိုက်ဒရိုဂျင်၊ အောက်စီဂျင်၊ နိုက်ထရိုဂျင် စတဲ့ ဓာတ်ငွေ့
 တွေရဲ့ မော်လီကျူးကို H_2 , O_2 , N_2 လို့ ရေးသားမိတဲ့ အခါတိုင်း အာဗို
 ဂါးဒရီးရဲ့ ပုတ်သင်ညိုမျက်ဝန်းများကို သတိရပြီး သူ့ကို ဂုဏ်ပြုကြပေါ့
 ကွယ်။

ဝေးလံသောအတိတ်ကို မြင်အောင်

ပြန်ကြည့်နိုင်ခဲ့သော ထိုမျက်ဝန်း

ရစ်ချက် အိုဝင်

၁၈၀၄ - ၁၈၉၂

ညီလေးတို့ကတွေ့ ရှာရှင်ထဲမှာ ဂေါ်ဇီလာကြီးတွေ မြင်ဖူးကြမှာပေါ့။ ရန်ကုန်မြို့ကိုရောက်လို့ တိရစ္ဆာန်ရုံကို သွားလည်ပြီး ပြန်ထွက်လာတဲ့အခါ သဘာဝသမိုင်းပြတိုက် ဝင်းခြံထဲက ဧရာမပုတ်သင်ညိုကြီး မတ်တတ်ရပ်နေတာနဲ့တူတဲ့ ဒိုင်နိုဆောအရုပ်ကြီး တစ်ရုပ်ကို တွေ့ဖူးကြမလား မပြောတတ်ဘူး။ အဲဒီလို တွေ့ကြတဲ့အခါ ဘာကြောင့်များ ဒီသတ္တဝါကြီးကို 'ဒိုင်နိုဆော'လို့ အမည်ပေးသွားတာပါလိမ့်လို့ တွေးများ တွေးကြည့်ဖူးကြရဲ့လားကွဲ့။ ပြီးတော့ အခုလို နာမည်ပေးသွားတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးရဲ့အမည်ကိုလည်း သိကြရဲ့လား။ သူ့နာမည်က ရစ်ချက်အိုဝင်လို့ ခေါ်တယ်ကွဲ့။

အိုဝင်ကို ၁၈၀၄ ခုနှစ်က အင်္ဂလန်နိုင်ငံ လန်ကက်စတာမြို့ကလေးမှာ မွေးဖွားခဲ့တယ်။ စာကြိုးစားတဲ့ အိုဝင်ဟာ အိဒင်ဘာရာ တက္ကသိုလ်ကနေပြီး ဆရာဝန်ဘွဲ့ကို ရရှိခဲ့တယ်။ သာမန်လူတွေအတွက်ဆိုရင်တော့ ဆရာဝန်အလုပ်ဟာ ဝင်ငွေကောင်းတဲ့အတွက် ဆေးရုံမှာ ဆေးကုစားကြမှာပဲပေါ့။ ဒါမှမဟုတ်လည်း ကိုယ်ပိုင်ဆေးကုခန်းတွေ ဖွင့်ပြီး ကြီးပွားအောင်

ကြီးစားကြမှာပေါ့ကွယ်။ အိုင်ကတော့ သူများတွေနဲ့ မတူဘူးကွဲ့။ လူနာတွေကို ဆေးကုရတာထက် သဘာဝကို စူးစမ်းသူတေသနပြုနေရတာကို ပိုပြီး စိတ်ဝင်စားတယ်။ ညီလေးတို့အထဲက လိပ်ပြာကလေးတွေ၊ ပိုးကောင်ကလေးတွေ စုဆောင်းတာ ဝါသနာပါတဲ့ သူတွေလိုပေါ့ကွယ်။ အိုင်ဟာ ငယ်ငယ်ကလေးယဲက ရှားပါးတဲ့အကောင်တွေ၊ အပင်တွေကို သူ့အိမ်မှာ အများကြီး စုဆောင်းထားလေ့ ရှိခဲ့တယ်။ ဒီတော့ ဘွဲ့ရလာတဲ့အခါ အိုင်ဟာ ဆေးကုတဲ့ဆရာဝန် မလုပ်ဘဲ သဘာဝသမိုင်းပြတိုက်မှာ ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ခဲ့တာပေါ့ကွယ်။

အိုင် ပြတိုက်မှူးဖြစ်လာတော့ သူ့နေတဲ့မြို့ကို ပြင်သစ်နိုင်ငံက သဘာဝသိပ္ပံပညာရှင်ကြီး ကျူဗီအဲက လာရောက်ဟောပြောတယ်။ သဘာဝကို စူးစမ်းစိတ်ဝင်စားတဲ့ အိုင်ဟာ ကျူဗီအဲနဲ့ ချက်ချင်း မိတ်ဆွေဖြစ်သွားကြပြီး ပြင်သစ်နိုင်ငံကို လိုက်သွားကာ ကျောက်ဖြစ်ရုပ်ကြွင်းပညာနဲ့ ရှေးဟောင်းသတ္တဝါကြီးများရဲ့ အကြောင်းကို ဆက်လက်လိုက်စားခဲ့တာပေါ့ကွယ်။ အဲဒီအချိန်က ဥရောပတိုက် တစ်တိုက်လုံးမှာ ရှေးဟောင်းမြေကြီးအလွှာထဲက ထူးဆန်းတဲ့ အရိုးအပိုင်းအစတွေကို ဟိုမှာတွေ့၊ သည်မှာတွေ့ ဖြစ်နေခဲ့တယ်။ ဒါပေမယ့် အဲဒီအရိုးတွေက အပိုင်းအစတွေသာ ဖြစ်တာမို့ ဘယ်လိုသတ္တဝါမျိုးရဲ့ အရိုးဆိုတာကို ဝေခွဲလို့ မရခဲ့ကြဘူး။ ပြီးတော့ သူတို့တွေရဲ့အရိုးဟာ ဦးခေါင်းရိုးလား၊ နံရိုးလား၊ ကျောရိုးလား၊ ပေါင်ရိုးလား ဆိုတာကိုလည်း ဂဃနဏ မသိခဲ့ကြဘူးကွဲ့။ ကျောရိုးဖြစ်တယ်ပဲ ထားပါဦးတော့။ အဲဒီသတ္တဝါရဲ့ ပုံပန်းကို ခန့်မှန်းနိုင်ဖို့က အတော်ကြီးခက်ခဲတဲ့ ကိစ္စ ဖြစ်နေခဲ့တယ်။

၁၈၄၂ ခုနှစ်မှာ ဆေးပညာပါမောက္ခဖြစ်လာတဲ့ အိုင်ဟာ အဲဒီအရိုးအပိုင်းအစတွေကို ပုတ်သင်ညှိတွေ၊ မိချောင်းတွေရဲ့ အရိုးတွေနဲ့ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာ စနစ်တကျ သရုပ်ခွဲကြည့်တယ်။ ဒီလို လေ့လာနိုင်ဖို့

ဆိုတာကလည်း ခွဲစိတ်ကုပညာနဲ့ ခန္ဓာဗေဒပညာရပ်တွေမှာ နဲ့စပ်ကျွမ်းကျင်ဖို့ အထူးလိုအပ်တယ်ကွဲ့။ တွေ့ရှိလာတဲ့ အရိုးတွေရဲ့ ဘယ်လိုနေရာမှာ ဘယ်လိုအသားစိုင်းမျိုးတွေ တည်ရှိနေနိုင်တယ် ဆိုတာကိုလည်း ခန့်မှန်းတတ်ရဦးမယ်ပေါ့။ အဲဒီအရည်အချင်းတွေနဲ့ ပြည့်စုံတဲ့ အိုင်ဟာ ရှေးဟောင်း အရိုးတွေကို စေ့စေ့စပ်စပ်လေ့လာပြီး တိရစ္ဆာန်ကြီးတွေရဲ့ ပုံပန်းကို တည်ဆောက်ကြည့်တယ်။ သူ တည်ဆောက်ပြီးတဲ့ သတ္တဝါကြီးကို 'ကြောက်မက်ဖွယ် ပုတ်သင်ညိုကြီး'လို့ အဓိပ္ပာယ်ရတဲ့ ဂရိဘာသာစကား 'ဒိုင်နိုဆော့'လို့ အမည်ပေးလိုက်တယ်ကွဲ့။

ဒါနဲ့ အိုင်ဟာ ဒိုင်နိုဆော့ကြီးတွေရဲ့ အကြောင်းကို သူ့ဘဝ တစ်လျှောက်လုံး ဆက်လက်လေ့လာတော့တယ်။ ဒိုင်နိုဆော့ဆိုတဲ့ သတ္တဝါကြီးတွေဟာ ညီလေးတို့၊ အစ်ကိုကြီးတို့နေထိုင်တဲ့ ကမ္ဘာမြေကြီးပေါ်မှာ ဟိုးလွန်ခဲ့တဲ့ နှစ်ပေါင်း ၂၃၀ ကနေ သန်းပေါင်း ၇၀ လောက်အထိ နေရာအနှံ့အပြားမှာ နေထိုင်ကျက်စားခဲ့တဲ့အကြောင်း၊ သူတို့အရွယ်အစားက ၁၀ မီတာလောက် ရှည်လျားပြီး တန်သုံးဆယ်လောက် လေးလံလှတဲ့ အကြောင်း၊ သက်တမ်းမှာလည်း နှစ်ပေါင်းတစ်ရာကျော်မျှရှိကြောင်း၊ ကုန်းပေါ်မှာသာမကဘဲ ရေထဲမှာလည်း ကူးခတ်သွားလာနိုင်သလို လေထဲမှာလည်း ဝဲပျံနိုင်ကြကြောင်း တွေ့ရှိလာခဲ့တယ်။ ကမ္ဘာ့ရာသီဥတုတွေ ပြောင်းလဲလာလို့ အစားအစာတွေ ရှားပါးသွားတာရယ်၊ သူတို့ကို အန္တရာယ်ပြုမယ့် မြေအောင်း နို့တိုက်သတ္တဝါတွေ ပေါ်လာတာရယ် စတဲ့ အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ကမ္ဘာမြေပြင်ပေါ်က ပျောက်ကွယ်သွားခဲ့ကြရတဲ့ အကြောင်းကိုလည်း စေ့စေ့စပ်စပ် ရှင်းပြနိုင်ခဲ့တယ်။ အိုင်က စလိုက်လို့ ဒိုင်နိုဆော့လေ့လာရေး သိပ္ပံပညာဟာ ယနေ့ထက်အထိ လိုက်စားလို့ မကုန်နိုင်အောင် ဖြစ်လာပြီး တဖြည်းဖြည်း တိုးတက်လာခဲ့တယ်။

အိုင်ဟာ သူ့လေ့လာချက်တွေကို စာအုပ်တွေ အများကြီး ရေးခဲ့

တယ်။ ကမ္ဘာအရပ်ရပ်က သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးတွေ၊ ခေါင်းဆောင်ကြီးတွေက
လည်း အိုင်ကို အမျိုးမျိုး ချီးမြှင့်မြှောက်စားကြတယ်။ သူတို့နိုင်ငံတွေ၊
တက္ကသိုလ်တွေကို လာရောက်ဟောပြောပေးဖို့ ဖိတ်ကြားခဲ့ကြတာပေါ့ကွယ်။
ဒီလိုနဲ့ အိုင်ဟာ သူ့ဘဝတစ်လျှောက်လုံး အတိတ်က သတ္တဝါကြီးများရဲ့
အကြောင်းကို စူးစမ်းလေ့လာခဲ့ရာကနေ ၁၈၉၂ ခုနှစ်မှာ သူ့အိမ်က
ဒိုင်နိုဆော အရုပ်ကြီးတွေကြားမှာပဲ အေးချမ်းစွာ ကွယ်လွန်အနိစ္စ ရောက်ခဲ့
တယ်။

အိုင်ရဲ့ဘဝကို ညီလေးတို့ လေ့လာကြည့်မယ်ဆိုရင် သဘာဝသိပ္ပံ
ပညာရှင်တစ်ယောက် ဖြစ်လာဖို့အတွက် ဘယ်လောက် စွန့်လွှတ်ရတယ်၊
ဘယ်လောက် ကြိုးစားအားထုတ်ရတယ် ဆိုတာကို နားလည်ကြလိမ့်မယ်။
သိပ္ပံမျက်ဝန်း ဆိုတာမျိုးဟာ အမြဲတမ်း စူးစမ်းနေမယ်ဆိုရင် ပစ္စုပ္ပန်သာ
မကဘဲ အတိတ်မှာ ပျောက်ကွယ်ခဲ့တဲ့ သတ္တဝါကြီးတွေကိုတောင် ပြန်လည်
မြင်နိုင်စွမ်းရှိတဲ့အကြောင်း သဘောပေါက်လာကြလိမ့်မယ်။

ကံကြမ္မာ၏ ဒဏ်ရာများကြားမှ တောက်ပခဲ့သော ပျက်ဝန်းပျား

သောမတ်စ် ဂရေဟမ်

၁၈၀၅ - ၁၈၆၉

သိပ္ပံပညာရှင်တွေဟာ တောက်ပတဲ့ အနာဂတ်ကို အစဉ်အမြဲ ကြည့်မြင်
တတ်တယ်ကွဲ့။ ပစ္စုပ္ပန်မှာ ဘယ်လောက်ပဲ ဒုက္ခတွေ၊ ဆင်းရဲဝမ်းနည်းမှုတွေ
ကြုံတွေ့နေရပါစေ သူတို့ရဲ့ရှေ့မှာ သစ်လွင်တဲ့ အနာဂတ် ရှိနေတဲ့အတွက်
သူတို့ရဲ့မျက်ဝန်းတွေဟာ အစဉ်အမြဲ တောက်ပနေတတ်တယ်။ အခု
အစ်ကိုကြီး ပြောပြမယ့် သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးကတော့ ဘဝတစ်လျှောက်လုံးမှာ
ချမ်းသာမှုဆိုလို့ တစ်ကွက်မှ မတွေ့ခဲ့ရပေမယ့် မာကျောတဲ့ မျက်ခုံးအောက်
က ရွန်းလဲ့လဲ့တဲ့ သူ့မျက်ဝန်းတွေဟာ အနိုင်နိုင်အားယူပြီး တောက်ပခဲ့ရ
ရှာတယ်။ အဲဒီသိပ္ပံပညာရှင်ကြီးကတော့ ညီလေးတို့ ဓာတုဗေဒဘာသာမှာ
ဂရေဟမ်၏ နိယာမလို့ မကြာခဏ သိပြီးဖြစ်ကြတဲ့ သောမတ်စ်ဂရေဟမ်
ပါပဲကွယ်။

ဂရေဟမ်ကို ၁၈၀၅ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလမှာ အင်္ဂလန်နိုင်ငံ၊ ဂလတ်စ်
ဂေါ်မြို့မှာ မွေးဖွားခဲ့တယ်။ ၁၃ ရဲ့ဖခင်က အလွန်ကြွယ်ဝချမ်းသာတဲ့
ကုန်သည်ကြီးတစ်ဦးဖြစ်ပြီး အမြော်အမြင်လည်း ကြီးမားတယ်။ ဂရေဟမ်

ဟာ ကလေးဘဝတုန်းက မပူမပင် နေခဲ့ရသလောက် လူငယ်လူရွယ်ဘဝ
ရောက်လာတဲ့ အချိန်ကစပြီး အပူအပင်တွေနဲ့ချည်းသာ တောက်လျှောက်
ရင်ဆိုင်ရတော့တယ်။ သူ့အဖေက ပိုက်ဆံချမ်းသာပြီး သားရဲ့ရှေ့ရေးကို
မျှော်လင့်ချက်ကြီးကြီး ထားခဲ့လေတော့ စာတော်တဲ့ သူ့သားကို သူတို့မြို့မှာ
အရေးပါအရာရောက်တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတစ်ဦး ဖြစ်စေချင်တာပေါ့ကွယ်။ အမှန်
တော့ ဖခင်ဖြစ်သူရဲ့ ကြီးမားတဲ့ မျှော်လင့်ချက်တွေဟာ ဂရေဟမ်
တစ်ယောက် ကံဆိုးမိုးမှောင်ကျဖို့အတွက် အုတ်မြစ်ချလိုက်သလို ဖြစ်သွားရ
တော့တယ်။

အဖေဖြစ်သူက သားကို လူအထင်ကြီးမယ့် ဆရာဝန်လိုအလုပ်မျိုး၊
ဘာသာရေးခေါင်းဆောင် ဘုန်းတော်ကြီးလိုအလုပ်မျိုးကို ရွေးပြီး လုပ်စေချင်
တယ်။ သားဖြစ်သူ အထင်ကြီးနေတာက ဒီအလုပ်တွေ မဟုတ်ပြန်တော့
သလို ပွကျနေတော့တာပေါ့ကွယ်။ အသက် ၁၅ နှစ်လောက်နဲ့ တက္ကသိုလ်
ရောက်သွားတဲ့ ဂရေဟမ်ဟာ စာပေကျမ်းဂန် အထူကြီးတွေထက် သူ့
ပတ်ဝန်းကျင်က သဘာဝအဖြစ်အပျက်တွေကို ပိုပြီး စိတ်ဝင်စားတယ်။
ဒါကြောင့်လည်း ရှေးဟောင်းကျမ်းစာအုပ်ကြီးတွေကို စွန့်ပယ်ပြီး သဘာဝ
တရားကြီးထဲမှာပဲ ဓာတုဗေဒ စမ်းသပ်ချက်တွေ၊ ရူပဗေဒ စမ်းသပ်ချက်တွေ
ကို စူးစမ်းလေ့လာတော့မယ်လို့ စိတ်ဒုန်းဒုန်းချလိုက်တယ်။ ဒီမှာတင်
သူ့အဖေအတွက် ယမ်းပုံမီးကျ ဒေါသထွက်စရာ ဖြစ်လာရတော့တာပေါ့။
အဲဒီအချိန်ကစပြီး ဂရေဟမ်တို့အိမ်ဟာ ပျော်စရာမကောင်းတော့ဘဲ နေ့စဉ်
နေ့တိုင်းဆိုသလို အိမ်တွင်းရန်ပွဲတွေနဲ့ ဆူညံလို့ လာခဲ့တော့တာပေါ့။
ဂရေဟမ်လည်း နေ့ရှိုသရွေ့ စိတ်ညစ်စရာတွေနဲ့ ကြုံတွေ့လာခဲ့ရတော့
တယ်။ အိမ်နီးနားချင်း ဆွေမျိုးတွေက ဂရေဟမ်တို့သားအဖကို ဖျောင်းဖျ
ပြောဆိုကြပေမယ့် အဖေလုပ်သူက ခေါင်းမာသလို သားကလည်း ဘူးဆို
ဖရုံမသီးတတ်သူ ဖြစ်လေတော့ ဘယ်ပြေလည်ပါ့မလဲကွယ်။ နောက်ဆုံးမှာ

ဂရေဟမ်ဟာ ဆူပူလှတဲ့ အိမ်ကြီးကနေပြီး အပြီးအပိုင် ထွက်ပြေးခဲ့ရတော့ တာပေါ့။ ဂရေဟမ်ရဲ့အဖေကလည်း ပြတ်တယ်။ အဲဒီနေ့ကစပြီး ဂရေဟမ် တို့အိမ်ရိပ် မနင်းစေရ။ သားသမီးအဖြစ်က စွန့်လွှတ်တယ်လို့ ရာဇသံ ပေးလိုက်တော့တယ်။

ဆင်းရဲပင်ပန်းမှု၊ ဝမ်းနည်းကြေကွဲမှုတွေ စုပွဲကျရောက်လာခဲ့ပေမယ့် ဂရေဟမ်အဖို့တော့ စိတ်ဓာတ် ကျမသွားဘူးကွဲ့။ လောကဓံကို ကြံကြံ ခံရင်းက ဓာတုဗေဒဘာသာကို ဇွဲနဲ့ လိုက်စားတယ်။ ဘယ်လောက်ပဲ ကံဆိုးတယ် ဆိုစေဦးတော့ ဂရေဟမ်ရဲ့ဘဝမှာ ဖြေသိမ့်စံရာကလေး တစ်ကွက် နှစ်ကွက်တော့ ကျန်သေးတယ်။ ဂရေဟမ်ရဲ့မေမေဟာ အဖေ ဖြစ်သူ ဘယ်လောက်ပဲ ပြတ်တယ်ပြောပြော မိမိဝမ်းနဲ့ ၉ လ လွယ် ၁၀ လ မွေးဖွားခဲ့ရတဲ့ သားကလေး ဂရေဟမ်ကို မပြတ်ရက်ရှာတဲ့အပြင် သားဝါသနာပါတဲ့ လုပ်ငန်းကိုလည်း သည်းခံပြီး ပေါက်မြောက်အောင် ကြိုးစားဖို့ တိုက်တွန်းခဲ့သေးတယ်။ သူ့ရဲ့ညီမလေးကလည်း မုန့်ဖိုးတွေကို စုပြီး အစ်ကိုကြီး ဂရေဟမ်ဆီကို ပို့ပေးခဲ့ရှာတယ်။ ဂရေဟမ်ဟာ တစ်ခါ တစ်ခါ သူ့မေမေနဲ့ ညီမလေးတွေဆီက စာကို ဖတ်ရတယ်ဆိုရင် ဝမ်းသာ ဝမ်းနည်း တစ်ပြိုင်တည်း ခံစားရတဲ့အတွက် မျက်ရည်တွေ တဝေဝေ ဖြစ်နေတတ်ရှာတယ်။

ဒုက္ခတိုင်းရဲ့နောက်မှာ သုခက ကပ်ပါနေတယ်ဆိုတဲ့ စကားကို ဂရေဟမ်ဟာ ဒုက္ခအမျိုးမျိုးကို ဖြတ်သန်းကျော်လွှားရင်းက နောက်ဆုံးမှာ အောင်မြင်ကျော်ကြားတဲ့ သိပ္ပံပါရဂူကြီး ဖြစ်လာခဲ့တော့တယ်။ ဂရေဟမ်ရဲ့ ဓာတ်ငွေ့များပျံ့နှံ့ခြင်း နိယာမ သဘောတရားဟာ ကမ္ဘာ့သိပ္ပံပညာလောက မှာ ကြီးမားတဲ့ အောင်မြင်မှုတစ်ခုအဖြစ် ထင်ရှားလာခဲ့တော့တယ်။ ပြီးတော့ ငွေရည်နဲ့ အမှုန်တွေ အကြောင်းကို လေ့လာတယ်။ အနည်းမှုန် ဓာတုဗေဒ Collid Chemistry ဆိုတဲ့ သိပ္ပံဘာသာ အသစ်တစ်မျိုးကိုလည်း စတင်

ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့ပြန်တယ်။ နောက်ဆုံးကျတော့ သူဟာ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်ရဲ့ ထင်ရှားတဲ့ ပါမောက္ခကြီးတစ်ဦးအဖြစ် ရောက်ရှိလာတော့တယ်။ လန်ဒန်မြို့ သိပ္ပံပညာရှင်များ အသင်းကလည်း သူ့ကို ဥက္ကဋ္ဌ တင်မြှောက်ခဲ့ကြတဲ့ အတွက် သူဟာ သိပ္ပံလောက ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အများကြီး အကျိုးပြုခဲ့တယ်။ ဓာတုဗေဒဘာသာရပ်အတွက် အလွန်ကောင်းမွန်တဲ့ ကျောင်းသုံးစာအုပ်တွေကို အများကြီး ရေးသားထားခဲ့တယ်။

ဂရေဟမ်ဟာ အဲဒီလို ဓာတုသိပ္ပံလောက တစ်ခုလုံးရဲ့ ဖခင်ကြီး သဖွယ် ဖြစ်လာသည်အထိ အောင်မြင်ခဲ့ပေမယ့် သူ့ တစ်သက်လုံး လိုလား တောင့်တခဲ့ရတဲ့ ဖခင်ကြီးရဲ့ မေတ္တာကိုတော့ သေသည်အထိ မရခဲ့ရှာဘူး ကွယ်။ ဒါဟာ ဂရေဟမ်အတွက် အကြီးမားဆုံးသော ဘဝဒဏ်ရာကြီး တစ်ခု ဖြစ်ခဲ့ရတာပေါ့။ ညီလေးတို့တတွေလည်း စိတ်ပျက်စရာတွေ၊ ပုပင်သောကတွေကို တွေ့ရတဲ့အခါ မင်းတို့ ဓာတုဗေဒစာအုပ်ထဲက ဂရေဟမ် ဆိုတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးကို ပြေးပြီးသတိရလိုက်ကြပေါ့ကွယ်။ သူ့ မျက်စိတွေက ညီလေးတို့ကို “ဘဝကို ဘယ်တော့မှ လက်မြှောက်အရှုံး မပေးကြနဲ့။ အဆိုးထဲက အကောင်းရအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ကြပါ” လို့ တိုက်တွန်းနေမှာ သေချာတယ်ကွဲ့။ ကံကြမ္မာက သံပုရာသီးပဲပေးလို့ သံပုရာသီးက ချဉ်လိုက်တာလို့ ညည်းညူနေကြမယ့်အစား သံပုရာသီးကို စားနဲ့လို့၊ အရည်ညစ်ပြီး သကြားကလေးရောကာ သံပုရာဖျော်ရည် သောက်ကြပေါ့ကွယ်။

မီးတောက်များကို ခွဲခြားကြည့်မြင်နိုင်ခဲ့သော ထိုမျက်ဝန်း

ဝီလျမ်ဘွန်ဆင်

၁၈၁၁ - ၁၈၉၉

အခုခေတ်က သိပ္ပံခေတ်ဆိုတော့ ဖိုးရွှေလမင်းကြီးကို ဘာတွေနဲ့ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားတယ် ဆိုတာကို သိချင်ရင် ဒုံးပျံကြီးတွေ၊ ဂြိုဟ်တုကြီးတွေနဲ့ လကမ္ဘာကိုသွားပြီး ကျောက်ခဲတွေယူကာ ဓာတ်ခွဲကြည့်လိုက်ရုံနဲ့ သိနိုင်ပြီပေါ့ကွယ်။ အဲဒီ ဖိုးလမင်းကြီးထက် အဆပေါင်းများစွာ ဝေးကွာလှတဲ့ ဂြိုဟ်တွေ၊ ကြယ်တွေမှာ ဘယ်လိုပစ္စည်းတွေ ပါတယ်ဆိုတာကို သိချင်ရင်တော့ ဒုံးပျံကြီးတွေနဲ့သွားလို့ မလွယ်သေးတဲ့အတွက် အတော်ခက်ခဲတဲ့ကိစ္စ ဖြစ်မယ်။ ဒါပေမယ့် အဲဒီကြယ်တွေ၊ ဂြိုဟ်တွေဆီကို သွားနေစရာမလိုဘဲ ညီလေးတို့၊ အစ်ကိုကြီးတို့ ကမ္ဘာပေါ်ကနေ ခွဲခြားလေ့လာနိုင်တဲ့ နည်းတစ်နည်းကို တီထွင်ခဲ့တဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးတစ်ယောက် ပေါ်ပေါက်ခဲ့ဖူးတယ်ကွဲ့။ သူကတော့ ညီလေးတို့ သိပ္ပံခန်းမှာ အောက်စီဂျင်တို့၊ နိုက်ထရိုဂျင်တို့ ထုတ်ဖော်တဲ့အခါမှာ သုံးတဲ့ ဘွန်ဆင်မီးခွက်ကို တီထွင်ခဲ့တဲ့ ဝီလျမ်ဘွန်ဆင် ဆိုတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးပေါ့ကွယ်။

သူ့နည်းကို လေ့လာကြည့်ကြရအောင်။ သုံးမြှောင့်ဖန်တုံးတစ်တုံး

အတွင်းကို အလင်းရောင် အဖြူတန်းတစ်ခု ဖြတ်သန်းသွားတဲ့အခါမှာ ရောင်စဉ်ခုနစ်မျိုး ကွဲထွက်သွားတယ်ဆိုတာကို ညီလေးတို့ သိပ္ပံသင်ခန်းစာ တွေမှာ သင်ခဲ့ဖူးကြပြီနော်။ တကယ်တော့ နေရောင်ဖြူမှာ အနီရောင်၊ လိမ္မော်ရောင်၊ အဝါရောင်၊ အစိမ်းရောင်၊ အပြာရောင်၊ မဲနယ်ရောင်၊ ခရမ်းရောင် စတဲ့ အရောင်ခုနစ်မျိုးသာမကဘဲ ညီလေးတို့၊ အစ်ကိုကြီးတို့ မမြင်နိုင်တဲ့ အရောင်အမျိုးပေါင်း ခုနစ်ရာလောက် ရှိသေးတယ်ကွဲ့။ အဲဒီ ရောင်စဉ်အမျိုးမျိုးကို ဘွန်ဆင်က A, B, C, D စသည်ဖြင့် နာမည် အမျိုးမျိုး ပေးခဲ့တယ်။

ဘွန်ဆင်ဟာ သတ္တုဒြပ်စင်အမျိုးမျိုးကို မီးရှို့ကြည့်ပြီး ထွက်လာတဲ့ မီးတောက်က ရောင်ခြည်တန်းတွေကို သုံးမြှောင့်ဖန်တုံးထဲကို ဖြတ်သန်း စေတဲ့အခါ သတ္တုဒြပ်စင်တစ်မျိုးစီရဲ့ မီးရောင်တိုင်းမှာ တိကျတဲ့ ရောင်စဉ် အရေအတွက် ရှိတာကို တွေ့လာရတယ်။ ဥပမာအားဖြင့် ညီလေးတို့တတွေ မီးဖိုပေါ်မှာ ငါးခြောက်ပြား ကင်စားတဲ့အခါ မီးဖိုပေါ်က သံဇကာပေါ်မှာ အဝါရောင်မီးတောက်တစ်မျိုး ထတောက်တာကို တွေ့ဖူးမှာပေါ့။ အဲဒီ အရောင်ဟာ အိမ်သုံးဆား ဆိုဒီယမ်ကလိုရိုဒ်မှာပါတဲ့ ဆိုဒီယမ် သတ္တု ဒြပ်စင်ရဲ့ D ရောင်စဉ်ကြောင့် ဖြစ်လာတာပဲကွဲ့။

ဟိုက်ဒရိုဂျင် ဓာတ် တက္ကသိုလ်မှာ ရူပဗေဒပါမောက္ခ လုပ်နေတဲ့ ဘွန်ဆင်ဟာ ၁၈၅၉ ခုနှစ်ရောက်တော့ အသက် ၄၈ နှစ် ပြည့်နေပြီ။ ဒီအချိန်မှာ သူဟာ အပူချိန် ၂၀၀၀°C အထိ ရှိပြီး အဖြူရောင် ပန်းထွက် နိုင်တဲ့ မီးဖိုတစ်မျိုးကို တီထွင်လိုက်တယ်။ ဒါ့တော့ သတ္တုဒြပ်စင်ရဲ့ မီးတောက်အမျိုးမျိုးနဲ့ ပူးပေါင်းပြီး စမ်းသပ်ခဲ့တယ်။ ပထမဆုံး အိမ်သုံး ဆားရဲ့ အဝါရောင်မီးတောက်ရဲ့ ရောင်ခြည်ကို စောစောက သူ တီထွင် ထားခဲ့တဲ့ အဖြူရောင်မီးတောက်ထဲကို ဖြတ်သန်းစေတဲ့အခါမှာ အဖြူရောင် ထဲမှာပါတဲ့ အဝါရောင်စဉ်နဲ့ ချေပလိုက်ပြီး ရောင်စဉ်အဝါ ပျောက်သွား

တာကို တွေ့ရတယ်။ ဒီတော့ နေမင်းကြီးထဲမှာ ဆိုဒီယမ်ဒြပ်စင် ပါရမယ် လို့ ဘွန်ဆင်က ကောက်ချက်ချလိုက်တယ်။

ဘွန်ဆင်ဟာ တက္ကသိုလ်တစ်ခုထဲမှာ အတူတူ အမှုထမ်းနေတဲ့ ရူပဗေဒ ပါမောက္ခတစ်ဦးနဲ့ ပူးပေါင်းပြီး အဝေးကြည့်မှန်ပြောင်းနဲ့ ရောင်စဉ် မီးဖိုတွေကို ပူးပေါင်းကာ စပက်ထရိုစကုပ်လို့ခေါ်တဲ့ အလင်းခွဲကိရိယာ တစ်မျိုးကို တီထွင်နိုင်ခဲ့တယ်။ စပက်ထရိုစကုပ်ကို အသုံးပြုပြီး နေကလာတဲ့ ရောင်ခြည်တန်းတွေကို လေ့လာကြည့်လိုက်တော့ ကမ္ဘာပေါ်က ဒြပ်စင် ရောင်ခြည်အားလုံး ပါဝင်နေတာ တွေ့ရတဲ့အတွက် 'နေမင်း' ဆိုတဲ့ မီးတောက်ကြီးဟာ ကမ္ဘာပေါ်မှာရှိတဲ့ ဒြပ်စင်အားလုံး စုပေါင်းပြီး လောင် ကျွမ်းနေတဲ့ မီးလုံးကြီးပဲ ဖြစ်တယ်လို့ ကောက်ချက်ချလိုက်တော့တယ်။

ဘွန်ဆင်ဟာ အလင်းခွဲကိရိယာလို့ခေါ်တဲ့ စပက်ထရိုစကုပ် တစ်မျိုးထဲသာမကဘဲ သိပ္ပံလက်တွေ့ခန်းမှာ အသုံးဝင်မယ့် လက်တွေ့ ကိရိယာအမျိုးမျိုးကို တီထွင်နိုင်ခဲ့တယ်။ ဘွန်ဆင်ဓာတ်ခဲ၊ ဘွန်ဆင်ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်ကိရိယာ၊ ဘွန်ဆင်အလင်းတိုင်းကိရိယာ၊ ဘွန်ဆင်ရေစုပ်ပန်း၊ ဘွန်ဆင် အပူတိုင်း ကယ်လိုရီမီတာ စတဲ့ ဘွန်ဆင်အမည် တပ်ထားတဲ့ ကိရိယာတွေ ဟာ မနည်းလှဘူးကွဲ့။ ညီလေးတို့ ညအချိန်မှာ ဓာတ်ပုံရိုက်လို့ရအောင် 'ဖလက်ဂန်း' ဆိုတဲ့ အလင်းပေးမီးခွက်တစ်မျိုးကို သုံးရတယ် မဟုတ်လား။ ဒီလိုမီးခွက်မျိုးကို ဘွန်ဆင်က မဂ္ဂနီဆီယမ်မီးကို အသုံးပြုပြီး ပထမဆုံး တီထွင်နိုင်ခဲ့တယ်။ ညီလေးတို့ သိပ္ပံခန်းထဲမှာသုံးတဲ့ အားကောင်းလှတဲ့ ဘွန်ဆင်မီးခွက်ကိုလည်း သူပဲ တီထွင်ခဲ့တာပဲ။ ဒါ့အပြင် 'ဘူမိဓာတုဗေဒ' ဆိုတဲ့ သိပ္ပံဘာသာရပ်တစ်ခုကိုလည်း တီထွင်လေ့လာခဲ့သေးတယ်။ ဒီ ဘာသာရပ်က ဘာလဲဆိုတော့ မီးတောင်တွေရဲ့ မီးရောင်နဲ့ ချော်ရည်တွေကို ခွဲခြားလေ့လာပြီး မြေတွင်းမှာရှိတဲ့ ဒြပ်စင်အကြောင်းကို လေ့လာတဲ့ သိပ္ပံဘာသာရပ် လိုင်းခွဲတစ်မျိုးပဲကွဲ့။

ဒီလောက်များပြားလှတဲ့ ကိရိယာတွေ၊ သဘောတရားတွေကို
ဘွန်ဆင်ဟာ လွယ်လွယ်ကလေးနဲ့တော့ တီထွင်တွေ့ရှိခဲ့တာ မဟုတ်ဘူး
ကွဲ့။ သိန်းငှက်လို စူးရှတဲ့မျက်ဝန်းတွေနဲ့ နေ့မအိပ်၊ ညမအိပ် ဒုက္ခခံပြီး
ကြိုးစားလို့ ရလာခဲ့တာ။ ဒါကြောင့်လည်း ဘွန်ဆင်က ကမ္ဘာပေါ်မှာ
လက်တွေ့စမ်းသပ်မှုအလုပ်ဆုံး သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးရယ်လို့တောင် တင်စား
ခေါ်ခေါ်ခဲ့ကြတယ်။ ဘွန်ဆင်ဟာ သိပ္ပံပညာရှင်ဖြစ်သလို တပည့်တွေအပေါ်
မှာ အလွန် ချစ်ခင်ကြင်နာတတ်တဲ့ ဆရာကြီးတစ်ဦးလည်း ဖြစ်တယ်ကွဲ့။
သူ့ကျေးဇူးကြောင့် ထူးချွန်ပြောင်မြောက်လှတဲ့ ဓာတုဗေဒပညာရှင်တွေ၊
ဂူဗေဒပညာရှင်တွေ အများကြီး ပေါ်ပေါက်ခဲ့တယ်။

အမှန်တော့ ဒီလောက် ထက်မြက်စူးရှလှတဲ့ ဆရာကြီး ဘွန်ဆင်ရဲ့
မျက်ဝန်းဟာ သူများတကာတွေလို နှစ်ဖက် မရှိရှာဘူးကွဲ့။ တစ်ဖက်ပဲ
ရှိတော့တယ်။ သူ ငယ်ငယ်တုန်းက အာဆင်းနစ် ဒြပ်ပေါင်းတစ်မျိုးကို
မီးရှို့စမ်းသပ်ရင်းက ပေါက်ကွဲပြီး အဖိုးတန်လှတဲ့ မျက်ဝန်းတစ်လုံး ဆုံးရှုံး
ခဲ့တာပေါ့ကွယ်။ ကျန်သေးတဲ့ မျက်ဝန်းတစ်ဖက်တည်းနဲ့ ကိရိယာအမျိုး
မျိုးကို သူ ကွယ်လွန်ချိန် အသက် (၈၈)နှစ်အထိ မနားတမ်း ကြိုးစား
တီထွင်သွားခဲ့ရှာတယ်။ တကယ်လို့သာ သူများလို မျက်ဝန်းနှစ်ဖက်သာ
ရှိခဲ့မယ်ဆိုရင် ဒီထက်မက များပြားလှတဲ့ သိပ္ပံကိရိယာတွေ၊ သဘောတရား
တွေကို တီထွင်တွေ့ရှိနိုင်မှာ သေချာတာပေါ့ကွယ်။

အနာဂတ်ကို ကြိုတင်ဟောကိန်း

ထုတ်နိုင်ခဲ့သော ထိုပျက်ဝန်း

ဂရေဂေါ် မင်းဒဲလ်

၁၇၂ - ၁၈၈၅

ညီလေးတို့တစ်ယောက်ယောက်က အဖေတူသားပဲ။ ဒါမှမဟုတ် မျက်လုံးနဲ့ နှာတံက အမေနဲ့ ချွတ်စွတ်တူတာပဲလို့ အပြောခံရဖူးမှာပေါ့။ လူမှာ အမျိုး၊ ကြက်မှာ အရိုး ဆိုတဲ့ စကားလို လူတွေဟာ တစ်နည်းမဟုတ် တစ်နည်း ညီအစ်ကိုမောင်နှမ မိဘဘိုးဘွားတွေနဲ့ သွားပြီးတူနေတတ်ကြ တယ်ကွဲ့။ ဘာကြောင့်များ ဒီလိုဟူနေကြတာပါလိမ့်လို့ ညီလေး စဉ်းစားမိ ရဲ့လား။ အဲဒီလို တူအောင်ပြုလုပ်ပေးတဲ့ ပစ္စည်းကို ဇီဝဗေဒ ဝေါဟာရအရ ဂျင်း(Gene)လို့ ခေါ်တယ်ကွဲ့။ ၁၉၇၀ ခုနှစ်လောက်တုန်းက အမေရိကန် နိုင်ငံက ဇီဝဗေဒပါမောက္ခကြီး ဒေါက်တာ ကော်လာနာက 'ဂျင်း'ကို ဖန်တီးလို့ပြီဖြစ်ကြောင်း ကြေညာလိုက်တဲ့အခါ ကမ္ဘာ့သိပ္ပံပညာရှင်အားလုံး အံ့သြတုန်လှုပ်သွားခဲ့ကြတယ်။ ဒီသတင်းဟာ သက်ရှိတွေကို စက်ရုံထဲ ကနေ ဖန်တီးထုတ်လုပ်တော့မယ်ဆိုတဲ့ သတင်းလို့ လူသားတွေအတွက်

အံ့အားသင့်စရာ ဖြစ်ခဲ့ရတာပေါ့။ ကမ္ဘာပေါ်မှာ 'ဂျင်း'နဲ့ ပတ်သက်ပြီး ပထမဆုံး ယူဆတွေးခေါ်ခဲ့တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးကတော့ ဂရေဂေါ်မင်းဒဲလ် ပဲ ဖြစ်တယ်ကွဲ့။

၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်လောက်ကပေါ့ကွယ်။ ဂျာမနီပြည်သား ကောရင်းစ်ဟာ ငြိမ်းပျမ်းမှုရဲ့ ဗီဇမျိုးဆက်ခံမှုကို သုတေသနပြုပြီး စာတမ်းတစ်စောင် ထုတ်ပြန်ခဲ့တယ်ကွဲ့။ တစ်ချိန်တည်းမှာပဲ ဩစတြေးယားနိုင်ငံသား ချားလ်မတ်က စားတော်ပဲပင်တွေရဲ့ မျိုးရိုးလက်ခံမှုကို လေ့လာပြီး စာတမ်းတစ်စောင် ဖတ်ကြားပြန်တယ်။ တစ်ခါ ဟော်လန်နိုင်ငံသား ဒီးဖရစ်ကလည်း မြက်ပင်တစ်မျိုးကို စူးစမ်းပြီး စာတမ်းတစ်စောင် တင်သွင်းခဲ့ပြန်တယ်။ ထူးဆန်းတာက ဒီပုဂ္ဂိုလ်သုံးယောက်ဟာ တစ်နိုင်စီ ဖြစ်ကြပေမယ့် သူတို့အားလုံး တွေ့ရှိခဲ့ကြတဲ့ ရလဒ်ကျတော့ တစ်ထပ်တည်းလာတူနေတာကို တအံ့တဩ တွေ့လိုက်ကြရတယ်။ သူတို့ ၃ ဦးသားဟာ ဘာကြောင့်များ ဒီလိုတူညီတဲ့အဖြေကို လာရကြတာပါလိမ့်။ ငါတို့အားလုံးမှာ မုတ်ဆိတ်မွေးထူထူကြီးတွေ ပါကြလို့ အခုလို အဖြေတူတာတော့ မဟုတ်နိုင်ပါဘူး။ ဒို့ရတဲ့အဖြေဟာ ခိုင်မာလွန်းနေတော့ ဒို့အရင် တွေ့ရှိခဲ့တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတော့ ရှိတန်ကောင်းတယ်လို့ တွေးမိပြီး တကမ္ဘာလုံးမှာရှိတဲ့ ဇီဝဗေဒ သုတေသနစာတမ်းတွေကို ပိုက်စိတ်ရှာဖွေကြတော့တယ်။

နောက်ဆုံးမှာ သူတို့ ကြိုတင်တွက်ဆခဲ့ကြတဲ့အတိုင်းပဲ သူတို့ထက် စောပြီး ဗီဇသဘောကို ဖော်ထုတ်ခဲ့တဲ့ စာတမ်းကို တွေ့ကြတော့တယ်။ အဲဒီစာတမ်းက သူတို့ထက် ၃၅ နှစ်တောင် စောနေသေးတယ်။ ဒါပေမယ့် စာတမ်းပိုင်ရှင် ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးကိုတော့ သက်ရှိထင်ရှား မတွေ့နိုင်တော့တဲ့ အတွက် အတော်ကြီး ယူကျုံးမရ ဖြစ်ကြရတော့တယ်။ သူကတော့ ဂရေဂေါ်မင်းဒဲလ် ပေါ့ကွယ်။ ဇီဝဗေဒပညာရှင် သုံးဦးစလုံးဟာ သဘောထားကြီးသူများပီပီ သူတို့ ရှာဖွေခဲ့တဲ့ စည်းမျဉ်းကို 'မင်းဒဲလ် စည်းမျဉ်း'

ရယ်လို့ မှတ်တမ်းတင်လိုက်ကြတော့တယ်။ ဒီလိုနဲ့ပဲ တိမ်မြုပ်ပျောက်ကွယ်
ခဲ့ရတဲ့ မင်းဒဲလ် ဆိုတဲ့ အမည်ဟာ ကမ္ဘာမှာ ကျော်ကြားလာခဲ့ပြန်တာပေါ့။

ဂရေဂေါ်မင်းဒဲလ်က ၁၈၂၂ ခုနှစ်တုန်းက ဩစတြေးယားနိုင်ငံ
ဆီလက်တီးယန်းဒေသမှာ နေထိုင်တဲ့ ဆင်းရဲသား လယ်သမားမိသားစုက
မွေးဖွားလာခဲ့တယ်။ မိဘတွေက ဆင်းရဲတော့ မင်းဒဲလ်ကို ကျောင်းထား
မပေးနိုင်ကြဘူး။ မင်းဒဲလ်ဟာ ခရစ်ယာန်ဘုန်းကြီးကျောင်းမှာ ခိုလှုံပြီး
ပညာဆည်းပူးရရာတယ်။ သူ့ဆရာ ဘုန်းတော်ကြီးကလည်း ပညာကို
တန်ဖိုးထားလေးစားသူ ဖြစ်လေတော့ မင်းဒဲလ် တက္ကသိုလ်အထိ ပညာသင်
စားစရိတ် ထောက်ပံ့ပြီး ရူပဗေဒ၊ ဓာတုဗေဒ၊ ဇီဝဗေဒ၊ သင်္ချာ၊ ဒဿနိက
ဗေဒ စတဲ့ ပညာရပ်တွေကို သင်ယူစေတယ်။ တက္ကသိုလ်က ဘွဲ့ရလာတော့
မင်းဒဲလ်ဟာ အထက်တန်းပြဆရာ ဝင်လုပ်တယ်။ တစ်ဖက်ကလည်း
သူ့နေထိုင်တဲ့ ဘုန်းကြီးကျောင်းထဲမှာ ပျားအုံတွေ၊ စားတော်ပဲပင်တွေကို
မွေးမြူစိုက်ပျိုးပြီး သုတေသန ပြုနေခဲ့ပြန်တယ်။

အဲဒီအချိန်တုန်းက ဥရောပနိုင်ငံတွေမှာ မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းတွေ၊
ဥယျာဉ်ခြံမြေလုပ်ငန်းတွေ ခေတ်စားနေလေတော့ လူတိုင်းလူတိုင်း မျိုးရိုးဗီဇ
ဆက်ဆံမှုပညာအပေါ်မှာ အတော်ကြီး စိတ်ဝင်စားကြတယ်ကွဲ့။ ဒါပေမယ့်
ထိထိရောက်ရောက် စနစ်တကျလေ့လာမှုကိုတော့ မပြုလုပ်နိုင်ကြသေးဘူး။
မင်းဒဲလ်ဟာ နည်းစနစ်နှစ်မျိုးကိုသုံးပြီး သုတေသနပြုခဲ့တယ်။ ပထမ
နည်းစနစ်ကတော့ အစိမ်းရောင် စားတော်ပဲသီးတောင့်နဲ့ အဝါရောင်
စားတော်ပဲသီးတောင့်တွေဟာ ဘယ်လို မျိုးရိုးဆက်ခံတယ်ဆိုတာကို အာရုံ
စိုက်ပြီး လေ့လာတဲ့နည်းပဲကွဲ့။ ဒုတိယနည်းစနစ်ကတော့ ဒီလို လက္ခဏာ
စုံတွဲတစ်ခုကို လေ့လာတဲ့အခါမှာ သူ လေ့လာတတ်ကျွမ်းခဲ့တဲ့ သင်္ချာပညာ
ကို အသုံးချပြီး တတ်နိုင်သမျှ စာရင်းဇယား ကိန်းဂဏန်းတွေကို တိတိ
ကျကျပြုစုတဲ့နည်းပဲ ဖြစ်တယ်။ ရရှိတဲ့အဖြေကိုလည်း တစ်ကြိမ်တည်းနဲ့

မတင်းတိမ်ဘဲ အကြိမ်ကြိမ်စမ်းသပ်တယ်။ သူ့ အသက် ၃၅ နှစ်အရွယ်က စပြီး စ နှစ်တိုင်တိုင် စမ်းသပ်တွက်ချက် လေ့လာခဲ့တယ်။

လုံ့လ၊ ဝီရိယ အကျိုးဆက်အဖြစ် “အပင်မျိုးစပ်ခြင်းဆိုင်ရာ သုတေသနစာတမ်း”ကို ကြေညာနိုင်ခဲ့တော့တယ်။ စာတမ်းရဲ့သဘောက အပင်တွေ မျိုးရိုးဆက်ခံတဲ့အခါမှာ ‘ဂျင်း’လို့ ခေါ်တဲ့ ဗီဇတွေက ပါဝင်ကြပြီး အစိမ်း အဝါ အပူ အရှည် စတဲ့ လက္ခဏာဆောင်တဲ့ ဂျင်းတွေဟာ ပျောက်ကွယ်ခြင်းမရှိဘဲ တစ်ချိန်မှာ ပြန်ပေါ်လာတတ်တယ်။ ဥပမာ အဝါနဲ့ အစိမ်း ပဲသီးတွေကို မျိုးစပ်တဲ့အခါမှာ ပထမမျိုးဆက် သားသမီးတွေမှာ အဝါချည်း ဖြစ်လာပြီး သားသမီး အဝါအချင်းချင်း မျိုးစပ်လို့ရတဲ့ ဒုတိယမျိုးဆက်ကျတော့ ပျောက်ကွယ်သွားတဲ့ အစိမ်းလက္ခဏာဟာ ၃:၁ အရ ပြန်ပေါ်တာဟာလည်း ဂျင်းကြောင့် ဖြစ်တယ်လို့ ရှင်းပြထားတယ်။ သူ့စာတမ်းဟာ မျိုးရိုးဗီဇပညာအတွက် အလွန်အရေးကြီးတာ မှန်ပေမယ့် တက္ကသိုလ်ပညာရှင်ကြီးတွေက ဘုန်းကြီးကျောင်းက ရိုးရိုးအထက်တန်းပြ ဆရာကလေးရဲ့ စကားကို ဘယ်သူမှ တန်ဖိုးမထားခဲ့ကြဘူးကွဲ့။

မင်းဒဲလ်ကတော့ စိတ်ဓာတ် ကျမသွားဘူး။ အိုဇုန်းအလွှာ အကြောင်း၊ နေဝန်းအပေါ်ရှိ အမည်းစက်များအကြောင်း စတဲ့ သိပ္ပံပညာ စူးစမ်းမှုတွေ ဆက်လုပ်ရင်း ရသမျှငွေကြေးကိုလည်း မြို့နေဆင်းရဲသားတွေကို ထောက်ပံ့ကူညီခဲ့တယ်။ ဒီလိုနဲ့ အသက် ၆၃ နှစ်အရွယ် ရောက်လာတော့ မမာမကျန်းဖြစ်လာပြီး သေလုမျောပါး အခြေအနေမျိုးမှာ “တစ်နေ့တော့ မင်းဒဲလ်ရဲ့နေ့ ရောက်လာမှာပေါ့ကွာ” လို့ ဝိုင်းဝန်းပြုစုတဲ့ ဆင်းရဲသားတွေကို ပြောကြားခဲ့တယ်။ သူ့အသုဘကိုလိုက်ပို့တဲ့ မြို့နေ ဆင်းရဲသားတွေကတော့ အခု ငါတို့ဟာ ကမ္ဘာပေါ်မှာ ကြီးမြတ်လှတဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးရဲ့ အသုဘကို ဂုဏ်ပြုပို့ဆောင်နေရတာပါကလားလို့ သိမသွားရှာကြဘူးပေါ့ကွယ်။

သူ ဟောကိန်းထုတ်ခဲ့တဲ့အတိုင်းပဲ ကောရင်းစ်တို့ သုံးယောက်ရဲ့
ခေတ်ကိုလည်းရောက်ရော မင်းဒဲလ်ဟာ မျိုးရိုးဗီဇပညာရဲ့ ဖခင်ကြီးအဖြစ်နဲ့
ကမ္ဘာပေါ်မှာ ထင်ရှားလာပြီး မင်းဒဲလ်ရဲ့နေ့ကို ရောက်ခဲ့တာပေါ့ကွယ်။
ညီလေးတို့တတွေလည်း မင်းဒဲလ် ကြိမ်းဝါးခဲ့သလို တစ်နေ့မှာ ငါတို့ခေတ်
ရောက်လာရမယ်ဟေ့လို့ ကြိမ်းဝါးပြီး ကြိုးစားကြပေါ့ကွယ်။

ပြီးပြည့်စုံသော ပျိုးချစ်သားကောင်း၏

သိပ္ပံပျက်ဝန်းပျား

လူးဝိစ်ပါစချာ

၁၇၂၂ - ၁၇၂၅

အရပ်ထဲမှာ ခွေးရူးအကိုက်ခံရလို့ ခွေးရူးပြန်ရောဂါ ကာကွယ်ဆေး ထိုးရ တယ်ဆိုတဲ့ သတင်းမျိုးကို ညီလေးတို့တတွေ မကြာခဏ ကြားဖူးကြမှာ ပေါ့။ ခွေးရူးအကိုက်ခံရတဲ့သူရဲ့ ချက်တစ်ဝိုက်ကို ဆေးအလုံးပေါင်း (၁၄)လုံးတီတီ ထိုးရတာဆိုတော့ အတော့်ကို ပင်ပန်းတယ်။ ဒါပေမယ့် အစ်ကိုကြီးသဘောကတော့ ဒီပင်ပန်းမှုကို သည်းခံပြီး မပျက်မကွက် ထိုးသင့်တယ်လို့ ထင်တယ်။ ခွေးရူးပြန်ဆေးထက် ခွေးရူးပြန်ရောဂါက အဆပေါင်းများစွာ ကြောက်စရာကောင်းလှတယ်ကွဲ့။ ဒီရောဂါ ဖြစ်ပွားပြီ ဆိုရင်တော့ လူနာဟာ စိတ်ဝယောင်ချောက်ချားဖြစ်ပြီး ရေကိုမြင်ရင် အလွန်ကြောက်ကြဲတယ်။ ဘာကိုမှ မစားနိုင် မသောက်နိုင်ဖြစ်ပြီး သေဆုံး ကြရတယ်။ ဒါကြောင့် ခွေးရူးရောဂါ ဆိုတာဟာ ကုရာနတ္ထိ ဆေးမရှိတဲ့ ရောဂါလို့ ဆိုရမှာပေါ့ကွယ်။ အဲဒီရောဂါဆိုး မဖြစ်ရလေအောင် ကြိုတင် ကာကွယ်တဲ့ဆေးကို တွေ့ရှိခဲ့တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးကတော့ လူးဝိစ်ပါစချာပဲကွဲ့။

ကမ္ဘာပေါ်မှာ သိပ္ပံပညာရှင်အများအပြား ရှိကြတဲ့အထဲက လူးဝိစ်ပါစချာ ကိုတော့ ပြီးပြည့်စုံသော မျိုးချစ်သားကောင်း သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးရယ်လို့ လူတိုင်းက အသိအမှတ်ပြုကြတယ်။

ပထမဆုံး ပြီးပြည့်စုံတဲ့ အရည်အချင်းကတော့ ပါစချာရဲ့ သုတေသန လုပ်ငန်းအားလုံးဟာ လူသားအားလုံးအတွက် အကျိုးပြုခဲ့တဲ့ အချက်ပဲ ကွဲ့။ သူ့အသက် (၂၅)နှစ်သားအရွယ်မှာ ဘီယာစည်ပိုင်းတွေရဲ့ အောက်ခြေမှာ အနည်ထိုင်နေတဲ့ ခရစ္စတယ် အခဲမှုန်ကလေးတွေကို မိုက်ခရိုစကုပ်နဲ့ လေ့လာကြည့်တဲ့အခါ အမှုန်ကလေးတွေဟာ နှစ်ခုစီ ပူးတွဲနေကြတယ် ဆိုတာကို တွေ့ရှိခဲ့တယ်။ ဒါနဲ့ပဲ စတီရီယို ဓာတုဗေဒ Stereo Chemistry ဆိုတဲ့ သိပ္ပံဘာသာ အသစ်တစ်မျိုးကို ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့တယ်။ အသက် (၃၂)နှစ်အရွယ်လောက် ရောက်တော့ ဘီယာ၊ အရက် စတာတွေကို ကစော်ပေါက်စေတဲ့ ကစေးလို့ခေါ်တဲ့ သက်ရှိကလေးတွေကို စတွေ့ပြီး ပိုမိုကောင်းမွန်တဲ့ အရက်စက်ရုံတွေ၊ ဒိန်ချဉ်၊ ဒိန်ခဲ စတဲ့ စားစရာစက်ရုံ တွေကို တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့ကြတယ်။ ပြီးတော့ ခွေးရူးရောဂါလို့ ကပ်ရောဂါ မျိုးတွေဟာ ဘက်တီးရီးယားပိုးကြောင့် ဖြစ်တာပဲဆိုတာကို ပါစချာက စတွေ့ခဲ့တယ်။ သူ့ဟာ ဘက်တီးရီးယားပိုးတွေကို နှိမ်နင်းတဲ့ ဆေးတွေကို သုတေသနပြုရင်းက Vaccine လို့ ခေါ်တဲ့ အားပျော့တဲ့ ပိုးတစ်မျိုးကို အသုံးပြုကာ ရောဂါပြီးစေနိုင်တဲ့ ဆေးတစ်မျိုးကို တွေ့ရှိခဲ့တယ်။ သူ့ရဲ့ တွေ့ရှိချက်ဟာ ဆေးပညာလောကကြီးအတွက် ကြီးမားတဲ့ အောင်မြင် တိုးတက်မှုကို ရရှိစေနိုင်ခဲ့တယ်။

ဒုတိယပြီးပြည့်စုံတဲ့ အရည်အချင်းကတော့ ပါစချာဟာ သိပ္ပံနည်း ကျကျ လုပ်ကိုင်ခဲ့တာပဲ ဖြစ်တယ်။ သိပ္ပံပညာရှင်ဟာ မိမိရဲ့ လုပ်ငန်းတစ်ခု ကို အောင်မြင်သည်အထိ ခွဲလှဲလှိုလှို လုပ်ကိုင်တတ်တယ်။ ဥပမာအားဖြင့် ပါစချာဟာ အသက် (၂၀)လောက်မှာ အထက်တန်းဆရာဖြစ် စာမေးပွဲကို

ဝင်ရောက်ဖြေဆိုတာ အဆင့် (၁၆)ပဲ ရတယ်။ သူ့ကိုယ်သူ မကျေနပ်တဲ့ အတွက် နောက်တစ်နှစ်မှာ ဝင်ဖြေတဲ့အခါ အဆင့်ထိပ်ဆုံးပိုင်းကနေ အောင်မြင်တဲ့အတွက် ကျောင်းဆရာ ဝင်လုပ်တော့တယ်။ သိပ္ပံပညာရှင် တစ်ယောက်ဟာ မှန်ကန်တဲ့သဘောတရားကို ရရှိဖို့အတွက် မိမိ လေ့လာ တဲ့ ဘာသာရပ်တစ်ခုကို လေးလေးနက်နက်လိုက်စားပြီး အမှန်ကို ဖော် ထုတ်ရမယ်။ ပါစချာဟာ ဇီဝဗေဒနဲ့ ဆေးပညာကို စိတ်ဝင်စားစွာ လိုက် စားပြီး ဘယ်လောက်ပဲ နာမည်ကျော်ကြားတဲ့ ပါရဂူကိုပင်ဖြစ်စေ ယှဉ်ပြိုင် ငြင်းခုံလေ့ရှိတယ်။ ပြီးတော့ သိပ္ပံပညာရှင်ဆိုတာဟာ သိပ္ပံကိရိယာကောင်း တွေကို ဖန်တီးအသုံးပြုနိုင်ရမယ်။ ပါစချာ တီထွင်ခဲ့တဲ့ 'ငန်းလည်ပင်း' ဖန်ဘူးဟာ သိပ္ပံခန်းမှာ ဓာတ်ထုတ်ဖော်ဖို့အတွက် အလွန်အသုံးဝင်လှတဲ့ ကိရိယာတစ်ခု ဖြစ်လာတယ်။

တတိယပြီးပြည့်စုံတဲ့ အရည်အချင်းကတော့ ပါစချာဟာ လူတိုင်း က လေးစားလောက်တဲ့ ပြည်သူ့သားကောင်းတစ်ယောက်နဲ့ အများက စံနမူနာယူလောက်တဲ့ အိမ်ထောင်ဦးစီးတစ်ယောက် ဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့ အချက် ပဲ။ အစပိုင်းမှာ ပါစချာဟာ အိမ်ရှေ့ဝင်ငွေကို မရှာနိုင်အောင် အချိန်ရှိသရွေ့ သိပ္ပံစူးစမ်းမှုတွေကို လုပ်နေရတဲ့အတွက် သူ့မိသားစုဟာ အတော်ကြီး ခုကွရောက်ခဲ့ကြတယ်။ သူက ဇနီးဖြစ်သူကို နားလည်အောင် ရှင်းပြတဲ့ အတွက် ဇနီး၊ သားသမီးတွေ အားလုံးက သည်းခံပြီး ပါရမီဖြည့်ခဲ့တယ်။ ပါစချာ အသက် (၄၅)နှစ်အရွယ် ရောက်တော့ လေဖြတ်ပြီး လက်ဝဲဘက် ခြေနဲ့လက် မသန်စွမ်းတော့ဘူး။ အဲဒီအခါမှာ သူ့မိသားစုအားလုံးက သိပ္ပံလုပ်ငန်းတွေမှာ တတ်အားသမျှ ဝိုင်းဝန်းကူညီကြတဲ့အတွက် ပါစချာတို့ မိသားစုကို စံပြသိပ္ပံမိသားစုလို့ ခေါ်ရမှာပေါ့ကွယ်။

ပထမဆုံးအကြိမ် ခွေးရူးအကိုက်ခံရတဲ့ လူငယ်ကလေးတစ်ယောက် ကို ဆေးကုတုန်းကဆိုရင် ပါစချာဟာ နေ့မအိပ် ညမအိပ် ကြင်နာစွာ

ကုသပေးရှာတယ်။ အသက်ချမ်းသာရာရသွားတဲ့ အဲဒီလူငယ်ကလေးဟာ တစ်သက်လုံး ပါစချာရဲ့ အားကိုးရတဲ့ လက်ထောက်အဖြစ် အမှုထမ်းကာ ကျေးဇူးဆပ်သွားခဲ့ရှာတယ်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း ပါစချာ ကွယ်လွန် သွားတဲ့အခါမှာလည်း ဒီလူငယ်ကလေးဟာ သူ့ဆရာရဲ့ အရိုးအိုးကို နာစိစစ်တပ်တွေရဲ့ဘေးကနေ လွတ်မြောက်အောင် သက်စွန့်ကြိုးပမ်း ထိန်းသိမ်းခဲ့ရှာတယ်။

စတုတ္ထ ပြီးပြည့်စုံတဲ့ အရည်အချင်းကတော့ ပါစချာဟာ စစ်မှန်တဲ့ မျိုးချစ်ပုဂ္ဂိုလ်ကြီး ဖြစ်ခဲ့တာပဲ။ သူက “သိပ္ပံပညာမှာ မိခင်တိုင်းပြည်ဆိုတာ မရှိဘူး။ ဒါပေမယ့် သိပ္ပံပညာရှင်ကတော့ မိခင်တိုင်းပြည်ကို ချစ်တဲ့စိတ် မွေးရမယ်။ သိပ္ပံပညာရှင်တွေ သွားရမယ့် လမ်းနှစ်သွယ်ပဲ ရှိတယ်။ တစ်လမ်းက လူတွေကို အစုလိုက်အပြုံလိုက်သတ်တဲ့ စစ်မက်လမ်းဖြစ်ပြီး ကျန်တစ်လမ်းက ဒုက္ခရောက်နေတဲ့ လူသားတွေကို ကယ်တင်ပြီး ငြိမ်းချမ်း သာယာဝပြောတဲ့ လောကကြီးကို ဖန်တီးရမယ့်လမ်းပဲ ဖြစ်တယ်” စတဲ့ ပြောင်မြောက်လှတဲ့ မိန့်ခွန်းတွေကို မိန့်ကြားခဲ့ပြီး အပြောနဲ့ အလုပ် ညီအောင်လည်း လက်တွေ့ပြသွားခဲ့တယ်။

၁၈၉၅ ခုနှစ်ရောက်တော့ ပါစချာ ကွယ်လွန်သွားခဲ့တယ်။ အသက် (၇၃)နှစ် အရွယ်မှာပေါ့။ သူ့ရဲ့တပည့်ကလေးက ပါစချာရဲ့ အရိုးအိုးကို သူချစ်မြတ်နိုးလှတဲ့ သိပ္ပံခန်းဘေးမှာ ဇနီးသည်ရဲ့ အုတ်ဂူနှင့်ယှဉ်ပြီး မြှုပ်နှံထားလိုက်တယ်။ သူ့ရဲ့အုတ်ဂူပေါ်မှာတော့ “ပြီးပြည့်စုံသော မျိုးချစ် သိပ္ပံပညာရှင်ကြီး ပါစချာ” ရယ်လို့ ကမ္မည်းထိုးထားလိုက်တော့တယ်။

မုန်တိုင်း၏ပဟိုကို ရှာဖွေတွေ့ရှိခဲ့သော ထိုမျက်ဝန်း

ဗွိုက်စ်ဗလော့စ်

၁၈၂၃ - ၁၉၀၃

ညီလေးတို့၊ အစ်ကိုကြီးတို့ဆီမှာ ရန်သူမျိုး ငါးပါး ရှိသလို ကိုရီးယား၊ ဂျပန် စတဲ့ အာရှအရှေ့ဖျား နိုင်ငံတွေမှာလည်း ရန်သူကြီးလေးပါး ရှိကြသတဲ့။ ဒါတွေကတော့ 'မီး' 'ငလျင်' 'မိုးကြိုး' နဲ့ 'မုန်တိုင်း' တို့ပဲလို့ ဆိုကြတယ်။ အဲဒီနိုင်ငံတွေမှာ ဆောင်းဦးပေါက်လာတာနဲ့ လူတွေကို ရန်ပြုမယ့် မုန်တိုင်းကြီးတွေဟာ အချိန်မှန် ရောက်လာကြပြီး လူတွေ ဖိုက်ပျိုးထားတဲ့ လယ်ယာတွေ၊ အိုးအိမ်အဆောက်အဦတွေ၊ မီးရထားလမ်း၊ ကားလမ်းတွေကို ပျက်ဆီးတတ်ကြတယ်။ တစ်ခါတလေ လူပေါင်းများစွာ ရဲ့အသက်ကိုတောင် ရန်ပြုတတ်ကြတယ်။ ဒီလောက်ဆိုးရွားလှတဲ့ မုန်တိုင်း တွေကို လူသားတွေက ဘယ်နှစ်မြို့နိုင်ကြမလဲ။ သူတို့ ရောက်မလာစေချင် ပေမယ့် ဘယ်သူမှ ခုအချိန်အထိ တားဆီးလို့ မရကြသေးဘူးကွဲ့။ ရှောင် ကွင်းလို့ မရတဲ့အဆုံး လူသားတွေဟာ အန္တရာယ်ကင်းအောင် ဘယ်လို ရင်ဆိုင်ရမလဲဆိုတဲ့ နည်းလမ်းတွေကို ရှာကြံခဲ့ကြတော့တယ်။

ရုတ်တရက် မုန်တိုင်းနဲ့ ရင်ဆိုင်ရတဲ့အခါ ဘယ်အရပ်ကို ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်ရင် အန္တရာယ်ကင်းတယ်ဆိုတဲ့ မုန်တိုင်းရန် ရှောင်နည်းတစ်ခုကို အစ်ကိုကြီး ပြောပြမယ်။ မုန်တိုင်းနဲ့ တွေ့တဲ့အခါမှာ ညီလေးတို့က လေလာရာဘက်ကို ကျောပေးပြီး ရပ်လိုက်ကြရမယ်ကွဲ့။ ပြီးတော့ ကိုယ့်ရဲ့ လက်ဝဲဘက် ခြေချောင်းကလေးတွေ ဦးတည်နေတဲ့ဘက်ကို တန်းပြေးကြရ မယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ အဲဒီအရပ်မှာ လေငြိမ်တဲ့ မုန်တိုင်းရဲ့ဗဟို ရှိနေတော့ အန္တရာယ် မဖြစ်နိုင်တော့ဘူးပေါ့ကွယ်။ ဒီလောက်လွယ်လှတဲ့ မုန်တိုင်းရန် ရှောင်ရှားနည်းကို စတင်တီထွင်ခဲ့တဲ့ ကျေးဇူးရှင်ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးက တော့ ဗွိုက်စ်ဗလော့စ် ဆိုတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးပဲကွဲ့။

ဗွိုက်စ်ဗလော့စ်ကို နယ်သာလန်နိုင်ငံ ရှိုဂင်ဒေသက မွေးမြူရေး သမား မိသားစုအတွင်းမှ ဖွားမြင်ခဲ့တယ်။ ယူကရိတ် တက္ကသိုလ်မှာ ရူပဗေဒပညာရပ်တွေကို လေ့လာလိုက်စားရင်းက ဗွိုက်စ်ဗလော့စ်ဟာ ရူပဗေဒပါမောက္ခကြီး ဖြစ်လာခဲ့တယ်။ အဲဒီအချိန်တုန်းက ဥရောပတိုက်မှာ မိုးလေဝသပညာဟာ အတော်ကြီး ခေတ်စားနေတယ်။ ဥရောပနိုင်ငံအချင်း ချင်း ပူးပေါင်းပြီး မိုးလေဝသ တိုင်းတာလေ့လာတဲ့ လုပ်ငန်းတွေကိုလည်း အကြီးအကျယ် လုပ်ခဲ့ကြတာပေါ့ကွယ်။ မိုးလေဝသပညာမှာ စိတ်အား ထက်သန်တဲ့ ဗွိုက်စ်ဗလော့စ်ဟာ ဥရောပ ၂၄ နိုင်ငံက ရာသီဥတု တိုင်းတာချက်တွေကို စနစ်တကျ စုဆောင်းပြီး အသေးစိတ် လေ့လာခဲ့ တယ်။ ပြီးတော့ အလွန်စိတ်ဝင်စားဖို့ကောင်းတဲ့ မိုးလေဝသမြေပုံကြီးတစ်ခု ကို ရေးဆွဲလိုက်တယ်။ ဒီလို ဆွဲကြည့်လိုက်တဲ့အခါမှာ သူ့မြေပုံထဲက လေတိုက်ခတ်ရာ လမ်းကြောင်းတွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီး အလွန်စိတ်ဝင်စားစရာ အချက်တွေကို သွားတွေ့တယ်လေ။ ဒါနဲ့ပဲ ဗွိုက်စ်ဗလော့စ်က နယ်သာလန် နိုင်ငံရဲ့ ပထမဆုံး မိုးလေဝသ စခန်းကြီးကို ထူထောင်ပြီးတော့ တစ်နိုင်ငံ လုံးအတွက် မိုးလေဝသ ခန့်မှန်းချက်တွေကို ထုတ်ပြန်တော့တာပေါ့ကွယ်။

သူက နယ်သာလန်နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံတည်းသာမကဘဲ ပတ်ဝန်းကျင်နိုင်ငံတွေက အချက်အလက်တွေကိုပါ ထည့်သွင်းတွက်ချက်ခဲ့တဲ့ သူ့မိုးလေဝသ ခန့်မှန်းချက်တွေဟာ အတော်ကြီး မှန်ကန်ခဲ့တယ်။ သူ့ကျေးဇူးကြောင့် ပင်လယ်တွင်းမှာ သွားလာနေခဲ့ကြတဲ့ ကုန်သွယ်ရေးကြောင်းသင်္ဘောတွေဟာ အန္တရာယ်အမျိုးမျိုး ကင်းဝေးခဲ့ကြရတယ်။

ဗွိုက်စ်ဗလော့စ်ဟာ သူ့မိုးလေဝသ မြေပုံကြီးပေါ်က လေ တိုက်ခတ်ရာ လမ်းကြောင်းတွေကို လေ့လာရင်း သဘာဝရဲ့ စည်းမျဉ်းတစ်ခုကို တွေ့လာတယ်။ ဒါပေမယ့် အဲဒီစည်းမျဉ်းကို မိုးလေဝသပညာရှင်တွေသာ နားလည်စေမယ့် ခက်ခဲတဲ့ဝေါဟာရတွေကို အသုံးပြု ဖော်ပြရေးသားတာကို မကြိုက်ဘူး။ လယ်သမား၊ အလုပ်သမားတွေ၊ ပင်လယ်တွင်း ခရီးသွားကုန်သည်တွေ၊ သာမန်အရပ်သားတွေ နားလည်စေမယ့် စကားလုံးတွေ၊ ဥပမာတွေနဲ့ ဖော်ပြနိုင်ဖို့အတွက် ကြိုးစားတီထွင်ခဲ့ရတယ်။ ဒီလိုနဲ့ လေတိုက်ခတ်လာတဲ့အရပ်ကို ကျောပေးပြီး လက်ဝဲဘက်ခြေချောင်းများရဲ့ လားရာအတိုင်း ပြေးရမယ်ဆိုတဲ့ နာမည်ကျော် ဗွိုက်စ်ဗလော့စ်နည်းကို တွေ့ရှိခဲ့တော့တယ်။ သိပ္ပံပညာရှင်တွေဟာ သဘာဝထဲက လျှို့ဝှက်ခက်ခဲတဲ့ အကြောင်းအရာတွေကို လေ့လာရမှာဖြစ်သလို သူတို့ ရှာဖွေတွေ့ရှိခဲ့တဲ့ သိအိုရီတွေ၊ နိယာမတွေကို သာမန်အရပ်သားတွေ နားလည်အောင် ရှင်းပြတတ်ဖို့လည်း အရေးကြီးတယ်ဆိုတာ သတိပြုရမှာပေါ့ကွယ်။

ဗွိုက်စ်ဗလော့စ် စည်းမျဉ်းကို ၁၈၅၇ ခုနှစ်မှာ သူ နေထိုင်ရတဲ့ အမ်စတာဒမ်မြို့ကတစ်ဆင့် ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့တယ်။ သိပ္ပံနဲ့ မိုးလေဝသ မဂ္ဂဇင်း အတော်များများမှာလည်း ရေးသားဖော်ပြခဲ့တယ်။ နယ်သာလန်နိုင်ငံဟာ ကမ္ဘာ့မြောက်ခြမ်းမှာ ရှိတယ်ဆိုတာကိုတော့ ညီလေးတို့ သိပါတယ်နော်။ လေဟာ ဖိအားများတဲ့ မြောက်ဘက်ဝင်ရိုးစွန်းဒေသကနေ ဖိအားနည်းတဲ့ အီကွေတာဒေသကို တိုက်ခတ်ရမှာ ဖြစ်ပေမယ့် ကမ္ဘာကြီးက

အနောက်ကနေ အရှေ့ဘက်ကို လည်ပတ်နေတော့ လေသွားလမ်းကြောင်း
 ဟာ တည့်တည့်မသွားတော့ဘဲ နာရီလက်တံပြောင်းပြန် လက်ဝဲဘက်ကို
 ယိမ်းသွားရတာပေါ့ကွယ်။ ညီလေးတို့ ခုသတိထားရမှာက တကယ်လိုသာ
 ညီလေးတို့ အီကွေတာမျဉ်းရဲ့ တောင်ဘက်အခြမ်းမှာ ရောက်သွားရင်တော့
 လက်ဝဲဘက်ခြေချောင်းအစား လက်ယာဘက်ခြေချောင်းကလေးတွေကို
 ကြည့်ပြီး မုန်တိုင်းကို ရှောင်ကြရမယ်ကွဲ့။ ဗွိုက်စ်ဗလော့စ်ဟာ သူရဲ့
 မုန်တိုင်းဗဟို ရှာနည်းကို တစ်ခါ ကြားဖူး သိဖူးလိုက်ရုံနဲ့ တစ်သက်လုံး
 မမေ့အောင် အရှင်းဆုံးဥပမာနဲ့ ပေးခဲ့တဲ့အတွက် ပင်လယ်တွင်း ခရီးသွား
 ပုဂ္ဂိုလ်တွေရဲ့ အသက်များစွာကို ကယ်တင်နိုင်ခဲ့တယ်လို့ ဆိုရမှာပေါ့။
 ဗွိုက်စ်ဗလော့စ်ရဲ့အရင် ၂ နှစ်လောက်ကတည်းက အမေရိကန်ပြည်ထောင်
 စုက ဖရဲလ်နဲ့ကော့ဖင်း ဆိုတဲ့ မိုးလေဝသပါရဂူတွေက မုန်တိုင်းဗဟို
 ရှာနည်းကို စတင်တွေ့ခဲ့ကြတာ မုန်ပေမယ့် ကမ္ဘာလူသားအများစုကတော့
 သူတို့နားလည်အောင် ရှင်းပြခဲ့တဲ့ ဗွိုက်စ်ဗလော့စ်ရဲ့ နာမည်ကို မုန်တိုင်းကျ
 တိုင်း သတိရနေကြမှာ သေချာတာပေါ့ကွယ်။

စာပေအနုပညာ၊ သိပ္ပံပညာ ထွန်းကားရေးနှင့်
ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးတို့တွင် အာရုံစိုက်ခဲ့သော ပျက်ဝန်းပျား

အဲဖရက် နိုဘယ်လ်

၁၈၃၃ - ၁၈၉၆

ညီလေးတို့ သတင်းစာ ဖတ်တဲ့အခါမှာ နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း ကမ္ဘာမှာ နိုဘယ်လ် ဆု ပေးတယ်ဆိုတဲ့ သတင်းမျိုးကို မကြာခဏ ဖတ်ဖူးကြမှာပေါ့။ ကမ္ဘာပေါ်မှာ ရူပဗေဒ၊ ဓာတုဗေဒ၊ ဆေးပညာ၊ စာပေအနုပညာနဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုတဲ့ ကိစ္စအဝဝမှာ သူမတူအောင် ထူးချွန်ခဲ့တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတွေကိုမှရွေးပြီး နိုဘယ်လ်ဆု ပေးတယ်ဆိုတာကိုလည်း ညီလေးတို့ သိကြမှာပေါ့။ နိုဘယ်လ်ဆု တစ်ဆုအတွက် မြန်မာ့ငွေနဲ့ တွက်မယ်ဆိုရင် ကျပ်ခုနစ်သိန်းလောက် ရတယ်ကွဲ့။ ဒီငွေတွေကို ဘယ်သူက ပေးသွားတာလဲဆိုရင် အဲဖရက် နိုဘယ်လ် ဆိုတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီး ချန်ထားခဲ့တဲ့ ငွေတွေထဲက အတိုးနှုန်းလောက်သာ ပေးတာမို့ သူချန်ထားရစ်တဲ့ ငွေတွေဟာ ဘယ်လောက်များမလဲဆိုတာ ညီလေးတို့ဘာသာ စဉ်းစားကြည့်ကြပေတော့ကွယ်။

ညီလေးတို့ ချမ်းသာကြွယ်ဝလှပါတယ်လို့ ထင်နေကြတဲ့ နိုဘယ်လ်ဟာ တံကယ်တော့ အလွန်ဆင်းရဲတဲ့ မိသားစုက ပေါက်ဖွားလာခဲ့တာပဲကွဲ့။

၁၈၃၃ ခုနှစ်က ဆွီဒင်နိုင်ငံ၊ စတော့ဟုမ်းမြို့မှာ မိသားစုကနေ နိုဘယ်လ်ကို ပေါက်ဖွားခဲ့တယ်။ သူ့ဖခင်မှာ တီထွင်ကြံဆလိုတဲ့ ဝါသနာ အပြင် ဘဝရဲ့ အထူးအထောင်းဒဏ်ကို ကြံ့ကြံ့ခံနိုင်တဲ့ သတ္တိလည်း အပြည့်ရှိတယ်ကွဲ့။ သူ့ဖခင်ဟာ ငွေရဖို့ထက် တီထွင်ကြံဆဖို့က ဝါသနာ ကြီးနေလေတော့ မိသားစုအတွက် ငွေလုံလုံလောက်လောက် မထောက်ပံ့နိုင် ဘူးပေါ့ကွယ်။ ဒါပေမယ့် နိုဘယ်လ်ရဲ့မိခင်က သူ့ခင်ပွန်းရဲ့ မွန်မြတ်တဲ့ လုပ်ငန်းကို နားလည်ထားလေတော့ အစစအရာရာ ပါရမီဖြည့်တယ်။ မိသားစု ဆက်လက်တည်တံ့နိုင်ဖို့အတွက်ဆိုရင် သူမရဲ့ အဖိုးတန် အဝတ် အစားတွေကို ထုခွဲရောင်းချပစ်ရှာတယ်။ နိုဘယ်လ်တို့မှာ ညီအစ်ကို ၄ ယောက် ရှိကြတယ်။ သူ့အစ်ကိုနှစ်ယောက်စလုံးလဲ ရရာအလုပ်တွေကို ကြိုးစားလုပ်ကိုင်ကြပေမယ့် နိုဘယ်လ်ကတော့ ကျန်းမာရေး သိပ်မကောင်း ရှာလို့ အလုပ်ကြမ်းကို မလုပ်နိုင်ဘူးကွဲ့။ ဒါပေမယ့် သူက ဉာဏ်တော့ ထက်တယ်။ အမှန်တော့ ဒီလို တစ်ဦးနဲ့တစ်ဦး ညှာတာထောက်ထားပြီး နွေးထွေးကြင်နာစွာ ဆက်ဆံတတ်တဲ့ မိသားစုကနေ နိုဘယ်လ်ကို ကမ္ဘာ လူရည်ချွန် ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးဖြစ်အောင် မြေတောင်မြှောက်ပေးခဲ့တယ်လို့ ဆိုရ မှာပေါ့ကွယ်။

နိုဘယ်လ်ဟာ ကျောင်းစာကို ကြိုးစားရင်းက ကဏ္ဍသုံးခုကို အာရုံစူးစိုက်ပြီး ထူးချွန်အောင် ကြိုးစားနိုင်ခဲ့တယ်။ ပထမကဏ္ဍကတော့ စာပေကဏ္ဍပဲကွဲ့။ နိုဘယ်လ် ၁၇ နှစ်သားအရွယ်ရောက်တော့ ဖခင်ကြီးဟာ သားဖြစ်သူရဲ့ သိပ္ပံအစွမ်းအစကို နားလည်ထားတဲ့အတွက် ပိုမိုထူးချွန် အောင်ဆိုပြီး နိုင်ငံခြားကို ပို့ခဲ့တယ်။ ပြင်သစ်နဲ့ အမေရိကန်မှာ နှစ်နှစ်ကြာ သွားရောက်လေ့လာခဲ့စဉ်က နိုဘယ်လ်ဟာ အင်္ဂလိပ်ကဗျာနဲ့ ပြင်သစ် ကဏ္ဍဝင်စာပေတွေကို ပိုပြီးဝါသနာထုံကာ ကြိုးစားလေ့လာခဲ့တယ်။ အချစ် ကဗျာဆရာကြီး 'ချယ်လီ'ကို အားကျပြီး အင်္ဂလိပ်ကဗျာတွေကို အများကြီး

စပ်ဆိုခဲ့တယ်။ နေမကောင်းလို့ အိပ်ရာထဲမှာ လဲနေတဲ့အခါတောင် ဝတ္ထု
ရေးလည်း မပျက်ခဲ့ပြန်ဘူး။ ဒါကြောင့်လည်း နောင်ခါ သူ ကြီးပွားချမ်းသာ
လာတော့ စာပေအနုပညာနယ်ပယ်မှာ ဆုပေးဖို့ ကြံရွယ်ခဲ့တာပေါ့ကွယ်။

နိဘယ်လ် စိတ်ဝင်စားခဲ့တဲ့ ဒုတိယကဏ္ဍကတော့ ဓာတုဗေဒပညာ
ရပ်ပဲ။ သူက သူ့ဖခင်ကြီးရဲ့စက်ရုံက ပေါက်ကွဲစေတဲ့ ယမ်းနဲ့ပတ်သက်ပြီး
နေ့မအိပ် ညမအိပ် သုတေသနပြုခဲ့တယ်။ အဲဒီကာလတုန်းက လက်တွေ့
အသုံးချနေကြတဲ့ ယမ်းအိုးတွေဟာ အလွန်အန္တရာယ်များတယ်။ ဒါကြောင့်
ပိုမိုထိရောက်ပြီး အန္တရာယ်ကင်းတဲ့ ပလပ်စတစ်ပုံး၊ ဒိုင်းနမိုက်ပုံး စတာ
တွေကို တီထွင်ခဲ့ပြီး စက်မှုလက်မှုလုပ်ငန်းမှာ အထောက်အကူပြုမယ့်
ပစ္စည်းတွေကို အကြီးအကျယ် ထုတ်လုပ်ရောင်းချခဲ့တယ်။ တကယ်တော့
နိဘယ်လ်ဟာ ဒီပစ္စည်းတွေကို အလွန်ကြောက်စရာကောင်းတဲ့ ဘေးအန္တ
ရာယ်တွေ့ရဲ့ကြားက ကြီးစားလုပ်ဆောင်ခဲ့တာပဲ ဖြစ်တယ်။ ဒီတီထွင်ချက်
တွေအတွက် သူဟာ စွန့်လွှတ်မှု၊ ဆုံးရှုံးမှု များစွာကို အရင်းစိုက်ခဲ့ရရှာ
တယ်။ သူ့ညီအငယ်ဆုံး အယ်လ်မိဟာ ဒိုင်းနမိုက်ကို စမ်းသပ်ဖောက်ခွဲ
ရင်းကနေ အသက်စတေး သွားရရှာတယ်။ ဒီလိုနဲ့ပဲ သူ့ရဲ့ စီးပွားရေး
လုပ်ငန်းအားလုံးဟာ နေ့ချင်းညချင်းဆိုသလို ကြီးပွားတိုးတက်လာခဲ့တာ
ပေါ့ကွယ်။

နိဘယ်လ်ဟာ အခုလို အောင်မြင်တိုးတက်ခဲ့တာ မှန်ပေမယ့်
အပြည့်အဝပျော်ရွှင်မှုတော့ မဖြစ်နိုင်ရှာဘူးကွဲ့။ သူက လူသားတွေရဲ့
အကျိုးကျေးဇူးအတွက် သူ့ကိုယ်သူ အနစ်နာခံပြီး ကြီးစားခဲ့တာ မှန်ပေမယ့်
လူအချို့ကတော့ သူ့ရည်ရွယ်ချက်နဲ့ ဆန့်ကျင်တာကို ဝမ်းနည်းစွာ တွေ့
လာရတယ်။ အစက သူဟာ ဒိုင်းနမိုက်တွေကို လူသားတွေ ခရီးသွားလာ
တဲ့အခါမှာ လွယ်ကူစေဖို့အတွက် ဥမင်လိုဏ်ခေါင်းကြီးတွေ၊ ရေကာတာ
တွေ၊ ဆည်မြောင်းတွေဖောက်ဖို့ ရည်ရွယ်ခဲ့ပေမယ့် စစ်မြေပြင်မှာ လူများစွာ

ကို တစ်ချိန်တည်းနှင့် သေနိုင်စေတဲ့ ငုံးလက်နက်အမျိုးမျိုးကို ထုတ်လုပ်
သုံးစွဲနေတာကို တွေ့ရတော့ ယူကျုံးမရ ဖြစ်ရတော့တာပေါ့ကွယ်။

ညီလေးတို့တတွေလည်း သိပ္ပံကို လေ့လာတဲ့အခါမှာ ဒီအချက်ကို
ကောင်းကောင်းကြီး သတိထားကြရမယ်ကွဲ့။ အကျိုးရှိတဲ့ လုပ်ငန်းတိုင်းမှာ
တစ်ဖက်က အကျိုးမဲ့စေတဲ့ အပြစ်တွေက ကပ်ပါနေတတ်တာကြောင့်
ရုပ်ပိုင်းကိုချည်း အာရုံမစိုက်ကြဘဲ အလှအပကို မြတ်နိုးတဲ့စိတ်၊ အကြင်နာ
တရား စတာတွေနဲ့ ကမ္ဘာကြီးကို သာယာလာအောင် ပြုလုပ်ဖို့ဟာလည်း
အလွန်အရေးကြီးလှကြောင်းကို ဂရုစိုက်နေသင့်ကြတာပေါ့ကွယ်။

ဒါကြောင့် နိုဘယ်လ်ဟာ သူ့ရဲ့ ဘဝဆည်းဆာချိန်ကို ရောက်တဲ့
အခါမှာ နောင်တ အကြီးအကျယ်ရပြီး ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် အစွမ်း
ကုန် ကြိုးစားတော့တာပေါ့။ သူ့ရဲ့ဇနီးသည်ကလည်း တတ်နိုင်တဲ့ဘက်က
ကူညီအားပေးရှာတယ်တဲ့ကွယ်။ သူမသေခင် တစ်နှစ်လောက်အလို ၁၈၅၅
ခုနှစ်မှာ သေတမ်းစာတစ်စောင်ကို ရေးခဲ့တယ်ကွဲ့။ သူ့ရဲ့ကျန်ရှိတဲ့ ငွေ
အားလုံးကို ကမ္ဘာ့သိပ္ပံပညာ ထွန်းကားရေး၊ စာပေအနုပညာ ထွန်းကား
ရေးနဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေးကိစ္စတွေမှာ သူမတူအောင် စွမ်းစွမ်းတမံ ကြိုးစားတဲ့
ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတွေကို ဆုပေးဖို့ သေတမ်းစာထဲမှာ တိတိကျကျ မှာကြားထားခဲ့
တယ်တဲ့ကွယ်။ အခုအချိန်မှာ နိုဘယ်လ်ရဲ့ မျက်ဝန်းအစုံဟာ လောကကြီး
ကနေ မှေးမှိန်အနားယူသွားခဲ့ပေမယ့် သူ မျှော်မှန်းခဲ့တဲ့ သိပ္ပံ၊ စာပေအနု
ပညာနဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းတွေကို ထူးချွန်အောင်ကြိုးစားကြဖို့ ကမ္ဘာ
လူသားတွေကို နှိုးဆော်လျက်ပဲ ရှိသေးတယ်။ အစ်ကိုကြီးတို့ မြန်မာပြည်က
ပထမဆုံး နိုဘယ်လ်ဆုရှင်ကြီး ဖြစ်လာအောင် ညီလေးမှာလည်း တာဝန်
ရှိတာပေါ့ကွယ်။

ဓာတုဗေဒပြက္ခဒိန်ကို ရေးဆွဲပြုစုခဲ့သော ထိုပျက်ဝန်း

ဒိုမီထရီ မင်းဒီလီပ်

၁၈၄၄ - ၁၉၀၇

ညီလေးတို့တတွေ ဆံပင် တစ်ခါညှပ်ပြီးလို့ ဘယ်လောက်ကြာမှ နောက် တစ်ခါ ထပ်ညှပ်ကြသလဲကွဲ့။ အနည်းဆုံး တစ်လကို တစ်ကြိမ်တော့ ညှပ်ကြမှာပေါ့နော်။ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးတွေရဲ့အထဲမှာ တစ်နှစ်ကြာမှ တစ်ခါ လောက် ဆံပင်ညှပ်တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတစ်ဦး ပေါ်ပေါက်ခဲ့ဖူးတယ်ကွဲ့။ ဒါ ကြောင့်လည်း သူ့ခေါင်းဟာ ကောက်ရိုးပုံကြီးလို ရှုပ်ထွေးပွေလိမ်ပြီး အတော်ကြီး အကြည့်ရဆိုးတာပေါ့ကွယ်။ အဲဒီလို ရှုပ်ပွနေတဲ့ ဦးခေါင်းရဲ့ အောက်မှာကတော့ အံ့ဩလောက်အောင် စူးရှတောက်ပြောင်လှတဲ့ မျက်ဝန်း အစုံ ရှိခဲ့လေရဲ့ကွယ်။

ဆံပင်စုတ်ဖွား၊ မှတ်ဆိတ်ဖားလျားနဲ့ ဖြစ်သလို မသပ်မရပ်နေတတ် တဲ့ မင်းဒီလီမ်ဟာ သဘာဝတရားကြီးကို လေ့လာတဲ့အခါမှာ အလွန် သပ်ရပ်တိကျခဲ့ပြန်တယ်။ ကမ္ဘာပေါ်မှာရှိတဲ့ အရာဝတ္ထုအားလုံးရဲ့ အခြေခံ ပစ္စည်းတွေဖြစ်ကြတဲ့ ဒြပ်စင်တွေရဲ့ အရည်အချင်းအသီးသီးကို စနစ်တကျ လေ့လာပြီးတဲ့နောက် ဒြပ်စင်တို့၏ အပိုင်းကျဇယားလို့ခေါ်တဲ့ ဓာတုဗေဒ ပြက္ခဒိန်ကြီးတစ်ခုကိုတောင် ရေးဆွဲပြနိုင်ခဲ့တယ်။ ညီလေးတို့တတွေရဲ့ ဓာတုဗေဒ ပြဋ္ဌာန်းစာအုပ်နဲ့ သိပ္ပံလက်တွေ့ခန်းတွေမှာ အပိုင်းကျဇယားကို

တွေ့ဖူးကြမှာပေါ့ကွယ်။

ဒီမိထရီ မင်းဒီလိမ်ကို ၁၈၃၄ ခုနှစ်က ဆိုဗီယက်နိုင်ငံ၊ ဆိုက်ဗေးရီးယားဒေသမှာ မွေးဖွားခဲ့တယ်။ မင်းဒီလိမ်တို့မှာ ညီအစ်ကိုမောင်နှမ စုစုပေါင်း ၁၄ ယောက်တောင် ရှိတယ်ဆိုတော့ သူတို့အိမ်ထောင်စုမှာ လူတွေ စုပြုံနေခဲ့တာပေါ့ကွယ်။ သူ့ဖခင်က အထက်တန်းကျောင်းအုပ်ဆရာကြီး ဖြစ်ပေမယ့် မင်းဒီလိမ်ကိုလည်း မွေးရော မျက်စိ ကွယ်သွားတဲ့အတွက် အလုပ်က ထွက်လိုက်ရတယ်။

ဖခင်က ဒုက္ခိတဖြစ်ပြီး အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်သွားခဲ့ပေမယ့် မိခင်က စိတ်ဓာတ် အလွန်ကြံ့ခိုင်တယ်ကွဲ့။ ဘဝကိုလည်း လွယ်လွယ်နဲ့ လက်မြောက်အရှုံးပေးတတ်တဲ့ အမျိုးသမီး မဟုတ်ဘူး။ သူ့မှာ စုဆောင်းထားတဲ့ ငွေကြေးကလေးနဲ့ ကိုယ်ပိုင်ဖန်ချက်စက်ရုံကလေးကို တည်ဆောက်ပြီး သားသမီး ၁၄ ယောက်စလုံးကို ကျောင်းထားပေးခဲ့တယ်။ ဒါတင်မကသေးဘူး။ မရှိဆင်းရဲသား ကလေးငယ်တွေအတွက် တနင်္ဂနွေ ကျောင်းကလေးကိုလည်း ဖွင့်လှစ်ပေးခဲ့တယ်။ တစ်မြို့သားလုံး ဝတ်ပြုကိုးကွယ်နိုင်ဖို့အတွက် ဘုရားကျောင်းတစ်ဆောင်ကိုတောင် ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းနိုင်ခဲ့တယ်ဆိုတော့ မင်းဒီလိမ်ရဲ့မိခင်ဟာ လူမှုရေးမှာ အလွန်ထူးချွန်ခဲ့တယ်လို့ ဆိုရမှာပေါ့ကွယ်။

အဲဒီတုန်းက မင်းဒီလိမ်တို့နေထိုင်ကြတဲ့ ဆိုက်ဗေးရီးယားဒေသက ဗောရစ်ခဲ မြို့ကလေးဟာ အစိုးရဆန့်ကျင်ရေးသမားတွေကို နယ်နှင့်ဒဏ်ခတ်တဲ့အခါ ပို့လှေရှိတဲ့ မဲဇာမြို့ကလေး ဖြစ်ခဲ့တယ်။ မင်းဒီလိမ်တို့ မိသားစုဟာ ဒီလို နယ်နှင့်ခဲခဲ့ရတဲ့ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားတွေအပေါ်မှာ အထင်မသေးကြဘူးကွဲ့။ လွတ်လပ်ရေးကို မြတ်နိုးပြီး ပဒေသရာဇ်စနစ်ကို ဆန့်ကျင်တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့တဲ့ နိုင်ငံရေးသမားကြီးတွေကို ပိုလိုတောင် အထင်ကြီးပြီး ကြင်ကြင်နာနာ ဆက်ဆံပြုစုခဲ့ကြတယ်။ ဒီလိုနဲ့ပဲ မင်းဒီလိမ်ရဲ့မိခင်ဟာ

သိပ္ပံပညာရှင် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားတစ်ဦးနဲ့ အိမ်ထောင်ကျခဲ့ပြန်တယ်။ မင်းဒီလိမ်ဟာ သူ့ရဲ့ကျေးဇူးပင် ပထွေး၊ သိပ္ပံပညာရှင်ဆီက အလွန် အဖိုးထိုက်တန်တဲ့ အမွေတွေကို ရလိုက်တယ်လို့ ဆိုရမှာပေါ့ကွယ်။

စာကြိုးစားတဲ့ မင်းဒီလိမ်ဟာ ပထွေးဖြစ်သူရဲ့ ကူညီပြသမှုကြောင့် ပက်တီလွတ်စံဘရွက် တက္ကသိုလ်က ဘွဲ့ထူး ဂုဏ်ထူးတွေကို ဆွတ်ခူးရရှိခဲ့ ပြီးတဲ့နောက်မှာ အဲဒီတက္ကသိုလ်မှာပဲ ဆရာတစ်ဦးအဖြစ် ဝင်ရောက်အမှု ထမ်းခဲ့တယ်။ ဒီလို ဆရာအဖြစ် အမှုထမ်းနေစဉ်ကာလမှာ ဓာတုဗေဒ ကျမ်းကြီးတစ်စောင်ကို ရေးဖို့ တာဝန်ပေးခြင်း ခံခဲ့ရတယ်။

မင်းဒီလိမ်ဟာ ဓာတုဗေဒကျမ်းကြီးတစ်ခု ပြုစုဖို့အတွက် ကမ္ဘာ ပေါ်က ခြပ်စင်အားလုံးရဲ့ အရည်အသွေးကို လေးလေးနက်နက် စဉ်းစား ကြည့်တယ်။ အဲဒီအချိန်တုန်းက ခြပ်စင်စုစုပေါင်း ၆၀ လောက်ပဲ တွေ့ရ သေးတယ်ကွဲ့။ များသောအားဖြင့် ခြပ်စင်ဆိုရင် ဟိုက်ဒရိုဂျင်၊ အောက်စီ ဂျင်၊ ကာဗွန် စတာတွေလောက်ပဲ ကောင်းကောင်းသိကြတယ်။ ဒီခြပ်စင် တွေကို သိပ္ပံပညာရှင်တွေက H, O, C စသည်ဖြင့် လက္ခဏာ သတ်မှတ် ပေးထားကြတယ်။ ဒါပေမယ့် ခြပ်စင် တစ်ခုနဲ့ တစ်ခုဟာ အရောင်း၊ အဆင်း၊ အနံ့၊ အရသာ စတဲ့ ဂုဏ်သတ္တိတွေ၊ သိပ်သည်းဆ အလေးချိန် တွေ တစ်ခုနဲ့ တစ်ခု မတူကြဘူး။ ဒီတော့ မင်းဒီလိမ်ဟာ ဂုဏ်သတ္တိချင်း တူညီနီးစပ်တဲ့ ခြပ်စင်တွေကို အစီအစဉ်အလိုက် ဇယားဆွဲပြီး ထည့်သွင်း ကြည့်ဖို့ အကြံရလာတယ်။ မိမိကိုယ်တိုင် စမ်းသပ်တွေ့ရှိ ချက်တွေ၊ စာအုပ်တွေထဲက လေ့လာချက်တွေကို အခြေခံပြီး စာတမ်းတစ်စောင် ရေးခဲ့တယ်။ ဒီစာတမ်းကို ၁၈၆၉ ခုနှစ်မှာ ကျင်းပတဲ့ ရုရှား ဓာတုဗေဒ ပညာရှင်များ ညီလာခံမှာ ဖတ်ကြားတင်သွင်းခဲ့တယ်။

သူ့စာတမ်းက ခြပ်စင်တွေရဲ့ အက်တမ်အလေးဆတွေကို ကြီးစဉ် ငယ်လိုက် တန်းစီလိုက်ရင် ဂုဏ်သတ္တိချင်းတူညီတဲ့ ခြပ်စင်တွေဟာ အုပ်စု

တစ်ခုတည်းတွင် ကျရောက်သွားကြကြောင်း ရွှေဖြူ ခေါ် နီကယ်ဒြပ်စင်၏ အက်တမ်အလေးဆသည်လည်း ၁၂၀ မဟုတ်ဘဲ ၂၄၀ ဖြစ်ကြောင်း ခကင်ဒီယမ်၊ ရေရီယမ်၊ အက်ကာဆီလီကွန် စတဲ့ ဒြပ်စင်အသစ်များ တွေ့ရှိနိုင်ကြောင်း ရှင်းပြခဲ့တယ်။ ဒီလိုနဲ့ပဲ သိပ္ပံပညာရှင်တိုင်းရဲ့ မျက်စိ ထဲမှာ မင်းဒီလိမ် အပိုင်းကျဇယားစဉ်ရဲ့ မှန်ကန်ထူးခြားမှုကို သတိပြုမိလာ ကြတော့တယ်။ သူ့ဇယားကို အခြေပြုပြီး သိပ္ပံပညာရှင်တွေဟာ နောက်ပိုင်း မှာ ဒြပ်စင်အမျိုးအစား ၁၀၀ အထိ တွေ့လာတဲ့အခါ ပိုမိုစနစ်ကျတဲ့ ခေတ်သစ်အပိုင်းကျဇယားကို ရေးဆွဲနိုင်ခဲ့ကြတယ်။

ညီလေးတို့တတွေဟာ ပြက္ခဒိန်ကိုကြည့်ပြီး ကျောင်းတက်ရက်၊ ကျောင်းပိတ်ရက်တွေကို ခန့်မှန်းကြရတယ် မဟုတ်လား။ စာမေးပွဲ နီးလာ တဲ့အခါမှာ ဘယ်နေ့ရောက်ရင် ဘယ်ဘာသာကျက်မယ်ဆိုတဲ့ အစီအစဉ် အချိန်ဇယားတွေ ရေးဆွဲတဲ့အခါမှာလည်း ပြက္ခဒိန်ကိုပဲ သုံးကြရတယ် မဟုတ်လား။ ဒီလိုပဲပေါ့။ မင်းဒီလိမ် စတင်ခဲ့တဲ့ အပိုင်းကျဇယားဆိုတဲ့ ဓာတုဗေဒပြက္ခဒိန်ကို အသုံးပြုပြီး ယနေ့သိပ္ပံပညာရှင်တွေဟာ ဖြစ်နိုင်တဲ့ ဓာတ်ပြောင်းလဲမှု အလားအလာတွေကို ခန့်မှန်းနိုင်ခဲ့ကြပြီး မတွေ့ဖူးသေးတဲ့ ဒြပ်ပေါင်းအမျိုးမျိုးကိုလည်း ပန်တီးနိုင်ကြတဲ့အတွက် အလွန် အကျိုးများခဲ့ တာပေါ့ကွယ်။

ဒီလိုနဲ့ ၁၉၀၇ ခုနှစ် ရောက်လာတဲ့အခါ အသက် ၇၃ နှစ်အရွယ် ရှိလာပြီဖြစ်တဲ့ ခေါင်းမွေးစုတ်ဖွား သိပ္ပံပညာရှင်ကြီး မင်းဒီလိမ်ရဲ့ မျက်ဝန်း များဟာ ထာဝရ မှေးမှိတ် အနားယူသွားလေရဲ့ကွယ်။ နောင်လာနောက် သားတွေက သူ့ကို ဂုဏ်ပြုတဲ့အနေနဲ့ အက်တမ်အမှတ်စဉ် ၁၀၁ ကို မင်းဒီလိမ်ယမ်လို့ အမည်ပေးလိုက်ကြတော့တယ်။

အပိုက်ထဲမှ ရွှေကို ရှာဖွေတွေ့ရှိခဲ့သော ထိုပျက်ဝန်း

ဝီလျမ်ပါကင်

၁၈၃၈ - ၁၉၀၇

ညီလေးတို့တတွေရဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်မှာ လမ်းသရဲခပ်ဆန်ဆန် အသက် (၁၈)နှစ်၊ (၁၉)နှစ်အရွယ် လူငယ်တွေကို တွေ့ဖူးကြမှာပေါ့။ ဆံပင်ပုံ အမျိုးမျိုးထားပြီး အင်္ကျီ ဖြူနီကြောင်ကျားတွေ ဝတ်ကာ ရုပ်ရှင်ထဲက ဇာတ်လိုက်တွေလို မော်တော်ဆိုင်ကယ်ကို ခပ်ကြမ်းကြမ်းစီးတာတို့၊ ပတ်ဝန်းကျင်ကလူတွေ မခံသာအောင် ဂီတာကြီးတွေ ဒေါင်ဒေါင်ဒင်ဒင် ခေါက်ကာ အသံကြောင်ကြီးတွေနဲ့ သီချင်း အော်ဆိုကြတာတို့၊ လမ်းသွား လမ်းလာ မိန်းမပျိုကလေးတွေ အရှက်ရအောင် နောက်ပြောင်တာတို့ကို သူတို့တတွေ ခုံခုံမင်မင်လုပ်ဆောင်ရင်း လူ့ဘဝနဲ့ အဖိုးတန်လှတဲ့ အချိန် တွေကို ဖြုန်းတီးပစ်နေကြတာပေါ့ကွယ်။ ဒီလိုလူငယ်မျိုးတွေ ရှိသလို အသက် (၁၇)နှစ်သား အရွယ်မှာ ကမ္ဘာက အံ့ဩရလောက်တဲ့အထိ ထူးချွန်ပြောင်မြောက်ခဲ့တဲ့ သိပ္ပံပညာရှင် လူငယ်တစ်ယောက်လည်း ရှိခဲ့ဖူး တယ်ကွဲ့။ သူကတော့ ဝီလျမ်ပါကင်လို့ ခေါ်တယ်။ ပါကင်ရဲ့ မိဘများဟာ ဆင်းရဲတဲ့ လက်သမားအလုပ်ကို လုပ်ကိုင်ကြတဲ့အပြင် ပါကင်ဟာ ဆံပင်

မွေး နီကျင်ကျင်နဲ့ မျက်နှာမှာ မှဲ့ခြောက်တွေ အပြည့်ပေါက်နေလို့ ရုပ်အဆင်းကတော့ မင်းကုသကတောင် ဘိုးအေခေါ်လောက်အောင် ရုပ်ဆိုးလှတဲ့ လူငယ်ကလေးပေါ့ကွယ်။ ဒါပေမယ့် ဒီမောင်ရုပ်ဆိုးကလေးက လူသားတစ်ရပ်လုံးအတွက် အကျိုးရှိတဲ့ပစ္စည်းတွေ အများကြီးကို တီထွင်သွားခဲ့တယ်လေ။

ပါကင်လေးရဲ့ စွမ်းရည်ပုန်းတွေ ပေါ်ထွက်လာအောင် မြေတောင်မြှောက်ပေးလိုက်တဲ့ သူကတော့ လန်ဒန်မြို့ အလယ်တန်းပြဆရာကလေးဟောလိပ်ကွဲ့။ ပါကင်ဟာ သူ့ဆရာ ဟောလိပ်ကို သိပ်ပြီး အားကျခဲ့တယ်။ ကျောင်းဆင်းသွားပေမယ့် အိမ်မပြန်သေးဘဲ ညဉ့်နက်မိုးချုပ်တဲ့အထိ သိပ္ပံခန်းမှာ လက်တွေ့စမ်းသပ်မှုအမျိုးမျိုး လုပ်နေလေ့ရှိတယ်။ ပြီးတော့ တပည့်တွေကိုလည်း သိပ္ပံပညာအပေါ်မှာ အားကျလာအောင် သင်ကြားပြသလေ့ ရှိတဲ့အတွက် ပါကင်ဟာ သူ့ဆရာကို သိပ်ပြီး အားကျခဲ့တယ်။ တစ်ခါတစ်ခါ ပါကင်ကလေးဟာ ပတ်ဝန်းကျင်ကို သတိမရတော့လောက်အောင် သူ့ဆရာရဲ့ သင်ကြားပြသမှုမှာ မြောပါသွားတတ်တယ်။

ပါကင်ကလေးကလည်း သူ အိမ်ပြန်ရောက်တဲ့အခါ သူ့ဆရာလိုပဲ ဓာတ်ထုတ်ဖန်အိုးတွေ၊ ပုလင်းတွေ၊ စမ်းသပ်ဖန်ဖြန့်တွေနဲ့ အမျိုးမျိုး စမ်းသပ်လုပ်ကိုင်နေခဲ့တာပေါ့ကွယ်။ ဒါကို သူ့ဖေဖေက သဘောမကျဘူး။ “လက်သမားရဲ့သားဟာ ဒီစမ်းသပ်ဖန်ဖြန့်တွေနဲ့ ဘာဆိုင်လို့လဲ လူလေးရယ်။ ဒါတွေကို ကိုင်မယ့်အစား တူတို့၊ လွှတို့ ကိုင်ပါတော့လား” လို့ ပြောဆို ဖျောင်းဖျာတယ်။ အေးအေးဆေးဆေး ပြောလို့မရတဲ့အခါမျိုးမှာတော့ ဆူပူကြိမ်းမောင်းတော့တာပေါ့ကွယ်။ ဒီအခါမျိုးမှာ ဆရာ ဟောလိပ်က သူ့ဖေဖေကို ဝင်ပြီး နားချတယ်။ ကလေးဝါသနာပါတာကို လုပ်ခွင့်ပြုဖို့ ရှင်းပြပေးတယ်။ ဆရာရဲ့ တာဝန်ဝတ္တရား ဆိုတာက တပည့်ကို ထူးချွန်အောင်မြင်အောင် သင်ကြားပေးရုံနဲ့ မပြီးသေးဘူးကွဲ့။ သင့်ရာအပ်ဖို့

ဆရာတို့ဆိုတဲ့ စကားလို ပါကင်ကလေးကို လန်ဒန်မြို့ တော်ဝင်တက္ကသိုလ် က ဓာတုဗေဒပါရု ခေါက်တာ ဟော့ဖ်မန်းဆီကို ရောက်အောင် ပို့ပေးခဲ့ ရှာတယ်။ မစွမ်းရင်းကလည်း ရှိ၊ ကန်စွန်းခင်းကလည်း ညှိ ဆိုတာလို နဂိုကမှ ဓာတုဗေဒပညာကို ခုံမင်ခဲ့တဲ့ ပါကင်ကလေးဟာ တက္ကသိုလ် ရောက်တော့ စမ်းသပ်မှုအမျိုးမျိုးကို ဇွဲနဲ့ပဲနှင့် လုပ်ဆောင်ခဲ့တာပေါ့ကွယ်။ မကြာခင်မှာပဲ သူဟာ ဒေါက်တာ ဟော့ဖ်မန်းရဲ့ လက်ရုံးတစ်ဆူ ဖြစ်လာခဲ့ တယ်။

၁၈၅၆ ခုနှစ် အိစတာပွဲတော် နေ့မှာပေါ့ကွယ်။ အိစတာပွဲတော် ဆိုတာက ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်တွေ ကျင်းပတဲ့ ခရစ်တော် ပြန်လည် ရှင်ပြန်ထမြောက်ခြင်း အထိမ်းအမှတ်နေ့ပဲကွဲ့။ ဒီလိုနေ့မျိုးမှာ ခရစ်ယာန် ဘာသာဝင်တွေဟာ ဘုရားကျောင်းကိုသွားပြီး ဆီမီးရောင်စုံနဲ့ ပျော်ပျော် ပါးပါး ဆင်နွဲ့ကြလေ့ရှိတယ်။ ပါကင်ကလေးကတော့ အဲဒီလို သိပ်ပျော် စရာကောင်းတဲ့ ညမှာတောင် အိမ်အပြင်ကိုမထွက်ဘဲ သူ့အိမ်က စမ်းသပ် ခန်းထဲမှာ တကုပ်ကုပ် ကြိုးစားစမ်းသပ်နေခဲ့တယ်။ အစကတော့ သူဟာ ငှက်ဖျားရောဂါ ပျောက်စေတဲ့ ကွီနိုင်းဆေးကို ဖော်ထုတ်ဖို့ ရည်ရွယ်ခဲ့တာ ပေါ့။ စမ်းသပ်ဖန်ပြန်ထဲမှာ ဓာတ်ဆေးအမျိုးမျိုးထည့်ပြီး အက်ဆစ်တွေ လောင်းထည့်လိုက်၊ ဖန်ချောင်းနဲ့မွှေလိုက်၊ အပူပေးလိုက်နဲ့ အမျိုးမျိုး စမ်းသပ်နေခဲ့တယ်။ ဒီလို စမ်းသပ်ရင်းက သူ့ဖန်ပြန်တွေရဲ့အောက်မှာ ကတ္တရာလို မည်းနက်တဲ့အရာတစ်ခု စွဲကပ်နေတာကို စူးရှတဲ့ ပါကင် ကလေးရဲ့ မျက်ဝန်းက ရုတ်တရက် သတိထားလိုက်မိတယ်။ အဲဒီအချိန်က ဓာတုဗေဒပညာရှင်တွေဟာ ခရစ္စတယ် ပုံဆောင်ခဲ လုပ်လို့ရတဲ့ ဒြပ်ပေါင်း မျိုးကိုသာ တန်ဖိုးထား ထုတ်လုပ်နေကြတော့ ကတ္တရာလို မည်းနက်တဲ့ ပစ္စည်းမျိုးကိုဆိုရင် ဘယ်သူမှ ဂရုမစိုက်ဘဲ လွင့်ပစ်လိုက်တာ များတယ်ကွဲ့။ ပါကင်ကတော့ ဒီကတ္တရာတွေကို မီးနဲ့ အပူပေးကြည့်တယ်။ ပြီးတော့

အကြိမ်ပေါင်းများစွာ မွေနှောက်လှုပ်ယမ်းကြည့်တယ်။ နောက်ဆုံးမှာ ကတ္တရာတွေဟာ ရွံ့စေးတွေလို ပျစ်ခဲလာတာကို တွေ့ရတော့တယ်။ ပါကင်ကလေးဟာ ဒီလို ကတ္တရာစေးတွေကို ဇွဲလုံ့လကြီးကြီးထားကာ ဓာတ်ဆေးအံ့မျိုးမျိုးနဲ့ လောင်းချကြည့်ရာက ရုတ်တရက် အလွန်လှပတဲ့ ခရမ်းရောင် တောက်လာတာကို တွေ့ရတော့တယ်။ ဒါဟာ ကမ္ဘာပေါ်မှာ ပထမဆုံး တီထွင်လိုက်တဲ့ ဆိုးဆေးတစ်မျိုးပေါ့ကွယ်။ ရှေးတုန်းကဆိုရင် လူတွေဟာ သစ်တောထွက်ပစ္စည်းတွေကပဲ ဆိုးဆေးကို ယူနေကြရာက ဓာတ်ခွဲခန်းထဲကနေ ပထမဦးဆုံး တီထွင်ပြလိုက်တာပေါ့ကွယ်။ ဒါနဲ့ပဲ သူ့ဖေဖေရဲ့ အကူအညီနဲ့ အင်မတန်မှကြီးမားတဲ့ ဓာတုဗေဒ ဆိုးဆေး စက်ရုံကြီးကို တည်ထောင်ခဲ့တော့တယ်။ အဲဒီတုန်းက ပါကင်လေးရဲ့ အသက်ဟာ (၁၇)နှစ်လောက်ပဲ ရှိသေးတယ်။

ပါကင်ကလေးဟာ အသက် ငယ်ပင်ငယ်သော်လည်း ခရမ်းရောင် အပြင်၊ အနီ၊ အဝါ၊ အပြာ စတဲ့ ဆိုးဆေးအမျိုးပေါင်း များစွာကို ဆက်လက်ဖော်ထုတ်ခဲ့တော့တယ်။ ဓာတုဗေဒပညာရပ် လောကမှာလည်း ပါကင် ဓာတ်တုံ့ပြန် ပြောင်းလဲမှုဆိုတဲ့ သဘောတရားအသစ်တစ်ခုကို ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့ပြန်တယ်။ ပါကင်ဟာ မိမိကိုယ်တိုင် ထူးချွန်တဲ့ ဓာတုဗေဒ ပညာရှင် ဖြစ်ရုံသာမရသေးဘဲ ဓာတုဗေဒ သုတေသနအဖွဲ့ကြီးကို ဖွဲ့စည်း ဦးဆောင်ပြီးတော့ လူငယ်တွေကို ပညာအများကြီး ပေးခဲ့သေးတယ်ကွဲ့။

ညီလေး စဉ်းစားကြည့်စမ်းပါ။ အသက်(၁၇)နှစ်အရွယ် ပျော်တဲ့ ပါးတဲ့အချိန်မှာ တစ်တိုင်းပြည်လုံးရဲ့ အုတ်အော်သောင်းနင်း ကျင်းပကြတဲ့ အိစတာပွဲတော်ကြီးကိုတောင် မသွားဘဲ ဖန်ပြန်တွေကြားမှာ စမ်းသပ် လေ့လာခဲ့တဲ့ မျက်ဝန်းမျိုးကိုမှ စူးရှတဲ့မျက်ဝန်းလို့ မခေါ်ရင် ဘယ်မျက်ဝန်း မျိုးကို ခေါ်ကြရတော့မှာလဲကွယ်။

မပြင်နိုင်သောအရာကို ပြင်အောင် ကြည့်ခဲ့သော ထိုပျက်ဝန်း

ဝီလျမ် ဝွန်ဂျင်

၁၈၄၅ - ၁၉၂၃

ညီလေးတို့ထဲမှာ ခြေချော်လက်ချော်ဖြစ်ပြီး စာမေးပွဲ ကျရှုံးခဲ့ဖူးသူများ ရှိသလားကွဲ့။ ဉာဏ်ကောင်းတဲ့ ညီလေးတို့က တစ်ကြိမ်မှ မကျဖူးသည့်တိုင် ကိုယ့်သူငယ်ချင်း အပေါင်းအသင်းထဲမှာတော့ ရှိကောင်း ရှိကြမှာပေါ့။ ဘဝမှာ စာမေးပွဲ တစ်ကြိမ်လောက် ကျရှုံးရုံနဲ့ စိတ်ပျက်အားငယ်မှုတော့ မဖြစ်သင့်ဘူးပေါ့ကွယ်။ အစ်ကိုကြီးတို့သမိုင်းမှာ စာမေးပွဲ ကျရှုံးပြီးမှ ကမ္ဘာထိပ်တန်း ရောက်လာခဲ့တဲ့ သိပ္ပံပညာရှိကြီးတစ်ဦး ပေါ်ပေါက်ဖူးတယ် ကွဲ့။ သူ့နာမည်ကတော့ ဝီလျမ်ဝွန်ဂျင်လို့ ခေါ်တယ်။

ဝီလျမ်ကွန်းပရက် ဝွန်ဂျင်ကို ၁၈၄၅ ခုနှစ်တုန်းက ဂျာမနီပြည် ရိုင်းဒေသက ယက်ကန်းရုံကလေးတစ်ရုံမှာ ဖွားမြင်ခဲ့တယ်။ ဆင်းရဲတဲ့ မိသားစုက ပေါက်ဖွားခဲ့တဲ့ ဝွန်ဂျင်ကလေးဟာ အခက်အခဲ အမျိုးမျိုးကို ကျော်လွှားပြီး မျက်နှာငယ်ငယ်နဲ့ ကျောင်းတက်ခဲ့ရရှာတယ်။ ကံဆိုးမ သွားရာ မိုးလိုက်လို့ရွာ ဆိုတာလို အထက်တန်းကျောင်းသားဘဝ ရောက် တော့ ဝွန်ဂျင်အတွက် ကံဆိုးမိုးမှောင်ကျစေမယ့် အဖြစ်တစ်ခုနဲ့ ရင်ဆိုင် လိုက်ရတယ်။ တစ်နေ့မှာပေါ့ကွယ်။ နောက်ပြောင်တတ်တဲ့ ကျောင်းသား

တစ်ယောက်က အတန်းပိုင်ဆရာရဲ့ ရုပ်ပြောင်ကြီးတစ်ခုကို သင်ပုန်းပေါ်မှာ ရေးဆွဲထားခဲ့တယ်။ အဲဒီရုပ်ပုံကို ရုတ်တရက်မြင်လိုက်ရတဲ့ ဝွန်ဂျင်ဟာ ဟန်မဆောင်နိုင်ဘဲ ရယ်လိုက်မိတာပေါ့။ ဖြစ်ချင်တော့ ဝွန်ဂျင် ရယ်မောနေတာကို အတန်းထဲဝင်လာတဲ့ ကာယကံရှင် ဆရာက မြင်သွားတယ်။ ဆရာလည်း စိတ်ဆိုးဒေါသထွက်သွားပြီး “ဒီပုံကို ဘယ်သူ ဆွဲတာလဲလို့” ဝွန်ဂျင်ကို မေးတယ်။ ဝွန်ဂျင်ကလည်း သူ မသိကြောင်း ဖြေတယ်။ ဒါကို မကျေနပ်တဲ့ဆရာက သူ့ကို ကျောင်းအုပ်ကြီးရုံးခန်းထဲ ခေါ်သွားပြီး ကျောင်းထုတ်ပစ်ဖို့ တိုင်ကြားခဲ့တယ်။ ဆရာကြီးကတော့ ကြင်နာတတ်တယ်။ ဝွန်ဂျင်ကို ထိုက်သင့်သလောက် ဆုံးမပြီးတော့ ဆရာကို ဖျောင်းဖျလိုက်တယ်။ နောက်ဆုံး ရလဒ်ကတော့ အဲဒီနှစ်စာမေးပွဲမှာ ဝွန်ဂျင် တစ်ယောက် ကျရှုံးပြီး ကျောင်းက ထွက်လိုက်ရရှာတော့တယ်။

အမှန်တော့ စာမေးပွဲတစ်ခါလောက် ကျရှုံးတာဟာ ရှည်လျားလှတဲ့ လူ့ဘဝသက်တမ်းနဲ့ နှိုင်းစာလျင်တော့ ဘာမှ မပြောပလောက်ဘူးဆိုတာကို ဝွန်ဆင်က ခံယူထားတယ်။ ဒါကြောင့် ကျရီ စက်မှုတက္ကသိုလ်က ရူပဗေဒ ပါမောက္ခ ဒေါက်တာကွန်ဆီမှာ အလုပ်လုပ်ရင်း ဆရာကြီးရဲ့ သင်ကြားပြသတာတွေကို စိတ်ဝင်စားစွာ လေ့လာဆည်းပူးတယ်။

သူ့ဆရာကြီးကလည်း ဝွန်ဂျင်ရဲ့ ထူးချွန်ထက်မြက်မှုကို သဘောကျပြီး သူ့တက္ကသိုလ်မှာ လက်ထောက်ဆရာအဖြစ် ခန့်ပေးဖို့ တက္ကသိုလ်အဓိပတိကြီးကို တင်ပြပေးတယ်။ ခက်တာက ဝွန်ဂျင်မှာ အထက်တန်းအောင်လက်မှတ် မရရှိခဲ့တာကြောင့် သူ့ကို ဆရာခန့်ဖို့ အတော် ဝှက်ကျနေတယ်။ ဒါပေမယ့် တစ်ယောက်ဆို တစ်ယောက်ဆိုသလောက် သူမတူအောင် ထူးချွန်ထက်မြက်လှတဲ့ ဝွန်ဂျင်ရဲ့ အရည်အချင်းတွေကြောင့် တက္ကသိုလ် အဓိပတိကြီးဟာ နဂိုကထားရှိခဲ့တဲ့ စည်းမျဉ်း၊ စည်းကမ်းတွေကို ပယ်ဖျက်ပြီး ဝွန်ဂျင်ကို လက်ထောက်ဆရာလေးအဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့တယ်။

သူ့အသက် ၄၃ နှစ် ရောက်လာတော့ ရူပဗေဒပါမောက္ခ ဖြစ်လာတော့ တယ်။

ပါမောက္ခ ဝွန်ဂျင်ဟာ လေဟာနယ်ပြွန်တစ်ခုအတွင်းကို အီလက်ထရွန်မှန်တွေ ဖြတ်သန်းသွားလို့ ပေါ်ပေါက်လာတဲ့ ကက်သုတ်ရောင်ခြည် အကြောင်းကို သုတေသန လုပ်တယ်။ နေ့မအား၊ ညမအား စမ်းသပ်နေစဉ် တစ်နေ့မှာ ဝွန်ဂျင်ဟာ ထူးဆန်းတဲ့ အဖြစ်အပျက်တစ်ခုကို သတိထားလိုက်မိတယ်။ ကက်သုတ်ရောင်ခြည်ရဲ့ ဘေးတစ်နေရာမှာရှိတဲ့ အရောင်ပြန်ပြား တစ်ခုဟာ ထူးထူးဆန်းဆန်း ဝင်းလက်တောက်ပနေတာကိုပဲ။ ဒါနဲ့ ဝွန်ဂျင်ဟာ ကက်သုတ်ပြွန်ကို ဖလင်ထည့်တဲ့ စက္ကူမည်းနဲ့ ဖုံးအုပ်ပြီး စမ်းပြန်တယ်။ ရောင်ပြန်ပြားက လင်းမြဲလင်းနေတာကို အံ့သြစွာ တွေ့ရပြန်တယ်။ ဝွန်ဂျင်က ဒီလို ရောင်ပြန်ပြားက တောက်ပနေတာဟာ စက္ကူမည်းကို မမြင်ရတဲ့ ရောင်ခြည်တစ်မျိုးက ဖြတ်သန်းလာတာပဲ ဖြစ်ရမယ်လို့ ဝွန်ဂျင်က ကောက်ချက်ချတယ်။ ဆက်လက်ပြီးတော့ မှတ်စုစာအုပ် သစ်သားပြား၊ ဖန်ပြား၊ သံပြား စတဲ့ ပစ္စည်းအမျိုးမျိုးကို ကြားကခံထားပေမယ့် ရောင်ပြန်ပြားက လင်းမြဲလင်းနေတာကို တွေ့ရတယ်။ ဒီလိုဆိုရင် အဲဒီရောင်ခြည်ရဲ့ ရှေ့မှာ သူ့လက်ကိုထားကာ ဖလင်ပြားပေါ်ကို ဖြတ်သန်းစေခဲ့ရင် သူ့လက်အတွင်းပိုင်းက အရိုးတွေရဲ့ ဓာတ်ပုံကို ရမှာပဲလို့ ဝွန်ဂျင်က အကြံရလာတယ်။ သူ့အကြံအတိုင်း လက်တွေ့စမ်းသပ်ကြည့်တော့ အမှန်တကယ် အောင်မြင်လာတာကို တွေ့ရတော့တယ်။ ဒါကြောင့် ၁၈၉၅ ခုနှစ် သူ့အသက် ၅၀ အရွယ် ရောက်တဲ့အချိန်မှာ ဝွန်ဂျင်က “မိမိသည် ထူးဆန်းသော ရောင်ခြည်တစ်မျိုးကို တွေ့ထားပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ ၎င်းရောင်ခြည်ကို အမည်မသိရောင်ခြည် (X ray) ဟု ခေါ်တွင်ကြောင်း” သိပ္ပံမဂ္ဂဇင်းတွေက တစ်ဆင့် ဆောင်းပါးရေးပြီး ကြေညာလိုက်တော့တယ်။ (X ray) ရောင်ခြည်ကို ကြေညာတာဟာ ကက်သုတ်ရောင်ခြည်ကိုတွေ့ပြီး နှစ်ပေါင်း

၄၀ ကြာမှ ဖြစ်တယ်။

ဂွန်ဂျင်ရဲ့ဆောင်းပါးကို ဖတ်လိုက်ရတဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်တွေဟာ အတော်ကြီး အံ့ဩတုန်လှုပ်သွားကြတော့တယ်။ ပြီးတော့ ဂွန်ဂျင်ရှိတဲ့ နေရာကို လာရောက်တွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးကြတယ်။ တက္ကသိုလ်အသီးသီးက လည်း သူ့ကို လာရောက်ဟောပြောဖို့ ဖိတ်ကြားကြတယ်။ ကမ္ဘာ့သိပ္ပံပညာရှင်အားလုံးက ဂွန်ဂျင်ရဲ့ တွေ့ရှိမှုကို ၁၉ ရာစုနှစ်ရဲ့ အကြီးကျယ်ဆုံး တွေ့ရှိမှုဖြစ်တယ်လို့ အသိအမှတ်ပြုကြပြီး သူတွေ့ခဲ့တဲ့ ရောင်ခြည်ကို ဂွန်ဂျင် ရောင်ခြည်လို့ ဂုဏ်ပြုမှည့်ခေါ်လိုက်ကြတော့တယ်။

အခုခေတ်မှာ စက်မှုသိပ္ပံရပ်တွေ၊ ဆေးသိပ္ပံပညာရပ်တွေမှာ X ray လို့ ခေါ်တဲ့ ဂွန်ဂျင်ရောင်ခြည်ဟာ မရှိမဖြစ်သလောက် အရေးပါခဲ့ပြီး ပေါ့ကွယ်။ သာမန်လူတွေ မမြင်နိုင်တဲ့အရာကို မြင်အောင်ကြည့်တတ်တဲ့ ဂွန်ဂျင်ရဲ့ စူးရှတဲ့မျက်ဝန်းတွေရဲ့ ကျေးဇူးကြောင့် သူဟာ ကမ္ဘာ့ပထမဆုံး သိပ္ပံနိဘယ်ဆုကို ဆွတ်ခူးနိုင်ခဲ့တာပေါ့ကွယ်။ ညီလေးတို့တတွေလည်း ဆေးရုံရောက်လို့ ဓာတ်မှန်ရိုက်တာနဲ့ ကြုံကြိုက်ခဲ့ရင် ဂွန်ဂျင်ကို ပြေးပြီး သတိရလိုက်ကြစေချင်တယ်။

အံ့ဩဖွယ်ကောင်းလှသော
သိပ္ပံမှော်ဆရာကြီး၏ ပျက်ဝန်းများ
သောမတ်စ် အယ်ဒီဆင်

၁၈၄၇ - ၁၉၃၁

ညီလေးတို့အိမ်မှာ ညအခါ ရုတ်တရက် လျှပ်စစ်မီး ပျက်သွားတဲ့အခါမှာ ဘယ်လောက် အဆင်မပြေ ဖြစ်ကြရတယ်ဆိုတာကို ကိုယ်တိုင် ကြုံဖူးကြမှာ ပေါ့။ တစ်ချိန်တည်းမှာပဲ လျှပ်စစ်မီးသီး၊ မီးချောင်းတွေရဲ့ တန်ဖိုးကိုလည်း နားလည်ကြမှာပေါ့ကွယ်။ အဲဒီလျှပ်စစ်မီးသီးတွေကို တီထွင်ပေးခဲ့တဲ့ ကျေးဇူးရှင်ကြီးရဲ့ အကြောင်းကိုလည်း စဉ်းစားမိကြရဲ့လားကွဲ့။ သူကတော့ နောက်တတ်ပြောင့်တတ်တဲ့ ညီလေးတို့တတွေနဲ့ ချွတ်စွပ်တူလှတဲ့ တီထွင်မှု ဘုရင် အက်ဒီဆင်ပဲကွဲ့။

သောမတ်စ်အယ်လဖာအက်ဒီဆင်ကို ၁၈၄၇ ခုနှစ်တုန်းက အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ဟိုအိုင်းရီးပြည်နယ်က မီလန်မြို့ကလေးမှာ မွေးဖွားခဲ့တယ်။ အယ်ဒီဆင်ဟာ ငယ်ရွယ်စဉ် ကလေးဘဝထဲက အနောက်အပြောင် အလွန်သန်တဲ့ လူရှုပ်လူပွေကလေး ဖြစ်ခဲ့တယ်။ သူဟာ နေရာတကာမှာ စပ်စုပြီးတော့ ဘာမဆို ကိုယ်တိုင်လုပ်ရကိုင်ရမှ ကျေနပ်လေ့ရှိတယ်။ မူလတန်းကျောင်းကို ရောက်တော့လည်း အဲဒီအကျင့်က မပျောက်ဘူး။

ဆရာ စာသင်နေခိုက်မှာ သူက စာကို ဂရုမစိုက်ဘဲ လမ်းပေါ်ကကားတွေ၊ မီးရထားတွေကို လိုက်ကြည့်နေတတ်တယ်။ သူ့လွယ်အိတ်ထဲမှာ ထည့်လာတဲ့ ပန်းကန်ကွဲတွေကို နဂိုအတိုင်းပြန်ဖြစ်အောင် ဆက်ကြည့်နေတဲ့အခါလည်း ရှိတယ်။ ကြာတော့ ဆရာလည်း စိတ်ဆိုးလာပြီး ကြိမ်တုတ်နဲ့ ဆော်တော့တာပေါ့။ ဒီအချိန်ကစပြီး အယ်ဒီဆင်က ကျောင်းကို မုန်းလာပြီး နောက်ဆုံး ကျောင်းက ထွက်လိုက်တယ်။ ကမ္ဘာကျော် တီထွင်မှုဝိဇ္ဇာကြီး အယ်ဒီဆင်ရဲ့ ကျောင်းနေသက်ဟာ ၁၃ လတာလောက်နဲ့ပဲ အဆုံးသတ်ခဲ့ရတယ်။

ကျောင်းက ထွက်ခဲ့တယ်ဆိုပေမယ့် အယ်ဒီဆင်ရဲ့ ပညာရေးကတော့ ဆုံးခန်းတိုင်သွားတာ မဟုတ်ဘူးကွဲ့။ သူ့မိခင်က အငြိမ်းစားကျောင်းဆရာမတစ်ယောက်ဆိုတော့ အယ်ဒီဆင်ကို အိမ်မှာပဲ ကြင်ကြင်နာနာ စာသင်ပေးတယ်။ စာသင်ကျောင်းထက် အမေကျောင်းက အယ်ဒီဆင်အတွက် ပိုပြီး စိတ်ဝင်စားစရာ ကောင်းနေပြန်တယ်။ အမေက သားဖြစ်သူရဲ့ ထူးခြားတဲ့စွမ်းရည်ကို နားလည်ထားလေတော့ ဒီစွမ်းရည်တွေ အစွမ်းကုန် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာအောင် မြေတောင်မြှောက်ပေးခဲ့တယ်။ အမေက ကြင်နာတတ်သလို အယ်ဒီဆင်ရဲ့ ဖခင်ကလည်း အမြော်အမြင်ကြီးမားတယ်။ အလုပ်ကြီးစားတယ်။ အယ်ဒီဆင် အခုလို တီထွင်မှုဘုရင်ကြီး ဖြစ်လာရတာ သူ့မိခင် ဖခင် လက်ဦးဆရာတွေရဲ့ ကျေးဇူးကြောင့်လို့ဆိုရင်လည်း မမှားဘူးပေါ့ကွယ်။

သူ့အသက် ၁၂ နှစ်သားအရွယ် ရောက်တော့ ဓာတုဗေဒပညာကို ထူးထူးခြားခြား စိတ်ဝင်စားလာခဲ့တယ်။ မိဘက သိပ်မချမ်းသာလေတော့ သူလိုအပ်တဲ့ ကိရိယာတွေ၊ ဓာတ်ဆေးတွေ ဝယ်ယူနိုင်ဖို့အတွက် အက်ဒီဆင်ဟာ ရထားပေါ်မှာလိုက်ပြီး သတင်းစာ ရောင်းခဲ့ရရှာတယ်။ အဲဒီအချိန်ကစပြီး အယ်ဒီဆင်ဟာ အလုပ်နဲ့ ပညာကို ဒွန်တွဲကြိုးစားလာလိုက်တာ

ကြေးနန်းရိုက်ကိရိယာ၊ လျှပ်စစ်ဂျင်နရေတာ၊ လျှပ်စစ်မီးသီး၊ ရုပ်ရှင်ပြစက်၊ ဓာတ်စက် စတဲ့ တီထွင်မှုပေါင်း ၁၂၀၀ ကျော်တဲ့အထိ လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ တယ်။ အခုအချိန်အထိ သူ့ရဲ့စံချိန်ကိုမိတဲ့ ပညာရှင်မျိုး ကမ္ဘာပေါ်မှာ မပေါ်သေးဘူးကွဲ့။

ဒါပေမယ့် အက်ဒီဆင်ဟာ တီထွင်မှု အမျိုးပေါင်းများစွာကို လွယ် လွယ်ကူကူ လုပ်နိုင်ခဲ့တာတော့ မဟုတ်ဘူး။ သူ အသက် ၁၃ နှစ်သား အရွယ်လောက်တုန်းက ရထားတွဲတစ်တွဲမှာ ဓာတုဗေဒ စမ်းသပ်ရင်း ရုတ်တရက် ပေါက်ကွဲခဲ့လို့ နားတစ်ဖက် ပင်းခဲ့ရရှာတယ်။ နားတစ်ဖက် အသုံးမဝင်တော့တဲ့တိုင်အောင် သူ့ရဲ့ စူးရှတဲ့မျက်ဝန်းတွေရဲ့ ကျေးဇူးကြောင့် ကျန်တဲ့နားတစ်ဖက်နဲ့ပဲ ဓာတ်စက်အမျိုးမျိုး၊ ကြေးနန်းရိုက်ကိရိယာတွေ၊ တယ်လီဖုန်း စတဲ့ အသံနဲ့ဆိုင်တဲ့ ကိရိယာတွေကို ဆက်လက် တီထွင်နိုင် ခဲ့တယ်။

အဲဒီလို အယ်ဒီဆင်ဟာ ရူပဗေဒဘာသာရပ်နဲ့ ဓာတုဗေဒဘာသာ ရပ်တွေမှာ သူမတူအောင် ထူးချွန်ခဲ့ပေမယ့် သင်္ချာဘာသာမှာကျတော့ အလွန်ညံ့ခဲ့တယ်။ ဒါကို သူနဲ့တွဲလုပ်တဲ့ လူတွေအားလုံးက သိထားလေ တော့ သင်္ချာညံ့တဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးလို့ ဝိုင်းဝန်းလှောင်ပြောင်ခဲ့ကြတယ်။ သူ အသက် ၂၆ နှစ်သားအရွယ်မှာ သူနဲ့အတူတွဲလုပ်နေကြတဲ့ မယ်လွန် ပတ် သုတေသနဌာနက ပညာရှင်တွေကို ဒီလို ပြောခဲ့ဖူးတယ်ကွဲ့။

“သင်္ချာက ကျွန်တော့်ကို မခိုင်းနိုင်ပေမယ့် တစ်နေ့မှာ ကျွန်တော်က သင်္ချာကို ခိုင်းပြပါမယ်။ စောင့်ကြည့်နေကြပါ” တဲ့။ သူပြောတဲ့အတိုင်းပါပဲ။ တစ်နေ့ကျတော့ မယ်လွန်ပတ် သုတေသနဌာနကြီး တစ်ခုလုံးကို သူ့ရဲ့ တီထွင်မှုစက်ရုံကြီးအဖြစ် ပြောင်းလဲလိုက်ပြီး မရေမတွက်နိုင်လောက်အောင် များပြားတဲ့ ပစ္စည်းဆန်းတွေကို တစ်ခုပြီးတစ်ခု ဆက်တိုက်ထုတ်လုပ်ပြ တယ်။ ဒါနဲ့ ပညာရှင်အားလုံးက အယ်ဒီဆင်ကို မယ်လွန်ပတ်မြို့ရဲ့

မှော်ဆရာကြီးရယ်လို့တောင် တင်စားခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြတယ်။ အယ်ဒီဆင်က လူသားတွေအတွက် အကျိုးရှိတဲ့ ပစ္စည်းအမြောက်အမြားကို လက်ငင်း ချက်ချင်း တီထွင်ပြနေလေတော့ သူ့ကို မှော်ဆရာကြီးလို့ခေါ်တာ မမှားဘူး ပေါ့ကွယ်။ ၁၀ ရက်ပြည့်တိုင်း ပစ္စည်းသစ်တစ်မျိုး တီထွင်ပြဖို့အတွက် သူဟာ နေ့မအိပ် ညမအိပ် ကြိုးစားခဲ့ရရှာတယ်။

သူ့အသက် ၃၂ နှစ်အရွယ် ရောက်တော့ ကမ္ဘာပေါ်မှာ အချိန် ကြာကြာ ထွန်းလင်းတောက်ပနိုင်တဲ့ မီးသီးတစ်မျိုးကို လုပ်ပြမယ်လို့ ကြေညာခဲ့တယ်။ သူတို့ခေတ်တုန်းက ညရောက်ပြီဆိုရင် ဓာတ်ငွေ့သုံး အောက်လင်းဓာတ်မီးကြီးတွေကိုပဲ သုံးကြရတယ်။ အဲဒီဓာတ်မီးကြီးတွေက အဆင်မပြေရင် ထပြီး မီးလောင်ပေါက်ကွဲတာတော့ သိပ်ပြီး အန္တရာယ်များတာပေါ့ကွယ်။ ဒါကြောင့် ပိုပြီး အန္တရာယ်ကင်းပြီး တာရှည် အသုံးပြုနိုင်မယ့် လျှပ်စစ်မီးသီးကို တီထွင်နိုင်ဖို့အတွက် အယ်ဒီဆင်ဟာ အပြင်းအထန် ကြိုးစားတော့တာပေါ့။ မီးသီးကို တီထွင်ဖို့ကျတော့ ၁၀ ရက်လောက်နဲ့ မလုံလောက်တော့ဘူး။ အချိန်တစ်နှစ်လောက် ယူရတယ်။ ပိုက်ဆံလည်း ဒေါ်လာ ၁၆ သောင်းလောက် ကုန်တယ်။ အကြိမ်ပေါင်း ၆၀၀၀ လောက် ထပ်တလဲလဲ စမ်းသပ်ရပြီး ပစ္စည်းအမျိုးပေါင်း ၁၆၀၀ နဲ့ မှတ်စုစာအုပ်ပေါင်း ၂၀၀ လောက်ကုန်အောင် ကြိုးစားတော့မှ ညီလေးတို့ အိမ်မှာထွန်းထားတဲ့ လျှပ်စစ်မီးသီးမျိုးကို ရရှိတော့တယ်။

တစ်ဆက်တည်းမှာပဲ ဗေကမ်ကျူလို့ခေါ်တဲ့ လေဟာနယ်လျှပ်စစ် မီးချောင်းရဲ့ အခြေခံသဘောတရားတွေ၊ ရေဒီယို၊ တယ်လီဗေးရှင်းတို့ရဲ့ အခြေခံပညာရပ်တွေကို ဖော်ထုတ်ပေးခဲ့ပြန်တယ်။ အသက် ၃၂ နှစ်သား အရွယ်ကစပြီး တီထွင်မှုတွေကို တစ်မျိုးပြီးတစ်မျိုး ဆက်တိုက်လုပ်ဆောင် ခဲ့တဲ့ အယ်ဒီဆင်ရဲ့ စူးရှတောက်ပလှတဲ့ မျက်ဝန်းတွေဟာ အသက် ၈၄ နှစ်အရွယ် ၁၉၃၁ ခုနှစ်မှာ ထာဝရ မှေးမှိတ်အနားယူသွားခဲ့တော့

တယ်။ သူ့ရဲ့ဈာပနညမှာတော့ အမေရိကန်ပြည်နဲ့ ကမ္ဘာလူသားတစ်ရပ်
လုံးရဲ့ ကျေးဇူးရှင်ကြီးကို ဂုဏ်ပြုတဲ့အနေနဲ့ အမေရိကန်ပြည် တစ်ဝှမ်းလုံးက
လျှပ်စစ်မီးလုံးတွေကို ခေတ္တပိတ်ပြီး အလေးပြုလိုက်ကြတော့တယ်။ အထုံ
ပါရမီဆိုတာ မှတ်ဉာဏ် ၁% နဲ့ လုံ့လဝီရိယ ၉၉% ပါဝင်ကြောင်း
အယ်ဒီဆင်က သက်သေပြသွားခဲ့တယ်လို့ ဆိုရမှာပေါ့ကွယ်။

တစ်စက္ကန့်လျှင် ကီလိုမီတာ သုံးသိန်းပျံ့ပြေးသော
အလင်း၏အလျင်ကို တိုင်းတာနိုင်ခဲ့သော ထိုပျက်ဝန်း

အဲလ်ဗက် မိုက်ကယ်ဆွန်

၁၈၅ - ၁၉၃၁

ကမ္ဘာပေါ်မှာ သိပ္ပံပညာ အထွန်းကားဆုံး တိုင်းပြည်တစ်ပြည်ကို ဖော်ပြပါ
လို့ ညီလေးတို့ကိုမေးရင် ဘယ်လိုဖြေကြမလဲ။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုလို
ဖြေရင် မမှားဘူးပေါ့ကွယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ လကမ္ဘာပေါ်ကို ပထမ
ဆုံး လူသားတွေ ခြေချနိုင်တာ အမေရိကန် ဖြစ်သလို ကမ္ဘာပေါ်မှာ
နိုဘယ်လ်ဆု အများဆုံးရရှိတဲ့ နိုင်ငံဟာလည်း အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု
ဖြစ်နေလို့ပဲကွဲ့။ ဒါပေမယ့် လွန်ခဲ့တဲ့ ခုနစ်ဆယ့်ငါးနှစ်လောက်ကတော့
အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုဟာ အခုလို သိပ္ပံပညာမှာ ရှေ့တန်းမရောက်ခဲ့သေး
ဘူးကွဲ့။ နိုဘယ်လ်ဆုရတဲ့သူ ဆိုလို့လည်း တစ်ဦးတစ်ယောက်မျှ မရှိခဲ့
သေးဘူး။ အဲဒီလို ခေတ်နောက်ကျတဲ့ နိုင်ငံတစ်ခုကနေ ကမ္ဘာထိပ်တန်း
သိပ္ပံနိုင်ငံကြီး ဖြစ်လာအောင် လမ်းဖွင့်ပေးခဲ့တဲ့ ပညာရှင်ကြီးနဲ့ ပထမဆုံး
နိုဘယ်လ်ဆုကို ဆွတ်ခူးနိုင်ခဲ့တဲ့ သိပ္ပံပါရဂူကြီးကတော့ အဲလ်ဗက်
မိုက်ကယ်ဆွန်ပဲ ဖြစ်တယ်ကွဲ့။

မိုက်ကယ်ဆွန်ရဲ့ဘဝမှာ ပြောင်းလဲမှုတွေများစွာ ပြည့်နှက်နေခဲ့
တယ်။ ပထမပြောင်းလဲချက်ကတော့ မွေးဇာတိ ပိုလန်နိုင်ငံကနေ အမေရိ

ကန်ပြည်ထောင်စုကို ပြောင်းလာခဲ့ရတာပါပဲ။ ပိုလန်နိုင်ငံ စတယ်ယံမြို့က အထည်ကုန်သည်တစ်ဦးဖြစ်တဲ့ သူ့အဖေဟာ ပိုလန်ကနေ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကို ပြောင်းရွှေ့ခဲ့တဲ့အတွက် မိုက်ကယ်ဆွန်လည်း လိုက်ပါခဲ့ရရှာတယ်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကို ရောက်တော့လည်း စီးပွားရေးအဆင်မပြေတဲ့အတွက် မိုက်ကယ်ဆွန်တို့မိသားစုဟာ ဒုက္ခအမျိုးမျိုးနဲ့ ရင်ဆိုင်ခဲ့ရပြန်တယ်။

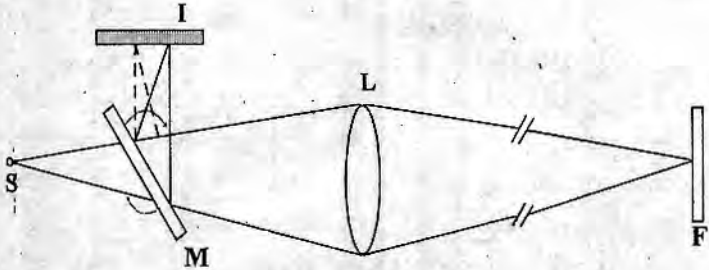
ဒုတိယပြောင်းလဲချက်ကတော့ သူ့ဟာ သာမန်ကျောင်းမှာနေရာက သူ့မိဘတွေ စီးပွားရေးကျဆင်းခဲ့ကြတဲ့အတွက် ကျောင်းလခ ကင်းလွတ်တဲ့ ရေတပ်ကျောင်းကို ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ရတယ်။ ဒါတောင် ဝင်ခွင့်စာမေးပွဲကို မအောင်ရှာဘူးကွဲ့။ အသက်ကလည်း ၁၇ နှစ်တောင် ရောက်ခဲ့ပြီမို့ ပညာသင်လိုစိတ် ပြင်းပြလွန်းတဲ့ မိုက်ကယ်ဆွန်ဟာ သမ္မတကြီးကို ဝင်တွေ့ပြီး အသနားခံခဲ့တဲ့အတွက် ကျောင်းဝင်ခွင့်ရခဲ့တယ်။

တတိယပြောင်းလဲချက်ကတော့ သူ့ဟာ ကျောင်းပြောင်းလိုက်ပြီးမှ အတန်းတိုင်းမှာ ပထမအဆင့်ချည်း ရရှိခဲ့တာပဲကွဲ့။ အထူးသဖြင့် အလင်း၊ အသံ၊ မက္ကင်းနစ် စတဲ့ ရူပဗေဒဘာသာတွေမှာ သူ့ကိုမီတဲ့ကျောင်းသား မရှိဘူးလို့တောင် ဆိုကြတယ်။ သူက သိပ္ပံမှာ ထူးချွန်သလောက် စာစီစာကုံးတို့၊ သမိုင်းတို့မှာ ဘိတ်ဆုံး ဖြစ်ခဲ့ပြန်တယ်။ စစ်တပ်ကျောင်းမှာ နေပေမယ့် စစ်ကိုမုန်းတီးသူ၊ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးသာ ဖြစ်လိုသူဆိုတော့ စစ်ပညာမှာလည်း အလွန်ညံ့ခဲ့တာပေါ့။

စတုတ္ထပြောင်းလဲချက်ကတော့ မိုက်ကယ်ဆွန်ရဲ့ စိတ်ဓာတ်ပဲကွဲ့။ သူ့စိတ်ပါတဲ့ သိပ္ပံစမ်းသပ်မှုတွေမှာ နေ့မအိပ်၊ ညမအိပ် ကြိုးစားသလောက် စိတ်မပါတဲ့ ပညာရပ်တွေကိုတော့ ဘယ်သူက ဘယ်လောက်ခိုင်းခိုင်း ဂရုမစိုက်ဘဲ ပစ်ထားတတ်လာတယ်။

ပဉ္စမပြောင်းလဲချက်ကတော့ မိုက်ကယ်ဆွန်ဟာ သူ့တစ်ပါးမလုပ်

နိုင်တဲ့ ကိစ္စကို လုပ်နိုင်ခဲ့တာပဲ ဖြစ်တယ်။ မျက်စေ့တစ်မှိတ် လျှပ်တစ်ပြက် ဆိုတဲ့ စကားကို ညီလေးကြားဖူးတယ် မဟုတ်လား။ သည်စကားက အလွန်မြန်တဲ့ အလျင်ကို တင်စားခေါ်ထားတဲ့ စကားကွဲ့။ လျှပ်တစ်ပြက် ဆိုတဲ့ စကားက ကိန်းဂဏန်းတွေ ဘယ်လောက်မြန်သလဲဆိုရင် တစ်စက္ကန့် အတွင်းမှာ ကီလိုမီတာ သုံးသိန်းလောက်အထိ မြန်တယ်ကွဲ့။ တစ်နည်း ပြောရရင် တစ်စက္ကန့်အတွင်းမှာ အလင်းဟာ ကမ္ဘာကို ခုနစ်ပတ်ခွဲပြည့် အောင် ပြေးနိုင်တယ်။ ဒီလောက်လျင်မြန်လှတဲ့ အလင်းရဲ့အလျင်ကို ရအောင်တိုင်းတာနိုင်တဲ့ မိုက်ကယ်ဆွန်ရဲ့ မျက်ဝန်းတွေကို အစ်ကိုကြီးတို့ ညီလေးတို့ လေ့လာသင့်ကြတာပေါ့ကွယ်။

ပုံထဲမှာ ပြထားတဲ့အတိုင်း အလင်းထုတ်ကိရိယာ S က ထွက်လာ တဲ့ အလင်းတန်းဟာ လည်ပတ်နေတဲ့ ကြေးမုံ M ကိုဖြတ်ပြီး တစ်ဖက်က အလင်းစုမှန်ဘီလူးကို ထပ်ဖြတ်ကာ အလွန်ဝေးကွာလှတဲ့ အရပ်မှာရှိတဲ့ တည်ငြိမ်ကြေးမုံပြင် F ကို ရိုက်ခတ်တယ်။ ကြေးမုံကိုရိုက်ပြီး ပြန်လာတဲ့ ရောင်ပြန်အလင်းတန်းဟာ မှန်ဘီလူး L ကတစ်ဆင့် လည်ပတ်ကြေးမုံဆီ ပြန်ရောက်တော့ သူ အသွားအပြန် ခရီးဆက်နေတုန်း လည်ပတ်ကြေးမုံ

M ကလည်း လည်နေတဲ့အတွက် ယခုအကြိမ်ကျရောက်တဲ့ နေရာဟာ နဂိုနေရာ မဟုတ်တော့ဘူး။ ဒါကြောင့် နဂိုက ရောင်ပြန်ဟပ်သလို မဟပ်နိုင်တော့ဘဲ အပေါ်အလင်းမှတ် မှန်ပြားမှာ နေရာခြားပြီး ပုံရိပ် I ကို ဖြစ်စေတော့တယ်။ အဲဒီလို အလင်းသွားရတဲ့ ခရီးအကွာအဝေးကို ကြေးမုံလည်ပတ်ရန် ကြာတဲ့အချိန်နဲ့ စားရင် အလင်းရဲ့အလျင်ကို တွက်ချက်လို့ ရနိုင်တာပေါ့။

သဘောတရားအရ လွယ်ကူတယ်လို့ ထင်ရပေမယ့် ဒီစမ်းသပ်ချက်က လက်တွေ့လုပ်ကြည့်မှ အလွန်ခက်ခဲတယ်ဆိုတာ သိရတယ်။ အသုံးပြုတဲ့ ကြေးမုံတွေက မှန်မှန်ကန်ကန် အလင်းပြန်ရမယ်။ လည်ပတ်ကြေးမုံ M ရဲ့ လည်ပတ်မှုကလည်း တစ်သမတ်တည်း ဖြစ်ရမယ်။ ပြီးတော့ အလင်းဖြတ်သွားမယ့် လေကလည်း သိပ်လည်း ကွာဟမှု မရှိရဘူး။ အလင်းထုတ်ကိရိယာနဲ့ အလင်းပြန်ကြေးမုံတို့ရဲ့ အကွာအဝေးကိုလည်း အနည်းဆုံး ၃၅ ကီလိုမီတာလောက်အထိ ထားရမယ်။ ဒီလောက်တိကျတဲ့ ကိရိယာတွေကိုသုံးပြီး စနစ်တကျ တိုင်းတာတာတောင် အကြိမ်ပေါင်း ထောင်သောင်းများစွာ ပြန်လုပ်ရတယ်။ ကျေနပ်လောက်ပြီဆိုမှ တွက်ချက်ကြည့်တဲ့အခါ အလင်းဟာ တစ်စက္ကန့်ကို ကီလိုမီတာပေါင်း ၃ သိန်း ပြေးတယ်ဆိုတာကို သိရှိလာရတယ်။

မိုက်ကယ်ဆွန်ရဲ့ အဖြေဟာ အလွန် တိကျရုံတင်မကဘူး။ အိုင်းစတိုင်းရဲ့ နိုင်းရပ်သီအိုရီ ပေါ်ပေါက်လာဖို့အတွက်လည်း အခြေခံသဘောတရားအဖြစ် အထောက်အကူပြုခဲ့တယ်။ မိုက်ကယ်ဆွန်ဟာ အလင်းဖြတ်သန်းမှု၊ အလင်းပြန်မှု၊ အလင်းယိုင်မှု စတာတွေကိုလည်း အလွန် စနစ်တကျနဲ့ ကိရိယာတွေသုံးပြီး သုတေသနပြုခဲ့ပြန်တယ်။

ဒီလိုနဲ့ မျက်စေ့တစ်မှိတ် လျှပ်တစ်ပြက်မျှ မြန်ဆန်လှတဲ့ အလင်းရဲ့ အလျင်ကို ရအောင် တိုင်းတာယူနိုင်ခဲ့တဲ့ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုရဲ့

ပထမဆုံး နိဘယ်ဆုရှင် မိုက်ကယ်ဆွန်ရဲ့ မျက်ဝန်းအစုံဟာ ၁၉၃၁ ခုနှစ်မှာ ဦးနှောက်သွေးကြောပြတ်တဲ့ ရောဂါကြောင့် ထာဝရ မှေးစက် အနားယူသွားခဲ့တော့တယ်။ အမေရိကန်ပြည်သူတွေဟာ သူ မကွယ်လွန်ခင် မှာကြားသွားတဲ့အတိုင်း မိုက်ကယ်ဆွန်ရဲ့အလောင်းကို မီးရှို့ပြာချလိုက် ကြပြီး အဲဒီပြာတွေကို လေယာဉ်ပျံပေါ်ကနေ ကမ္ဘာ့လေထုအတွင်းကို ဖြန့်ကျဲချလိုက်ကြတယ်တဲ့ကွယ်။

ပြေအောက်ကို ထိုးဖောက်ပြင်နိုင်ခဲ့သော ပျက်ဝန်းပျား

အင်ဒရီးယား မိုဟော်ဂိုဗစ်ချ်

၁၈၅၇ - ၁၉၃၆

ညီလေးတို့တတွေ ငလျင်လှုပ်တာကို ကြုံဖူးကြသလား။ ပုဂံမှာ အကြီးအကျယ် ငလျင်လှုပ်လို့ ရှေးဟောင်း စေတီပုထိုးတွေ ပြိုကျပျက်စီးသွားတဲ့ သတင်းကို ကြားဖူးကြမယ် ထင်ပါတယ်။ ဒါမှမဟုတ် ရုပ်ရှင်တွေ၊ ဗွီဒီယိုတွေထဲမှာ ငလျင်လှုပ်တဲ့အကြောင်းတွေကို ရိုက်ပြထားတာတွေတွေ့ဖူးမြင်ဖူးကြမှာပေါ့။ မြေကြီးတွေ အက်ကွဲပြီး အတွင်းက ချော်ရည်တွေ၊ မီးခိုးတွေ ထွက်လာတာတို့၊ အလွန်ကြီးမားတဲ့ တိုက်တာအဆောက်အအုံကြီးတွေ ပြိုကျသွားတာတို့ကို မြင်တွေ့ရတော့ ငလျင်ဆိုတာ အတော်ကြောက်စရာကောင်းပါကလားလို့ အောက်မေ့ကြမှာပဲပေါ့။ ဒါပေမယ့် ငလျင်မှာ လူသားတွေအတွက် အကျိုးပြုတဲ့အချက် တစ်ချက် ရှိတယ်ဆိုရင် ညီလေးတို့ ယုံကြမလားကွဲ့။

ညီလေးတို့တတွေ ဈေးထဲကိုသွားပြီး ဖရဲသီး ဝယ်တဲ့အခါမှာ မှည့်မမှည့်သိချင်ရင် ဘယ်လိုလုပ်ကြည့်ကြသလဲ။ ‘ဘုတ်’ ‘ဘုတ်’ ‘ဘုတ်’ လို့ လက်နဲ့ပုတ်ကြည့်ကြမှာပဲပေါ့။ ညီလေးတို့ ဗိုက်အောင့်လို့ ဆရာဝန်ကို သွားပြတဲ့အခါ ဆရာဝန်ကြီးက ညီလေးတို့ရဲ့ ဝမ်းဗိုက်ကို လက်နဲ့ပုတ်ပြီး

နားထောင်တာကိုလည်း ကြံဖူးကြမှာပေါ့။ ဒါကြောင့် လက်တွေ့ ခွဲစိတ်
 ကြည့်လို့မရတဲ့ ပစ္စည်းတွေရဲ့ အတွင်းပိုင်းကို အခြေအနေသိလိုတဲ့အခါမှာ
 လက်နဲ့ပုတ်ပြီး ခန့်မှန်းတာဟာ အသုံးဝင်လှတဲ့ နည်းတစ်နည်း ဆိုတာကို
 အားလုံး သိကြရပြီပေါ့နော်။ ငလျင်လှုပ်တယ်ဆိုတာဟာလည်း ဧရာမ
 ဖရဲသီးကြီးနဲ့တူတဲ့ ကမ္ဘာလုံးကြီးကို လက်နဲ့ပုတ်ကြည့်လိုက်တာနဲ့ အတူတူ
 ပဲပေါ့ကွယ်။ ငလျင်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာတဲ့ လှိုင်းတွေကို လေ့လာခြင်းအား
 ဖြင့် လက်တွေ့ခွဲကြည့်လို့ မလွယ်တဲ့ ကမ္ဘာလုံးကြီးရဲ့ အတွင်းပိုင်းအခြေ
 အနေကို ခန့်မှန်းလို့ရနိုင်မှာ သေချာတာပေါ့။ အခုလို ငလျင်ကို သုတေသန
 လုပ်ရင်းက ကမ္ဘာ့အတွင်းမြေလွှာ ဖွဲ့စည်းပုံကို စနစ်တကျ တွေ့ရှိခဲ့ရတဲ့
 သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးတစ်ဦး ပေါ်ပေါက်ခဲ့ဖူးတယ်ကွဲ့။ သူ့အမည်ကတော့
 အင်ဒရီးယားမိုဟော်ဂိုဗစ်ချ် လို့ ခေါ်တယ်။

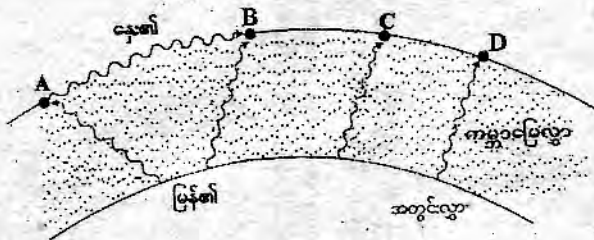
၁၈၅၇ ခုနှစ်တုန်းက ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံ အီစကြာကျွန်း
 ကလေးမှာ မိုဟော်ဂိုဗစ်ချ်ကို မွေးဖွားခဲ့တယ်။ တက္ကသိုလ်က ရူပဗေဒဘွဲ့
 ရရှိပြီးတဲ့နောက်မှာ မိုဟော်ဂိုဗစ်ချ်ဟာ ဗကားလ်မြို့က အစိုးရအလယ်တန်း
 ကျောင်းမှာ အလယ်တန်းပြဆရာအလုပ်ကို ဝင်လုပ်ခဲ့တယ်။ ဆရာလေး
 ဗစ်ချ်က လူတစ်မျိုးကွဲ့။ ကျောင်းဆင်းလို့ တခြားဆရာတွေ အိမ်ပြန်သွား
 ကြပေမယ့် သူကတော့ ကျောင်းရဲ့ရှေ့ကိုထွက်ပြီး ကောင်းကင်ပြာကြီးကို
 ငေးမော ကျန်ရစ်တတ်တယ်။ ကောင်းကင်ရဲ့ တိမ်တိုက်အခြေအနေကို
 အလွန်စိတ်ဝင်စားတဲ့ ဗစ်ချ်ဟာ သူ့ကိုယ်ပိုင် လေ့လာရေးအခန်းငယ်
 ကလေးကို ဆောက်ကာ နေ့ရှိသရွေ့ လေ့လာနေခဲ့တော့တယ်။ တိမ်တွေရဲ့
 ပုံသဏ္ဍာန်၊ ရွေ့လျားပုံ၊ အလျင်နှုန်း စတဲ့ အချက်တွေကို သူ့ကိုယ်တိုင်
 တီထွင်ထားတဲ့ ကိရိယာအမျိုးမျိုးနဲ့ ထပ်ပြန်တလဲလဲ လေ့လာပြီးတော့
 “ဗကားလ်မြို့နယ် တိမ်တိုက်များ၏ အသွင်ပြောင်းလဲပုံကို လေ့လာခြင်း”
 ဆိုတဲ့ စာတမ်းတစ်စောင်ကို ရေးသားထုတ်ပြန်ခဲ့တယ်။ သူ့စာတမ်းက

သိပ်ပြီး စနစ်ကျကာ အောင်မြင်နေတော့ တက္ကသိုလ်က မိုးလေဝသပညာ ပါမောက္ခကြီး တွေ၊ နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံးက ပါရဂူကြီးတွေက မိုဟော်ဂိုဗစ်ချ်ကို 'သိပ္ပံပါရဂူ' ဘွဲ့ အပ်နှင်းပြီး ဂုဏ်ပြုကြတော့တယ်။ တက္ကသိုလ်မှာ ဆက်မတက်နိုင်တော့ပေမယ့်လည်း ပညာထူးချွန်ရင် ဘွဲ့ထူး၊ ဂုဏ်ထူးတွေ ရနိုင်တယ်ဆိုတဲ့ သာဓကပေါ့ကွယ်။

သူ့အသက် ၃၅ နှစ်အရွယ် ရောက်တော့ နိုင်ငံတော်အစိုးရက ဇာကလက်ဖ် မိုးလေဝသစခန်းရဲ့ ညွှန်ကြားရေးမှူးရာထူး ခန့်ပြန်တယ်။ ဗစ်ချ်ဟာ အလျင်ကထက်ပိုပြီး မိုးလေဝသနဲ့ ရာသီဥတုအခြေအနေတွေကို သုတေသနပြုကာ တိုင်းပြည်ကို အကျိုးပြုခဲ့ပြန်တယ်။ 'ဇာကလက်ဖ် ရာသီ ဥတုအခြေအနေ' 'နော်ဗစ်ကား ဒေသ၏ မိုးရွာသွန်းမှု' စတဲ့ အလွန် အသုံးဝင်လှတဲ့ စာတမ်းတွေကိုလည်း ရေးသားခဲ့တယ်။ ဗစ်ချ်ဟာ ဒီလိုနဲ့ စာတမ်းတွေကို ရေးသားတဲ့အခါမှာ ယူဂိုဆလပ်နိုင်ငံ တစ်ခုတည်းသာမက ဘဲ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံတွေရဲ့ တိုင်းတာချက်တွေကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားကာ ရေးသားခဲ့တာ ဖြစ်လေတော့ ပိုပြီးတိကျတာပေါ့ကွယ်။

အဲဒီလို ဘဝတစ်လျှောက်လုံး မိုးကောင်းကင်ကြီးကို မော့ကြည့် လေ့လာခဲ့တဲ့ ဗစ်ချ်ရဲ့ မျက်ဝန်းတွေဟာ သူ့ခြေအောက်က ကမ္ဘာမြေလွှာကို စူးစမ်းလေ့လာဖို့ အရေးတစ်ခုနဲ့ ကြိုကြိုက်လာခဲ့ပြန်တယ်ကွဲ့။ ၁၉၀၉ ခုနှစ်လောက်ကပေါ့ကွယ်။ ယူဂိုဆလပ်နိုင်ငံမှာ ပေါ့စ်ပရိယယ်ဒေသကို ဗဟိုပြုပြီး အလွန်ပြင်းထန်လှတဲ့ ငလျင်ကြီးတစ်ခု တုန်လှုပ်သွားခဲ့တယ်ကွဲ့။ အဲဒီနှစ်မှာပဲ ဗစ်ချ်ဟာ ပထမဆုံး ငလျင်တိုင်းကိရိယာကို ဖီထွင်ထားခဲ့လေ တော့ သည်ငလျင်ကြီးရဲ့ လှိုင်းတွေကို တိုင်းပြည်အနှံ့ ပျံ့နှံ့သွားပုံကို စနစ်တကျ လေ့လာနိုင်ခဲ့တာပေါ့ကွယ်။ ဒီအခါမှာ ဗစ်ချ်ဟာ အလွန် ထူးဆန်းလှတဲ့ အချက်တစ်ချက်ကို သွားတွေ့တယ်။ ဗစ်ချ်ရဲ့ မျက်ဝန်း အစုံဟာ သောက်ရှူးကြယ်အလား တောက်ပလင်းလက်လို့ လာခဲ့ရတော့

တယ်။ ဒီအချက်က ဘာလဲဆိုတော့ ငလျင်လှိုင်းတွေဟာ တစ်သမတ် အလျင်နဲ့ ရွေ့လျားသွားနေရာက ကီလိုမီတာ ၃၀၀ အကွာလောက် ရောက်တဲ့အခါ ထူးထူးခြားခြား မြန်ဆန်လာတာပဲကွဲ့။

ဥပမာ A ဆိုတဲ့ နေရာကို ဗဟိုပြုပြီး ငလျင်တစ်ခု လှုပ်ခဲ့တယ် ဆိုပါတော့ကွယ်။ A ကနေပြီး ငလျင်လှိုင်းတွေဟာ B, C, D စတဲ့ နေရာတွေကို အစဉ်အတိုင်း ပျံ့နှံ့သွားတော့တာပေါ့။ ဒါပေမယ့် ကမ္ဘာ မြေကြီးအတွင်းပိုင်းက တစ်သမတ်တည်း ဖြစ်မနေဘဲ တစ်ခုနဲ့တစ်ခု လုံးဝခြားနားတဲ့ အလွှာကြီးတွေ ရှိနေကြတယ်ကွဲ့။ ဒီတော့ ငလျင်လှိုင်းတွေ ဟာ အဲဒီအလွှာကြီးတွေကို ရောက်ကြတဲ့အခါမှာ နဂိုနှုန်းထားထက် ပိုပြီး မြန်ဆန်လာကြတော့တယ်ပေါ့။ ဒီတော့ A ကနေ B ကို သွားတာ ထက် C နဲ့ D ကို သွားတာက ပိုပြီး မြန်သွားတာပေါ့။ ဒီအချက်ကို တွေ့ရတဲ့ ဗစ်ရ်ဟာ “ကမ္ဘာမြေကြီးသည် တစ်သမတ်တည်း တူညီသော မြေသားထုကြီး မဟုတ်။ တိကျစွာဖွဲ့စည်းထားသော အကန့်အလွှာများ ရှိကြသည်” လို့ စာတမ်းတစ်စောင် ရေးပြီး ကမ္ဘာကို ကြေညာလိုက်တာပေါ့ ကွယ်။

ဗစ်ချ်ရဲ့ “ပေါ့စ်ပရီရယ် ငလျင်တိုင်းတာချက်” စာတမ်းဟာ တစ်ကမ္ဘာလုံးက ဘူမိဗေဒပညာရှင်တွေအတွက် အတော်စိတ်ဝင်စားစရာ ဖြစ်လာခဲ့တော့တယ်။ သိပ္ပံပညာရှင်တွေက ကိရိယာအမျိုးမျိုး သုံးပြီး လက်တွေ့တိုင်းတာကြည့်တဲ့အခါမှာ ဗစ်ချ်ရဲ့ အယူအဆဟာ လုံးဝမှန်ကန် နေတာကို သွားတွေ့ကြတော့တယ်။ ဒါနဲ့ ဗစ်ချ်ကို ဂုဏ်ပြုပြီး ကမ္ဘာ မြေသား အတွင်းလွှာမျက်နှာပြင်တွေကို မိုဟော်ဂိုဗစ်ချ် မျက်နှာပြင်များလို့ မှည့်ထွင်လိုက်ကြတယ်ကွဲ့။ အဲဒီလို သိန်းငှက်ရဲ့ မျက်ဝန်းမျိုးနဲ့ မိုးနဲ့ မြေကို စူးရှထက်မြက်စွာ လေ့လာခဲ့တဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီး မိုဟော်ဂိုဗစ်ချ်ဟာ ၁၉၃၉ ခုနှစ်မှာ ကွယ်လွန်သွားခဲ့တယ်ကွဲ့။ ဒါပေမယ့် ယူဂိုဆလပ်စ် အစိုးရဟာ မိုဟော်ဂိုဗစ်ချ်ကို ထာဝစဉ် အမှတ်ရစေဖို့အတွက် စာပို့တံဆိပ် ခေါင်းတွေမှာ သူ့ရဲ့ရုပ်သွင်ကို ထည့်သွင်းရိုက်နှိပ်ပြီး အသုံးပြုခဲ့တယ်ကွယ်။

အပိနိုင်းကို ချစ်မြတ်နိုးသော အမျိုးသမီးကြီး၏
ရွှန်းလဲ့သော ပျက်ဝန်းပျား

မဒမ်ကျူရီ

၁၈၇ - ၁၉၃၄

ညီလေးတို့အိမ်မှာ စာအလွန်ကြီးစားတဲ့ ညီမမျိုးလေးတွေ၊ အမတွေ ရှိကြ
မှာပေါ့။ ဒီလိုအစ်မမျိုး၊ ညီမမျိုး ရှိတာဟာ အလွန်ဂုဏ်ယူဖို့ ကောင်းတာ
ပေါ့ကွယ်။ အခုခေတ်မှာဆိုရင် အမျိုးသမီး နိုင်ငံခေါင်းဆောင်တွေ
သာမကဘဲ အာကာသထဲကိုတောင် အမျိုးသမီး အာကာသသူရဲကောင်းတွေ
ဟာ ဒုံးပျံကြီးတွေစီးပြီး လှည့်ပတ်သွားလာနေကြပြီ မဟုတ်လားကွဲ့။
အခုလို သိပ္ပံခေတ်မှာ အမျိုးသမီးတွေဟာ မီးဖိုချောင်ထဲမှာ အိမ်တွင်းမှု
လုပ်ငန်းတွေကို တကုပ်ကုပ်လုပ်နေရုံနဲ့ မလုံလောက်တော့ အမျိုးသားတွေနဲ့
ရင်ဆောင်တန်းပြီး ကြိုးစားလာကြပြီကွဲ့။ ဒါပေမယ့် လွန်ခဲ့တဲ့ နှစ်ပေါင်း
၁၀၀ လောက်တုန်းကတော့ အမျိုးသမီးထုကြီးဟာ ခေတ်မီတဲ့ပညာရပ်တွေ
ကို လေ့လာခွင့်မရဘဲ တစ်ဖက်သတ် အနှိမ်ခံခဲ့ကြရရှာတယ်။ အဲဒီလို
အခြေအနေမျိုးမှာ အမျိုးသမီးတွေထဲကနေ ကမ္ဘာ့သိပ္ပံပညာရှင်ကြီး
ဖြစ်အောင် ကြိုးစားကာ နိဘယ်ဆူကြီးကို နှစ်ကြိမ်တိုင်တိုင် ဆွတ်ခူးပြ
လိုက်တဲ့ စံပြအမျိုးသမီးကြီးတစ်ဦး ပေါ်ပေါက်ခဲ့ဖူးတယ်ကွဲ့။ သူ့နာမည်က
တော့ မဒမ်ကျူရီလို့ ခေါ်တယ်။

မဒမ်ကျူရီကို ၁၈၆၇ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၇ ရက်နေ့က ပိုလန်နိုင်ငံ ဝါဆောမြို့မှာ နေထိုင်တဲ့ ကျောင်းဆရာမိသားစုက ဖွားမြင်ခဲ့တယ်။ ဖခင် ဖြစ်သူ အလယ်တန်းပြဆရာရဲ့ သားသမီး ၅ ယောက်အနက် မာရီဟာ အထွေးဆုံးသမီး ဖြစ်ခဲ့တယ်။ သူဟာ ငယ်ငယ်ကလေးတည်းက ဉာဏ် အလွန်ကောင်းပြီး စာလည်း အလွန်ကြိုးစားတယ်။ ၅ နှစ်သမီး အရွယ်မှာ တင် အမဖြစ်သူ ဖရောနာယာရဲ့ စာအုပ်တွေကိုတောင် ဖတ်ပြနိုင်တဲ့ အတွက် ဖခင်ကျောင်းဆရာကတောင် အံ့ကြယူရတယ်။ မာရီရဲ့မိခင်ဟာ ရုပ်ရည်ချောမောလှပပြီး ပညာတတ်အမျိုးသမီးတစ်ဦး ဖြစ်တယ်။ သား သမီးတွေကိုလည်း အလွန်ကြင်နာတတ်တယ်။ ဒါပေမယ့် ကျန်းမာရေးက သိပ်မကောင်းရှာတဲ့အတွက် မာရီ ၁၀ နှစ်သမီးမှာ ကွယ်လွန်သွားခဲ့တယ်။ မာရီကလေးအတွက် မိခင်ကြီး ကွယ်လွန်တာဟာ အကြီးအကျယ် ကြေကွဲ ဝမ်းနည်းစရာ ဖြစ်ခဲ့ရတယ်။ ဒီလို ငယ်ငယ်ရွယ်ရွယ်နဲ့ ကြီးမားတဲ့ ပုဆွေး မှုဒုက္ခကို ခံစားလိုက်ရတဲ့ အတွေ့အကြုံဟာ နောင်အခါမှာ ဘယ်လို ဆင်းရဲဒုက္ခမျိုးကိုပဲဖြစ်ဖြစ် ရင်ဆိုင်ရဲဖို့ သတ္တိမွေးပေးလိုက်သလို ဖြစ်သွား တယ်။

၁၈၈၃ ခုနှစ်မှာ မာရီယာဟာ ဝါဆောမြို့ အစိုးရအထက်တန်း ကျောင်းကနေ ပထမ ဆွတ်ခူးရရှိပြီး အောင်မြင်ခဲ့တယ်။ အဲဒီအချိန်တုန်းက ပိုလန်ဟာ ရုရှားရဲ့ကိုလိုနီ ဖြစ်ခဲ့တာကြောင့် အဆင့်မြင့်ပညာရပ်အားလုံးကို ရုရှားဘာသာနဲ့ပဲ သင်ရတဲ့အပြင် အမျိုးသမီးထုအနေနဲ့ အဲဒီပညာတွေကို သင်ဖို့ အခွင့်အရေး မသာခဲ့ဘူး။ အမျိုးသမီးတစ်ယောက်ဖြစ်တဲ့ မာရီဟာ အထက်တန်းပညာရပ်တွေကို ဆက်လက်လေ့လာဖို့အတွက် နိုင်ငံရပ်ခြားကို မထွက်လို့ မဖြစ်တော့ဘူးပေါ့။ ဒါနဲ့ပဲ ၁၈၉၁ ခုနှစ်မှာ သူ့အစ်မရှိရာ ပြင်သစ်နိုင်ငံ၊ ပဲရစ်မြို့ကို ထွက်ခွာလာခဲ့တယ်။ ပါရီမှာရှိတဲ့ ဆော်လာဘွန်း မယ်တက္ကသိုလ်မှာ နေ့မအိပ် ညမအိပ် ကြိုးစားခဲ့တဲ့အတွက် ရူပဗေဒဘွဲ့ကို

ပထမအဆင့်နဲ့ အောင်မြင်လာခဲ့တယ်။ ၁၈၉၄ ခုနှစ်မှာ မာရီဟာ ရူပဗေဒ ဆရာလေး ပီအယ်ကျူရီနဲ့ တွေ့ရှိခင်မင်ပြီး တစ်နှစ်အကြာမှာ လက်ထပ် လိုက်ကြတဲ့အတွက် မဒမ်ကျူရီရယ်လို့ အမည်ရလာတော့တယ်။

အဲဒီအချိန်မှာ ဂျာမနီပြည်က သိပ္ပံပညာရှင် ဝွန်ဂျင်က Xrays အိပ်ကဲစ် ရောင်ခြည်ကို တွေ့ခဲ့တယ်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံက သတ်ဟွားရယ် ဆိုသူကလည်း အိပ်ကဲစ် ရောင်ခြည်လို ပစ္စည်းအမျိုးမျိုးကို ထိုးဖောက်နိုင်တဲ့ ရောင်ခြည်မျိုးဟာ ယူရေနီယမ်လို့ခေါ်တဲ့ သတ္တုဒြပ်စင်တစ်မျိုးမှ သူ့အလိုလို ထွက်ရှိနေတဲ့အကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ပြန်တယ်။ မဒမ်ကျူရီဟာ ဒီတွေ့ရှိချက် တွေ့အပေါ်မှာ အလွန်စိတ်ဝင်စားခဲ့တဲ့အတွက် သူမရဲ့ ဒေါက်တာဘွဲ့ စာတမ်းအတွက် မမြင်ရတဲ့ ရေဒီယို၊ အက်တမ်ရောင်ခြည်ကို သုတေသန ပြုဖို့ ပြင်ဆင်တော့တယ်။ သုတေသန လက်တွေ့ခန်းအဖြစ် ခင်ပွန်းသည်ရဲ့ ကျောင်းက သိပ္ပံခန်းတစ်ခုကို ငှားရမ်းပေးခဲ့ပြန်တယ်။ မဒမ်ကျူရီဟာ ပစ်ချဲဗလင်ဒီ Pitchblende လို့ခေါ်တဲ့ သတ္တုရိုင်းတစ်မျိုးကထွက်တဲ့ ရောင်ခြည်ဟာ သက်ဟွားရယ်တွေ့တဲ့ ယူရေနီယမ် ရောင်ခြည်ထက် အဆပေါင်းများစွာ ပြင်းထန်တာကို တွေ့ရှိတဲ့အတွက် ခင်ပွန်းသည်နဲ့အတူ သတ္တုရိုင်းများစွာထဲက ဒြပ်စင်အသစ်တစ်မျိုးကို ဖော်ထုတ်ဖို့ အပြင်းအထန် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြတော့တယ်။ ဓာတ်စမ်းခန်းထဲက အက်ဆစ်ဋွေတွေ၊ အယ်လ် ကာလီဋွေတွေကြောင့် သူတို့ဇနီးမောင်နှံဟာ ကျန်းမာရေးချို့ယွင်းလာရဲ မကဘူး။ အဝတ်အစားတွေအားလုံး အဖာအထေး အပေါက်အပြဲတွေနဲ့ လူရုပ်မပေါ်အောင် ဖြစ်ခဲ့ရတယ်။ အဲဒီလို အပြင်းအထန်ကြိုးစားတဲ့ ရလဒ် အဖြစ် တွေ့ရှိလာတဲ့ ဒြပ်စင်ရဲ့အမည်ကို အမိနိုင်ငံရဲ့အမည် ပိုလန်ကို ဂုဏ်ပြုသောအားဖြင့် မဒမ်ကျူရီဟာ ပိုလိုနီယမ်လို့ အမည်ပေးခဲ့ပြန်ရှာ တယ်။ နောက်တစ်နှစ်လောက်ကြာတော့ ပိုလိုနီယမ်ထက် ဓာတ်ရောင်ခြည် ပြင်းတဲ့ သတ္တုဒြပ်စင်တစ်ခုကို မဒမ်ကျူရီဟာ တွေ့ရှိခဲ့ပြန်တယ်။ အဲဒီ

ဒြပ်စင်ကိုတော့ ရေဒီယိုအက်တမ် ရောင်ခြည်ထုတ်ဒြပ်စင် ရေဒီယမ်ရယ်လို့ အမည်ပေးခဲ့တယ်။

အဲဒီလို ဒြပ်စင်အသစ်တွေကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့တဲ့အတွက် မဒမ်ကျူရီဟာ ၁၉၀၃ ခုနှစ်မှာ ရူပဗေဒပါ ရူ (ဒေါက်တာ) ဘွဲ့ကို ရရှိတဲ့ အပြင် သူတို့ဇနီးမောင်နှံ နှစ်ယောက်စလုံးကို ဆွီဒင်နိုင်ငံက နိုဘယ်လ်ဆု ချီးမြှင့်ခဲ့တယ်။ အောင်မြင်မှုတွေရလို့ အားရပါးရ မပျော်ရသေးခင် ၁၉၀၆ ခုနှစ် ဧပြီလမှာ ခင်ပွန်းဖြစ်သူ ပီအဲလ်ကျူရီယာဟာ မြင်းလှည်းတိုက်ပြီး ကွယ်လွန်သွားခဲ့ရတော့တယ်။ ကံကြမ္မာက အဆိုးဘက် လှည့်ခဲ့ပေမယ့် မဒမ်ကျူရီဟာ လောကဓံကို ကြံ့ကြံ့ခံရင်း ရေဒီယမ်သတ္တုဒြပ်စင်စစ် ဆီကို ဆက်လက်ထုတ်ဖော်နိုင်ဖို့အတွက် ဆက်လက်ကြိုးစားခဲ့တယ်။ ဒါပေမယ့် မဒမ်ကျူရီဟာ ၁၉၁၁ ခုနှစ်မှာ ဒုတိယအကြိမ်မြောက် နိုဘယ်လ် ဆုကို ဒုတိယအကြိမ် ရရှိခဲ့ပြန်တယ်။ ၁၉၂၆ ခုနှစ်ကစပြီးပေးခဲ့တဲ့ နိုဘယ်လ်ဆုရဲ့ သမိုင်းမှာ နှစ်ထပ်ကွမ်း စယူပြခဲ့တာဟာ မဒမ်ကျူရီပဲလို့ ဆိုရမှာပေါ့ကွယ်။

မဒမ်ကျူရီဟာ နှစ်ရှည်လများ သုတေသနအခန်းထဲမှာပဲ အန္တ ရာယ်ရောင်ခြည်တွေနဲ့ အလုပ်လုပ်လာခဲ့တော့ ကျန်းမာရေးဟာ တဖြည်း ဖြည်း ချို့ယွင်းလို့လာခဲ့တယ်။ ၁၉၃၄ ခုနှစ်ရောက်တော့ အိပ်ယာထဲမှာ ဗုန်းဗုန်းလဲရှာပြီး “ရေဒီယမ်က အရောင်တောက်နေတယ်။ ရေဒီယမ်က အရောင်တောက်နေတယ်” လို့ ဂယောင်ဂတမ်းအော်ရင်း ကွယ်လွန်သွားရှာ တော့တယ်။ သူမ ကွယ်လွန်ပြီး အလောင်းစင်ပေါ်မှာ ပြင်ထားတဲ့အခါ ရင်ဘတ်ပေါ်မှာချိတ်ထားတဲ့ လက်နှစ်ဖက်ပေါ်က မီးလောင်ဒဏ်ရာတွေက သိပ္ပံပညာရှင်တို့ရဲ့ ဇွဲလုံ့လဝီရိယကို ပြန်လည်ပြောပြနေကြသလိုပါပဲကွယ်။

ကမ္ဘာတိုက်ကြီးများ ရွှေလျားနေသည်ကို
ပြင်တွေ့ခဲ့သော ထိုမျက်ဝန်း
အဲလ်ဖရက်ဝဂ္ဂနာ

၁၈၈၀ - ၁၉၃၀

ညီလေးတို့ကျောင်းမှာ ကမ္ဘာပြားမြေပုံကြီးတွေ ချိတ်ဆွဲထားမှာပေါ့။ အဲဒီ
မြေပုံကြီးတွေကို ကြည့်ပြီး ညီလေး ဘယ်လိုအတွေးများ ပေါက်ဖူးကြသလဲ။
အာဖရိကတိုက်ကြီးက ဘေးတိုက်ရပ်နေတဲ့ လူတစ်ယောက်ရဲ့ ဦးခေါင်းနဲ့
တူသလို၊ တောင်အမေရိကတိုက်ကြီးကတော့ နားရွက်တစ်ဖက်ပြတ်နေတဲ့
ဆင်ကြီးတစ်ကောင်ရဲ့ ဦးခေါင်းကြီးနဲ့ တူတယ်လို့တော့ မမြင်မိကြဘူးလား
ကွဲ့။ ကျောင်းမှာ အဲဒီလို ပုံအမျိုးမျိုးထွက်နေတဲ့ ကမ္ဘာပြားမြေပုံကြီးကို
စူးရှတဲ့ မျက်ဝန်းအစုံနဲ့ ကြည့်ရှုလေ့လာရာက သိပ္ပံပါရဂူကြီး ဖြစ်သွားတဲ့
ကျောင်းသားကလေးတစ်ယောက် ရှိခဲ့ဖူးတယ်ကွဲ့။ သူ့အမည်ကတော့
အဲလ်ဖရက်ဝဂ္ဂနာလို့ ခေါ်တယ်။

ဝဂ္ဂနာကို ၁၈၈၀ ခုနှစ်က အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုမှာ မွေးဖွားခဲ့
တယ်။ သူ့ရဲ့အစ်ကိုကြီးက မိုးလေဝသပညာရှင်ဆိုတော့ ညီငယ်ဖြစ်သူ
ဝဂ္ဂနာဟာ မိုးလေဝသလေ့လာရေးမှာ အလွန်စိတ်ဝင်စားခဲ့တယ်။ နေပူ

မရှောင်၊ မိုးရွာမရှောင် အစ်ကိုဖြစ်သူရဲ့နောက်က တကောက်ကောက် လိုက်ပြီး မိုးပျံပူပေါင်းကြီးတွေ လွှတ်ကြတယ်။ အပူချိန်၊ လေဖိအား၊ မိုးရေချိန်တွေကို တိုင်းတာရင်း စာရင်းဇယားတွေ ပြုစုကြတယ်။ ဒီလိုနဲ့ ဝဂ္ဂနာလေးရဲ့ဘဝဟာ သိပ္ပံလုပ်ငန်းတွေကို လုပ်ကိုင်ရင်း အချိန်ကုန်ခဲ့တယ်။ တစ်နေ့တော့ ဝဂ္ဂနာကလေးဟာ စာသင်ခန်းထဲမှာ ချိတ်ဆွဲထားတဲ့ ကမ္ဘာ ပြားမြေပုံကြီးကို ကြည့်ပြီး အာဖရိကတိုက်ကြီးနဲ့ တောင်အမေရိကတိုက်ကြီး တို့ရဲ့ ပုံသဏ္ဍာန်ကို စူးစိုက်လေ့လာမိတယ်။ ဒီလိုလေ့လာကြည့်ရာ အာဖရိ ကတိုက်ရဲ့ အနောက်ဘက်ကမ်းခြေချိုင့်သို့ ဝင်နေတဲ့နေရာနဲ့ တောင်အမေ ရိကတိုက် အရှေ့ဘက်က ဖောင်းထွက်နေတဲ့ နေရာနှစ်ခုဟာ တစ်ခုနှင့် တစ်ခု အံဝင်ဝင်ကျဖြစ်နေတာကို ရုတ်တရက် သတိပြုလိုက်မိတယ်။ တစ်ဆက်တည်းမှာပဲ ဝဂ္ဂနာအဖို့ ဒီတိုက်ကြီးနှစ်ခုဟာ ဟိုးရှေးအခါက တစ်ဆက်တည်း ဖြစ်များဖြစ်နေခဲ့မလားလို့ သံသယ ဝင်လာတယ်။

နေရာတကာမှာ တက်တက်ကြွကြွရှိပြီး လက်တွေ့စမ်းသပ်မှုကို ဝါသနာပါတဲ့ ဝဂ္ဂနာကလေးဟာ ချက်ချင်းပဲ သူ့ရဲ့အတွေးဆန်းကို သက်သေပြနိုင်ရမယ်လို့ ဆုံးဖြတ်ချက်ချလိုက်တယ်။ စာကြည့်တိုက်ထဲကို တစ်နေကုန်တစ်နေခန်း ဝင်ပြီး တောင်အမေရိကတိုက်နဲ့ အာဖရိကတိုက် ကြီးတွေရဲ့ အကြောင်းကို ခရေစေ့တွင်းကျ လေ့လာတယ်။ အဲဒီလို လေ့လာလိုက်တဲ့အခါမှာ တောင်အမေရိကတိုက်နဲ့ အာဖရိကတိုက်ကြီးရဲ့ အရှေ့ဘက်ကမ်းခြေ နှစ်ခုစလုံးမှာပဲ ကမ္ဘာဦးအချိန်က ပေါ်ရောက်ခဲ့တဲ့ ဘီဒါလိုခေါ်တဲ့ အပင်ကြီးတွေရဲ့ ကျောက်ဖြစ်ရုပ်ကြွင်းတွေရှိကြောင်း သိရှိလာတော့တယ်။ ပြီးတော့ အဲဒီဒေသနှစ်ခုစလုံးမှာပဲ ရှေးအခါက ဧရာမ ရေခဲမြစ်ကြီးတစ်ခု ဖြတ်စီးခဲ့တဲ့ သဲလွန်စတွေကို တွေ့လာရတယ်။ ဒါတင် မရသေးဘူး။ အဲဒီကမ်းခြေ နှစ်ဖက်စလုံးမှာ အသက်ရှင်နေထိုင် ကြတဲ့ ငါးတွေ၊ တီကောင်တွေ အားလုံးဟာ မျိုးစိတ်အတူတူ ဖြစ်နေတာကို

အံ့ဩဖွယ် တွေ့လိုက်ရတယ်။ နောက်တစ်ချက်က ကမ္ဘာပေါ်မှာ စိန် အထွက်ဆုံး ဒေသတွေဟာ အမေရိကအရှေ့ဘက်ကမ်း ဘရာဇီးလ်နိုင်ငံနဲ့ အမေရိကအနောက်ဘက်ကမ်း နိုင်ငံတွေ ဖြစ်ကြတယ်ဆိုတာကို သတိထား မိလာတယ်။

ဝဂ္ဂနာဟာ ဒီလို တစ်စတစ်စ လေ့လာရာက တောင်အမေရိက တိုက်နဲ့ အာဖရိကတိုက်တို့သာမက ကမ္ဘာကြီးပေါ်မှာရှိတဲ့ အခြားတိုက်ကြီး တွေရဲ့ ထူးဆန်းတဲ့ ဆက်နွယ်မှုအမျိုးမျိုးကို တွေ့လာရတော့တယ်။ ဒါနဲ့ ဝဂ္ဂနာဟာ အသက် (၃၂)နှစ် အရွယ်မှာ 'တိုက်ကြီးများ၏ ရွှေ့လျားမှု သီအိုရီ' လို့ ခေါ်တဲ့ အလွန်အဖိုးတန်တဲ့ စာတမ်းကြီးတစ်စောင်ကို လေးနှစ် တိုင်တိုင် ကြိုးစားပြီး ရေးသားခဲ့တော့တယ်။ သူ့စာတမ်းအလိုအရ ဟိုး လွန်ခဲ့တဲ့ နှစ်ပေါင်း (၃၀၀)လောက်က အာရှ၊ အာဖရိက၊ တောင်အမေရိက၊ မြောက်အမေရိက၊ ဥရောပ၊ ဩစတြေးလျ၊ အန္တာတိက စတဲ့ တိုက်ကြီး အားလုံးဟာ တစ်စုတစ်စုပေါင်းတည်းဖြစ်ကာ ပန်းဂဲယားလို့ခေါ်တဲ့ ဧရာမ တိုက်ကြီးတစ်ခုအဖြစ် တည်ရှိခဲ့ဖူးလို့ ဆိုတယ်။ ကျောက်မီးသွေးခေတ် ကုန်ဆုံးသွားတဲ့အခါ ပန်းဂဲယားတိုက်ကြီးဟာ တဖြည်းဖြည်း အက်ကွဲလာ ပြီး အမေရိကတိုက်ကြီးတွေက အနောက်ဘက်ဆီကို ဩစတြေးလျ တိုက်ကြီးက တောင်ဘက်ဆီကို ရွှေ့လျားသွားခဲ့တယ်။ အာရှတိုက်ပေါ်မှာ တော့ အိန္ဒိယကျွန်းဆွယ်ကြီးကနေပြီး မြောက်ဘက်ကို မြေလွှာတွေ တွန့် ခေါက်သွားတဲ့အတွက် ဟိမဝန္တာတောင်တန်းကြီး ဖြစ်လာခဲ့ရတယ်လို့ စနစ်တကျ ရှင်းပြထားတယ်။

ဝဂ္ဂနာရဲ့စာအုပ်ကို သိပ္ပံပညာရှင်တွေသာမက သာမန်လူပြန်တွေက တောင် အတော်ကြီး စိတ်ဝင်စားခဲ့ကြတယ်။ ရှေးဟောင်း ကျောက်ဖြစ် ရုပ်ကြွင်းများအကြောင်းကို လေ့လာနေကြတဲ့ သိပ္ပံပါရဂူတွေကလည်း ဝဂ္ဂနာရဲ့ အယူအဆကို တညီတညွတ်တည်း ထောက်ခံလာကြတယ်။

ဒါပေမယ့် ဘူမိဗေဒပညာရှင်တွေကတော့ ဝဂ္ဂနာရဲ့ သီအိုရီကို ချက်ချင်း လက်မခံခဲ့ကြဘူးကွဲ့။ တိုက်ကြီးတွေရဲ့ ပုံသဏ္ဍာန်တူရုံ၊ သက်ရှိတွေတူရုံနဲ့ ဒီတိုက်ကြီးတွေ တပူးတပေါင်းတည်း ရှိခဲ့ကြတယ်ဆိုတာကို လက်ခံလို့ မဖြစ်ဘူး။ ဒီတိုက်ကြီးတွေ ရွေ့လျားနေတယ်ဆိုတာကို ဘယ်လို သက်သေ ပြမလဲ? ဘယ်လိုအားမျိုးက တိုက်ကြီးတွေရွေ့လျားအောင် တွန်းပေးနေ သလဲလို့ မေးမြန်းလာခဲ့ကြတော့တယ်။ မိုးလေဝသပညာရှင်သာဖြစ်တဲ့ ဝဂ္ဂနာအဖို့ သူတို့ရဲ့ မေးခွန်းတွေကို ပြန်မဖြေနိုင်ရှာခဲ့ဘူးပေါ့ကွယ်။ အဲဒီ အခါမှာ အရင်က ယုံကြည်ပါတယ်ဆိုတဲ့ သူတွေကတောင် ဝဂ္ဂနာရဲ့ အယူအဆကို 'မခိုင်မာတဲ့အယူအဆ' 'စိတ်ကူးယဉ်အိပ်မက်သဘောတရား' စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး ကဲ့ရဲ့ဝေဖန်လာကြကာ မေ့မေ့ပျောက်ပျောက် သဘော ထားလိုက်ကြတယ်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ပြီးတဲ့အခါကျတော့ ဘူမိဗေဒ သိပ္ပံပညာဟာ ပိုပြီး တိုးတက်ထွန်းကားလာတော့တယ်။ ကမ္ဘာသံလိုက်ဆွဲအား၊ သမုဒ္ဒရာ အောက် မြေလွှာအက်ကွဲမှု၊ ငလျင်ဖြစ်ပေါ်ရခြင်း၏ အကြောင်းရင်းများကို စနစ်တကျ လက်တွေ့တိုင်းတာခဲ့ကြရာက ကမ္ဘာပေါ်မှာရှိတဲ့ တိုက်ကြီးတွေ ဟာ ဝဂ္ဂနာ ဖော်ပြခဲ့သလို ရှေးအခါက တစ်ပေါင်းတည်း တည်ရှိခဲ့ကြောင်း၊ နောင်အခါမှာ အက်ကွဲသွားကာ ကမ္ဘာအတွင်းပိုင်းရှိ မင်တဲလ်ခေါ် ကျောက် ရည်ပူများ၏ ရွေ့လျားစီးဆင်းမှုကြောင့် အားတစ်ခု ဖြစ်ပေါ်လာကာ တိုက်ကြီးများကို ရွေ့လျားစေခဲ့ကြောင်း သိပ္ပံနည်းကျကျ ရှင်းပြလာကြတော့ တယ်။

အဲဒီလို သူ့ရဲ့အယူအဆကို ကမ္ဘာက အသိအမှတ် မပြုခင်ကတည်း က ၁၉၂၉ ခုနှစ်လောက်မှာ ဝဂ္ဂနာဟာ ဂရင်လန်ကျွန်းကို သုံးကြိမ်တိတိ သွားပြီး လက်တွေ့စူးစမ်းခဲ့တယ်။ နောက်ဆုံးထွက်သွားတဲ့ အကြိမ်မှာတော့ အလွန်အေးလှတဲ့ နှင်းထူကြီးတွေ၊ ရေခဲတောင်ကြီးတွေရဲ့ ကြားမှာ ဘေး

အန္တရာယ်တစ်ခုနဲ့ ကြုံကြိုက်ပြီး ပျောက်ကွယ်သွားခဲ့ရတော့တယ်။ အခုအထိ ကြီးမြတ်လှတဲ့ သိပ္ပံပညာရှိကြီး ဝဂ္ဂနာရဲ့အလောင်းကို ရှာလို့ မတွေ့ကြသေးဘူးကွဲ့။

ဝဂ္ဂနာရဲ့ဘဝကိုကြည့်ပြီး ညီလေးတို့၊ အစ်ကိုကြီးတို့ သင်ခန်းစာ ယူကြရမယ်ကွဲ့။ သိပ္ပံပညာရှင်တစ်ဦးရဲ့ ဘဝနဲ့ အယူအဆတွေဟာ ဘယ်တော့မှ ပန်းခင်းတဲ့လမ်းလို မဖြောင့်ဖြူးဘူး။ အနိမ့်အမြင့်၊ အတက်အဆင်း၊ အကွေ့အကောက်တွေနဲ့ ပြွန်းတီးနေတယ်။ ဘယ်လိုပင်ဖြစ်စေ လူသားတွေ အတွက်တော့ အဖိုးအနန္တ ထိုက်တန်တဲ့ အကျိုးကျေးဇူးကို ဖြစ်စေတယ်ဆိုတဲ့ သင်ခန်းစာပေါ့ကွယ်။

ယုန်ငယ် သိုးငယ်ကဲ့သို့
သည်းခံကြည့်ရှုတတ်သော ထိုပျက်ဝန်း
အလက်ဇန်းဒါးဖလဲမင်း

၁၈၈၁ - ၁၉၅၅

ညီလေးတို့တတွေ အအေးမိ ဖျားနာတဲ့အခါ ဆေးရုံကို ရောက်ဖူးကြမှာပေါ့။ ဆရာဝန်က “ဆေးထိုးရမယ်” လို့ ဆိုလိုက်တာနဲ့ ရင်ထဲမှာ ထိတ်ခနဲ ဖြစ်သွားကြမှာ သေချာတယ်။ အမှန်တော့ ဆေးထိုးတာဟာ လန့်စရာ မဟုတ်ဘူးကွဲ့။ ရောဂါ မြန်မြန် ပျောက်ကင်းသက်သာဖို့အတွက် ဆေးထိုးတာကို ရဲရဲဝံ့ဝံ့ ခံကြရမယ်။ ရောဂါ ပျောက်ကင်းသက်သာသွားတဲ့အခါမှာ သာ “တို့ကိုထိုးပေးတဲ့ ဆေးဟာ ပင်နယ်စလင်ဆိုတဲ့ ဆေးပဲ။ ဒီဆေးကို စပြီးတွေ့ခဲ့တဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးကို ကျေးဇူးတင်လိုက်တာ” လို့ အောက်မေ့ကြစေချင်တယ်။ အဲဒီသိပ္ပံပညာရှင်ကြီးရဲ့ အမည်ကတော့ ‘အလက်ဇန်းဒါးဖလဲမင်း’ လို့ ခေါ်တယ်ကွဲ့။

ဖလဲမင်းကို ၁၈၈၁ ခုနှစ်တုန်းက အင်္ဂလန်ကျွန်း၊ စတော့တလန် နိုင်ငံရဲ့ တောရွာကလေးတစ်ရွာမှာ မထင်မရှား မွေးဖွားခဲ့တယ်။ ညီအစ်ကို မောင်နှမ (၈)ယောက် ရှိတဲ့အနက်မှာ ဖလဲမင်းက (၆)ယောက်မြောက်သား

ဖြစ်တယ်။ သူ့ရဲ့ငယ်နာမည်က 'အလက်ဇန်းဒါး' လို့ ခေါ်တယ်။ အရပ်
မြင့်မြင့်၊ အသားဖြူဖြူ၊ နဖူးက မဟာနဖူးနဲ့ဆိုတော့ ဖလဲမင်းဟာ အလွန်
ချောမောလှပတဲ့ လူငယ်ကလေး ဖြစ်ခဲ့တယ်။ တောရွာလေ့အတိုင်း
ဖလဲမင်းဟာ သူ့အထက်က အစ်ကိုဖြစ်သူ ဂျွန်၊ သူ့အောက်က ညီဖြစ်သူ
ရောဘတ်တို့နဲ့အတူ နေ့စဉ်နဲ့အမျှ နွားကျောင်း၊ သိုးကျောင်း ထွက်ရရှာ
တယ်။ နွားကျောင်းသားဘဝဟာ ဖလဲမင်းကလေးအတွက် အလွန်ပျော်စရာ
ကောင်းခဲ့တယ်။ တောထဲ တောင်ထဲမှာ ပျော်ပျော်ပါးပါး ကစားရတာကို
သူ အလွန်နှစ်သက်ခဲ့တယ်။

တစ်ခါက နွားတွေကို မောင်းလာရင်း ရှေ့မလှမ်းမကမ်းမှာရှိတဲ့
ချုံတစ်ခုမှာ ယုန်ကလေးတစ်ကောင် ဝပ်နေတာကို ဖလဲမင်း ရုတ်တရက်
တွေ့လိုက်ရတယ်။ 'ဟန်ကိုယ့်ဖို့' ဆိုတဲ့ စကားကို ဖလဲမင်းဟာ ဟန်
မပျက် ဆက်လျှောက်လာပြီး ချုံထဲကယုန် ပြေးအထွက်မှာ ဆတ်ခနဲ
ခုန်အုပ်ဖမ်းလိုက်တော့တယ်။ အဲဒီအချိန်ကစပြီး ဖလဲမင်းကလေးမှာ
ထူးခြားတဲ့ မျက်ဝန်းတွေကို ပိုင်ဆိုင်နေပြီလို့ ဆိုရမှာပေါ့ကွယ်။

နှင်းမုန်တိုင်းတွေ အရမ်းကျလို့ မြေပြင်တစ်ခုလုံး ဖြူဖြူဖွေးနေ
အောင် နှင်းတွေ အရမ်းကျနေတဲ့ တစ်နေ့မှာ ဖလဲမင်းတို့ညီအစ်ကို
ကျောင်းနေကြတဲ့ သိုးအုပ်ထဲက သိုးကလေးတစ်ကောင် ပျောက်သွားတယ်။
သူတို့သုံးယောက်စလုံး နေရာအနှံ့ လိုက်ရှာကြပေမယ့် သိုးကလေးကို
မတွေ့ရဘဲ မိုးကလည်း တဖြည်းဖြည်း မှောင်စပြုလာတယ်။ ဒီလိုနဲ့
ဟိုဟိုဒီဒီ လိုက်ရှာကြရင်း ဖလဲမင်းကလေးဟာ ဖြူဖွေးတဲ့ နှင်းထုကြားထဲက
အဝါကွက်ကလေးတစ်ခုကို ရုတ်တရက် တွေ့လိုက်ရတယ်ဆိုရင်ပဲ "ဟေ့
ဒီအောက်မှာ တို့သိုးကလေး နှင်းတွေပိနေတာပဲ ဖြစ်တယ်။ နှင်းတွေကို
ယက်ထုတ်ကြစို့" လို့ ပြောပြီး တူးကြည့်တော့ သိုးကလေးကို တကယ်ပဲ
တွေ့ကြရတယ်။ ဖလဲမင်းကလေးရဲ့ မျက်ဝန်းအစုံဟာ ကြမ်းတမ်းခက်ထန်

လှတဲ့ သဘာဝကြီးထဲက အသေးအဖွဲ့ကိစ္စကလေးတွေကို မြင်နိုင်လောက်အောင် စူးရှထက်မြက်လာခဲ့တယ်လို့ ဆိုရမှာပေါ့ကွယ်။

ဖလဲမင်းကလေး (၁၃)နှစ်သားအရွယ် ရောက်တော့ လန်ဒန်မြို့မှာ ဆရာဝန်ကြီးဖြစ်နေတဲ့ အစ်ကိုကြီး တွမ်အိမ်ကို ရောက်သွားပြီး စက်မှုသက်မွေးပညာသင်ကျောင်းမှာ ပညာရှာမှီးခဲ့ရတယ်။ အဲဒီကတစ်ဆင့် သူ့အစ်ကိုကြီးလို ဆရာဝန် ဖြစ်ချင်လာတဲ့အတွက် ဆေးတက္ကသိုလ်ဝင်စာမေးပွဲကို ဝင်ရောက်ဖြေဆိုခဲ့ရာ တစ်ပြည်လုံးမှာ ပထမစွဲပြီး အောင်ခဲ့ပြန်တယ်။ ဆေးတက္ကသိုလ် ရောက်တော့လည်း အတန်းတိုင်းမှာ ပထမဆွဲအောင် ကြိုးစားခဲ့တဲ့အပြင် ဝါတာပိုလို စတဲ့ အားကစားပြိုင်ပွဲတွေမှာလည်း ထူးချွန်ခဲ့ပြန်တယ်။ ဆေးတက္ကသိုလ်မှာ ခွဲစိတ်ကုပညာကို အထူးလေ့လာခဲ့ရာကနေ သူ့ဆရာ ပါမောက္ခ ဒေါက်တာ ရိုက် ကို အားကျလွန်းတာနဲ့ ဘက်တီးရီးယားပညာရပ်ကို ဆက်လက်ပြီး သုတေသနပြုခဲ့တယ်။

ဖလဲမင်းဟာ သူ့ဆရာနဲ့အတူ ဘက်တီးရီးယားပညာရပ်ကို ကွယ်လွန်တဲ့အထိ သုတေသန ပြုသွားခဲ့ရတယ်။ လူသားတွေမှာ ဖြစ်ပေါ်ခံစားနေကြတဲ့ ရောဂါအတော်များများဟာ ဘက်တီးရီးယားတွေကြောင့်ဖြစ်တယ်။ ဒီဘက်တီးရီးယားပိုးတွေကိုသာ နှိမ်နင်းနိုင်မယ်ဆိုရင် လူသားတွေဟာ ရောဂါအမျိုးမျိုးက ပျောက်ကင်းချမ်းသာနိုင်လိမ့်မယ်လို့ ယုံကြည်ခဲ့ကြတဲ့ ဖလဲမင်းတို့ ဆရာတပည့်နှစ်ယောက်ဟာ နေ့မအိပ်၊ ညမအိပ် သုတေသန လုပ်ကြတော့တယ်။

တစ်နေ့မှာပေါ့ကွယ်။ ဖလဲမင်းဟာ ‘ဘက်တီးရီးယားပညာ’ဆိုတဲ့ စာတမ်းကြီးကို ရေးနေတုန်း။ သူ့ဘေးနားမှာရှိတဲ့ ဖန်ခွက်ကလေးတွေထဲက ထူးခြားလှတဲ့ ခွက်ကလေးတစ်ခွက်ကို ဖျတ်ခနဲ သတိပြုမိလိုက်တယ်။ ဖန်ခွက်ထဲမှာ ကျောက်ကျောနဲ့မွေးထားတဲ့ ဘက်တီးရီးယားပိုးတွေဟာ မှီပင်တချို့နဲ့အတူ အရည်ပျော် ပျက်စီးနေတာကိုပဲ ဒါကလည်း သိပ်ပြီး

ထင်ထင်ရှားရှားတော့ မဟုတ်လှဘူးကွဲ့။ ရာပေါင်းများစွာသော ဖန်ခွက်တွေ ထဲက ခွက်တစ်ခွက်ထဲကို သူစားတဲ့ ပေါင်မုန့်စကလေး တစ်စကျပြီး မှီပေါက်ရာက ဘက်တီးရီးယားတွေပါ ပျက်စီးနေတာကို တွေ့လိုက်ရတာ။ ဖလဲမင်းဟာ စိတ်ထဲမှာ သံသယဖြစ်လာတဲ့အတွက် နောက်ထပ် ကျောက်ကျောဖန်ခွက်တွေထဲကို မှီပင်တွေ ချကြည့်တဲ့အခါမှာ ဘက်တီးရီးယားပိုးတွေအားလုံး သေဆုံးသွားကြတာကို အံ့ဩစွာ တွေ့လိုက်ရတော့ တယ်။ ဒါနဲ့ ဖလဲမင်းဟာ သူတွေ့တဲ့ မှီပင်ကလေးကို ပင်နယ်စလင်လို့ အမည်ပေးလိုက်ပြီး အဖျားရောဂါကို နှိမ်နင်းတဲ့ ဆေးစွမ်းကောင်းတစ်လက် တွေ့ထားပြီလို့ ကမ္ဘာကို ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ကြေညာလိုက်တယ်။

ဝမ်းနည်းဖို့ကောင်းတာက ဖလဲမင်းရဲ့ ကြေညာချက်ကို ဘယ်ပညာရှင်ကမှ အလေးမထားခဲ့ကြဘူးကွဲ့။ ကုန်ကုန်ပြောရရင် သူ့ဆရာအရင်း ဖြစ်တဲ့ ဒေါက်တာ ရိုက်ကတောင် အသိအမှတ်ပြုခြင်း မခံခဲ့ရရှာဘူးကွယ်။ သူ့ခမာ (၁၅)နှစ်လုံး အပင်ပန်းခံ ကြိုးစားလေ့လာခဲ့တဲ့ အောင်မြင်မှုကို အများက လျစ်လျူရှုခြင်း ခံလိုက်ရတော့ စိတ်အားငယ်ခဲ့ရတာပေါ့။ ဒါပေမယ့် ဖလဲမင်းဟာ သူငယ်ငယ်က နင်းခဲတွေအောက်မှာ ရှာဖွေတွေ့ရှိခဲ့ရတဲ့ သိုးငယ်ကလေးလို အောင်အီးသည်းခံနေခဲ့ရတာပဲ။ နောင် (၁၂)နှစ် လောက်ကြာတဲ့အခါမှာ ကမ္ဘာ့သိပ္ပံပညာရှင်တွေက ဖလဲမင်းရဲ့ တွေ့ရှိချက်ကို ဆေးသိပ္ပံပညာမှာ ဧရာမအောင်မြင်မှုကြီးတစ်ခုအဖြစ် အသိအမှတ် ပြုလာကြတော့တယ်။ သူ့ကိုလည်း နိုဘယ်လ်ဆု ချီးမြှင့်လိုက်ကြတယ်။ (၁၂)နှစ်လုံး မှေးမှိန်ပျော့တော့ခဲ့ရတဲ့ ဖလဲမင်းရဲ့ မျက်ဝန်းအစုံဟာ အသစ်တစ်ဖန် စူးရှတောက်ပြောင်လို့ လာခဲ့ရပြန်တော့တာပေါ့ကွယ်။

၂၀ ရာစုနှစ်၏ အတောက်ပဆုံးသော ထိုမျက်ဝန်း

အဲလဗတ် အိုင်းစတိုင်း

၁၈၇၅ - ၁၉၅၅

ညီလေးတို့၊ အစ်ကိုကြီးတို့ အသက်ရှင်နေထိုင်ကြတဲ့ အခု ၂၀ ရာစုကြီး ထဲမှာ အစူးရှဆုံး၊ အတောက်ပဆုံး မျက်ဝန်းတစ်စုံကို ပိုင်ဆိုင်ခဲ့တဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးတစ်ဦး ပေါ်လာခဲ့ဖူးတယ်ကွဲ့။ သူက ဘယ်သူလဲဆိုတော့ 'အဲလဗတ် အိုင်းစတိုင်း' ဆိုတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးပေါ့ကွယ်။ သိပ္ပံဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်းအချို့မှာ သူ့ရဲ့ရုပ်ပုံကို မကြာခဏဆိုသလို တွေ့ဖူးကြမှာပေါ့။ ဆံပင်မွေးဖွားဖွား၊ မျက်လုံးပြူးပြူးနဲ့ ဘယ်လိုမျှကြည့်လို့ မသပ်ရပ်တဲ့ ရုပ်မျိုးကို ပိုင်ဆိုင်ထားပေမယ့် သူ့ရဲ့ ပြူးကျယ်လှတဲ့ မျက်လုံးတွေဟာ သာမန်လူတွေထက် အဆပေါင်းများစွာ မြင်နိုင်စွမ်း ရှိခဲ့တယ်ကွဲ့။ အဲဒီ မြင်နိုင်စွမ်းဟာ ညီလေးတို့၊ အစ်ကိုကြီးတို့ မှီတင်းနေထိုင်ကြတဲ့ ကမ္ဘာကြီး ကို ကျော်လွှားပြီး စကြာဝဠာကြီးတစ်ခုလုံးကို လွှမ်းခြုံထားတဲ့ နိယာမတရား တွေကိုတောင်မှ ရှာဖွေဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့တယ်။

၁၈၇၅ ခုနှစ်က ဂျာမနီပြည်မှာ မွေးဖွားခဲ့တဲ့ အိုင်းစတိုင်းဟာ မိဘက ဆင်းရဲလွန်းလို့ အလုပ်လုပ်ရင်း စာသင်ခဲ့ရရှာတယ်။ ဆွစ်

တက္ကသိုလ်က ဘွဲ့ရလာပြီးတဲ့နောက် အိုင်းစတိုင်းဟာ မူပိုင်ကုမ္ပဏီတစ်ခုမှာ လစားအဖြစ် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ရင်း တစ်ဖက်က သူ စိတ်ဝင်စားလှတဲ့ ရူပဗေဒပညာရပ်ကို လေ့လာလိုက်စားခဲ့တယ်။ သူ့အသက် ၂၆ နှစ်အရွယ် လောက်မှာ ငယ်ငယ်ရွယ်ရွယ်နဲ့ပဲ အလွန်ထင်ရှားတဲ့ စာတမ်းကြီးငါးစောင် ကို တင်သွင်းနိုင်ခဲ့တယ်။ ပထမစာတမ်းကတော့ မော်လီကျူးတို့၏ အရွယ် အစားကို တိုင်းတာခြင်း သဘောတရားစာတမ်း ဖြစ်တယ်။ ဒီစာတမ်းက အလွန်အောင်မြင်လှတဲ့အတွက် အိုင်းစတိုင်းကို ဒေါက်တာဘွဲ့ ချီးမြှင့်ခြင်း ခံခဲ့ရတယ်။ ဒုတိယစာတမ်းကတော့ အလင်းမှုန် ကွမ်တမ်သီအိုရီ ဖြစ်ပြီး အဲဒီစာတမ်းကြောင့် အိုင်းစတိုင်းဟာ နိဘယ်လ်ဆုကြီးကို ဆွတ်ခူးနိုင်ခဲ့ပြန် တယ်။ အိုင်းစတိုင်းရဲ့ တတိယစာတမ်းဖြစ်တဲ့ ဖရောင်းရွေ့လျားမှုသီအိုရီရဲ့ ကျေးဇူးကြောင့် ရှေးက သိပ္ပံပညာရှင်တွေ မတတ်နိုင်ခဲ့တဲ့ မော်လီကျူး တွေရဲ့ အလေးချိန်ကို လက်တွေ့တိုင်းတာ ပြသနိုင်ခဲ့ပြန်တယ်။

နောက်ပိုင်းစာတမ်းနှစ်ခုက ရှေ့ကစာတမ်းသုံးခုထက် ပိုပြီး ထင်ရှား အောင်မြင်ခဲ့တယ်။ အဲဒီစာတမ်းနှစ်စောင်ကို အခြေပြုပြီး ရိုလေးတီအိတီ သီအိုရီဆိုတဲ့ နှိုင်းရပ်သဘောတရားကြီးကို ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့တယ်။ အလင်း ရောင်ဟာ တစ်စက္ကန့်မှာ ကီလိုမီတာ သုံးသိန်းနှုန်းနဲ့ ရွေ့လျားနေတယ်။ ကမ္ဘာကြီးကလည်း တစ်စက္ကန့်ကို ကီလိုမီတာ ၃၀ နှုန်းနဲ့ ရွေ့လျားနေပြန် တယ်။ ဒီလိုဆိုရင် အလင်းရောင်နဲ့ ကမ္ဘာကြီးတို့ဟာ လားရာတူတဲ့အချိန်နဲ့ ဆန့်ကျင်ဘက်ကျတဲ့ အချိန်မျိုးတွေမှာ အလင်းရဲ့အလျင်ဟာ ကွာခြားနေ သင့်တယ်။ တကယ် တိုင်းတာကြည့်တော့ အလင်းရဲ့အလျင်ဟာ လုံးဝ ပြောင်းလဲခြင်းမရှိတာကို တွေ့လာရတယ်။ ဒီပြဿနာကို ဘယ်သိပ္ပံပညာ ရှင်ကမှ ဖြေရှင်းမပေးနိုင်ခဲ့ကြဘူးကွဲ့။ အိုင်းစတိုင်းကတော့ ဒီအဖြစ်အပျက် ကို လေးလေးနက်နက် စဉ်းစားတယ်။ အလင်းရဲ့အလျင်ကို ထာဝရ မပြောင်းလဲနိုင်တဲ့ သီအိုရီအဖြစ် လက်ခံပြီး သီအိုရီအသစ်တစ်ခု ဖော်ထုတ်

ကြည့်တယ်။ သူဖော်ထုတ်တဲ့ သီအိုရီက နယူတန်ရဲ့ သဘောတရားနဲ့
 - ဖြောင့်ဖြောင့်ကြီး ဆန့်ကျင်နေတာကို တွေ့လာရတယ်။ အိုင်းစတိုင်းဟာ
 တစ်လလောက် မနားမနေ ကြံဆရာက သူ့ရဲ့ နာမည်ကျော်ကြားလှတဲ့
 $E=mc^2$ ဆိုတဲ့ သီအိုရီကို စတင်တွေ့ရှိတော့တယ်။ သဘောက ဒြပ်စတွေ
 ကို အလွန်ကြီးမားတဲ့ စွမ်းအင်အဖြစ် ပြောင်းလဲ၍ရသည် ဆိုတဲ့ အယူအဆ
 သစ်ကို ဖော်ထုတ်လိုက်တာဖြစ်တယ်။ နောက်နှစ်ပေါင်း လေးဆယ်လောက်
 ကျတော့ အနုမြူဗုံး ဖောက်ခွဲစမ်းသပ်ပြီး အိုင်းစတိုင်းရဲ့ သီအိုရီ မှန်ကန်
 ကြောင်း သက်သေပြလာနိုင်ခဲ့တော့တယ်။ အိုင်းစတိုင်းဟာ ကျူရီ တက္က
 သိုလ်မှာ ပါမောက္ခ ဖြစ်လာပြီးတဲ့နောက် ကမ္ဘာ့ဆွဲအားအတွင်း ဝင်ရောက်
 လာတဲ့ အလင်းတန်းများအကြောင်းကို ဆက်ပြီး သုတေသနပြုခဲ့တယ်။
 သူက အလင်း၏လားရာသည် ကမ္ဘာ့ဆွဲအားကြောင့် ကောက်ကွေးသွားရ
 သည်လို့ တင်ပြခဲ့တယ်။ ဒီအယူအဆ မှန်ကန်ကြောင်း သက်သေပြနိုင်ဖို့
 အတွက် နေရဲ့အနီးက မြင်ရမယ့်ကြယ်ရဲ့အလင်းကို တိုင်းကြည့်ဖို့ လိုတယ်
 လို့ သူက ဆိုတယ်။ သူ့အယူအဆကို ကိန်းဂဏန်း တိတိကျကျတွက်ပြီး
 ဖော်ပြခဲ့တယ်။

၁၉၀၄ ခုနှစ်က ရုရှားနိုင်ငံပေါ်မှာ နေကြတ်တယ်။ ဂျာမနီနိုင်ငံက
 သိပ္ပံပါရဂူတွေဟာ ရုရှားနိုင်ငံကိုသွားပြီး အိုင်းစတိုင်းရဲ့ သီအိုရီ မှန်မမှန်
 တိုင်းတာဖို့ ကြိုးစားခဲ့ပေမယ့် ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီး ဖြစ်ပွားလာတဲ့အတွက်
 မအောင်မြင်ခဲ့ကြဘူး။ စစ်ကြီးပြီးလို့ ၁၉၁၉ ခုနှစ်ရောက်တော့ အင်္ဂလိပ်
 သိပ္ပံပညာရှင်တွေဟာ နေကြတ်ချိန်မှာ အနောက်အာဖရိကကိုသွားပြီး
 လက်တွေ့တိုင်းတာကြတယ်။ အိုင်းစတိုင်းဆိုတဲ့အတိုင်း အလင်းရောင်
 ဟာ တကယ်ပဲ ကောက်ကွေးသွားတာကို တွေ့ရပြီး အလင်းကွေ့နှုန်းကို
 တွက်ချက်ကြည့်တဲ့အခါ အိုင်းစတိုင်း ကြိုတင်တွက်ထားတဲ့ အဖြေနဲ့
 တစ်ထေရာတည်း ဖြစ်နေတာကို တအံ့တဩ တွေ့လိုက်ရတော့တယ်။

ဒါကြောင့်လည်း သူတို့က “အိုင်းစတိုင်းဟာ သိပ္ပံပညာရပ်ရဲ့ ကျွန်းငယ်ကလေးတစ်ကျွန်းကို တွေ့ခဲ့ရတာ မဟုတ်ဘူး။ ဧရာမ တိုက်ကြီးကို တွေ့ခဲ့တာပဲ” လို့ ချီးမွမ်းပြောဆိုကြတော့တယ်။

အမှန်တော့ အိုင်းစတိုင်းဟာ ညီလေးတို့ အစ်ကိုကြီးတို့ အသက်ရှင်နေထိုင်ကြတဲ့ နှစ်ဆယ်ရာစုမှာ အထူးချွန်ဆုံး သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးဆိုတဲ့ ဂုဏ်ပုဒ်နဲ့အညီ စကြာဝဠာကြီးအတွင်းမှာရှိတဲ့ ဂြိုဟ်တွေ၊ ကြယ်တွေကို တောင် လေ့လာနိုင်စွမ်းရှိတဲ့ ရူပဗေဒမျက်ဝန်းကို ပိုင်ဆိုင်ခဲ့တယ်လို့ ယူဆရမှာပေါ့ကွယ်။

လူဆိုတာက တော်ပေမယ့် မကောင်းသလို၊ ကောင်းပေမယ့်လည်း မတော်တတ်ဘူးကွဲ့။ အိုင်းစတိုင်းကတော့ လူသားတွေအတွက် အသုံးချ၊ နှလုံးလှတဲ့ လူကောင်းလူတော်ကြီးလို့ ဆိုရမယ်။ နှုတ်ခမ်းမွေး၊ မုတ်ဆိတ်မွေးတွေနဲ့ ရုပ်သွင် ကြမ်းတမ်းသလောက် အိုင်းစတိုင်းရဲ့ နှလုံးသားက အကြင်နာတရားနဲ့ ပြည့်စုံလှတယ်။ ပညာတတ်ဆိုပြီး မာန မရှိဘူး။ တွေ့တဲ့လူတိုင်းနဲ့ ဖော်ဖော်ရွေရွေ ဆက်ဆံတတ်ပြီး အပျော်အရွှန်း အပြောသန်တယ်။ တယောထိုးလည်း ထူးချွန်တယ်။ သူဟာ ဂျူးလူမျိုး တစ်ယောက်ဖြစ်လို့ လူမုန်းများပေမယ့် အိုင်းစတိုင်းကတော့ သူ့ကို မုန်းတဲ့ လူတွေကို မေတ္တာနဲ့ပဲ တုံ့ပြန်တယ်။ အိုင်းစတိုင်းရဲ့ နိုင်းရပ်သီအိုရီဟာ ရူးကြောင်ကြောင် အတွေးအခေါ်ပါလို့ သူ့ကို လှောင်ပြောင်ပုတ်ခတ်ခဲ့ကြသည့်တိုင် အမုန်းကို ရှောင်ရှားပြီး အပြုံးနဲ့ပဲ သည်းခံတုံ့ပြန်ခဲ့ရှာတယ်။

$E=mc^2$ ဆိုတဲ့ သူ့ရဲ့ ကြီးမြတ်လှတဲ့ သီအိုရီကြီးကို လူသားတွေရဲ့ အကျိုးအတွက် အသုံးမချဘဲ စစ်ပွဲမှာသုံးလို့ လူတွေ သိန်းနဲ့ချီပြီး သေဆုံးရတာကို ကြားရတဲ့ အိုင်းစတိုင်းဟာ စိတ်အကြီးအကျယ် ထိခိုက်ခဲ့ရတယ်။ ဒါနဲ့ သူမသေမချင်း ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေး လှုပ်ရှားမှုကြီးမှာ တက်ကြွစွာ ပါဝင်လုပ်ကိုင်ခဲ့တော့တယ်။

ဒီလိုနဲ့ ရူပဗေဒသစ်ကို ဖော်ထုတ်ခဲ့တဲ့ ကြီးမြတ်တဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီး အိုင်းစတိုင်းရဲ့ စူးရှတောက်ပတဲ့ မျက်ဝန်းအစုံဟာ ၁၉၅၅ ခုနှစ်မှာ ထာဝရ မှေးစက်အနားယူသွားခဲ့ရှာတယ်။ သူ့ မျက်စိမမှိတ်ခင်မှာ “ကမ္ဘာပေါ်မှာ လုပ်စရာရှိတဲ့ အလုပ်တွေ ပြီးခဲ့ပါပကော”လို့ အေးချမ်းစွာ ပြောဆိုသွားခဲ့တယ်။ သူတစ်ပါးကောင်းကျိုး သယ်ပိုးတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်တွေဟာ အသေဖြောင့်တယ်လို့ ဆိုရမှာပေါ့ကွယ်။

သိပ္ပံပညာရှင်တစ်ဦး၏ ဈာပနကြောင့်

ထောက်ပံ့လာသော မျက်ဝန်းများ

အာဗစ် ရန်မှူးဝါး

၁၈၉၅ - ၁၉၅၇

ပြီးပြည့်စုံတဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီး ပါစချာဟာ ကွယ်လွန်ခဲ့တယ်လို့ ရှေ့ပိုင်းမှာ ညီလေးတို့ကို အစ်ကိုကြီး ပြောခဲ့တယ်နော်။ သူ့ရဲ့အသုဘကို ပြင်သစ်နိုင်ငံ အစိုးရက နိုင်ငံတော်ဈာပနအနေနဲ့ တခမ်းတနား ကြီးကြီးကျယ်ကျယ် ကျင်းပပေးခဲ့တယ်ကွဲ့။ ပါစချာရဲ့ ဈာပနအခမ်းအနားတွင် သူ့ကို လေးစား ကျေးဇူးတင်ကြတဲ့ လူထုကြီးဟာ ကြက်ပျံမကျ စည်ကားစွာ တတ်ရောက် အလေးပြုကြတာပေါ့။ ဘယ်လောက်များသလဲဆိုရင် လမ်းတလျှောက်မှာ သွားနေကြတဲ့ လူတန်းကြီးဟာ ဆုံးတယ်လို့မရှိအောင် ရှည်လျားတယ်တဲ့ ကွယ်။ ဒီအချိန်မှာ လမ်းဘေးကနေ အဲဒီလူတန်းရှည်ကြီးကို မျက်တောင် မခတ်ဘဲ စိုက်ကြည့်နေခဲ့တဲ့ လူကလေးတစ်ယောက် ရှိနေခဲ့တယ်ကွဲ့။ သူ့နာမည်က 'အာဗစ်ရန်မှူးဝါး' လို့ ခေါ်တယ်။

ရန်မှူးဝါးက ဒီလောက်များပြားလှတဲ့ လူထုကြီးကိုကြည့်ပြီး အံ့အား သင့်နေတယ်။ သူ့ဘဝမှာ ဒီလောက်လူစည်ကားတဲ့ ဈာပနအခမ်းအနားမျိုး ကို တစ်ကြိမ်တစ်ခါမှ မတွေ့ဖူးဘူး။ ဘာကြောင့်များ ဒီလောက်စည်ကား

ရတာပါလိမ့်လို့ စဉ်းစားကြည့်တဲ့အခါ ရန်မူးဝါးက ဒီလို ဆင်ခြင်လာမိ တယ်။ သိပ္ပံပညာရှင်တိုင်းဟာ လူသားတစ်ရပ်လုံး အကျိုးရှိစေဖို့အတွက် မိမိတို့ရဲ့အကျိုးကို စွန့်လွှတ်ကာ ရွဲ၊ လုံ့လ၊ ဝီရိယတွေ စိုက်ထုတ်ပြီး ကြိုးစားခဲ့ကြတယ်။ ဒီတော့ တစ်ဦးမေတ္တာ တစ်ဦးမှာဆိုတာလို လူထုကြီး ကလည်း သိပ္ပံပညာရှင်တွေရဲ့အပေါ်မှာ မေတ္တာထားခဲ့ကြတာပေါ့ကွယ်။ ချစ်ခင်လေးစားလာကြတာပေါ့။ ဒီလိုဆိုရင် လူ့ဘဝမှာ သိပ္ပံပညာရှင် ဖြစ်ရတာဟာ ထူးမြတ်တာပဲ။ ငါလည်း တစ်နေ့မှာ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီး ဖြစ်လာအောင် ကြိုးစားတော့မယ်လို့ ရန်မူးဝါးကလေးက စိတ်ဒုန်းဒုန်းချပြီး ဆုံးဖြတ်လိုက်တော့တယ်။

နောက်တစ်နေ့ကျတော့ သူ ချက်ချင်း အမေရိကန်ပြည်ကိုပြန်လို ကြောင်း မိဘနှစ်ပါးကို ခွင့်တောင်းတော့တယ်။ ရန်မူးဝါးရဲ့မိဘတွေဟာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကနေ အာမခံလုပ်ငန်းတစ်ခုနဲ့ ပြင်သစ်ပြည်၊ ပဲရစ်မြို့မှာ လာရောက်နေထိုင်ခဲ့ကြတာပဲကွဲ့။ ရန်မူးဝါးအဖို့ ပြင်သစ်ပြည်မှာ နေထိုင်ရတာ ပျော်ပါတယ်။ ကျောင်းပိတ်ရက်တွေမှာ သူ့အစ်ကိုတွေနဲ့အတူ တပျော်တပါး တောင်တက်လိုက်၊ ရေကူးလိုက်နဲ့ ဆော့ကစားနေခဲ့ကြတာ ကို သိပ်ပြီးသဘောကျခဲ့တာပေါ့။ အဲဒီလိုနေခဲ့ပြီးကာမှ ရုတ်တရက် အမေ ရိကန်ပြည် ပြန်တော့မယ်ဆိုတော့ မိဘတွေလည်း မတွေ့တတ်အောင် ဖြစ်ကြရတာပေါ့။ စိတ်လည်း ပူမိကြတာပေါ့။

ပြင်သစ်နိုင်ငံ ပါရီကနေ အမေရိကန်နိုင်ငံ ဖိလားဒီလ်ဖီးယားအထိ သွားရမယ့်ခရီးက နည်းတဲ့ခရီး မဟုတ်ဘူး။ ဥမမည် စာမမြောက် အရွယ် မရောက်သေးတဲ့ ရန်မူးဝါးကလေးအတွက် ရောက်အောင် သွားနိုင်ပါ့ မလား။ ပြီးတော့ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီး ဖြစ်လာနိုင်ဖို့ဆိုတဲ့ ဘဝခရီးက ပြင်သစ်၊ အမေရိကန်ခရီးထက် အများကြီး ခက်ခဲတယ်။ ဒါပေမယ့် သူ ဆုံးဖြတ်ပြီးရင် မဖြစ်ဖြစ်အောင်လုပ်တတ်တဲ့ သူတို့သားရဲ့ ဉာဉ်ကိုလည်း

မိဘများက နားလည်ထားကြလေတော့ မလွှတ်ချင် လွှတ်ချင်နဲ့ပဲ လွှတ်လိုက်ကြရတယ်။ လူငယ်တွေရဲ့စိတ်ကလည်း အလွန်ဆန်းပြားတယ်ကွဲ့။ သူတို့စိတ် ပါပြီဆိုမှဖြင့် ဘာမဆို ဖြစ်အောင် လုပ်တတ်ကြတယ်။

အမေရိကန်ကို ပြန်ရောက်တဲ့အခါ ရန်မူးဝါးဟာ ကိုလံဘီယာ တက္ကသိုလ်မှာ တက်ရောက်ပြီး သတ္တုဗေဒကို လေ့လာခဲ့တယ်။ ပြီးတော့ ဂျာမနီပြည်ကိုသွားပြီး ရူပဗေဒ၊ ဓာတုဗေဒတွေကိုလည်း ဆည်းပူးပြန်တယ်။ ၁၉၀၉ ခုနှစ်ရောက်တော့ လျှပ်စစ်ကုမ္ပဏီတစ်ခုရဲ့ သုတေသနဌာနမှာ ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်တယ်။ အဲဒီကုမ္ပဏီကတော့ ကမ္ဘာပေါ်မှာ အကြီးမားဆုံး ဖြစ်တဲ့ ဂျင်နရယ်အီလက်ထရောနစ် ဆိုတဲ့ ကုမ္ပဏီကြီးပဲကွဲ့။ အဲဒီကုမ္ပဏီမှာ ရန်မူးဝါးဟာ “ဒြပ်တို့ရဲ့ဖွဲ့စည်းပုံ” “အပူကူးခြင်းအမျိုးမျိုး” “လေထုနှင့် လေဟာနယ်အတွင်း လျှပ်စစ်ဓာတ် ဖြတ်ကူးခြင်း” “ဖိအားကိုလိုက်၍ ဓာတ်ပြောင်းလဲခြင်း” “မိုးတူပညာ” စတဲ့ လူသားတွေအတွက် အသုံးဝင်မယ့် သုတေသနလုပ်ငန်းတွေကို အမြောက်အမြား လုပ်ဆောင်ခဲ့တော့တယ်။ အခု ညီလေးတို့တတွေ အသုံးပြုနေကြတဲ့ ဓာတ်ငွေ့ဖြည့်မီးလုံးဟာလည်း ရန်မူးဝါး တီထွင်ခဲ့တဲ့ ပစ္စည်းအမျိုးပေါင်း ၁၃၈ မျိုးထဲက တစ်မျိုးပဲ ဖြစ်တယ်။

ရန်မူးဝါးဟာ သုတေသနစာတမ်း အစောင် ၂၀၀ နဲ့ လက်တွေ့စမ်းသပ်ချက်မှတ်တမ်းပေါင်း မြောက်များစွာကို ရေးသားနိုင်ခဲ့တယ်။ သူ့ရဲ့ အကျိုးပြုဆောင်ရွက်မှုကြောင့် ရရှိခဲ့တဲ့ဆုတွေလည်း မနည်းလှဘူးကွဲ့။ ၁၉၁၅ ခုနှစ်မှာ အမေရိကန်နိုင်ငံရဲ့ ဓာတုဗေဒဆု၊ ၁၉၁၈ ခုနှစ်မှာ အင်္ဂလန်နိုင်ငံရဲ့ ဟူးဟတ်စ်ဆု၊ ၁၉၂၀ ခုနှစ်မှာ အမေရိကန်နိုင်ငံရဲ့ နိုကိုလတ်စ်ဆုနဲ့ ရမ်းဟော့ဒ်ဆု၊ ၁၉၂၅ ခုနှစ်မှာ အီတလီနိုင်ငံရဲ့ ကာနီစရီဆု၊ ၁၉၂၈ ခုနှစ်မှာ အင်္ဂလန်နိုင်ငံ အဲပါကင်ဆု၊ ၁၉၃၀ ခုနှစ်မှာ အမေရိကန်နိုင်ငံရဲ့ ကန်ဒိုလာနဲ့ ဂစ်ပ်ဆု၊ ၁၉၃၂ ခုနှစ်မှာ ဆွီဒင်နိုင်ငံရဲ့

နိဘယ်လ်ဆု၊ ၁၉၃၄ ခုနှစ်မှာ အမေရိကန်နိုင်ငံရဲ့ ဖရန်ကလင်ဆုနဲ့
ဟော်လီဆု၊ ၁၉၃၇ ခုနှစ်မှာ ဂျွန်စတော့ဆု၊ ၁၉၄၄ ခုနှစ်မှာ အင်္ဂလန်နိုင်ငံရဲ့
ဖာရာဒေးဆု၊ ၁၉၅၀ ခုနှစ်မှာ ပြင်သစ်နိုင်ငံရဲ့ မတ်စကားဆု စတဲ့
ရန်မှူးဝါးဟာ မရေမတွက်နိုင်လောက်တဲ့ ဆုတွေကို တစ်ပြုံကြီး လက်ခံရရှိ
နိုင်ခဲ့တယ်။

အဲဒီလို သိပ္ပံပညာရှင်တစ်ဦးရဲ့ ဈာပနကို အားကျပြီး အများ
ပြည်သူ့ အားလုံးက ချစ်ကြည်လေးစားလောက်အောင် တောက်ပခဲ့တဲ့
မျက်ဝန်းအစုံဟာ ၁၉၅၇ ခုနှစ်မှာ ထာဝရ မှေးမှိတ်အနားယူသွားခဲ့တော့
တယ်။ ရန်မှူးဝါးဟာ သူ့မျက်စိနှစ်လုံး မမှိတ်ခင်ကလေးမှာ ညီလေးတို့
အတွက် အဖိုးမဖြတ်နိုင်တဲ့ စကားတစ်ခွန်းပြောပြီး မှာကြားခဲ့သေးတယ်ကွဲ့။

“လူငယ်ဆိုတာ တောင်တွေ့ရင် တက်ရဲရမယ်။ ပင်လယ်တွေ့ရင်
လည်း လက်ပစ်ကူးရဲရမယ်” ဒါမှသာ သိပ္ပံပညာရှင်ဖြစ်ဖို့ သတ္တိထူးတွေ
ရရှိလာနိုင်တယ်။

သူ ဆိုလိုတာက ညီလေးတို့တတွေဟာ အတန်းထဲမှာချည်း
တကုပ်ကုပ် စာကုန်းကျက်မနေကြဘဲ သဘာဝထဲမှာ စူးစမ်းလေ့လာ
ကြဆဲနေရမယ်ဆိုတဲ့ သဘောပေါ့ကွယ်။

ရေအောက်အနက် ပီတာ ၁၀၀၀ ကျော်အထိ

မြင်အောင် ကြည့်နိုင်ခဲ့သော မျက်ဝန်းများ

ဟယ်ရီ ဟက်စ်

၁၉၀၆ - ၁၉၆၉

ပူအိုက်တဲ့ နွေရာသီမှာ ညီလေးတို့တတွေ ငပလီ၊ စက်စဲ၊ မောင်းမကန် စတဲ့ ပင်လယ်ကမ်းခြေတွေဘက်ကို ရောက်ဖူးကြသလားကွဲ့။ နေရောင် ခြည် ဝင်းလဲ့လဲ့အောက်မှာ ပြာမောင်းတဲ့ ပင်လယ်ပြင်ကြီးကို အားပါးတရ တွေ့ဖူးကြမှာပေါ့။ အဲဒီအပြာရောင်ပင်လယ်ကြီးရဲ့ အောက်ကို မီတာ ၂၀၀ လောက် ငုံ့ကြည့်မယ်ဆိုရင်တော့ ပင်လယ်ပြင်ကြီးဟာ ညီလေးတို့ မြင်နေကြရသလို အပြာရောင် မရှိတော့ဘဲ ပိန်းပိတ်အောင် မည်းမှောင် နေတာကို တွေ့ကြရလိမ့်မယ်ကွဲ့။ ဒီမဟူရာရောင် နက်မှောင်နေတဲ့ ပင်လယ်ပြင်ကြီးအောက်မှာတော့ ညီလေးတို့၊ အစ်ကိုကြီးတို့တတွေ မသိ နိုင်သေးတဲ့ ပဟေဠိတွေက တစ်ပြိုင်တစ်ခေါင်းကြီး ပုန်းအောင်းလို့နေကြ တယ်လေ။ တခြားလူတွေ မသိနိုင်တဲ့ ပဟေဠိတွေကို ဖော်ထုတ်ပေးခဲ့တဲ့

သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးတစ်ယောက်ရဲ့ အကြောင်းကို အစ်ကိုကြီး ပြောပြချင်ပါတယ်။

သူ့နာမည်က 'ဟယ်ရီဟက်စ်' လို့ ခေါ်တယ်ကွဲ့။ သူက အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ပရင်စတန်တက္ကသိုလ်က ဘူမိဗေဒပါမောက္ခကြီး တစ်ဦးပေါ့ကွယ်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ဖြစ်လုနီးနီးမှာ ဟက်စ်ဟာ ကိပ်ဂျန်ဆင်လို့ ခေါ်တဲ့ သင်္ဘောကြီးကို စီးပြီး ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာကြီးကို ဖြတ်သန်းပြီး အသံလှိုင်းသုံး ပင်လယ်ရေနက်တိုင်းကိရိယာတွေနဲ့ သမုဒ္ဒရာကြမ်းပြင် မြေပုံတွေကို ကြိုးစားရေးဆွဲနေခဲ့ရတယ်။ သည်လို မြေပုံတွေကို တစ်ခုပြီး တစ်ခု ရေးဆွဲနေရင်းက ဟက်စ်ဟာ ထူးခြားတဲ့အရာတွေကို ရုတ်တရက်တွေ့ရှိခဲ့တော့တယ်။

ဟက်စ်တို့က သင်္ဘောဝမ်းပိုင်းကနေပြီး အသံလှိုင်းတစ်ခုကို လွှင့်ထုတ်လိုက်တယ်။ အသံလှိုင်းဟာ ပင်လယ်အောက်ကြမ်းပြင်ကိုထိပြီး သင်္ဘောဝမ်းဆီကို ပဲ့တင်သံအဖြစ်နဲ့ ပြန်တက်လာတယ်။ ဒီအခါမှာ သင်္ဘောဝမ်းမှာ တပ်ဆင်ထားတဲ့ ရေနက်တိုင်းကိရိယာတွေက အလိုအလျောက် မှတ်တမ်းတင်ပြီး ပင်လယ်ရဲ့အနက်ကို တိုင်းတာပေးရုံမကဘူး ပင်လယ်ကြမ်းပြင်ရဲ့ အနေအထားကို ဖော်ပြတဲ့ မြေပုံတစ်ခုကိုလည်း ရေးဆွဲပေးကြတယ်။ ဟက်စ်ရရှိတဲ့ မြေပုံကြမ်းတွေထဲမှာ တွေ့ရတဲ့အရာတွေကတော့ ရေပြင်အောက် မိတာထောင်ပေါင်းများစွာ အနက်မှာရှိတဲ့ တောင်တန်းကြီးတွေ၊ ချိုင့်ဝှမ်းကြီးတွေပဲကွဲ့။ သာမန်အားဖြင့်ကြည့်လျှင်တော့ ပင်လယ်အောက် တောင်တန်းတွေ၊ ချိုင့်ဝှမ်းတွေဟာ ဘာမှထူးဆန်းလှတာ မဟုတ်ဘူး။ ထူးဆန်းအံ့ဩဖို့ ကောင်းတာက အဲဒီတောင်တန်းကြီးတွေဟာ ပင်လယ်အောက်ကြမ်းပြင်ကနေ မိတာထောင်ပေါင်းများစွာ မြင့်တက်လာကြပြီးကာမှ ထိပ်ပိုင်းကျတော့ ဓားထက်ထက်နဲ့ တီခနဲ ဖြတ်ထားသလို ပြားချပ်ချပ်ကြီးတွေ ဖြစ်နေတာပဲကွဲ့။ ဒီလို တောင်ထိပ်ပြတ်ကြီးတွေရဲ့

အရေအတွက်ဟာလည်း မနည်းလှဘူး။ ဟာဝေယံကျွန်းကနေ မားချားလိ
ကျွန်းစုအထိ စုစုပေါင်း တစ်ရာလေးဆယ်တောင် ရှိနေကြတယ်ကွဲ့။

ဟက်စ်အဖို့ သူ ပထမဆုံးတွေ့ရတဲ့ တောင်ထိပ်ပြတ်ကြီးတွေကို
အမည်ပေးဖို့ လိုလားတယ်ကွဲ့။ ဒီအခါမှာ သူ့ကို ငယ်စဉ်က ကြင်နာစွာ
ပညာသင်ကြားပေးခဲ့ရာတဲ့ ပါမောက္ခကြီး အားနိုးဂျော့ကို သတိရလာတယ်။
တခြားသိပ္ပံပညာရှင်တွေဆိုရင်တော့ သူတို့စတွေ့တဲ့ အရာတွေကို တခြား
ဘယ်သူ့နာမည်မှ မပေးဘဲ သူတို့နာမည်တွေ ပေးတတ်ကြပေမယ့် ဟက်စ်
ကတော့ သူ့ဆရာရဲ့ကျေးဇူးကို သိတတ်တဲ့အတွက် သူတွေ့ခဲ့တဲ့ ပင်လယ်
အောက် တောင်ထိပ်ပြတ်ကြီးတွေကို ‘ဂျော့’ လို့ ဂုဏ်ပြုမှည့်ထွင်ခဲ့ရာတယ်။
ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ပြီးဆုံးသွားတဲ့အခါမှာ ဟက်စ်ဟာ ‘ဂျော့’ တွေရဲ့
အကြောင်းကို သိပ္ပံမဂ္ဂဇင်းအသီးသီးမှာ အကျယ်တဝင့် ရေးသားတော့တယ်။
သူ့ဆောင်းပါးတွေထဲမှာလည်း ‘ဂျော့’ များ ပေါ်ပေါက်လာခြင်း အကြောင်း
ရင်းတွေကို ခိုင်ခိုင်လုံလုံ ရှင်းပြခဲ့တယ်။ ဟိုးရှေးရှေးတုန်းက ပင်လယ်
အောက်က မီးတောင်ကြီးတွေ ပေါက်ကွဲပြီး ပင်လယ်ရေမျက်နှာပြင်ပေါ်မှာ
ကျွန်းကြီးတွေ ပေါ်လာခဲ့တယ်။ ဒီကျွန်းတွေရဲ့ ထိပ်ပိုင်းကို ပင်လယ်ဒီလှိုင်း
တွေက ပုတ်ခတ်ရိုက်ဖြတ်လိုက်တဲ့အတွက် ပြားချပ်ချပ်ကြီးတွေ ဖြစ်သွားကြ
ပြန်တယ်။ ဒီအချိန်မှာ ကမ္ဘာအတွင်းပိုင်းမြေလွှာများရဲ့ လှုပ်ရှားပြောင်းလဲ
မှုကြောင့် စောစောကကျွန်းကြီးတွေဟာ ပင်လယ်ရေပြင်အောက်ကို နောက်
တစ်ဖန် ပြန်လည်နစ်မြုပ်သွားကြပြီး ဂျော့ကြီးတွေ ဖြစ်လာရတယ်လို့
ဟက်စ်က တိတိကျကျ ရှင်းပြထားခဲ့တယ်။

အဲဒီအချိန်ကစပြီး ကမ္ဘာ့သိပ္ပံပညာရှင်တွေ၊ ဘူမိဗေဒပညာရှင်တွေ
ဟာ ဟက်စ်ပြောတဲ့ ဂျော့ကြီးတွေကို ခေတ်မီကိရိယာတွေ၊ သိပ္ပံနည်းတွေနဲ့
ဆက်လက်သုတေသန ပြုလာခဲ့ကြတော့တယ်။ သူတို့ရဲ့ ကြိုးပမ်းမှုကြောင့်
ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာအတွင်းမှာ ဂျော့ပေါင်း ၅၀၀ ကျော် ရှိတဲ့အကြောင်း၊

အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာအတွင်းမှာလည်း အနည်းအကျဉ်းရှိကြောင်း သိခွင့် ရလာကြတော့တယ်။ ဂျော့တော့ဟာ ကမ္ဘာ့အတွင်းပိုင်း ကျောက်ရည်ပူတွေ စီးဆင်းမှုကြောင့် မြေလွှာများ နိမ့်ဆင်းသွားပြီး ပေါ်ပေါက်လာရကြောင်း ရှင်းပြခဲ့ကြတယ်။ တကယ်တော့ ဟက်စ် တွေ့ရှိခဲ့တဲ့ ဂျော့တော့ကြောင့် အတ္တဝါသိပ္ပံပညာရပ်မှာ ကြီးမားတဲ့ အောင်မြင်တိုးတက်မှုကြီးတွေကို တွေ့လာရတယ်လို့ ဆိုရမှာပေါ့ကွယ်။ ဘူမိဗေဒပညာရှင်တွေရဲ့ မျက်ဝန်း တွေဟာ ကုန်းပေါ်က မြေသားတွေ၊ ကျောက်တွေကိုသာမကဘဲ အလွန် နက်ရှိုင်းတဲ့ ပင်လယ်အောက်က တောင်တန်းကြီးတွေအထိပါ လေ့လာနိုင် တဲ့အထိ စူးရှကြောင်း သက်သေပြလိုက်တာပဲပေါ့။ ပြီးတော့ ရှေးနှစ် သန်းပေါင်းများစွာက ကမ္ဘာ့မြေလွှာဟာ ဘယ်နည်းဘယ်ပုံ ပြောင်းလဲခဲ့ရ တယ်ဆိုတာကို သဲလွန်စ တွေ့ခဲ့ရတယ်လို့ ဆိုရမှာပေါ့ကွယ်။

သိပ္ပံပညာရှင် ဆိုတာကလည်း လူသားဆိုတော့ ကံဆိုးမှု၊ ကံကောင်းမှု ဆိုတဲ့ လောကဒဏ်တရားကို ရှောင်ရှားလို့ မရဘူးကွဲ့။ ဟက်စ်မှာ အောင်မြင်မှုတွေရှိသလို ဆုံးရှုံးမှုတွေလည်း ရှိတာပဲ။ ပထမ ဆုံးရှုံးချက်ကတော့ ဟက်စ်ကိုယ်တိုင် ဦးစီးလုပ်ဆောင်နေခဲ့တဲ့ အတ္တဝါ ကြမ်းပြင် စူးစမ်းလေ့လာရေး စီမံကိန်းဟာ လူသားတွေကို အစုလိုက်၊ အပြုံလိုက်ဝါးမျှခဲ့တဲ့ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ပြီးဆုံးအောင် မလုပ်ဆောင်နိုင်ဘဲ တစ်ပိုင်းတစ်စနဲ့ ရပ်ပစ်လိုက်ရတယ်။ ညီလေးတို့ မှတ်မိမလား မပြောတတ် ဘူး။ ၁၉၆၉ ခုနှစ်တုန်းက အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုက အပိုလို ၁၁ အာကာသယာဉ်နဲ့ ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ်နဲ့ လကမ္ဘာကို လူသားတွေ လိုက်ပါသွားခဲ့တယ်လေ။ သူတို့ပြန်လာတော့ လကျောက်သားတွေ အများ ကြီး ကောက်လာခဲ့တယ်ကွဲ့။ ဒီကျောက်သားတွေကို စူးစမ်းလေ့လာဖို့ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုရဲ့ ဂုဏ်ထူးဆောင် ဘူမိဗေဒပညာရှင်ကြီး ဟက်စ် ကို သုတေသနမှူးအဖြစ်နဲ့ ခန့်အပ်လိုက်တယ်။ ဒုတိယကံဆိုးမှုအနေနဲ့

ဟက်စ်ဟာ အဲဒီနှစ်မှာပဲ ရုတ်တရက် ဖျားနာပြီး ကွယ်လွန်သွားခဲ့ရရှာတယ်
ကွဲ့။ သူ ကွယ်လွန်သွားတော့ အသက် ၆၃ နှစ်ပဲ ရှိသေးတယ်ကွဲ့။
တကယ်လို့သာ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးလည်း မဖြစ်ခဲ့ရင်၊ ဟက်စ်ကလည်း
စောစောစီးစီး မကွယ်လွန်ဖြစ်ခဲ့ရင် ကမ္ဘာ့ဘူမိဗေဒ သိပ္ပံလောကကြီးအတွက်
ကြီးမားတဲ့ အောင်မြင်မှုတွေရမှာ သေချာတာပေါ့ကွယ်။

ဒုက္ခိတဖြစ်ပြီးမှ ဝင်းလက်တောက်ပလာသော မျက်ဝန်းများ

လက်ဖ် ရန်းဒေါင်း

၁၉၀၈ - ၁၉၆၈

ညီလေးတို့ သတင်းစာ ဖတ်ကြတဲ့အခါ မြို့ကြီးပြကြီးတွေမှာ ယာဉ်တိုက်မှု ဖြစ်ပွားတဲ့ သတင်းတွေ မကြာခဏ တွေ့ကြရမှာပေါ့။ ယာဉ်တိုက်မှု ဖြစ်ပွားပြီဆိုကတည်းက လူသေတာတို့၊ ခြေကျိုး လက်ကျိုး ဖြစ်တာတို့က အနည်းနဲ့အများဆိုသလို ပါတတ်ကြတာပဲပေါ့။ ကမ္ဘာပေါ်မှာ ယာဉ်တိုက်မှု တစ်ခုကြောင့် ဒုက္ခိတဘဝ ရောက်သွားပြီးကာမှ အသစ်တစ်ဖန် ပြန်လည် တောက်ပလာတဲ့ မျက်ဝန်းတစ်စုံ ရှိခဲ့ဖူးတယ်ကွဲ့။ အဲဒီမျက်ဝန်းပိုင်ရှင်ရဲ့ အမည်ကတော့ 'လက်ဖ်ရန်းဒေါင်း' လို့ ခေါ်တယ်။

လက်ဖ်ရန်းဒေါင်း ဆိုတာက ဆိုဗီယက်နိုင်ငံရဲ့ နာမည်အကျော် ကြားဆုံး ရူပဗေဒပညာရှင်ကြီးပဲကွဲ့။ သူ့ကို ၁၉၀၈ ခုနှစ်မှာ ဘတ်(ခ်) မြို့က ရေနံတွင်းတူးဖော်ရေး လုပ်သားကြီးတစ်ဦးက မွေးဖွားခဲ့တယ်။ သူ ကျောင်းသားဘဝတုန်းက သင်္ချာကို အလွန်ဝါသနာပါခဲ့တဲ့အတွက် စာမေးပွဲတိုင်းရဲ့ သင်္ချာဘာသာနဲ့ ရူပဗေဒဘာသာရပ်တွေမှာ ပထမချည်း

ရခဲ့တယ်။ ရန်းဒေါင်းကလေးဟာ ဘယ်လောက်များ ဉာဏ်ကောင်းခဲ့သလဲ ဆိုရင် ဘာမေးပွဲဖြေဖို့ တစ်ရက်လောက်လိုမှ စာကျက်တယ်။ အဲဒီရက်မှာ နှစ်နာရီလောက် ကျက်လိုက်ရုံနဲ့ အမှတ်ပြည့်ရတာ များတယ်ကွဲ့။

သူဟာ အသက် ၁၄ နှစ်သားအရွယ်မှာ ပဲဘာ့စ် တက္ကသိုလ်ဝင် စာမေးပွဲကို အောင်မြင်ပြီး ငယ်ငယ်ရွယ်ရွယ်နဲ့ တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားကြီး ဖြစ်ခဲ့တယ်။ တက္ကသိုက်ကျတော့ သူ ဝါသနာပါတဲ့ သင်္ချာနဲ့ ရူပဗေဒကိုပဲ ဆက်ပြီးလေ့လာခဲ့တယ်။ သင်္ချာအချိန် ရောက်တာနဲ့ သူဟာ ဆရာနဲ့ ယှဉ်ပြိုင်ငြင်းခုံရင်း သင်ပုန်းကြီးပေါ်မှာ သူ့နည်းသူ့ဟန်နဲ့ အဖြေရအောင် ပုစ္ဆာတွေ အပြည့်တွက်နေတတ်တယ်။ နောက်ဆုံး ဆရာက “ရန်းဒေါင်း မင်း တော်တယ်။ မင်း တွက်ပြတဲ့နည်းကို ဆရာတောင် မသိသေးဘူး” လို့ လက်မြောက်အရုံးပေးရတာလည်း ရှိတယ်။ ရန်းဒေါင်းဟာ ဘာ့စ် တက္ကသိုလ်ကနေ လီနင်ဂရက် တက္ကသိုလ်ကိုရောက်တော့ ရူပဗေဒဘာသာ ရပ်ကို ဆက်လက်လေ့လာတယ်။ ရူပဗေဒပညာကိုလည်း အထူးစိတ်ဝင်စား ခဲ့တဲ့အတွက် နေ့မအိပ် ညမအိပ် ကြိုးစားတယ်။ သူ့အသက် ၁၈ နှစ် အရွယ်မှာ ရေးသားခဲ့တဲ့ စာတမ်းနဲ့ ၁၉ နှစ်အရွယ်မှာ ရေးသားခဲ့တဲ့ ဘွဲ့ယူစာတမ်းတွေဟာ ဆိုဗီယက်နိုင်ငံ တဝှမ်းလုံးမှာရှိတဲ့ တက္ကသိုလ်တွေ သာမကဘဲ နိုင်ငံရပ်ခြားမှာရှိတဲ့ တက္ကသိုလ်တွေကတောင် ချီးကျူးရတဲ့အထိ အောင်မြင်ခဲ့တယ်။

တက္ကသိုလ်တွေက ဘွဲ့ရပြီးတဲ့အခါမှာ ရန်းဒေါင်းဟာ ဂျာမနီ၊ ဒိန်းမတ်၊ အင်္ဂလန်၊ ပြင်သစ် စတဲ့ ဥရောပမှာရှိတဲ့ နိုင်ငံပေါင်းစုံကိုသွားပြီး အဲဒီအချိန်က ထင်ရှားကျော်ကြားခဲ့တဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးများဖြစ်ကြတဲ့ ဘိုး၊ အိုင်းစတိုင်း၊ ဟိုင်ဇင်ဘတ် စသူတို့ထံမှာ နည်းနာခံခဲ့ပြန်တယ်။ အဲဒီအတောအတွင်းမှာ ရန်းဒေါင်းဟာ သံလိုက်စက်ကွင်းအတွင်း အီလက် ထရွန် တို့၏ လှုပ်ရှားမှုများကို သုတေသနပြုရင်း စာတမ်းတစ်စောင်

ထပ်ရေးပြန်တယ်။ နောင်အခါမှာ ဒီစာတမ်းဟာ 'ရန်းဒေါင်း သံလိုက် စက်ကွင်းတဲ့ ပြန်မှု သီအိုရီ' အဖြစ်နဲ့ ကမ္ဘာကျော်ခဲ့ပြန်တယ်။

သူ့အသက် ၂၅ နှစ်ရောက်တော့ မော်စကို တက္ကသိုလ်၊ ဟာလီ ကော့ဗ် တက္ကသိုလ် စတဲ့ ဆိုဗီယက်နိုင်ငံရဲ့ ထိပ်တန်းတက္ကသိုလ်ကြီးတွေမှာ ရူပဗေဒပါမောက္ခကြီး ဖြစ်လာခဲ့တော့တယ်။ ပါမောက္ခကြီး ရန်းဒေါင်းရဲ့ စွမ်းဆောင်ချက်ကြောင့် ဆိုဗီယက်နိုင်ငံရဲ့ ရူပဗေဒပညာ အဆင့်အတန်းဟာ ခုန်ပွဲကျော်လွှား တိုးတက်လာတော့တယ်။ ဒြပ်စွမ်းရည်သီအိုရီ၊ နျူးကလီးယား ရူပဗေဒ၊ အာကာသပို့ စတဲ့ သိပ္ပံပညာ ကိုင်းခွဲအသစ်တွေကိုလည်း ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့တယ်။ ရန်းဒေါင်းရဲ့ ဟီလီယမ်ပျော်ရည် အစီးလွန်သဘော တရားအရ ဟီလီယမ်ပျော်ရည်ဟာ ခွက်ထဲကနေ အလိုအလျောက် စီးထွက် တတ်ကြောင်းကိုလည်း ကမ္ဘာမှာ ပထမဆုံး စတင်သိရှိနိုင်ခဲ့တယ်။ ရန်းဒေါင်း ရေးသားခဲ့တဲ့ ရူပဗေဒ ပြဋ္ဌာန်းစာအုပ်ဆိုရင် ကမ္ဘာနိုင်ငံသား အများအပြားက ဘာသာပြန်ယူရတဲ့အထိ အောင်မြင်ကျော်ကြားခဲ့တယ်။ ရန်းဒေါင်းဟာ ရူပဗေဒဘာသာရပ်နဲ့ပတ်သက်ပြီး အမိနိုင်ငံတော်နဲ့ တစ်ကမ္ဘာလုံးအတွက် ကျောင်းသုံးစာအုပ် အမြောက်အမြားကို ရေးသားပြုစု ပေးခဲ့ရှာတယ်။ အဲဒီလို ကြိုးစားအားထုတ်ခဲ့တဲ့အတွက် အမိနိုင်ငံတော်ရဲ့ စတာလင်ဆု၊ လီနင်ဆုတွေအပြင် အမေရိကန်၊ အင်္ဂလန်၊ နယ်သာလန်၊ ဒိန်းမတ် စတဲ့ နိုင်ငံအသီးသီးက ဆုအမျိုးမျိုး ရရှိခဲ့တဲ့အပြင် ကမ္ဘာ့ဂုဏ်ထူးဆောင် သိပ္ပံအသင်းသားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်း ခံခဲ့ရတယ်။

ကံဆိုးရှာချင်တော့ ၁၉၆၂ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလလောက်မှာ ရန်းဒေါင်းဟာ မော်တော်ကားတစ်စီးနဲ့ မော်စကိုမြို့ပြင်မှာရှိတဲ့ သူငယ်ချင်း တစ်ယောက်ရဲ့အိမ်ကို အလည်သွားခဲ့တယ်။ အဲဒီအချိန်တုန်းက မိုးကလည်း သည်းထန်စွာရွာနေတော့ လမ်းတွေက အလွန်ချောနေတယ်။ ရုတ်တရက် သူတို့ကားရဲ့အရှေ့က မိန်းကလေးတစ်ယောက် ဖြတ်ပြေးတယ်။ ဒရိုင်ဘာ

ဟာ ဒီမိန်းကလေးကိုရှောင်ရင်း လက်ကိုင် မထိန်းနိုင်တဲ့အတွက် တစ်ဖက်
 က မျက်နှာချင်းဆိုင်မောင်းလာတဲ့ ထရပ်ကားကြီးတစ်စီးနဲ့ အရှိန်ပြင်းစွာ
 တိုက်မိတော့တယ်။ မိန်းကလေးရော ဒရိုင်ဘာပါ ဒဏ်ရာအကြီးအကျယ်
 မရခဲ့ကြပေမယ့် ကံဆိုးရှာတဲ့ ရန်းဒေါင်းခမြာမှာတော့ သေလုမျောပါး
 ဒဏ်ရာတွေ ရရှိသွားတော့တယ်။ ဦးခေါင်းခွံအရိုး အက်သွားပြီး ဦးနှောက်
 ထဲက သွေးတွေ စိမ့်ထွက်လာတယ်။ အဆုတ်တစ်ခြမ်းလည်း ကြေမှုသွား
 တယ်။ ဗိုက်ထဲက အူတချို့လည်း ပြတ်ထွက်ကုန်ကြတယ်။ ဆေးပညာအရ
 ဘယ်ဒဏ်ရာကိုပဲကြည့်ကြည့် အားလုံးဟာ သေလုမျောပါးချည်း ဖြစ်ခဲ့ရ
 တယ်။ သတိမေ့မျောသွားတဲ့ ရန်းဒေါင်းဟာ ဆေးရုံရောက်တော့ နှလုံး
 အခုန်ရပ်သွားပြန်တယ်။ သူ့ရဲ့မျက်ဝန်းထဲက သူငယ်အိမ်တွေဟာလည်း
 ဘယ်လိုမှ မလှုပ်ရှားတော့ဘူး။

ဒါပေမယ့် ဆေးရုံကြီးမှာရှိတဲ့ သမားတော်ကြီးတွေက ဆိုဗီယက်
 နိုင်ငံရဲ့သားကောင်း ရန်းဒေါင်းရဲ့အသက်ကို ပြန်ကယ်နိုင်ဖို့ အစွမ်းကုန်
 ကြိုးစားကြတယ်။ ဆိုဗီယက်ယူနီယမ် တဝှမ်းလုံးမှာရှိတဲ့ ဆေးပညာပါရဂူ
 ကြီးတွေ စုရုံးရောက်ရှိလာပြီး ဝိုင်းဝန်းကုသတာတောင် လေးကြိမ်တိတိ
 နှလုံးခုန် ရပ်သွားခဲ့သေးတယ်။ အဆုတ်ကလည်း အလုပ်ကောင်းကောင်း
 မလုပ်ချင်တော့ဘူး။ ဒီလိုနဲ့ ရန်းဒေါင်းဟာ တစ်လလုံးလုံး ဆေးရုံပေါ်မှာ
 မေ့မျောနေခဲ့တယ်။ သတိပြန်ရလာတော့ ဆိုဗီယက်သမားတော်ကြီးတွေဟာ
 ရန်းဒေါင်းရဲ့အသက် မသေအောင် ကယ်တင်နိုင်ခဲ့ကြတာ မှန်ပေမယ့်
 ခေါင်းကဒဏ်ရာကြောင့် အာရုံကြောတွေကို ထိခိုက်မိပြီး မျက်စိနှစ်ကွင်း
 အလင်းမရတော့ဘူး။ နားကလည်း မကြားတစ်ချက်၊ ကြားတစ်ချက်
 ဖြစ်ကာ စကားလည်း ပီသအောင် မပြောနိုင်ရှာတော့ဘူး။ ဒီအချိန်မှာ
 ကမ္ဘာတဝှမ်းလုံးက သမားတော်ကြီးတွေ၊ ပါရဂူကြီးတွေ ရောက်လာကြပြီး
 ရန်းဒေါင်းဟာ ဆိုဗီယက်နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံတည်းသာမကဘဲ ကမ္ဘာက ပိုင်ဆိုင်

ထားတဲ့ သားကောင်းတစ်ယောက် ဖြစ်တဲ့အတွက် သူတို့လည်း တတ်အား
သရွေ့ ကုသချင်ကြောင်း ပြောလာကြသည်။ အင်္ဂလန်၊ ပြင်သစ်၊ ဒိန်းမတ်၊
ကနေဒါ စတဲ့ နိုင်ငံအသီးသီးက ဆရာအကျော်အမော်တွေကိုယ်တိုင်က
ဝိုင်းဝန်းကုသပေးကြတယ်။

သူတို့ရဲ့ကျေးဇူးကြောင့် ၉ လ လောက်ကြာတော့ ရန်းဒေါင်းဟာ
ထိုင်နိုင်လာတယ်။ နောက် ၃ လလောက်ကြာတော့ ပြန်ပြီးလမ်းလျှောက်
နိုင်တဲ့အပြင် မျက်စိတွေလည်း ပြန်မြင်လာရတယ်။ အဲဒီနှစ်မှာပဲ ရန်းဒေါင်း
ဟာ ဟိလီယမ်ပျော်ရည် စီးဆင်းမှုပညာရပ်နဲ့ ပတ်သက်ပြီး နိဗယ်ဆုကြီးကို
ရရှိခဲ့တယ်။ ရန်းဒေါင်းဟာ ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာတယ်ဆိုရင်ပဲ ၁၉၆၈
ခုနှစ်အထိ ကမ္ဘာ့ရူပသိပ္ပံပညာ တိုးတက်ရေးအတွက် ဇောက်ချလုပ်ကိုင်ခဲ့ရာ
တယ်။ အခုလို ရန်းဒေါင်း ပြန်ကောင်းလာတာဟာ ကမ္ဘာ့သမားတော်ကြီး
တွေရဲ့ ကျေးဇူးက ၃၃%၊ ရူပဗေဒပညာရှင်တွေရဲ့ ကျေးဇူးက ၃၃%
နဲ့ ရန်းဒေါင်းရဲ့ စိတ်ဓာတ်ကြံ့ခိုင်မှုက ၃၃% ဖြစ်ပြီး ကျန်တဲ့ ၁%
ရာခိုင်နှုန်းကတော့ ကံကြမ္မာရဲ့ကျေးဇူးလို့ ဆိုဗိယက်ပြည်သူတွေက အသိ
အမှတ်ပြုခဲ့ကြတယ်။ တကယ်လို့သာ ရန်းဒေါင်းဟာ ကားတိုက်မှုဆိုတဲ့
အဖြစ်ဆိုးနဲ့ မကြုံခဲ့ရရင် အခုအချိန်အထိ ကမ္ဘာ့အကျိုးအတွက် ဆက်လက်
သယ်ပိုးနေဦးမှာပေါ့ကွယ်။

နိဂုံး

ကမ္ဘာကျော် သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးတွေရဲ့ စူးရှတဲ့မျက်ဝန်းတွေ
အကြောင်းကို ဖတ်ပြီး သူတို့ကို ကျေးဇူးတင်အားကျနေပြီလား
ညီလေး။ အခု အစ်ကိုကြီး ဖော်ပြခဲ့တဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးတွေ
အားလုံးဟာ ဥရောပတိုက်နဲ့ အနောက်နိုင်ငံသားတွေ ဖြစ်ကြ
တယ်ဆိုတာကိုကော ညီလေးတို့ သတိထားမိရဲ့လား။ ဒီလိုဆို
ညီလေးတို့၊ အစ်ကိုကြီးတို့ နေထိုင်ကြတဲ့ အာရှတိုက်အနေနဲ့
အရှေ့နိုင်ငံတွေကကော သိပ္ပံပညာရှင်တွေ မပေါ်ထွန်းတော့
ဘူးလားလို့ မေးစရာ ရှိတယ်။ အမှန်တော့ အစ်ကိုကြီး
နေရာမရတဲ့အတွက် အာရှတိုက်က သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးတွေရဲ့
အကြောင်းကို မရေးဖြစ်ဘဲ ကျန်သွားတာပါ။ ခုခေတ်မှာဆိုရင်
တရုတ်နိုင်ငံ၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၊ ဂျပန်နိုင်ငံစတဲ့ အာရှနိုင်ငံတွေက
လည်း တစ်နှစ်ပြီးတစ်နှစ် သိပ္ပံပညာနိဘယ်လ်ဆုကြီးတွေကို
ဆွတ်ခူးနိုင်တဲ့ ပညာရှင်ကြီးတွေ အများကြီး ပေါ်ပေါက်နေပြီ
ပေါ့ကွယ်။ ညီလေးတို့ ကြီးပြင်းလာတဲ့အခါမှာ အမိမြန်မာ
ပြည်က သိပ္ပံနိဘယ်ဆုကြီးတွေကို ဆွတ်ခူးတဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်
ကြီးတွေဖြစ်လာအောင် နိုင်ငံတော်အစိုးရကလည်း သိပ္ပံပညာ
ကို ဦးစားပေးပြီး ပြုစုပျိုးထောင်နေပြီ မဟုတ်လား။

အမှန်တော့ ဥရောပတိုက်မှာလည်း ၁၇ ရာစုနှစ် ရီနေဆန်ခေတ်လောက်ကမှစပြီး စက်မှုလက်မှု အရေးတော်ပုံ ကြီးနဲ့အတူ သိပ္ပံပညာဟာ တစ်ဟုန်ထိုး တိုးတက်လာတာပဲ ကွဲ့။ အခုဆိုရင် ဥရောပတိုက်မှာ အမြစ်တွယ်ခဲ့တဲ့ သိပ္ပံပညာ ဆိုတဲ့ အပင်ကြီးရဲ့ အသီးအပွင့်တွေကို ဂျပန်နိုင်ငံ၊ ကိုရီးယား နိုင်ငံ၊ တရုတ်နိုင်ငံ စတဲ့ အာရှနိုင်ငံတွေမှာ သီးပွင့်ခံစားလာနေ ကြပြီလေ။ မကြာခင် အစ်ကိုကြီးတို့တိုင်းပြည်ကို ရောက်လာ တော့မယ်ဆိုတာကို အစ်ကိုကြီး အတပ်ပြောရဲတယ်။ ဘာ ကြောင့်လဲဆိုတော့ အစ်ကိုကြီးတို့ မြန်မာလူမျိုးတွေဟာလည်း ရီနေဆန်ခေတ်ကစပြီး သိပ္ပံပညာကို စူးစမ်းလေ့လာဖို့ မျက်ခြည်မပြတ်ခဲ့ဘူးဆိုတာ မြန်မာ့သမိုင်းကို လေ့လာရင် ညီလေးတို့ သိနိုင်ကြပါတယ်။ ၁၇ ရာစုနှစ်ကစပြီး အနောက် နိုင်ငံတွေမှာ နျူတန်တို့၊ ဒေါ်လတန်တို့၊ မင်းဒလိဖ်တို့၊ မင်းဒဲလ်တို့ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သလို အစ်ကိုကြီးတို့ မြန်မာပြည်မှာ လည်း ကုန်းဘောင်ခေတ်ကစပြီး ကနောင်မင်းသားကြီးတို့၊ ယောအတွင်းဝန် ဦးဖိုးလှိုင်တို့၊ ဖန်ချက်ဝန် ဦးရွှေအိုးတို့၊ သံချက်ဝန် ဦးမြ၊ ဒီပဲရင်းဝန်ထောက် ဦးမြတို့ စတဲ့ ခေတ်ရှေ့ ပြေးသိပ္ပံပညာရှင်ကြီးတွေ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ကြပြီ ဖြစ်တယ်ကွဲ့။ အနောက်တိုင်းမှာ ဂလီလီယိုက ကြာသပတေးဂြိုဟ်၊ သောကြာဂြိုဟ်တွေအကြောင်း ဖော်ပြနေတဲ့ တစ်ချိန်တည်းမှာပဲ အစ်ကိုကြီးတို့ မြန်မာပြည်က လှေသင်းအတွင်းဝန် ဦးချိန်က သူ့မှန်ပြောင်းနှင့် လေ့လာပြီး အဲဒီဂြိုဟ်တွေရဲ့အကြောင်းကို မှတ်တမ်းတင်နိုင်ခဲ့တယ်။ အနောက်နိုင်ငံက လဗွိုင်းစီယာတို့၊ ဗွိုင်းတို့က ဓာတုဗေဒကျမ်းအမျိုးမျိုး ရေးသားတဲ့ တစ်ချိန်

တည်းမှာပဲ အစ်ကိုကြီးတို့ မြန်မာပြည်ဆီက ဦးဖိုးလှိုင်တို့၊
ဦးရွှေအိုးတို့ကလည်း 'လောကဓာတ်ဆေးကျမ်းကြီး' စတဲ့
သိပ္ပံကျမ်းကြီးတွေကို ရေးသားပြီး ရိုးရာအဂ္ဂိယပညာနဲ့
အနောက်တိုင်းသိပ္ပံကျမ်းကို ပေါင်းစပ်လေ့လာနေကြပြီပေါ့
ကွယ်။ ကိုလိုနီခေတ်မှာ သိပ္ပံပညာဟာ အခိုက်အတန့် ဦးကျိုး
သွားခဲ့ပေမယ့် လွတ်လပ်ရေးလည်းရပြီးရော ဒေါက်တာ
မောင်မောင်ခ၊ ဦးစံသာအောင်၊ ဦးအောင်ခင်၊ ဒေါက်တာ
ကိုကိုကြီးစတဲ့ သိပ္ပံလူရည်ချွန် ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတွေ ပြန်ပြီး
ပေါ်ပေါက်လာတယ်။

လာမဲ့ခေတ်မှာတော့ စူးရှတောက်ပတဲ့ မျက်ဝန်းပိုင်ရှင်
ညီလေးတို့ပဲ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးတွေ ဖြစ်လာမှာ သေချာတာ
ပေါ့ကွယ်။

ရွှင်လန်းတိုးတက်ပါစေ
ရဲမြဲလွင်